

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

DEPARTAMENT ŚRODOWISKA, ROLNICTWA
I ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

I N F O R M A C J A

O WYNIKACH KONTROLI

**FUNKCJONOWANIA NADZORU NAD WYTWARZANIEM,
OBROTEM I STOSOWANIEM ŚRODKÓW
ŻYWIENIA ZWIERZĄT**

WARSZAWA
KSR – 41013 - 03

STYCZEŃ 2004 R.
Nr ewid. 193/2003/P/03/112/KSR

**Słowniczek ważniejszych pojęć i skrótów używanych w Informacji
Funkcjonowanie nadzoru nad wytwarzaniem, obrotem i stosowaniem środków
żywienia zwierząt**

ARiMR	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa
ARR	Agencja Rynku Rolnego
BSE	(Bovine Spongiform Encephalopathy) – gąbczasta encefalopatia bydła
dotatki paszowe	substancje dodawane do pasz w celu poprawy cech pasz lub środków spożywczych pochodzenia zwierzęcego, zaspokojenia potrzeb żywieniowych zwierząt lub poprawienia ich cech użytkowych, wprowadzenia składników pokarmowych dla osiągnięcia szczególnych celów żywieniowych, zapobiegania lub zmniejszenia szkodliwego wpływu odchodów zwierzęcych na środowisko
FAO	Organizacja do spraw Wyżywienia i Rolnictwa Narodów Zjednoczonych
FVO	Biuro do spraw Żywności i Weterynarii Komisji Europejskiej
GIORiN	Główny Inspektorat Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa
GIW	Główny Inspektorat Weterynarii
GInsp.JHAR-S	Główny Inspektor Jakości Handlowej Artykułów Rolno - Spożywczych
GIJHAR-S	Główny Inspektorat Jakości Handlowej Artykułów Rolno - Spożywczych
GLWet.	Główny Lekarz Weterynarii
GMO	(ang. Genetically Modified Organism) organizm genetycznie zmodyfikowany – organizm inny niż organizm człowieka, w którym materiał genetyczny został zmieniony w sposób niezachodzący w warunkach naturalnych wskutek krzyżowania lub naturalnej rekombinacji
Gr.IW	Graniczny Inspektorat Weterynarii
Gr.LWet.	Graniczny Lekarz Weterynarii
HACCP	(Hazard Analysis and Critical Control Point) system analizy zagrożeń i krytycznych punktów kontroli
HRM	(ang. high risk materials) - materiał wysokiego ryzyka, m. in. odchody i treści z przewodu pokarmowego ssaków i ptaków; materiał zwierzęcy o cząstkach większych niż 6 mm z pomieszczeń produkcyjnych rzeźni, zbiornic, zakładów przetwarzających materiał kategorii II i III, z instalacji oczyszczających ścieki; zwierzęta inne niż bydło, owce i kozy zabite w inny sposób niż ubój lub z nakazu organu IW
IERiGŻ	Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej
IJHAR-S	Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno - Spożywczych
IORiN	Inspekcja Ochrony Roślin i Nasiennictwa
IW	Inspekcja Weterynaryjna
IZ-KLP	Instytut Zootechniki - Krajowe Laboratorium Pasz (d.CLPP – Centralne Laboratorium Przemysłu Paszowego)
IZ	Instytut Zootechniki
KBN	Komitet Badań Naukowych
LRM	(ang. low risk materials) - materiał niskiego ryzyka, m. in. części zwierząt poddanych ubojowi, które zostały uznane za zdatne do spożycia, ale nie przeznaczone do wprowadzenia na rynek; skóry, kopyta, rogi, szczecina i pióra pochodzące od zwierząt uznanych za zdatne do spożycia; niejadalne produkty zwierzęce otrzymane przy wytwarzaniu produktów przeznaczonych do spożycia przez ludzi; ryby złowione na mączkę rybną, niejadalne produkty z ryb
materiały paszowe	produkty pochodzenia roślinnego lub zwierzęcego, a także substancje organiczne i inne substancje nieorganiczne przeznaczone do bezpośredniego skarmiania zwierząt lub do sporządzania mieszanek paszowych albo premiksów
mieszanka paszowa	mieszanina samych materiałów paszowych lub z dodatkiem paszowym albo premiksem
mięso czerwone	mięso zwierząt rzeźnych poza mięsem drobiu
MRiRW	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
Minister RiRW	Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi
NPPC	Narodowy Program Przygotowania do Członkostwa w Unii Europejskiej

pasze	materiały paszowe i mieszanki paszowe
pasza lecznicza	mieszanka paszy lub pasz z premiksem leczniczym
PCN	Polska Scalona Nomenklatura Towarowa Handlu Zagranicznego
Phare	(Poland and Hungary: Assistance for Restructuring Economies) – Program bezzwrotnej pomocy Unii Europejskiej dla Polski i innych krajów Europy Środkowej i Wschodniej
PIW	Powiatowy Inspektorat Weterynarii
PLWet.	Powiatowy Lekarz Weterynarii
PZPEiIM	Polski Związek Producentów, Eksporterów i Importerów Mięsa
PZPP	Polski Związek Producentów Pasz
premiks	mieszanina dodatków paszowych z materiałem paszowym, przeznaczona do wytwarzania pasz
premiks leczniczy	weterynaryjny produkt leczniczy lub mieszanina weterynaryjnych produktów leczniczych, przeznaczona do wytwarzania paszy leczniczej
produkt roślinny	nieprzetworzony lub wstępnie przetworzony materiał pochodzenia roślinnego niebędący rośliną
RASFF	(ang. Rapid Alert System for Food and Feed) System Wczesnego Ostrzegania o Zagrożeniach Związanych z Żywnością i Paszami
SPIWET	„protokoły z kontroli zgodności” prowadzenia działalności z określonymi warunkami weterynaryjnymi przez podmioty podlegające nadzorowi IW
SRM	(ang. specified risk materials) - materiał szczególnego ryzyka (materiał kategorii I), m.in. wszystkie części ciała zwierząt podejrzanych o BSE i zabitych z nakazu organu IW w ramach zwalczania BSE; ciała zwierząt domowych; w przypadku przeżuwaczy: czaszka i rdzeń kręgowy bydła, owiec i kóz w wieku powyżej 12 m-cy; kręgosłup razem ze zwojami nerwowymi korzeni grzbietowych od bydła w wieku ponad 12 m-cy; jelita pozyskiwane od bydła, śledziona owiec i kóz; zwłoki przeżuwaczy; materiał zwierzęcy o cząstkach większych niż 6 mm z pomieszczeń produkcyjnych rzeźni, zbiornic zwłok zwierzęcych, zakładów przetwarzających materiał kategorii I, z instalacji oczyszczających ścieki
środki żywienia zwierząt	pasze, dodatki paszowe, premiksy
śruta	produkt otrzymany przez jednorazowe rozdrobnienie na śrutowniku ziarna zbóż i roślin strączkowych.
śruta poekstrakcyjna	produkt otrzymywany przy wydobywaniu tłuszczu z roślin oleistych
UE	Unia Europejska
urzędowy lekarz weterynarii	lekarz weterynarii zatrudniony lub wyznaczony przez powiatowego lekarza weterynarii
WIIORiN	Wojewódzki Inspektorat Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa
WInsp.JHAR-S	Wojewódzki Inspektor Jakości Handlowej Artykułów Rolno - Spożywczych
WIJHAR-S	Wojewódzki Inspektorat Jakości Handlowej Artykułów Rolno – Spożywczych
WIW	Wojewódzki Inspektorat Weterynarii
WLWet.	Wojewódzki Lekarz Weterynarii
ZHW	Zakład Higieny Weterynaryjnej

SPIS TREŚCI

	Strona
I. CZĘŚĆ OGÓLNA	5
1. Charakterystyka kontroli	5
2. Ogólna ocena kontrolowanej działalności	7
3. Synteza wyników kontroli	9
4. Wnioski	21
II. CZĘŚĆ SZCZEGÓŁOWA	23
1. Charakterystyka stanu prawnego w zakresie kontrolowanej działalności	23
2. Uwarunkowania ekonomiczno-organizacyjne kontrolowanej działalności	33
3. Istotne ustalenia kontroli	37
3.1. Działania MRiRW na rzecz dostosowania przepisów prawa polskiego do standardów UE w zakresie środków żywienia zwierząt	37
3.2. Organizacja i funkcjonowanie nadzoru nad środkami żywienia zwierząt przy braku pełnych regulacji prawnych w tym zakresie	40
3.3. Nadzór nad krajową produkcją materiałów paszowych	48
3.3.1. Nadzór nad obrotem materiałami paszowymi pochodzenia roślinnego	48
3.3.2. Zagospodarowanie odpadów poubojowych i produktów sektora utylizacyjnego, jako środków żywienia zwierząt	50
3.4. Nadzór nad wytwarzaniem, obrotem i stosowaniem środków żywienia zwierząt z użyciem organizmów genetycznie zmodyfikowanych	59
3.5. Kontrola graniczna środków żywienia zwierząt	62
3.6. Działalność Inspekcji Weterynaryjnej w zakresie nadzoru nad wytwarzaniem, obrotem i stosowaniem środków żywienia zwierząt	71
3.7. Nadzór Inspekcji Weterynaryjnej nad wytwarzaniem i obrotem paszami leczniczymi oraz nad obrotem środkami farmaceutycznymi i materiałami stosowanymi wyłącznie u zwierząt	81
3.8. Działalność Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych w zakresie nadzoru nad wytwarzaniem, obrotem i stosowaniem środków żywienia zwierząt	84
3.9. Przestrzeganie wymagań przez podmioty prowadzące działalność w zakresie wytwarzania, obrotu i stosowania środków żywienia zwierząt	87
3.10. Wykonywanie przez Instytut Zootechniki zadań w zakresie środków żywienia zwierząt	90
III. OPIS POSTĘPOWANIA KONTROLNEGO I DZIAŁANIA PODJĘTE PO ZAKOŃCZENIU KONTROLI	92

Załącznik nr 1 – Wykaz skontrolowanych jednostek

Załącznik nr 2 - Wykaz aktów prawnych dotyczących kontrolowanej działalności

I. CZĘŚĆ OGÓLNA

1. Charakterystyka kontroli

1.1. Temat kontroli: Funkcjonowanie nadzoru nad wytwarzaniem, obrotem i stosowaniem środków żywienia zwierząt w latach 2002 –2003 (I kwartał)¹

1.2. Numer kontroli: P/03/112

1.3. Rodzaj kontroli Kontrola planowa, koordynowana

1.4. Cel kontroli: Celem kontroli, podjętej z inicjatywy Najwyższej Izby Kontroli, było dokonanie oceny bezpieczeństwa sanitarnego środków żywienia zwierząt oraz materiałów i dodatków paszowych zużytych do ich produkcji w łańcuchu bezpieczeństwa sanitarnego żywności, w szczególności dokonanie oceny:

- dostosowania przepisów prawa polskiego do przepisów prawa Unii Europejskiej w powyższym zakresie,
- funkcjonowania nadzoru nad wytwarzaniem, obrotem i stosowaniem środków żywienia zwierząt,
- funkcjonowania nadzoru nad obrotem materiałami paszowymi pochodzenia roślinnego,
- organizacji zagospodarowania materiałów paszowych pochodzenia zwierzęcego i utylizacji odpadów pochodzenia zwierzęcego.

1.5. Uzasadnienie podjęcia kontroli

Najwyższa Izba Kontroli przeprowadziła kontrolę produkcji i wykorzystania pasz 13 lat temu, tj. w 1990 r.² Zachodzące przemiany społeczno – gospodarcze w Polsce, potrzeba zagwarantowania właściwej jakości pasz związana nierozłącznie z zasadą bezpieczeństwa żywnościowego, wprowadzenie zmian w przepisach regulujących wytwarzanie pasz i sprawy nadzoru nad produkcją i obrotem paszami oraz surowcami użytymi do jej wytworzenia, a także przenoszenie unijnych regulacji na grunt prawa polskiego uzasadniały podjęcie kontroli. Źródła powstania i konsekwencje

¹ Dane zawarte w informacji obejmują przypadki dotyczące 2001 r. oraz roku 2003.

² Informacja o wynikach kontroli produkcji i wykorzystania pasz. RLiGŻ 41000-90 Nr ewid. 54/23A/90. Warszawa, sierpień 1990 r.

kryzysów żywnościowych w UE (choroba BSE, skażenie paszy i mięsa drobiowego rakotwórczymi dioksynami) uświadomiły konieczność zastosowania wobec przemysłu paszowego takich samych rygorystycznych wymagań jak w sektorze produkującym żywność dla ludzi. Unaocznili również, jak duże znaczenie dla bezpieczeństwa żywnościowego konsumentów ma żywienie zwierząt gospodarskich. Żywienie zwierząt gospodarskich jest jednym z najważniejszych czynników wpływających na jakość zdrowotną produktów pochodzenia zwierzęcego, i tym samym na zdrowie zarówno fizyczne jak i psychiczne ludności. Szacuje się, że ok. 80 jednostek chorobowych bądź odchyżeń w stanie zdrowia związanych jest z niewłaściwą jakością zdrowotną żywności i wadliwym żywieniem.

Podjęcie kontroli uzasadniały sygnalizowane trudności w zagospodarowaniu odpadów poubojowych, padliny i produktów sektora utylizacyjnego jako środków żywienia zwierząt oraz problemy powstałe wobec stosowania w paszy dla zwierząt organizmów genetycznie zmodyfikowanych. Również wyniki kontroli Komisji Europejskiej wskazywały na uchybienia w zakresie nadzoru nad środkami żywienia zwierząt w Polsce.

1.6. Zakres podmiotowy i termin przeprowadzenia kontroli

Kontrola NIK objęła działalność 57 jednostek. Ponadto w ramach współpracy z NIK – w trybie art. 12 pkt 2 ustawy o NIK – Inspekcja Weterynaryjna przeprowadziła kontrolę 105 jednostek, a Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych przeprowadziła kontrolę 31 jednostek. Łącznie objęto kontrolą 193 jednostki.

Wykaz jednostek skontrolowanych stanowi **załącznik nr 1 do Informacji**.

Kontrola przeprowadzona została na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli³, zwanej dalej „ustawą o NIK”, pod kątem legalności, gospodarności, celowości i rzetelności.

Czynności kontrolne w okresie od 9 kwietnia do 26 sierpnia 2003 r. przeprowadził Departament Środowiska, Rolnictwa i Zagospodarowania Przestrzennego oraz Delegatury NIK w Bydgoszczy, Gdańsku, Krakowie, Lublinie, Łodzi, Olsztynie, Poznaniu, Szczecinie, Warszawie, Wrocławiu.

Badaniami kontrolnymi objęto 2002 r. i I kwartał 2003 r. oraz działania do 31 grudnia 2003 r. w przypadkach, gdy miały one bezpośredni wpływ na zjawiska będące przedmiotem kontroli.

³ Tekst jednolity w Dz. U. z 2001 r. Nr 85, poz. 937

2. Ogólna ocena kontrolowanej działalności

Wyzwaniem dla Polski w okresie akcesji do UE jest wysoki standard jakości żywności i bezpieczeństwo konsumenta, a wobec otwarcia granic, szczególnej roli na jednolitym, wspólnym rynku rolnym nabiera działalność urzędowych kontroli żywności.

Badania kontrolne wykazały, że nadzór nad środkami żywienia zwierząt, jako pierwszym ogniwem w łańcuchu bezpieczeństwa sanitarnego żywności nie był skuteczny⁴. Wytwarzanie i obrót tymi środkami nie były w całości objęte nadzorem Inspekcji Weterynaryjnej (IW) oraz Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych (IJHAR-S). Część aktów wykonawczych do ustawy z dnia 24 kwietnia 1997 r. o zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, badaniu zwierząt rzeźnych i mięsa oraz o Inspekcji Weterynaryjnej (ustawa weterynaryjna) i ustawy z dnia 23 sierpnia 2001 r. o środkach żywienia zwierząt nie została przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi wydana, natomiast część weszła w życie z opóźnieniem. Było to jedną z przyczyn nieprawidłowego funkcjonowania nadzoru nad środkami żywienia zwierząt, braku jego skuteczności oraz podejmowania przez organy tych Inspekcji działań bez podstawy prawnej, które zgodnie z kryteriami kontroli NIK, należy uznać za nielegalne. Kontrola środków żywienia zwierząt, pomimo coraz szerszych działań Głównego Lekarza Weterynarii i Głównego Inspektora Jakości Handlowej Artykułów Rolno - Spożywczych, była niewystarczająca zarówno pod względem ilościowym jak i jakościowym. IW oraz IJHAR-S nie posiadały kompletnych informacji o liczbie i lokalizacji podmiotów prowadzących działalność w zakresie środków żywienia zwierząt. Na rynku pasz w Polsce działały podmioty nie objęte nadzorem tych Inspekcji.

System kontroli i nadzoru nad środkami żywienia zwierząt nie funkcjonował w sposób dostateczny:

- IW wbrew przepisom ustawy o środkach żywienia zwierząt dopuściła do wytwarzania, wprowadzania do obrotu i stosowania w żywieniu zwierząt gospodarskich materiałów paszowych zawierających białko zwierzęce.
- Stan zagospodarowania odpadów poubojowych oraz zwierząt padłych będących dotychczas surowcem do produkcji środków żywienia zwierząt był niewłaściwy i niepełny. Szczególne zagrożenie stanowią odpady poubojowe uzyskane z bydła i trzody chlewnej nie poddanych badaniom lekarsko – weterynaryjnym. Zabezpieczenie przed chorobą BSE nie funkcjonowało w sposób dostateczny.

⁴ „Żywienie zwierząt gospodarskich jest jednym z najważniejszych czynników wpływających na jakość zdrowotną produktów pochodzenia zwierzęcego, wpływając tym samym na zdrowie zarówno fizyczne jak i psychiczne ludności. Szacuje się, że ok. 80 jednostek chorobowych bądź odchyłeń w stanie zdrowia związanych jest z niewłaściwą jakością zdrowotną żywności i wadliwym żywieniem.” - prof. dr hab. Jędrzej Krupiński (Instytut Zootechniki) „Nadzór nad jakością pasz i żywieniem zwierząt jako pierwsze ogniwo bezpiecznej żywności”.

- **Stwierdzono opóźnienia w wykorzystaniu środków z programów UE przeznaczonych na dostosowanie systemu nadzoru i kontroli nad środkami żywienia zwierząt do wymagań UE.**
- **Nie funkcjonował system wykorzystania informacji o paszach.**
- **Nie został stworzony system monitorowania produkcji pasz i surowców pochodzenia zwierzęcego, w tym monitorowania rynku środków żywienia zwierząt odnośnie organizmów genetycznie zmodyfikowanych (GMO). Inspekcja Weterynaryjna i Inspekcja Ochrony Roślin i Nasiennictwa nie przeprowadzały kontroli przestrzegania przepisów ustawy z dnia 22 czerwca 2001 r. o organizmach genetycznie zmodyfikowanych.**
- **Importerzy i producenci środków żywienia zwierząt nie przestrzegali obowiązku właściwego oznakowania produktu GMO oraz produktu wyprodukowanego z udziałem GMO.**
- **Inspekcja Weterynaryjna oraz Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno – Spożywczych nie objęły kontrolą graniczną wszystkich wwożonych na polski obszar celny środków żywienia zwierząt. Nie określono w sposób zgodny z wymogami art. 44 ust. 4 ustawy o środkach żywienia zwierząt zakresu weterynaryjnej kontroli granicznej tych środków pochodzenia roślinnego i chemicznego.**
- **Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno – Spożywczych obejmując nadzorem wytwarzanie, obrót i stosowanie środków żywienia zwierząt nie w pełni sprawowała go w zakresie składu i jakości wartości pokarmowej, zawartości substancji niepożądanych pochodzenia roślinnego lub substancji szkodliwie wpływających na zdrowie zwierząt oraz prawidłowości oznakowania środków żywienia zwierząt wprowadzanych do obrotu.**
- **Powiatowi lekarze weterynarii nie wyegzekwowali od prowadzących gospodarstwa rolne utrzymujące zwierzęta gospodarskie obowiązku rejestracji tych gospodarstw nałożonego z dniem 1 stycznia 2003 r. ustawą weterynaryjną. Skutkiem tego prowadzone przez PLWet. rejestry były niepełne.**

Pomimo sześciokrotnej nowelizacji ustawy z dnia 24 kwietnia 1997 r. o zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, badaniu zwierząt rzeźnych i mięsa oraz o Inspekcji Weterynaryjnej nie w pełni dostosowano przepisy prawa polskiego do przepisów UE i na ok. pół roku przed akcesją do UE zaczęto realizować koncepcję opracowania pięciu ustaw dotyczących prawa weterynaryjnego, mających zastąpić przepisy tej ustawy.

3. Synteza wyników kontroli

1. Inspekcja Weterynaryjna i Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych nie zostały wyposażone w stosowne instrumenty prawne do sprawowania nadzoru nad środkami żywienia zwierząt. Przepisy dotyczące nadzoru podlegały ciągłym zmianom i nie doprowadziły do pełnego dostosowania prawa polskiego do przepisów UE. Blisko połowa aktów wykonawczych do ustawy z dnia 24 kwietnia 1997 r. o zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, badaniu zwierząt rzeźnych i mięsa oraz o Inspekcji Weterynaryjnej (ustawa weterynaryjna) i ok.1/4 aktów wykonawczych do ustawy z dnia 23 sierpnia 2001 r. o środkach żywienia zwierząt (ustawa o środkach żywienia zwierząt) do czasu zakończenia kontroli nie została wydana przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, a część została wydana z opóźnieniem. Nowe akty ukazywały się systematycznie dopiero w II półroczu 2003 r. W tym okresie w MRiRW podjęto działania na rzecz przygotowania i uchwalenia ustaw z zakresu weterynarii mających zastąpić przepisy ustawy weterynaryjnej w celu uporządkowania prawa. Stwierdzono opóźnienia w wykorzystaniu środków z programów UE przeznaczonych na dostosowanie systemu nadzoru i kontroli nad środkami żywienia zwierząt do wymagań UE. Nie został stworzony system monitorowania produkcji pasz i surowców pochodzenia zwierzęcego.

1.1. Nie został zrealizowany przez MRiRW Harmonogram Narodowego Programu Przygotowania do Członkostwa w Unii Europejskiej w stosunku do części rozporządzeń z zakresu weterynarii. Do czasu zakończonej w III kwartale 2003 r. kontroli Minister RiRW ze 104 delegacji (w tym 11 fakultatywnych) zawartych w ustawie weterynaryjnej zrealizował 53 delegacje, wydając 50 rozporządzeń i 1 obwieszczenie, przy czym brak⁵ rozporządzeń Ministra RiRW w sprawie (str. 37-40, 93):

- warunków weterynaryjnych wymaganych przy prowadzeniu działalności dotyczącej wytwarzania lub obrotu środkami żywienia zwierząt spowodował, że organy IW utraciły możliwość wydawania decyzji administracyjnych w zakresie spełnienia lub naruszenia warunków weterynaryjnych przez podmioty podlegające nadzorowi Inspekcji⁶ (str. 38, 41,74);
- zakresu informacji podlegających wprowadzeniu do sieci wymiany informacji służących kontroli przemieszczania towarów z i do krajów UE oraz prowadzenia granicznej kontroli weterynaryjnej towarów w obrocie z innymi krajami utrudniał pełny nadzór IW⁷ (str. 42);
- szczegółowych warunków weterynaryjnych, jakie powinny spełniać gospodarstwa w przypadku, gdy zwierzęta lub środki spożywcze pochodzenia zwierzęcego pochodzące z tych gospodarstw są wprowadzane na rynek powodował mało skuteczny

⁵ Zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 25 lipca 2001 r. o zmianie ustawy o zawodzie lekarza weterynarii i izbach lekarsko – weterynaryjnych, ustawy o zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, badaniu zwierząt rzeźnych i mięsa oraz o Inspekcji Weterynaryjnej oraz ustawy o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich, do czasu wydania przepisów wykonawczych przewidzianych w ustawie, nie dłużej niż do 31 grudnia 2002 r. zachowują moc dotychczasowe przepisy wykonawcze, jeżeli nie są z nią sprzeczne.

⁶ Rozporządzenie nie zostało wydane do dnia 31 grudnia 2003 r.

⁷ Rozporządzenie nie zostało wydane do dnia 31 grudnia 2003 r.

i niepełny nadzór IW nad środkami żywienia zwierząt w tych gospodarstwach⁸ (str. 42, 78-79),

- szczegółowych zasad i trybu zbierania, gromadzenia, przekazywania i przetwarzania danych dotyczących badań laboratoryjnych, do określenia których Minister RiRW był zobowiązany przez art. 48 ust. 3a ustawy weterynaryjnej, utrudniał efektywną kontrolę stanu bezpieczeństwa żywności⁹ (str. 47).

1.2. Minister RiRW zobowiązany był do wydania 22 aktów wykonawczych do ustawy o środkach żywienia zwierząt. Do czasu zakończonej w III kwartale 2003 r. kontroli wydał 17 z nich, przy czym:

- brak było m.in. rozporządzeń w sprawie szczegółowych wymagań technicznych i organizacyjnych w zależności od rodzaju i zakresu prowadzonej działalności¹⁰. Skutkowało to niemożliwością wydawania przez WIJHAR-S opinii przedsiębiorcom wytwarzającym i wprowadzającym do obrotu środki żywienia zwierząt, ubiegającym się o zezwolenie lub zarejestrowanie swojej działalności u PLWet.¹¹ (str. 37-41, 87);
- przez ok. 7 miesięcy od wejścia w życie ustawy o środkach żywienia zwierząt Minister RiRW nie określił w drodze rozporządzenia wykazu materiałów paszowych pochodzących z tkanek zwierząt, które mogą być stosowane w żywieniu zwierząt¹². W konsekwencji nieprzestrzegany był przez IW oraz producentów i rolników przepis art. 4 ust. 1 pkt 3 ustawy o środkach żywienia zwierząt zabraniający wytwarzania, wprowadzania do obrotu i stosowania w żywieniu zwierząt gospodarskich materiałów paszowych zawierających białko zwierzęce (str. 42-43, 76, 87, 94).

1.3. Nie w pełni wdrożono do polskiego prawodawstwa postanowienia Dyrektywy Rady 95/53/WE z dnia 25 października 1995 r. ustanawiającej zasady organizacji urzędowych inspekcji w dziedzinie żywienia zwierząt i sprawy związane z handlem w obrębie Wspólnoty, systemem informowania o zagrożeniach związanych ze środkami żywienia zwierząt i programami kontroli i inspekcji w obszarze środków żywienia zwierząt (str. 37).

1.4. Wobec obszernego zakresu przejmowanego prawa wspólnotowego - w miejsce kolejnych nowelizacji ustawy weterynaryjnej i dla uproszczenia prawa weterynaryjnego – w II półroczu 2003 r. rozpoczęto realizować nową koncepcję polegającą na opracowaniu pięciu ustaw, z których do 31 grudnia 2003 r.: jedna ustawa została opublikowana¹³, jedna została uchwalona i przekazana Prezydentowi RP do podpisu¹⁴, projekty dwóch ustaw

⁸ Rozporządzenie Ministra RiRW z dnia 18 września 2003 r. w sprawie szczegółowych warunków weterynaryjnych, jakie muszą spełniać gospodarstwa (...) weszło w życie dnia 11 października 2003 r.

⁹ Art. 48 zmieniony przez art. 2 pkt 45 ustawy z dnia 25 lipca 2001 r. zmieniający ustawę weterynaryjną z dniem 1 stycznia 2004 r. Rozporządzenie Ministra RiRW z dnia 15 grudnia 2003 r. w sprawie warunków bezpieczeństwa epizootycznego i epidemiologicznego dla laboratoriów pracujących z materiałem zakaźnym wydane na podstawie art. 48 ust. 2 ustawy weterynaryjnej zostało opublikowane w Dz. U. Nr 220, poz. 2183 z dnia 23 grudnia 2003 r.

¹⁰ Rozporządzenie Ministra RiRW z dnia 17 listopada 2003 r. w sprawie szczegółowych wymagań technicznych i organizacyjnych dotyczących wytwarzania (...) wejdzie w życie 3 marca 2004 r.

¹¹ Rozporządzenie Ministra RiRW w sprawie szczegółowych wymagań technicznych i organizacyjnych w zakresie prowadzenia obrotu (...) nie zostało ogłoszone do dnia 31 grudnia 2003 r.

¹² Rozporządzenia Ministra RiRW z dnia 26 maja 2003 r. (weszło w życie 28 czerwca 2003 r.) i z dnia 12 września 2003 r. (weszło w życie 4 października 2003 r.) w sprawie wykazu materiałów paszowych pochodzących z tkanek zwierząt, które mogą być stosowane w żywieniu zwierząt gospodarskich

¹³ Ustawa z dnia 27 sierpnia 2003 r. o weterynaryjnej kontroli granicznej (Dz. U. Nr 165, poz. 1590)

¹⁴ Ustawa o kontroli weterynaryjnej w handlu uchwalona 10 grudnia 2003 r.

znajdowały się w pracach właściwych Komisji Sejmowych¹⁵, natomiast projekt jednej ustawy był przedmiotem prac Rządu¹⁶ (str. 39-40).

1.5. Wydatki MRiRW na współfinansowanie kosztów realizacji projektu Phare dotyczącego dostosowania systemu nadzoru i kontroli nad środkami żywienia zwierząt do wymogów UE wyniosły ok. 16% przewidzianych w projekcie, a ze środków UE wydatkowano ok. 10% planowanej pomocy. Centralne Laboratorium Przemysłu Paszowego¹⁷ nie wykorzystało w 2002 r. 970 tys. zł przyznanych w ramach realizacji projektu Phare (str. 46-47, 91).

1.6. Do zakończenia kontroli Zakłady Higieny Weterynaryjnej nie uzyskały akredytacji w Polskim Centrum Akredytacji oraz nie był zakończony proces akredytacyjny Państwowego Instytutu Weterynaryjnego w Puławach¹⁸ (str. 47).

1.7. Instytut Zootechniki nie prowadził monitorowania produkcji pasz i surowców pochodzenia zwierzęcego, a także monitorowania jakości pasz do czego zobowiązany był rozporządzeniem MRiRW z dnia 20 grudnia 2002 r. w sprawie połączenia Instytutu Zootechniki z Centralnym Laboratorium Przemysłu Paszowego oraz statutem zatwierdzonym 25 kwietnia 2002 r. przez Ministra RiRW (str. 91).

2. System nadzoru i kontroli nad środkami żywienia zwierząt był nieskuteczny. Ewidencje podmiotów zajmujących się wytwarzaniem środków żywienia zwierząt i ich obrotem oraz obrotem środkami farmaceutycznymi prowadzone były nierzetelnie. Nie prowadzono rejestru gospodarstw, w których utrzymywane są zwierzęta gospodarskie, a przy jego braku nadzór nad stosowaniem środków żywienia zwierząt nie był skuteczny. Dopuszczono wbrew przepisom ustawy o środkach żywienia zwierząt do wytwarzania, wprowadzania do obrotu i stosowania w żywieniu zwierząt gospodarskich materiałów paszowych zawierających białko pochodzące z tkanek zwierząt. Sprzedawano leki weterynaryjne podmiotom nieuprawnionym co prowadziło do braku zabezpieczenia przed niekontrolowanym stosowaniem środków farmaceutycznych w paszach i u zwierząt. Współpraca organów Inspekcji Weterynaryjnej i Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno – Spożywczych nie była skuteczna. Stwierdzone nieprawidłowości i uchybienia w zakresie sprawowania nadzoru Inspekcji Weterynaryjnej nad środkami żywienia zwierząt stanowiły zagrożenie dla bezpieczeństwa żywności. W sprawozdaniach statystycznych przedstawiano dane niezgodne ze stanem faktycznym, co według kryteriów kontroli NIK było działaniem nierzetelnym i nielegalnym.

¹⁵ Projekt ustawy o wymaganiach weterynaryjnych dla produktów pochodzenia zwierzęcego i projekt ustawy o Inspekcji Weterynaryjnej.

¹⁶ Projekt ustawy o ochronie zdrowia zwierząt i zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt.

¹⁷ Od 1 stycznia 2003 r. Centralne Laboratorium Przemysłu Paszowego w Lublinie funkcjonuje w strukturze wewnętrznej Instytutu Zootechniki jako Krajowe Laboratorium Pasz.

¹⁸ Według informacji MRiRW z listopada 2003 r. akredytacje obecnie posiadają ZHW w Białymstoku i Ostrołęce. ZHW w Łodzi (Oddział Piotrków Trybunalski) oczekiwał na wydanie certyfikatu.

2.1. W 10 skontrolowanych powiatowych inspektoratach weterynarii (PIW) stwierdzono nieprawidłowości w zakresie organizacji i funkcjonowania nadzoru nad środkami żywienia zwierząt prowadzące do działań nierzetelnych i nielegalnych, i tak:

- w 10 PIW nie zarejestrowano wszystkich gospodarstw, w których są utrzymywane zwierzęta gospodarskie, pomimo że obowiązek rejestracji gospodarstw został nałożony na PLWet. z dniem 1 stycznia 2003 r. na mocy art. 5 ust. 3c ustawy weterynaryjnej (str. 78-79);
- organizacja 3 PIW nie była zgodna z wymogami określonymi w rozporządzeniu Ministra RiRW z dnia 14 lutego 2003 r. w sprawie organizacji inspektoratów weterynarii, m.in. nie utworzono zespołów do spraw środków żywienia zwierząt (str. 45-46);
- rejestry podmiotów zajmujących się wytwarzaniem i obrotem środkami żywienia zwierząt w 4 PIW były niepełne i nie zawierały także informacji dotyczących przeprowadzonych kontroli i decyzji o spełnieniu warunków weterynaryjnych co było sprzeczne z wymogami określonymi w art. 5 ust. 3d ustawy weterynaryjnej (str. 72-75);
- skontrolowani PLWet. nie podejmowali stosownych działań wobec podmiotów wytwarzających środki żywienia zwierząt gospodarskich z zastosowaniem materiałów paszowych zawierających białko zwierzęce, wbrew przepisom art. 4 ust. 1 pkt 3 ustawy o środkach żywienia zwierząt (str. 42, 76, 87);
- 3 PLWet. nie podjęło skutecznych działań w celu wyegzekwowania obowiązku zawiadomienia o prowadzeniu działalności przez 17 podmiotów, które w dniu wejścia w życie ustawy o środkach żywienia zwierząt zajmowały się już wytwarzaniem lub obrotem środkami żywienia zwierząt (str. 73-75, 84);
- 5 PLWet. z opóźnieniem wynoszącym od tygodnia do 5 miesięcy przekazywało do WIJHAR-S wnioski o zezwolenia na wytwarzanie środków żywienia zwierząt celem wydania opinii o spełnieniu wymagań technicznych i organizacyjnych. Natomiast 3 PLWet. nie przekazało w ogóle części wniosków. Biorąc pod uwagę kryteria kontroli NIK było to postępowanie nielegalne (str. 75).

2.2. Na terenie 10 skontrolowanych województw:

- nie zostało zgłoszonych do organów IW i nieobjętych nadzorem weterynaryjnym ok. 6% (22) podmiotów prowadzących działalność w zakresie wytwarzania środków żywienia zwierząt i ok. 5% (108) podmiotów zajmujących się obrotem tymi środkami (str. 72-75),
- w 6 współpraca pomiędzy IW i IJHAR-S nie była skuteczna. Nie ustalano planów pracy, a informacje i wnioski od podmiotów przekazywane były z opóźnieniem (str. 48),
- w 3 nie organizowano i nie prowadzono działalności oświatowo-informacyjnej dla podmiotów podlegających nadzorowi weterynaryjnemu w zakresie wytwarzania środków żywienia zwierząt, ich obrotu oraz stosowania w żywieniu zwierząt (str. 77),
- sporządzanie pasz leczniczych w 15 przypadkach prowadziły podmioty, które nie uzyskały zezwolenia WLWet. co było niezgodne z art. 45 ust. 4 ustawy z dnia 6 września 2001 r. Prawo farmaceutyczne (str. 81),
- spośród 12 skontrolowanych hurtowni farmaceutycznych produktów leczniczych weterynaryjnych, które wprowadzały do obrotu m.in. środki żywienia zwierząt:
 - dwie prowadzone były z naruszeniem przepisów ustawy Prawo farmaceutyczne;

- w co drugiej stwierdzono nieodpowiednie warunki przechowywania środków żywienia zwierząt oraz produktów leczniczych weterynaryjnych;
- w co czwartej stwierdzono produkty lecznicze nie dopuszczone do obrotu lub przeterminowane;
- w 5 stwierdzono sprzeczny z przepisami obrót lekami weterynaryjnymi. Sprzedawane były podmiotom nieuprawnionym produkty lecznicze weterynaryjne co było niezgodne z §1 rozporządzenia Ministra RiRW z dnia 17 grudnia 2002 r. w sprawie wykazu podmiotów uprawnionych do zakupu produktów leczniczych weterynaryjnych w hurtowniach farmaceutycznych produktów leczniczych weterynaryjnych.

(str. 82-84).

2.3. IW w 2002 r. nie objęła kontrolą wszystkich podmiotów prowadzących hurtowy i detaliczny obrót środkami farmaceutycznymi i materiałami stosowanymi wyłącznie u zwierząt. Nie skontrolowano 70% (9) podmiotów prowadzących obrót hurtowy w woj. warmińsko-mazurskim, a w 5 województwach nie skontrolowano od 90% (443) do 50% (373) podmiotów prowadzących obrót detaliczny (str. 82).

2.4. W Głównym Inspektoracie Weterynarii:

- do zakończenia kontroli brak było pełnej ewidencji podmiotów prowadzących działalność gospodarczą w zakresie wytwarzania środków żywienia zwierząt oraz obrotu nimi, a także wytwarzających mieszanki paszowe nieprzeznaczone do obrotu z materiałów paszowych zawierających substancje niepożądane w ilości przekraczającej ich dopuszczalną wartość (str. 71-73),
- rejestr zezwoleń na prowadzenie hurtowni farmaceutycznych prowadzony był nierzetelnie i nie obejmował wszystkich hurtowni (str. 82).

2.5. Sporządzane w GIW zbiorcze sprawozdania z realizacji państwowego nadzoru weterynaryjnego (RRW-3) oraz z wyników urzędowego badania zwierząt rzeźnych i mięsa (RRW-6) zawierały dane niezgodne ze stanem faktycznym. Nierzetelnie były także sporządzone sprawozdania w 40% skontrolowanych WIW i PIW. Takie postępowanie powoduje, że dane o funkcjonowaniu nadzoru weterynaryjnego przekazywane przez GIW do GUS oraz do wiadomości opinii publicznej były nierzetelne i w konsekwencji nielegalne (str.79-80, 95).

2.6. Zakres sprawozdania RRW-3 nie obejmował wszystkich podmiotów, które podlegały nadzorowi weterynaryjnemu. W rezultacie działania IW wobec podmiotów zajmujących się obrotem środkami żywienia zwierząt nie znalazły odzwierciedlenia w sprawozdaniach. Dopiero w wyniku kontroli, GLWet. pismem z dnia 8 grudnia 2003 r. wystąpił do GUS z wnioskiem o objęcie badaniami statystycznymi tych podmiotów (str. 80).

3. Główny Inspektorat Jakości Handlowej Artykułów Rolno – Spożywczych, pomimo braku istotnych aktów wykonawczych do ustawy o środkach żywienia zwierząt, zapewnił rozpoczęcie działalności IJHAR-S od 1 stycznia 2003 r. W działalności organów Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno – Spożywczych stwierdzono także uchybienia w zakresie sprawowania nadzoru nad wytwarzaniem, obrotem oraz stosowaniem środków żywienia zwierząt. Ewidencja nie obejmowała wszystkich podmiotów zajmujących się wytwarzaniem i obrotem środkami

żywienia zwierząt, a Wojewódzkie Inspektoraty Jakości Handlowej Artykułów Rolno – Spożywczych nie przeprowadzały kontroli w zakresie wynikającym z ustawy o środkach żywienia zwierząt. Brak było właściwego wyposażenia laboratoriów i urządzeń do pobierania próbek pasz do badań.

3.1. Główny Inspektorat Jakości Handlowej Artykułów Rolno – Spożywczych pomimo braku istotnych aktów wykonawczych do ustawy o środkach żywienia zwierząt podjął działania w celu uregulowania procedur kontrolnych oraz prawidłowego wykonywania zadań przez organy IJHAR-S od 1 stycznia 2003 r. (str. 37-38, 41, 43, 68).

3.2. Na terenie 10 skontrolowanych województw nie zostało objętych nadzorem WIJHAR-S 110 (ok. 30%) zarejestrowanych przez IW podmiotów prowadzących działalność w zakresie wytwarzania środków żywienia zwierząt oraz 866 (41%) zarejestrowanych przez IW podmiotów zajmujących się obrotem środkami żywienia zwierząt (str. 84).

3.3. W 3 z 38 skontrolowanych zakładów wytwarzających środki żywienia zwierząt stwierdzono opóźnienia WIJHAR-S sięgające do 2 miesięcy w wydawaniu opinii co do wymagań techniczno-organizacyjnych. Spowodowało to prowadzenie przez te zakłady działalności bez uzyskania ustawowych zezwoleń (str. 85).

3.4. Co drugi skontrolowany WIJHAR-S nie podjął w pełnym zakresie - wynikającym z art. 44 ust. 1 pkt 2 ustawy o środkach żywienia zwierząt - nadzoru nad wytwarzaniem, obrotem i stosowaniem środków żywienia zwierząt (m.in. co do składu i jakości wartości pokarmowej, zawartości substancji niepożądanych itp.), a przeprowadzone kontrole dotyczyły jedynie spełniania przez podmioty wymagań technicznych i organizacyjnych (str. 85-86).

3.5. Niedostateczne było wyposażenie 4 WIJHAR-S w urządzenia laboratoryjne i do pobierania próbek pasz do badań. Z powodu ich braku badania laboratoryjne dotyczące określenia wartości pokarmowej środków żywienia zwierząt wykonywano w niepełnym zakresie (str. 86).

4. Podmioty prowadzące działalność w zakresie środków żywienia zwierząt nie przestrzegały przepisów dotyczących wytwarzania, obrotu i oznaczania środków żywienia zwierząt, w tym oznaczania produktów genetycznie zmodyfikowanych. Inspekcja Weterynaryjna i Inspekcja Ochrony Roślin i Nasiennictwa nie prowadziły kontroli przestrzegania przepisów ustawy z dnia 22 czerwca 2001 r. o organizmach genetycznie zmodyfikowanych (GMO) w pełnym zakresie objętym swoją właściwością. Kontrole przeprowadzone przez Inspekcję Jakości Handlowej Artykułów Rolno - Spożywczych i Inspekcję Weterynaryjną, pod kierownictwem NIK, wykazały działania nierzetelne i nielegalne podmiotów zajmujących się wytwarzaniem i obrotem środkami żywienia zwierząt. Do obrotu bez zezwolenia wprowadzane były środki żywienia zwierząt zawierające dodatki paszowe z grupy antybiotyków. Stwierdzono wytwarzanie pasz z użyciem mączek zwierzęcych i ich obrót oraz inne nieprawidłowości m. in. prowadzące do zagrożenia chorobą BSE. Świadczyło to o nieskutecznym nadzorze tych Inspekcji.

4.1. Spośród skontrolowanych 38 przedsiębiorców wytwarzających środki żywienia zwierząt u 28 z nich (tj. ca 75%) stwierdzono nieprawidłowości dotyczące:

- stosowania w 2003 r. wbrew przepisom art. 4 ustawy o środkach żywienia zwierząt materiałów paszowych zawierających białko zwierzęce (12 przedsiębiorstw) oraz nieprawidłowości przy wytwarzaniu pasz z użyciem mączek zwierzęcych (4 przypadki),
- wytwarzania pasz dla bydła na niewyodrębnionej linii technologicznej (2 przypadki) oraz produkowanie na jednym ciągu produkcyjnym pasz dla bydła z paszami dla innych zwierząt z udziałem mączek mięsno – kostnych czy też oleju utylizacyjnego,
- niewłaściwych warunków technicznych i sanitarno-porządkowych prowadzonych procesów technologicznych (6 przedsiębiorstw) oraz niewłaściwego przechowywania materiałów paszowych (4 przedsiębiorstwa), w tym oleju sojowego w beczkach po środkach chemicznych,
- stosowania do produkcji pasz surowców przeterminowanych (3 przedsiębiorstwa) oraz premiksów leczniczych z naruszeniem przepisów rozporządzenia Ministra RiRW z dnia 17 grudnia 2002 r. w sprawie pasz leczniczych oraz rozporządzenia Ministra RiRW z dnia 10 stycznia 2003 r. w sprawie nadzoru nad obrotem produktami leczniczymi weterynaryjnymi, wyrobami medycznymi przeznaczonymi wyłącznie dla zwierząt oraz paszami leczniczymi (2 przedsiębiorstwa),
- wytwarzania pasz bez zezwolenia PLWet. (1 przypadek) oraz przechowywania w nieodpowiednich warunkach próbek archiwalnych (4 przedsiębiorstwa),
- niewłaściwego oznakowania produktów (6 przedsiębiorstw), w tym odnośnie zawartości w nich mączek zwierzęcych (2 przedsiębiorstwa),
- nieprzestrzeganie obowiązku właściwego oznakowania produktu GMO i środka żywienia zwierząt wyprodukowanego z udziałem GMO oraz nieumieszczania informacji o zastosowaniu w produkcji GMO (14 przedsiębiorstw),
- wprowadzanie do produkcji materiału paszowego genetycznie zmodyfikowanego bez możliwości potwierdzenia czy konkretna partia materiału paszowego należy do odmiany i linii, na które zezwolenie wydał Ministra Środowiska (7 przedsiębiorstw).

(str. 59, 87-90).

We wszystkich ujawnionych w trakcie kontroli przypadkach nieprawidłowości i uchybień organy inspekcji podejmowały stosowne działania polegające na wydaniu decyzji m. in. zobowiązujących do ich usunięcia, do wycofania towaru z obrotu, zakazujących produkcji lub nakładając kary grzywny (str. 53, 59-61, 74, 78, 85-86).

Stwierdzono także, że w stosunku do 4 skontrolowanych wytwórni, które nie oznaczały produktów GMO zgodnie z wymogami, PLWet. nie wykorzystali możliwości nałożenia kar grzywny, wynikających z art. 65 ustawy o organizmach genetycznie zmodyfikowanych co było działaniem nierzetelnym (str. 61).

4.2. Spośród skontrolowanych 20 podmiotów prowadzących obrót środkami żywienia zwierząt nieprawidłowości dotyczyły działalności ¾ podmiotów. Stwierdzono:

- przeterminowane środki żywienia zwierząt (u 4 podmiotów) oraz środki żywienia zwierząt, które nie odpowiadały wymaganiom jakościowym (u 2 podmiotów),
- co czwarty podmiot prowadził obrót w zakresie na jaki nie uzyskał zezwolenia PLWet., a trzy skontrolowane podmioty niezgłosiły działalności do WIJHAR-S,

- nieprawidłowości w składowaniu i niewłaściwe warunki techniczne w jakich odbywał się obrót (4 podmioty) oraz przypadki przechowywania mączki mięsno – kostnej z wyrobami gotowymi m.in. dla bydła,
- brak prawidłowego oznakowania części produktów (u 6 podmiotów), obrót mączką zwierzęcą, bez prawidłowego oznakowania (1 podmiot) oraz prowadzenie obrotu środkami żywienia zwierząt zawierającymi antybiotyki bez zezwolenia,
- wprowadzenie do obrotu (u 6 podmiotów) środków żywienia zwierząt z GMO bez oznakowania wymaganego art. 47 ustawy o organizmach genetycznie zmodyfikowanych.

(str. 54, 60-62, 89-90).

4.3. Spośród skontrolowanych 45 gospodarstw w 2/5 stwierdzono nieprawidłowości dotyczące warunków przygotowania, przechowywania i zadawania pasz oraz utrzymywania zwierząt gospodarskich (str. 90).

4.4. IW i IORiN nie przeprowadzały kontroli przestrzegania przepisów ustawy o organizmach genetycznie zmodyfikowanych. Minister RiRW nie występował do Ministra Środowiska z propozycją badania GMO wprowadzanych do Polski w ramach importu pasz i przeprowadzania kontroli przez IW, IJHAR-S i IORiN (str. 59-60).

5. W działalności organów Inspekcji Weterynaryjnej i Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno - Spożywczych w zakresie wykonywania kontroli granicznej środków żywienia zwierząt wystąpiły nieprawidłowości świadczące o nierzetelnym wypełnianiu przypisanych tym Inspekcjom zadań. Regulacje dotyczące kontroli granicznej środków żywienia zwierząt pochodzenia roślinnego i chemicznego nie były określone w sposób zgodny z ustawą o środkach żywienia zwierząt. Działania Głównego Lekarza Weterynarii w zakresie weterynaryjnej kontroli granicznej były niewystarczające lub nielegalne. Na przejściach granicznych wbrew art. 44 ust. 4 ustawy o środkach żywienia zwierząt nie objęto kontrolą wszystkich środków żywienia zwierząt wwożonych na polski obszar celny. Przejścia graniczne nie były wyposażone w odpowiednie urządzenia za- i wyladowcze oraz stosowne pomieszczenia. Ewidencja odpraw weterynaryjnych nie była zgodna z ewidencją odpraw celnych.

5.1. Do czasu zakończonej w III kwartale 2003 r. kontroli:

- nie zostało wydane przez Ministra RiRW rozporządzenie w sprawie określenia procedury dotyczącej weterynaryjnej kontroli granicznej m.in. niejadalnych produktów zwierzęcych i środków żywienia zwierząt oraz dalszego z nimi postępowania¹⁹ (str. 45);
- GLWet. nie wypełnił delegacji zawartej w art. 11 ust. 7 ustawy weterynaryjnej zobowiązującej do ogłoszenia, w drodze obwieszczenia w Dzienniku Urzędowym Ministra RiRW rejestrów państw lub ich części (regiony), z których mogą być przywożone środki żywienia zwierząt²⁰ (str. 63);

¹⁹ Rozporządzenie nie zostało wydane do dnia 31 grudnia 2003 r.

²⁰ Obwieszczenie GLWet. z dnia 17 listopada 2003 r. w sprawie rejestru państw i ich części (regionów), z których mogą być przywożone i przewożone przez terytorium RP zwierzęta oraz w sprawie rejestru państw i ich części (regionów), z których może być przywożone mięso i inne środki spożywcze

- obwieszczenie MRiRW w sprawie wykazu towarów podlegających weterynaryjnej kontroli granicznej z dnia 16 maja 2003 r. nie uwzględniało środków żywienia zwierząt pochodzenia roślinnego, mineralnego lub chemicznego. GLWet. „uzupełnił” wykaz w przedmiotowym zakresie o sposób przeprowadzania kontroli pominiętych środków wydając w dniu 23 maja 2003 r. tymczasową instrukcję. Biorąc pod uwagę kryteria kontroli NIK, działania GLWet. należy ocenić jako nielegalne. Takie uregulowanie weterynaryjnej kontroli granicznej spowodowało, że część Gr.LWet. dokonywała odpraw wszystkich środków żywienia zwierząt, a część tylko pochodzenia zwierzęcego (str. 43-45).

5.2. GLWet. wydał w I kwartale 2003 r. 806 zezwoleń na import środków żywienia zwierząt pomimo braku przepisów określających wymogi weterynaryjne, po spełnieniu których środki te mogą być wprowadzone na polski obszar celny. Według kryteriów kontroli NIK było to nielegalne (str. 63).

5.3. Nierzetelnie prowadzona była w GIW lista krajowych zakładów - produkujących, przetwarzających i składujących środki żywienia zwierząt - uprawnionych do produkcji na rynki innych krajów. Wpisu 11 zakładów uprawnionych do produkcji na rynek krajów członkowskich UE dokonano bez zatwierdzenia podmiotu przez właściwy organ weterynaryjny UE, a o wpisach nie powiadamiano PLWet. (str. 66-67);

5.4. Brak było reakcji GLWet. wobec odpowiednich organów Francji i Niemiec, na wwiezienie z tych państw do Polski ogółem ponad 94 ton mączki rybnej i mączki z pierza, które zawierały w swym składzie białko pochodzące z tkanek zwierząt gospodarskich. Sytuacja taka wskazuje na brak współpracy, o której m. in. mowa w art. 39a ustawy weterynaryjnej oraz stwarza zagrożenie dla bezpieczeństwa sanitarnego (str. 67-69).

5.5. Do Polski wwieziono w I półroczu 2003 r. nielegalnie:

- 600 ton śruty sojowej bez weterynaryjnej kontroli granicznej. Wwiezienia dokonano przez przejście graniczne w Kostrzynie nie wyznaczone rozporządzeniem Ministra RiRW z dnia 21 grudnia 2002 r. w sprawie przejść granicznych, na których będzie dokonywana weterynaryjna kontrola graniczna. Przejście to wbrew ww. rozporządzeniu wymienił w decyzji o miejscu składowania PLWet.;
- 297,3 ton śruty słonecznikowej, która została wwieziona przez kolejowe przejście graniczne w Dorohusku bez weterynaryjnej kontroli granicznej. Importu dokonano po uzyskaniu decyzji PLWet. w sprawie miejsca składowania towarów;
- 36,7 ton mączki drobiowej, wbrew przepisowi art. 4 ust. 1 pkt 3 ustawy o środkach żywienia zwierząt zabraniającemu wprowadzania do obrotu i stosowania w żywieniu zwierząt gospodarskich materiałów paszowych zawierających źródło białka pochodzące z tkanek zwierząt. Mączka ta, za akceptacją PLWet. została wprowadzona do obrotu.

(str. 64-66).

5.6. Z 6 skontrolowanych Gr.IW:

- weterynaryjna kontrola graniczna środków żywienia zwierząt na 2 przejściach przeprowadzana była z naruszeniem przepisów ustawy weterynaryjnej. Nie egzekwowany był przez Gr.LWet. obowiązek wcześniejszego informowania ich przez

pochodzenia zwierzęcego, materiał biologiczny, niejadalne produkty zwierzęce oraz środki żywienia zwierząt zostało ogłoszone w Dz. Urzęd. Ministra RiRW z dnia 3 grudnia 2003 r. Nr 25, poz. 29.

osoby zainteresowane ładunkiem o ilości, rodzaju i przewidywanym czasie przewozu. Środki żywienia zwierząt wwożone były do Polski, pomimo że weterynaryjne świadectwa przekroczenia granicy wypełniane były nierzetelnie, a w przypadku 322 odpraw brakowało na nich deklaracji osoby zainteresowanej ładunkiem o spełnianiu przez przywożone produkty wymagań przywozowych (str. 66);

- 3 przejścia nie spełniały warunków określonych rozporządzeniem Ministra RiRW z dnia 10 kwietnia 2002 r w sprawie wymagań jakie powinny być spełniane dla zatwierdzenia poszczególnych kategorii przejść granicznych, na których będzie dokonywana kontrola graniczna. Brakowało m.in. pomieszczeń do higienicznego przechowywania partii towaru, z którego pobrano próby, pomieszczeń do wyładunku i załadunku towarów, pomieszczenia wydzielonego do odkażenia i oczyszczania oraz chłodni (str. 67-68);
- ewidencja odpraw wg weterynaryjnej kontroli granicznej nie wyodrębniała kodów Polskiej Scalonej Nomenklatury Towarowej, nie zawierała identycznych nazw towarów stosowanych w taryfie celnej i różniła się od ewidencji odpraw stosowanej przez Urzędy Celne co uniemożliwiało porównanie wielkości odpraw (str. 62-64).

5.7. W zakresie wykonywania granicznej kontroli przez organy IJHAR-S stwierdzono, że:

- w I kwartale 2003 r. na 3 przejściach granicznych spośród 6 skontrolowanych, WIJHAR-S nie objęły kontrolą łącznie ponad 149 tys. ton wwożonych środków żywienia zwierząt. Na 2 przejściach stwierdzono przypadki braku współpracy służb celnych z organami IJHAR-S (str. 62, 69);
- w tym samym okresie na terenie wszystkich przejść granicznych nie objęto kontrolą ok. 390 tys. ton importowanych środków żywienia zwierząt, tj. ok. 89% (str. 68);
- na 9 przejściach granicznych nie zostały jeszcze utworzone przez WIJHAR-S punkty kontroli granicznej (str. 68-69).

Istotnym utrudnieniem granicznej kontroli środków żywienia zwierząt przez IJHAR-S było niewymienienie kontroli jakości handlowej w art. 17 ustawy z dnia 12 października 1990 r. o ochronie granicy państwowej wśród występujących tam kontroli dokonywanych na granicy Państwa²¹, brak warunków technicznych do prawidłowego przeprowadzenia kontroli granicznej, w tym brak pomieszczeń na przejściu granicznym, a także niepodpisanie porozumienia pomiędzy Ministrem Finansów a GInsp.JHAR-S w sprawie współdziałania organów celnych z jednostkami Inspekcji (str. 43, 69).

6. Do zakończenia kontroli nie rozwiązano kompleksowo problemów związanych z utylizacją odpadów poubojowych i padłych zwierząt. Nie został zrealizowany NPPC w odniesieniu do modernizacji sektora gospodarki mięsnej i utylizacji odpadów poubojowych Działania w zakresie opracowania i wdrożenia programu pomocy dla sektora utylizacyjnego oraz nadzór organów Inspekcji Weterynaryjnej nad zakładami utylizacyjnymi, zagospodarowaniem odpadów poubojowych i wykorzystaniem produktów sektora utylizacyjnego jako środków żywienia zwierząt nie był dostateczny. Istotne zagrożenie stanowiły

²¹ Po zakończeniu kontroli, ustawą z dnia 18 grudnia 2003 r. o zmianie ustawy o jakości handlowej artykułów rolno – spożywczych oraz o zmianie innych ustaw (art. 2) kontrola jakości handlowej artykułów rolno – spożywczych została wymieniona w nowym brzmieniu art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 12 października 1990 r. o ochronie granicy państwowej.

odpady uzyskane podczas uboju trzody chlewnej i bydła nie poddanego badaniom lekarsko – weterynaryjnym. Prowadziło to do zagrożenia bezpieczeństwa sanitarnego.

6.1. Nie został zrealizowany NPPC, który w odniesieniu do modernizacji sektora gospodarki mięsnej i utylizacji odpadów poubojowych przewidywał dofinansowanie ze środków ARiMR w latach 2001 – 2002 w łącznej wysokości 47.200 tys. zł. Uruchomione przez ARiMR preferencyjne kredyty inwestycyjne dla zakładów utylizacyjnych wyniosły w badanym okresie ca 404 tys. zł, a pomoc finansowa dla podmiotów zajmujących się zbieraniem, przetwarzaniem na mączkę zwłok zwierzęcych bydła, owiec i kóz oraz transportem i spalaniem mączki zrealizowana została w 2002 r. w kwocie ca 294 tys. zł oraz w I kwartale 2003 r. w kwocie ca 139 tys. zł. ARiMR uruchomił tę formę pomocy dopiero po wejściu w życie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 2002 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie szczegółowych kierunków działań ARiMR oraz sposobów ich realizacji i zarządzenia Prezesa ARiMR z dnia z dnia 21 listopada 2002 r. (str. 54-55).

6.2. Wobec utraty z dniem 31 grudnia 2002 r. mocy obowiązującej rozporządzenia Ministra RiGŻ z dnia 23 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych warunków weterynaryjnych przy zbieraniu, przetwarzaniu, grzebaniu lub spalaniu zwłok zwierzęcych i ich części oraz odpadów poubojowych - brak było od 1 stycznia 2003 r. szczegółowych przepisów określających warunki m. in. prowadzenia zakładów utylizacyjnych. W konsekwencji spośród 10 skontrolowanych zakładów utylizacyjnych w I kwartale 2003 r. w 6 organizacja procesu produkcyjnego uchybiała dobrej praktyce weterynaryjnej (str. 53-54).

6.3. Zapasy mączek mięsnych i mięsno-kostnych, zgromadzone z powodu braku możliwości jej spalania, wynosiły w I kw. 2003 r. w skontrolowanych zakładach ponad 4,8 tys. ton mączki mięsno-kostnej, ponad 0,5 tys. ton półproduktów i ok. 0,25 tys. ton tłuszczu. Nadzór IW nad zagospodarowaniem tych produktów oraz podejmowane w tym zakresie decyzje dotyczące m. in. wielkości utylizacji przez PLWet. były nierzetelne. Do zakończenia kontroli problem ten nie został rozwiązany (str. 52-53).

6.4. Stwierdzono brak skutecznego nadzoru organów IW stanowiący zagrożenie dla bezpieczeństwa sanitarnego:

- w co trzecim skontrolowanym zakładzie mięsnym postępowanie z odpadami poubojowymi i SRM sprzeczne było z przepisami art. 9 ustawy weterynaryjnej. Nierzetelnie dokumentowano ubój bydła i pozyskiwanego materiału szczególnego ryzyka (SRM). Materiał SRM był nieprawidłowo gromadzony i przechowywany. PLWet. nie posiadali pełnego rozeznania co do ilości tych odpadów, a ilość odbieranych z zakładów mięsnych odpadów SRM nie była porównywana z wielkością produkcji. Stwierdzono przypadek wystawienia „świadectwa zdrowia dla obrotu mięsem w kraju” dla sztuki bydła zakwalifikowanej jako odpad SRM (str. 56-57);
- odpady poubojowe uzyskane w 2002 r. z 945 tys. sztuk bydła, w tym 238 tys. bydła dorosłego oraz z ok. 3,7 mln sztuk trzody chlewnej (wg GUS) nie zgłoszonych do badania lekarsko-weterynaryjnego nie zostały zagospodarowane pod nadzorem IW. Potencjalna wielkość SRM od niebadanego bydła dorosłego wynosiła ponad

13 tys. ton²². W 2002 r. pod nadzorem weterynaryjnym zagospodarowano ponad 730 tys. ton odpadów poubojowych²³ (w tym 38,1 tys. ton odpadów szczególnego ryzyka) (str. 52, 55-56, 79);

- w 693 zakładach sektora mięsa czerwonego nie zawarto stosownych umów z zakładami utylizacyjnymi na systematyczny odbiór odpadów (str. 56);
- nastąpiło zmniejszenie o 76% w latach 2000 – 2002 liczby nadzorowanych przez IW punktów składowania zwłok zwierząt (str. 57-58);
- w 6 spośród 45 skontrolowanych gospodarstw i zakładów rolnych padłe zwierzęta nie były odstawiane na grzebowisko lub do zakładu utylizacyjnego. W 2 z nich lekarze weterynarii nie podjęli działań w celu wyegzekwowania zgłoszenia i przekazywania zwłok podmiotom zajmującym się ich zbieraniem, pomimo że postępowanie takie stanowiło naruszenie art. 9 ustawy weterynaryjnej (str. 58-59);
- ujawniono nielegalne działanie PLWet. akceptującego eksport tłuszczu pozyskiwanego z SRM jako tłuszczu technicznego. Podważało to wiarygodność polskiej weterynarii w handlu zagranicznym. GLWet. w trakcie kontroli polecił wszczęcie postępowania dyscyplinarnego (str. 53);
- PLWet. nie posiadał informacji o losie 3 z 5 zwłok bydłych, z których pobrano próby do badań w kierunku BSE, a WIW nie dysponował wiarygodnymi danymi dot. liczby prób do badań w kierunku BSE od sztuk padłych (str. 58-59, 79, 96).

7. W wyniku kontroli stwierdzono uszczuplenia w dochodach w kwocie 1.182.471 zł. Kwoty wydatkowane z naruszeniem prawa stanowiły 211.637 zł, a inne nieprawidłowości finansowe wyniosły 29.750 zł. Kwoty wobec których NIK podjęła działania w celu ich odzyskania wynoszą 1.212.221 zł. Do dnia 18 listopada 2003 r. odzyskano ogółem 18.560 zł. Kontrole przeprowadzone na zlecenie NIK przez IW i WIJHAR-S wykazały kwoty efektów finansowych w wysokości ogółem 4.705 zł z tytułu nałożonych przez te organy kar grzywny (str. 65, 74, 77-78, 80, 83, 85, 90-91, 93, 97-98).

²² Według wyliczeń NIK

²³ Koszt przetworzenia i spalania 1 tony odpadów przez branżę utylizacyjną wynosił w II kwartale 2003 r. od 400 do 500 zł (źródło GLWet.).

4. Wnioski

Sprawne i skuteczne funkcjonowanie nadzoru nad środkami żywienia zwierząt jest jednym z najważniejszych zadań w zapewnieniu bezpieczeństwa żywności. Jest także niezbędne przy dostosowaniu się do standardów UE. W celu prawidłowej realizacji zadań w tym zakresie, niezależnie od konieczności pełnej realizacji wniosków przekazanych kontrolowanym jednostkom, zdaniem Najwyższej Izby Kontroli, niezbędne jest podjęcie działań przez:

1) Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi odnośnie:

- Przyspieszenia prac legislacyjnych w celu wydania wszystkich aktów wykonawczych do ustawy weterynaryjnej i ustawy o środkach żywienia zwierząt tak, aby obowiązujące regulacje prawne dotyczące środków żywienia zwierząt (w tym związane z przemysłem paszowym i utylizacyjnym) odpowiadały unormowaniom obowiązującym w Unii Europejskiej.
- Podjęcia działań w celu legislacyjnego i organizacyjnego uregulowania wszystkich możliwości alternatywnego wykorzystania mączek mięsno – kostnych.
- Zapewnienia pełnego wykorzystania środków z programów UE przeznaczonych na dostosowanie systemu nadzoru i kontroli nad środkami żywienia zwierząt do wymagań UE.
- Spowodowania określenia zasad i zakresu oraz źródeł finansowania monitorowania jakości pasz oraz surowców pochodzenia zwierzęcego przez Instytut Zootechniki oraz nadzoru w tym zakresie.

2) Głównego Lekarza Weterynarii odnośnie:

- Wyegzekwowania od jednostek Inspekcji Weterynaryjnej rzetelnego prowadzenia dokumentacji, sprawozdawczości i rejestracji podmiotów podlegających nadzorowi weterynaryjnemu.
- Podejmowania niezwłocznej interwencji u odpowiednich organów weterynaryjnych innych państw w przypadkach gdy eksportowane z tych państw środki żywienia zwierząt nie spełniają wymogów importera.
- Spowodowania prawidłowej koordynacji i kontroli działań Inspekcji Weterynaryjnej dotyczących środków żywienia zwierząt poprzez zwiększenie nadzoru nad wykonywaniem przez organy IW zadań w zakresie:
 - właściwego postępowania z odpadami poubojowymi,
 - przestrzegania weterynaryjnych procedur granicznych,
 - rzetelności w zbieraniu i przetwarzaniu danych oraz w sporządzaniu sprawozdawczości zgodnej ze stanem faktycznym.
- Stworzenia systemu działań dla objęcia badaniami lekarsko – weterynaryjnymi wszystkich zwierząt rzeźnych poddanych ubojowi poza rzeźniami i tym samym objęcia nadzorem niekontrolowanego dotychczas zagospodarowania odpadów powstałych przy ich uboju.

3) Ministra Środowiska odnośnie:

- Rozważenia możliwości wydawania decyzji na wprowadzanie produktów genetycznie zmodyfikowanych na okresy krótsze niż 10 lat, ze względu na uniemożliwienie posługiwania się przez podmioty gospodarcze tym samym dokumentem w przypadku wprowadzania do obrotu innych zmodyfikowanych linii tego samego gatunku roślin.

4) Wojewódzkich Lekarzy Weterynarii odnośnie:

- Spowodowania działań zmierzających do zaewidencjonowania przez powiatowych lekarzy weterynarii rzeczywistej liczby podmiotów zajmujących się wytwarzaniem i obrotem środkami żywienia zwierząt celem objęcia wszystkich podmiotów nadzorem weterynaryjnym we współpracy z władzami samorządowymi i instytucjami prowadzącymi ewidencję działalności takich podmiotów.
- Współuczestniczenia w organizacji systemu zagospodarowania padłych zwierząt.
- Spowodowania rzetelnego sporządzania przez podległe służby sprawozdań z działalności IW.
- Przeprowadzania kontroli we wszystkich hurtowniach prowadzących obrót środkami żywienia zwierząt na terenie województwa, w tym w hurtowniach farmaceutycznych.

5) Głównego Inspektora Jakości Handlowej Artykułów-Rolno Spożywczych odnośnie:

- Wygzekwowania od jednostek IJHAR-S ustalenia rzeczywistej liczby podmiotów podlegających nadzorowi z zakresu wytwarzania, obrotu i stosowania środków żywienia zwierząt celem objęcia wszystkich podmiotów stosownym nadzorem.
- Spowodowania przeprowadzania przez jednostki IJHAR-S kontroli granicznej wszystkich środków żywienia zwierząt wprowadzanych na polski obszar celny skoordynowanej z organami celnymi oraz z organami Inspekcji Weterynaryjnej lub Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa.
- Rozważenia zawarcia porozumienia z Ministrem Finansów w sprawie współdziałania organów celnych i organów IJHAR-S w zakresie kontroli środków żywienia zwierząt będących przedmiotem obrotu towarowego z zagranicą.

II. CZĘŚĆ SZCZEGÓŁOWA

1. Charakterystyka stanu prawnego w zakresie skontrolowanej działalności

1.1. Podstawowe regulacje prawne dotyczące wymagań, co do jakości środków żywienia zwierząt zasad wytwarzania, stosowania i obrotu tymi środkami oraz zasad sprawowania nadzoru w tym zakresie przez Inspekcję Weterynaryjną (IW) i Inspekcję Jakości Handlowej Artykułów Rolno – Spożywczych (IJHAR-S) zawarte są w **ustawie z dnia 23 sierpnia 2001 r. o środkach żywienia zwierząt**²⁴, zwanej dalej „uośzz” lub „ustawą ośrodkach żywienia zwierząt”. **Do dnia 26 października 2002 r. sprawy te regulowała ustawa z dnia 13 lipca 1939 r. o nadzorze nad niektórymi środkami żywienia zwierząt**²⁵, zwana dalej „ustawą z 13 lipca 1939 r.” oraz wydane na jej podstawie **zarządzenie Ministra Rolnictwa z dnia 5 listopada 1952 r. w sprawie nadzoru nad niektórymi środkami żywienia zwierząt**²⁶.

Przepisy „ustawy z 13 lipca 1939 r.” dotyczyły jedynie takich środków żywienia zwierząt jak: otręby, śruty, makuchy i mączki pochodzenia roślinnego i zwierzęcego (pasze), środki chemiczne i roślinne (deklarowane przez wprowadzających je do obrotu jako dodatki do pasz) oraz mieszanki wytworzone z mieszania tych środków, jak też z mieszania ich z innymi środkami żywienia zwierząt. „Uośzz” poszerzyła zakres przedmiotowy o szczegółowe zasady i warunki wytwarzania pasz i dodatków paszowych, a także objęła znacznie szerszą grupę środków żywienia zwierząt. Wprowadziła obowiązek uzyskania zezwolenia PLWet. przez przedsiębiorcę podejmującego działalność w zakresie wytwarzania i obrotu środkami żywienia zwierząt. Uregulowała również sprawy związane z nadzorem nad wytwarzaniem i stosowaniem środków żywienia zwierząt rozdzielając kompetencje w tym zakresie pomiędzy IW i IJHAR-S. W myśl „ustawy z 13 lipca 1939 r.” nadzór nad jakością środków żywienia zwierząt należał do PLWet. Konieczność wprowadzenia tych zmian wynikała z przyjętego przez Polskę w Układzie Europejskim zobowiązania dostosowania polskich przepisów prawnych w zakresie środków żywienia zwierząt do prawa UE.

1.2. Postępowanie z środkami żywienia zwierząt, surowcami i dodatkami użytymi do ich wytwarzania oraz nadzoru w tym zakresie regulują ponadto:

- **ustawa z dnia 21 grudnia 2000 r. o jakości handlowej artykułów rolno – spożywczych**, zwana dalej „uojhar-s”²⁷,
- **ustawa z dnia 24 kwietnia 1997 r. o zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt rzeźnych i mięsa oraz o Inspekcji Weterynaryjnej**, zwana dalej „ustawą weterynaryjną”²⁸,

²⁴ Dz. U. Nr 123, poz. 1350, z 2003 r. Nr 122, poz. 1144.

²⁵ Dz. U. Nr 63, poz. 419, z 1990 r. Nr 34, poz. 198, z 1997 r. Nr 60, poz. 369, z 1998 r. Nr 106, poz. 668, z 2000 r. Nr 120, poz. 1268.

²⁶ M. P. z 1953 r. Nr A-8, poz. 114, z 1955 r. Nr %1, poz. 528, z 1956 r. Nr 105, poz. 1223, z 1961 r. Nr 47, poz. 213, z 1962 r. Nr 75, poz. 352, z 1969 r. Nr 1, poz. 7, Dz. U. z 2000 r. Nr 120, poz. 1268.

²⁷ Dz. U. z 2001 r. Nr 5, poz. 44, Nr 154, poz. 1802, z 2002 r. Nr 135, poz. 1145, Nr 166, poz. 1360.

- **ustawa z dnia 6 września 2001r. Prawo farmaceutyczne**²⁹, zwana dalej „u-pf”,
- **ustawa z dnia 22 czerwca 2001 r. o organizmach genetycznie zmodyfikowanych**³⁰, zwana dalej „uoogz”.

2. W myśl „**uoózz**” środki żywienia zwierząt są to: pasze, dodatki paszowe, premiksy (art. 2 pkt 1). Pasze z kolei dzielą się na: materiały paszowe (produkty pochodzenia roślinnego lub zwierzęcego oraz inne substancje organiczne, a także nieorganiczne, przeznaczone do żywienia zwierząt lub do sporządzania mieszanek paszowych albo premiksów) i mieszanki paszowe (art. 2 pkt 2 i 3). Premiks jest to mieszanina dodatków paszowych lub mieszanina jednego lub większej liczby dodatków paszowych z materiałem paszowym, przeznaczona do wytwarzania pasz (art. 2 pkt 5). Dodatki paszowe, podobnie jak premiksy, mogą być stosowane w żywieniu zwierząt wyłącznie jako składniki mieszanek paszowych (art. 40).

Stosownie do art. 44 „uoózz” nadzór nad wytwarzaniem i stosowaniem środków żywienia zwierząt oraz obrotem nimi sprawują:

- IW w zakresie warunków weterynaryjnych oraz mikrobiologicznej oceny oraz zawartości substancji niepożądanych (z wyłączeniem substancji pochodzenia roślinnego) (art. 44 ust. 1 pkt 1),
- IJHAR-S w zakresie wartości pokarmowej środków żywienia zwierząt, zawartości substancji niepożądanych pochodzenia roślinnego lub substancji pochodzenia roślinnego, wymagań technicznych i organizacyjnych przy wytwarzaniu i wprowadzaniu do obrotu środków żywienia zwierząt, a także nad prawidłowością ich oznakowania w obrocie (art. 44 ust. 1 pkt 2).

Zgodnie z art. 4³¹ „uoózz” zabronione jest wytwarzanie, wprowadzanie do obrotu oraz stosowanie w żywieniu zwierząt;

- substancji o działaniu hormonalnym, tyreostatycznym i beta-agonistycznym,
- substancji szkodliwie wpływających na zdrowie zwierząt, jakość środków spożywczych pochodzenia zwierzęcego i środowisko,
- pasz zawierających substancje niepożądane w ilości przekraczającej dopuszczalną ich zawartość,
- pasz zepsutych,
- gospodarskich – materiałów paszowych zawierających źródło białka, pochodzące z tkanek zwierząt.

Wykaz materiałów paszowych pochodzących z tkanek zwierząt, które mogą być stosowane w żywieniu zwierząt gospodarskich określił Minister RiRW rozporządzeniem z dnia 26 maja 2003 r. w sprawie wykazu materiałów paszowych pochodzących z tkanek zwierząt, które mogą być stosowane w żywieniu zwierząt

²⁸ Dz. U. Nr 66, poz. 752, z 2001 r. Nr 29, poz. 320, Nr 123, poz. 1350, Nr 129, poz. 1438, z 2002 r. Nr 112, poz. 976, z 2003 r. Nr 52, poz. 450, Nr 122, poz. 1144.

²⁹ Dz. U. Nr 126, poz. 1381, z 2002 r. Nr 152, poz. 1265, Nr 141, poz. 1181, Nr 113, poz. 984, z 2003 r. Nr 45, poz. 391.

³⁰ Dz. U. Nr 76, poz. 811 z 2002 r. Nr 25, poz. 253, Nr 41, poz. 365, z 2003 r. Nr 130, poz. 1187.

³¹ Wydane w październiku 2002 r. rozporządzenie Rady Unii Europejskiej (weszło w życie w lipcu 2003 r.) dopuszcza stosowanie mączek mięsno – kostnych w żywieniu zwierząt z wyjątkiem przeżuwaczy, pod warunkiem, że utylizacja odpadów odbywać się będzie w ściśle określonych warunkach ciśnienia i temperatury. Zakazuje też karmienia inwentarza mączkami z odpadów rzeźnianych tego samego gatunku zwierząt. (Boss Rolnictwo – Nr 3 z 18 stycznia 2003 r.)

gospodarskich³² (utraciło moc 3 października 2003 r.) oraz rozporządzeniem z dnia 12 września 2003 r. w sprawie wykazu materiałów paszowych pochodzących z tkanek zwierząt, które mogą być stosowane w żywieniu zwierząt gospodarskich³³.

Wymogi, co do jakości pasz wprowadzonych do obrotu i wykaz materiałów paszowych, z których nie mogą być wytwarzane mieszanki paszowe zawarte są w art. 20 „uoózz”.

„Uoózz” wprowadziła licencjonowanie działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania dodatków paszowych, materiałów paszowych, mieszanek paszowych i premiksów zawierających m.in. antybiotyki, kokcydiostatyki, stymulatory wzrostu, witaminy A i D (art. 12). Przedsiębiorcy prowadzący taką działalność muszą sprostać odpowiednim wymaganiom technicznym i organizacyjnym Są m. in. zobowiązani do wprowadzenia systemu wewnętrznej kontroli produkcji, prowadzenia spisu wytwarzanych produktów (art. 6) oraz do pobierania i przechowywania tzw. próbek archiwalnych z każdej serii wyrobu (art. 10). Przedsiębiorca jest zobowiązany do zapewnienia, aby procesem produkcji kierowała osoba o kwalifikacjach określonych w art. 7.

Zezwolenie na podjęcie działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania dodatków, materiałów paszowych, premiksów i mieszanek paszowych wydaje PLWet. w drodze decyzji administracyjnej (art. 12 ust. 1). Po złożeniu przez wnioskodawcę do właściwego PLWet. wniosku o wydanie zezwolenia – PLWet. przekazuje ten wniosek w terminie 7 dni od dnia jego otrzymania do właściwego WInsp.JHAR-S, który obowiązany jest niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie 2 miesięcy od dnia doręczenia wystąpienia PLWet., wyrazić opinię, że wnioskodawca spełnia wymagania techniczne i organizacyjne obowiązujące w zakresie wytwarzania środków żywienia zwierząt (art. 14). Zezwolenie jest wydawane po zbadaniu czy wnioskodawca spełnia warunki weterynaryjne, a także po pozytywnym zaopiniowaniu przez WInsp.JHAR-S (art. 13). Jeżeli wytwarzanie środków żywienia zwierząt odbywa się niezgodnie z przepisami prawa, PLWet. może z własnej inicjatywy lub na wniosek WIJHAR-S cofnąć wydane zezwolenie (art. 18).

Zezwolenia na wytwarzanie dodatków paszowych z grup m. in. witamin, pierwiastków śladowych, karotenoidów, enzymów, mikroorganizmów i przeciwutleniaczy, premiksów zawierających ww. dodatki oraz mieszanek paszowych z udziałem tych premiksów wydaje PLWet., przekazując WIJHAR-S jedynie zgłoszenie przedsiębiorcy o rozpoczęciu lub zaprzestaniu działalności (art. 19).

Przedsiębiorcy, którzy podejmują działalność gospodarczą w zakresie obrotu dodatkami paszowymi, materiałami paszowymi i premiksami są zobowiązani (poza przedsiębiorcami, którzy uzyskali zezwolenie PLWet. na ich wytwarzanie) do uzyskania zezwolenia PLWet. wydanego w drodze decyzji administracyjnej (art. 34).

Minister właściwy do spraw rolnictwa prowadzi rejestry produktów odrębnie dla dodatków paszowych i dla następujących materiałów paszowych: białko uzyskiwane z mikroorganizmów należących do bakterii, drożdży, glonów i grzybów; produkty uboczne uzyskane w procesie wytwarzania aminokwasów w drodze fermentacji; aminokwasy i ich sole; hydroksyanalogi aminokwasów; niebiałkowe związki azotowe.

³² Dz. U. Nr 104, poz. 978.

³³ Dz. U. Nr 165, poz. 1605.

Zasady wpisu produktów do rejestru oraz prowadzenia rejestrów określone zostały w art. 21 – 24. Sprowadzanie z zagranicy produktów nie wpisanych do rejestrów oraz mieszanek paszowych zawierających takie produkty jest zabronione (art. 21 ust. 2). W obrocie mogą znajdować się wyłącznie produkty o składzie i postaci określonej w rejestrach produktów (art. 30).

Zgodnie z art. 50 ust. 3 „uośzz” Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi ustalił rozporządzeniem z dnia 8 stycznia 2003 r.³⁴ wykaz produktów, które do dnia 26 października 2003 r. mogą być wytwarzane i wprowadzane do obrotu bez uprzedniego ich wpisania do odpowiednich rejestrów produktów. Podstawa prawna do wydania przedmiotowego rozporządzenia została uchylona z dniem 29 lipca 2003 r. zgodnie z art. 1 pkt 26 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zmianie ustawy o środkach żywienia zwierząt oraz o zmianie niektórych ustaw³⁵.

GLWet. prowadzi ewidencję jawną przedsiębiorców zajmujących się działalnością gospodarczą w zakresie wytwarzania i obrotu środkami żywienia zwierząt oraz podmiotów wytwarzających mieszanki paszowe nieprzeznaczone do obrotu z materiałów paszowych zawierających substancje niepożądane w ilości przekraczającej ich dopuszczalną zawartość. GLWet. przekazuje ministrowi właściwemu do spraw rolnictwa corocznie w terminie do 30 września dane dotyczące ww. podmiotów oraz przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą w zakresie wytwarzania i obrotu dodatków paszowych, materiałów paszowych, mieszanek paszowych i premiksów (art. 36 ust. 1 – 3).

Minister właściwy do spraw rolnictwa ogłasza corocznie (do 30 listopada), w drodze obwieszczenia, w Dzienniku Urzędowym RP „Monitor Polski”:

- wykazy produktów dopuszczonych do obrotu (art. 29),
- wykaz przedsiębiorców wg danych przekazanych przez GLWet. (art. 36 ust. 4).

Warunki wprowadzenia do obrotu środków żywienia zwierząt, w tym ich oznakowania określone są w art. 37 – 38. Gdy środek żywienia zwierząt nie spełnia tych warunków, PLWet. lub WIJHAR-S mogą, w zakresie swoich właściwości, nakazać jego uzdatnienie lub zniszczenie, określić inne jego przeznaczenie lub nakazać wycofanie z obrotu (art. 39).

Gdy działalność podmiotu wytwarzającego środki żywienia zwierząt lub prowadzącego ich obrót jest niezgodna z przepisami „uośzz” - PLWet. lub WIJHAR-S, w zależności od zakresu sprawowanego nadzoru, w drodze decyzji, którym nadaje się rygor natychmiastowej wykonalności, mogą nakazać usunięcie uchybień w określonym terminie, względnie wstrzymać prowadzenie działalności do czasu usunięcia uchybień (art. 44 ust. 2 i 3).

Kontrolę graniczną wprowadzanych na polski obszar celny środków żywienia zwierząt przeprowadzają Gr.LWet. i WIJHAR-S. Organy te mają obowiązek zakazania wprowadzania do kraju produktów oraz mieszanek paszowych z udziałem produktów niespełniających wymagań określonych w „uośzz” (art. 44 ust. 4 i 5).

Ustawa przewiduje także odpowiedzialność karną dla osób, które wytwarzają, wprowadzają do obrotu lub stosują środki żywienia zwierząt niezgodnie z wymogami

³⁴ Dz. U. z 2003 r. Nr 29, poz. 243.

³⁵ Dz. U. Nr 122, poz. 1144.

o których mowa w „uośzz” W myśl art. 46 podlegają one karze grzywny orzekanej na podstawie przepisów o postępowaniu w sprawach o wykroczenia.

Jeżeli w wyniku badania próbek środków żywienia zwierząt, pobranych w ramach nadzoru sprawowanego przez IJHAR-S, stwierdzono, że pasze, dodatki paszowe lub premiksy nie spełniają wymogów określonych w „uośzz”, opłaty za badania uiszcza przedsiębiorca, a należności z tytułu tych opłat stanowią dochód budżetu państwa (art. 45).

3. Podstawowe regulacje prawne w zakresie nadzoru weterynaryjnego nad podmiotami zajmującymi się wytwarzaniem i obrotem środkami żywienia zwierząt zawarte są w **ustawie z dnia 24 kwietnia 1997 r. o zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, badaniu zwierząt rzeźnych i mięsa oraz o Inspekcji Weterynaryjnej**³⁶, zwanej dalej „ustawą weterynaryjną”.

Istotne zmiany w tej ustawie nastąpiły z dniem 13 lutego 2002 r., tj. po wejściu w życie ustawy z dnia 25 lipca 2001 r. o zmianie ustawy o zawodzie lekarza weterynarii i izbach lekarsko - weterynaryjnych, ustawy o zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, badaniu zwierząt rzeźnych i mięsa oraz o Inspekcji Weterynaryjnej oraz ustawy o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich³⁷, zwanej dalej „ustawą z dnia 25 lipca 2001 r.”. Ustawa ta m.in. poszerzyła kompetencje PLWet. w zakresie oceny warunków weterynaryjnych przedsiębiorców prowadzących działalność określoną w „ustawie weterynaryjnej” i wprowadziła obowiązek prowadzenia ich rejestru. Wprowadziła także od 1 stycznia 2003 r. przepis, że prowadzenie gospodarstwa, w którym są utrzymywane zwierzęta gospodarskie wymaga zgłoszenia PLWet. (art. 5 ust. 1a).

Zgodnie z art. 26 „ustawy weterynaryjnej” m. in. środki żywienia zwierząt objęte są obowiązkiem badania, które należy do PLWet. Organizuje on i nadzoruje te badania.

W myśl art. 5 „ustawy weterynaryjnej” podmioty podejmujące działalność lub zajmujące się wytwarzaniem lub obrotem środkami żywienia zwierząt oraz dodatkami paszowymi, wytwarzaniem pasz leczniczych, zbieraniem, przetwarzaniem, grzebaniem lub spalaniem materiału niskiego, wysokiego i szczególnego ryzyka, a także prowadzeniem składów celnych lub działalnością w wolnych obszarach celnych i składach wolnocłowych w zakresie obrotu towarami podlegającymi weterynaryjnej kontroli granicznej, są obowiązane zgłosić właściwemu PLWet. zamiar rozpoczęcia działalności w terminie co najmniej 30 dni przed jej rozpoczęciem, a po zaprzestaniu działalności zgłosić ten fakt PLWet. w terminie 7 dni od jej zaprzestania. Prowadzenie ww. działalności wymaga spełnienia warunków lokalizacyjnych, techniczno – sanitarnych, technologicznych i organizacyjnych zabezpieczających przed zagrożeniem epizootycznym lub epidemicznym i zapewniających właściwą jakość zdrowotną towarów, zwanych dalej „warunkami weterynaryjnymi”. PLWet. prowadzi rejestr ww. podmiotów (art. 5 ust. 3c). W razie stwierdzenia, że działalność ww. podmiotów jest prowadzona niezgodnie z warunkami weterynaryjnymi, PLWet. może wydać decyzję administracyjną nakazującą usunięcie uchybień lub wstrzymującą prowadzenie

³⁶ Tekst jednolity w Dz. U. z 1999 r. Nr 66, poz. 752, ze zm.: Dz. U. z 2001 r. Nr 29, poz. 320, Nr 123, poz. 1350, Nr 129, poz. 1438, z 2002 r. Nr 112, poz. 976.

³⁷ Dz. U. Nr 129, poz. 1438 ze zm.: z 2001 r. Dz. U. Nr 154, poz. 1790, z 2002 r. Nr 112, poz. 976.

działalności do czasu ich usunięcia. Jeżeli podmiot nie stosuje się do zaleceń, PLWet. może zakazać, w drodze decyzji, dalszego prowadzenia działalności (art. 6 ust. 1 i 3).

Materiał szczególnego, wysokiego i niskiego ryzyka, o ile nie zachodzi podejrzenie choroby zakaźnej, należy niezwłocznie zgłosić i przekazać podmiotowi zajmującemu się zbieraniem lub przetwarzaniem tego materiału (art. 9 ust. 1). Art. 9 ust. 2 – 7 „ustawy weterynaryjnej określa sposób postępowania z tymi materiałami. Koszty budowy grzebowisk i przygotowanie miejsc spalania zwłok zwierzęcych i ich części są refundowane gminie ze środków budżetu państwa (art. 9 ust. 8).

Środki żywienia zwierząt mogą być przywożone z zagranicy, jeżeli:

- są zaopatrzone w oryginał świadectwa zdrowia wydany przez właściwy organ państwa, z którego pochodzą, oraz inne dokumenty towarzyszące przesyłce,
- są wpisane do rejestru prowadzonego przez GLWet., a ponadto pochodzą z zakładów uprawnionych do eksportu lub dopuszczonych do handlu na terenie UE,
- osoba zainteresowana ładunkiem poinformuje, z wyprzedzeniem przynajmniej jednego dnia roboczego, Gr.LWet. z właściwego przejścia granicznego, przez które produkty będą przewożone, o ilości, rodzaju i przewidywanym czasie ich przywozu,
- importer uzyska decyzję właściwego PLWet. w sprawie ustalenia miejsca ich składowania,
- osoba zainteresowana ładunkiem zadeklaruje w świadectwie przekroczenia granicy, że produkty spełniają wymagania przywozowe (art. 11 ust. 2).

W przypadku przywozu lub przewozu towarów weterynaryjna kontrola graniczna obejmuje m. in.: sprawdzenie, czy nie zostały naruszone przepisy art. 10a, kontrolę dokumentów, kontrolę tożsamości, kontrolę fizyczną, sprawdzenie, czy nie zostały naruszone przepisy dotyczące ochrony zwierząt podczas transportu (art. 14).

W myśl art. 14 ust. 13 organ celny odmówi przyjęcia zgłoszenia celnego, jeżeli towar podlegający weterynaryjnej kontroli granicznej nie został poddany takiej kontroli lub nie zostały uiszczone opłaty za przeprowadzenie weterynaryjnej kontroli granicznej.

4. Ustawa z dnia 6 września 2001 r. Prawo farmaceutyczne („u-pf”), której przepisy weszły w życie z dniem 1 października 2002 r.:

- **paszy leczniczej** – jest to każda mieszanka paszy lub pasz z weterynaryjnym produktem leczniczym lub weterynaryjnymi produktami leczniczymi przystosowanymi do mieszania z paszą, przeznaczona do bezpośredniego stosowania u zwierząt, w celu zapobiegania lub leczenia chorób zwierząt (art. 2 pkt 23). Od dnia 1 października 2002 r.³⁸ - paszą leczniczą w rozumieniu „uośzz” jest każda mieszanka paszy lub pasz z premiksem leczniczym, przeznaczona do bezpośredniego stosowania u zwierząt, w celu zapobiegania lub leczenia chorób zwierząt,
- **premixu leczniczego** – jest to weterynaryjny produkt leczniczy, który w wyniku procesu technologicznego został przygotowany w postaci umożliwiającej jego mieszanie z paszą w celu wytworzenia paszy leczniczej (art. 2 pkt 27).

³⁸ Art. 2 pkt 23 „uośzz” zmieniony przez art. 1 pkt 1 lit g) ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. o zmianie ustawy – Prawo farmaceutyczne (Dz. U. Nr 152, poz. 1265).

Nadzór nad warunkami wytwarzania w wytwórniach wytwarzających produkty lecznicze weterynaryjne (dotyczy przeprowadzania kontroli tych wytwórni) sprawuje Inspekcja Farmaceutyczna przy współudziale IW (art. 108 ust. 2 i 3).

Zezwolenie na wytwarzanie pasz leczniczych wydawane jest przez WLWet. Pasje lecznicze mogą być wytwarzane w mieszalniach pasz leczniczych pod kontrolą lekarza weterynarii (art. 45). Nadzór nad wytwarzaniem i obrotem pasz leczniczych sprawuje PLWet. na zasadach określonych w „ustawie weterynaryjnej”, a przepisy art. 119 – 123 „u-pf” dotyczące uprawnień inspektorów farmaceutycznych stosuje się odpowiednio (art. 45 i 118 ust. 2). Lekarz weterynarii prowadzący obrót detaliczny paszami leczniczymi jest obowiązany do prowadzenia dokumentacji tego obrotu i do przeprowadzenia przynajmniej raz w roku spisu kontrolnego stanu magazynowego. Wydaje również właścicielowi zwierząt dokument potwierdzający nabycie pasz leczniczych (art. 69).

Obrót środkami żywienia zwierząt (paszami, dodatkami paszowymi, premiksami) prowadzą także hurtownie farmaceutyczne produktów leczniczych weterynaryjnych (art. 72 ust. 7). Podjęcie działalności gospodarczej w zakresie prowadzenia takiej hurtowni wymaga zezwolenia GLWet., który o wydaniu decyzji w tej sprawie, jak też w sprawie odmowy wydania zezwolenia, zmiany oraz cofnięcia zezwolenia zawiadamia Głównego Inspektora Farmaceutycznego (art. 74 ust. 3 i 4). GLWet. prowadzi Rejestr Zezwoleń na Prowadzenie Hurtowni Farmaceutycznej (art. 83).

Podjęcie działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania produktu leczniczego lub w zakresie prowadzenia hurtowni farmaceutycznej bez wymaganego zezwolenia, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2 (art. 125 i art. 127). Ponadto wprowadzenie do obrotu lub stosowania w praktyce weterynaryjnej nieprzetworzonych surowców farmaceutycznych podlega grzywnie albo karze pozbawienia wolności do lat 3 albo obu tym karom łącznie (art. 132a dodany z dniem 1 października 2002 r.).

Warunki, jakie powinna spełniać mieszalnia pasz leczniczych, sposób sprawowania nadzoru przez IW oraz sposób prowadzenia dokumentacji wytwarzania i obrotu, a także sposób transportu pasz leczniczych określone zostały w rozporządzeniach Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2002 r. w sprawie pasz leczniczych³⁹ oraz z dnia 10 stycznia 2003 r. w sprawie nadzoru nad obrotem produktami leczniczymi weterynaryjnymi, wyrobami medycznymi przeznaczonymi wyłącznie dla zwierząt oraz paszami leczniczymi⁴⁰. W ramach nadzoru PLWet. lub upoważniony przez niego pracownik PIW, przeprowadzają kontrole: okresowe, doraźne i sprawdzające (§10 i §11). O przeprowadzeniu kontroli i jej wynikach PLWet. informuje WLWet. (§9 ust. 2).

5. Prezes Rady Ministrów rozporządzeniem z dnia 28 listopada 2002 r.⁴¹, wydanym na podstawie art. 95 § 5 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia, nadał **uprawnienia do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego** inspektorom IW i IJHAR-S za wykroczenia określone m. in.

³⁹ Dz. U. z 2003 r. Nr 4, poz. 43.

⁴⁰ Dz. U. Nr 11, poz. 122.

⁴¹ Dz. U. Nr 203, poz. 1712.

w „uoózz” oraz inspektorom IORiN za wykroczenia określone m. in. w ustawie z dnia 22 czerwca 2001 r. o organizmach genetycznie zmodyfikowanych.

6. Podstawowym aktem prawnym określającym organizację i zasady działania IJHAR-S jest ustawa z dnia 21 grudnia 2000 r. o jakości handlowej artykułów rolno – spożywczych⁴².

W myśl art. 17 ust.1 pkt 8 do zadań Inspekcji należy m. in. wykonywanie innych zadań określonych w odrębnych przepisach, a w szczególności w przepisach: o nawozach i nawożeniu, środkach żywienia zwierząt, rolnictwie ekologicznym i organizacji rynków rolnych.

Z dniem 1 stycznia 2003 r. pracownicy Inspekcji Skupu i Przetwórstwa Artykułów Rolnych (ISiPAR) oraz pracownicy Centralnego Inspektoratu Standaryzacji (CIS) stali się pracownikami IJHAR-S, natomiast postępowania wszczęte i niezakończone przed 1 stycznia 2003 r., prowadzone przez organy ISiPAR oraz przez CIS, przejęły odpowiednio do zakresu swojego działania organy IJHAR-S (art. 43 i 44).

7. Zgodnie z ustawą z dnia 12 lipca 1995 r. o ochronie roślin uprawnych⁴³, zwaną dalej „uoru”, do zadań Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa (IORiN) należy m. in. kontrola składowanych roślin i produktów roślinnych w celu stwierdzenia występowania i rozprzestrzeniania się organizmów szkodliwych, a także kontrola fitosanitarna roślin, produktów roślinnych, przedmiotów oraz środków transportu na przejściach granicznych i na terenie kraju (art. 40 ust. 1 pkt 1 i 7). Graniczna kontrola fitosanitarna odbywa się równocześnie z odprawą celną. Warunki wprowadzenia na polski obszar celny produktów roślinnych określone są w art. 7 – 12 „uoru”.

8. Stosownie do art. 11 ust. 4 i 5 ustawy z dnia 22 czerwca 2001 r. o organizmach genetycznie zmodyfikowanych⁴⁴ kontrolę przestrzegania przepisów ustawy sprawują m.in. IW, IORiN oraz IJHAR-S. Organy te w zakresie objętym swoją właściwością z urzędu lub na wniosek ministra właściwego do spraw środowiska przeprowadzają kontrolę obiektów lub lokali gdzie są wykonywane operacje zamkniętego GMO, działania polegające na zamierzonym uwolnieniu GMO do środowiska, w tym wprowadzeniu do obrotu produktów GMO.

Zgodnie z art. 3 pkt 6 „uogz” produktem GMO jest organizm genetycznie zmodyfikowany (GMO) lub każdy wyrób zawierający GMO lub ich fragmenty lub kombinację GMO, który jest wprowadzany do obrotu lub wywożony za granicę bądź przewożony tranzytem przez terytorium RP. Wprowadzanie do obrotu na terytorium RP produktów GMO wymaga zezwolenia ministra właściwego do spraw środowiska, wydawanego na wniosek zainteresowanego użytkownika GMO (art. 41 ust. 1).

9. Zasady i tryb przywozu towarów na polski obszar celny oraz wywozu towarów z polskiego obszaru celnego, związane z tym prawa i obowiązki osób oraz uprawnienia

⁴² Dz. U. z 2001 r. Nr 5, poz. 44, zm. z 2001 r. Nr 154, poz. 1802, z 2002 r. Nr 135, poz. 1145, Nr 166, poz. 1360.

⁴³ j.t. Dz. U. z 2002 r. Nr 171, poz. 1398, zm. z 2001 r. Nr 22, poz. 248, z 2002 r. Nr 238, poz. 2019, z 2003 r. Nr 130, poz. 1188, Nr 137, poz. 1299.

⁴⁴ Dz. U. Nr 76, poz. 811, zm.: z 2002 r. Nr 25, poz. 253, Nr 41, poz. 365, z 2003 r. Nr 130, poz. 1187.

i obowiązki organów celnych reguluje od 12 kwietnia 1997 r. ustawa z dnia 9 stycznia 1997 r. - **Kodeks Celny**⁴⁵, zwana dalej „u-kc”.

Zgodnie z art. 2 § 1 „u-kc” wprowadzenie towaru na polski obszar celny lub jego wyprowadzenie z tego obszaru następuje w chwili faktycznego przywozu towaru na polski obszar celny lub jego faktycznego wywozu z tego obszaru.

Ustanowiona na podstawie art. 13 § 6 „u-kc” rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 17 grudnia 2002 r.⁴⁶ taryfa celna w załączniku w części drugiej sekcji II *Produkty pochodzenia roślinnego* wyszczególnia dział 10 „zboża”, w dziale 12 m. in. *pasze*, a w sekcji IV w dziale 23 m. in. *gotową paszę dla zwierząt*. Zwolniona od cła jest m. in. pasza przywożona w środkach transportu wykorzystywanych do przewozu zwierząt z zagranicy do kraju, przeznaczona dla zwierząt w trakcie ich transportu (art. 190³⁶ „u-kc”).

Organami celnymi, stosownie do ich właściwości, są naczelnik urzędu celnego i dyrektor izby celnej. Organem celnym wyższego stopnia dla naczelnika urzędu celnego jest dyrektor izby celnej (art. 279 „u-kc”). Dyrektora izby celnej i jego zastępcę powołuje i odwołuje minister właściwy do spraw finansów publicznych, który też powołuje i odwołuje naczelnika urzędu celnego na wniosek dyrektora izby celnej (art. 282 „u-kc”).

Dokonywanie wymiaru i poboru należności celnych, nadawanie towarom przeznaczenia celnego oraz wykonywanie innych czynności przewidzianych przepisami prawa celnego, sprawowanie dozoru celnego i wykonywanie kontroli celnej, zwalczanie i ściganie przestępstw skarbowych i wykroczeń skarbowych w zakresie ustalonym Kodeksem karnym skarbowym, wykonywanie innych zadań zleconych w przepisach odrębnych naczelnik celnego wykonuje przy pomocy podległego urzędu (art. 284 § 2 „u-kc”). Urząd celny stanowi jednostkę organizacyjną administracji celnej, w której mogą zostać dokonane czynności przewidziane w przepisach prawa celnego (art.3 § 1 pkt 21 „u-kc”).

10. Obok „u-kc” administrowanie obrotem towarowym z zagranicą reguluje ustawa z dnia 26 września 2002 r. o administrowaniu obrotem towarowym z zagranicą, o zmianie ustawy – Kodeks celny oraz o zmianie innych ustaw, zwanej dalej „uoaotz”⁴⁷.

W myśl § 2 ust. 2 i 3 rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 17 grudnia 2002 r. w sprawie trybu przekazywania informacji o dokonanych obrotach z zagranicą towarami objętymi automatyczną rejestracją oraz sposobu rejestrowania tych towarów⁴⁸, minister właściwy do spraw finansów publicznych przekazuje ministrowi właściwemu do spraw rynków rolnych co 7 dni informację o dokonanych obrotach z zagranicą towarami objętymi automatyczną rejestracją w zakresie towarów rolno – spożywczych określonych w ww. rozporządzeniu Ministra Gospodarki z dnia 16 grudnia 2002 r.

⁴⁵ Dz. U. Nr 75, poz. 802, zm.: z 2001 r. Nr 12, poz. 92, Nr 89, poz. 972, Nr 110, poz. 1189, Nr 125, poz. 1368, Nr 128, poz. 1403, z 2002 r. Nr 41, poz. 365, Nr 89, poz. 804, Nr 112, poz. 974, Nr 141, poz. 1178, Nr 169, poz. 1387, Nr 188, poz. 1572, z 2003 r. Nr 120, poz. 1122.

⁴⁶ Dz. U. Nr 226, poz. 1885, zm. z 2003 r. Nr 12, poz. 124, Nr 53, poz. 469, Nr 108, poz. 1010, Nr 122, poz. 1145, Nr 124, poz. 1155, Nr 129, poz. 1178.

⁴⁷ Dz. U. Nr 188, poz. 1572.

⁴⁸ Dz. U. Nr 227, poz. 1903.

11. Z dniem 19 lipca 2001 r. weszła w życie ustawa z dnia 29 listopada 2000 r. o organizacji rynków owoców i warzyw, rynku chmielu, rynku tytoniu oraz rynku suszu paszowego⁴⁹. Ustawa określa m. in. organizację rynku suszu paszowego (art. 53 i nast.) nakładając na Prezesa ARR obowiązek prowadzenia rejestru producentów suszu paszowego i przydzielania limitu produkcji suszu paszowego producentom wpisanym do rejestru w ramach krajowego limitu. Rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 10 października 2001 r. w sprawie określenia limitu krajowego suszu paszowego⁵⁰, ustalono limit krajowy produkcji suszu paszowego na rok obrotowy 2002/2003 w wysokości 40 tys. ton, natomiast rozporządzeniem Ministra RiRW z dnia 24 marca 2003 r.⁵¹ ustalono limit krajowego suszu paszowego w wysokości 10,08 tys. ton od 1 kwietnia 2003 r. do dnia 31 marca 2004 r.

Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 3 lipca 2001 r.⁵², zmieniającym rozporządzenie w sprawie szczegółowych kierunków działań ARiMR oraz sposobów ich realizacji dodano § 23c, na mocy którego Agencja mogła udzielać w 2001 r. pomocy finansowej podmiotom zajmującym się zbieraniem, przetwarzaniem na mączkę zwłok zwierzęcych bydła, owiec i kóz lub ich części, odpadów poubojowych oraz transportem lub spalaniem mączki. W myśl § 23c rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 stycznia 1996 r. w sprawie szczegółowych kierunków działań Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oraz sposobów ich realizacji⁵³ – w rozumieniu nadanym rozporządzeniem z dnia 10 września 2002 r. (Dz. U. Nr 150, poz. 1242) zmieniającym przywołane wyżej rozporządzenie z dniem 24 września 2002 r. – Agencja może udzielać pomocy finansowej podmiotom zajmującym się zbieraniem, przetwarzaniem na mączkę zwłok zwierzęcych bydła, owiec i kóz oraz ich części oraz odpadów poubojowych, a także zajmujących się transportem lub spalaniem mączki.

Organizację nadzoru nad środkami żywienia zwierząt przedstawiono na rys. 1.

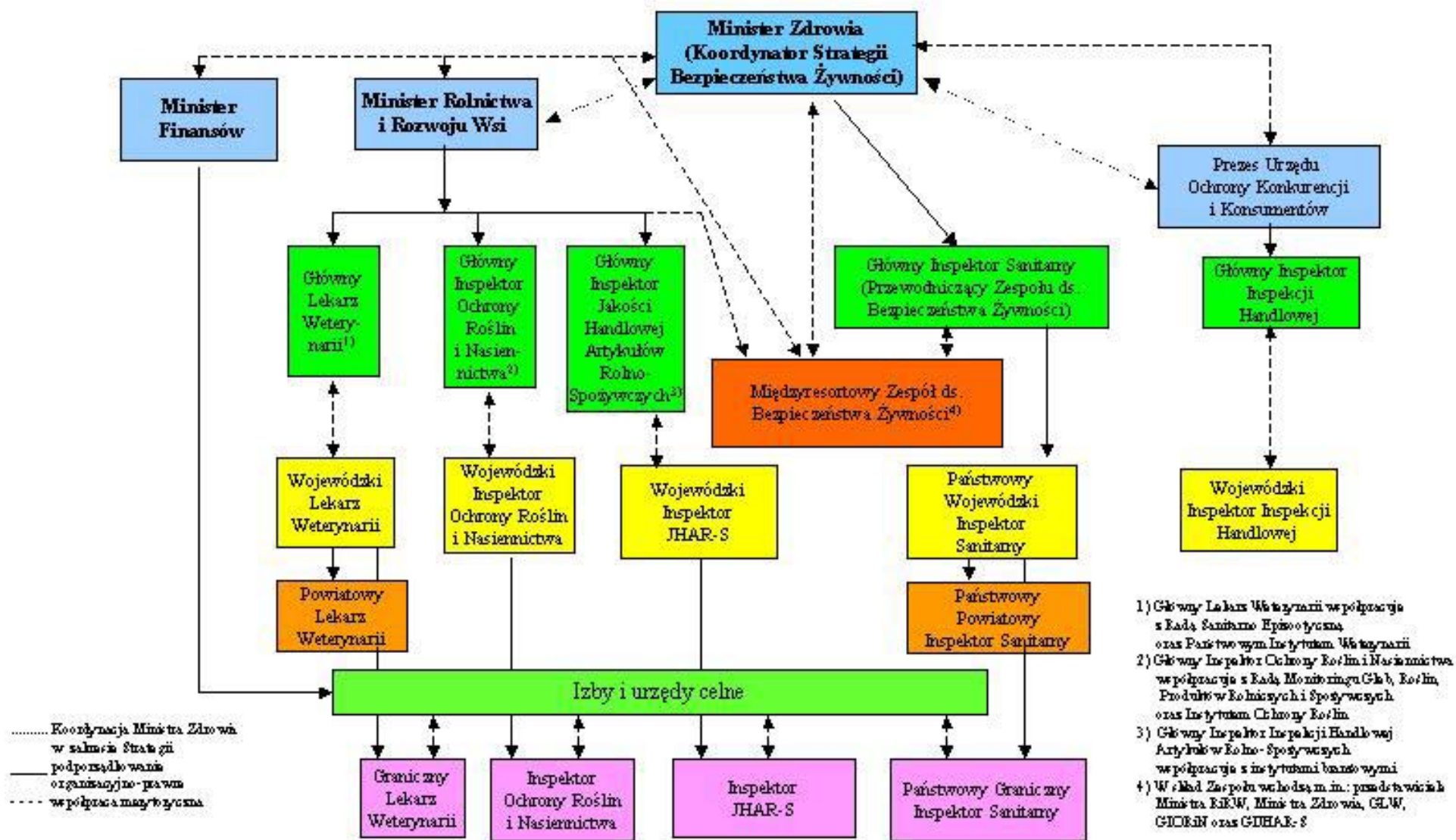
⁴⁹ Dz. U. z 2001 r. Nr 3, poz. 19, zm. z 2002 r. Nr 238, poz. 2019.

⁵⁰ Dz. U. Nr 128, poz. 1430.

⁵¹ Dz. U. Nr 55, poz. 488.

⁵² Dz. U. Nr 73, poz. 765.

⁵³ Dz. U. z 1996 r. Nr 16, poz. 82 ze zm.

Źródło: „Strategia Bezpieczeństwa Żywności” i dane NIK

Rys. 1 Struktura organizacyjna nadzoru nad bezpieczeństwem żywności

2. Uwarunkowania ekonomiczno-organizacyjne kontrolowanej działalności

2.1. Preferowane przez konsumentów są obecnie wartości zdrowotne żywności, przy czym w aspekcie bezpieczeństwa konsumenta b. wysoką pozycję zajmuje bezpieczeństwo i jakość paszy. I tak np. uszeregowanie różnych wymagań konsumentów niemieckich dotyczących mięsa (b. ważne - 10; nieważne - 0)⁵⁴

- higiena 9,6	- oznakowanie 8,44
- smak 8,84	- środowisko 8,41
- miejsce produkcji 8,76	- wartość odżywcza 7,84
- pasza 8,73	- cena 6,1.

2.2. W latach 2001 – 2002 odnotowuje się wzrost popytu na pasze przemysłowe, których produkcja w 2001 r. wyniosła 4,63 mln ton, a w 2002 r. wyniosła 4.88 mln ton. Produkcja mączek pochodzenia zwierzęcego wyniosła w sezonie 2002 /2003⁵⁵ ok. 135 tys. ton wobec 148 tys. ton w 2000/2001⁵⁶.

Do producentów pasz dla zwierząt gospodarskich zalicza się przemysłowe wytwórnie pasz oraz wytwórnie i mieszalne lokalne. Według danych dostępnych na podstawie sprawozdań finansowych na koniec czerwca 2003 r. produkcją pasz zajmowało się 131 firm o zatrudnieniu powyżej 9 osób. Przychody ogółem tylko w tych firmach wyniosły w I półroczu 2003 r. ok. 4 mld zł⁵⁷.

Na polskim rynku działało łącznie ok. 500 przedsiębiorców wytwarzających pasze. Wśród nich znajduje się 13 dużych firm, które łącznie produkują 1,7 mln ton pasz przemysłowych rocznie. Reprezentują one kapitał zagranicznych firm, takich jak: Cargill w USA (Cargill Polska sp. z o.o. w Warszawie), Dossche w Belgii (Dossche Poland sp. z o.o. w Kaliszu), Land O'Lake w USA (Land O'Lake LTD. sp. z o.o. i Land O'LakeSA w Warszawie), Hendrix w Holandii (Trouw Nutrition Polska sp. z o.o. w Grodzisku Mazowieckim), Provimi Polska sp. z o.o. jak i polski: Wytwórnia Pasz „Wipasz” sp. z o.o. w Wałdągu, Wytwórnia Pasz „Piast” w Lewkowicach, Golpasz S.A. w Golubiu Dobrzyniu, Wytwórnia Pasz i Koncentratów „Tasomix” Nowe Skalmierzyce, „Neorol” sp. z o.o. w Żerkowie, PPH „Spomis” w Gołańczy. Pozostałe firmy to średnie i małe wytwórnie o zasięgu lokalnym⁵⁸.

2.3. Podstawową różnicą pomiędzy krajową a unijną branżą paszową jest wciąż istotnie niższe w Polsce niż w krajach UE wykorzystanie w produkcji zwierzęcej pasz przemysłowych. Łączna produkcja pasz przemysłowych w UE wyniosła w 2001 r. ok. 120 mln ton, co daje 340 kg na osobę rocznie i stanowi 28% światowej produkcji pasz. Zupełnie inna jest struktura produkcji przemysłu paszowego: w Polsce mieszanki dla drobiu stanowią 78% wszystkich wyprodukowanych przez ten przemysł mieszanek, mieszanki dla trzody chlewnej – 19%, dla bydła – 3%, w UE wielkości te kształtują się odpowiednio: 30,5%, 35,2%, 26,7%, reszta to mieszanki specjalistyczne dla ryb, królików, strusi itp. Polska z aktualnym pogłowiem zwierząt gospodarskich powinna

⁵⁴ Źródło: J.H. Hernandez i J. Seehaver, 2002 – III Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Weterynaryjna Higiena Pasz” – Olsztyn, maj 2003 r.

⁵⁵ Sezon 2002/2003 (lipiec 2002 – czerwiec 2003)

⁵⁶ Rynek pasz – stan i perspektywy. Październik 2003 r.

⁵⁷ Rynek pasz – stan i perspektywy. Październik 2003 r.

⁵⁸ Odpowiedź Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – z upoważnienia Prezesa Rady Ministrów – z dnia 6 czerwca 2002 r. na zapytanie poselskie w sprawie monopolistycznej pozycji Provimi Polska na rynku produktów paszowych.

być ogromnym rynkiem dla przemysłu paszowego. W rzeczywistości jest inaczej. Jedynie 13% zboża przeznaczonego na paszę stanowi surowiec dla mieszanek przemysłowych (gdy ze zbiorów ziarna corocznie ponad połowę skarmia się zwierzętami), 87% zbóż paszowych skarmiana jest inwentarzem w postaci śrut z niewielkim udziałem koncentratów białkowych. Niedobór białka w paszy dla zwierząt występujący zawsze przy żywieniu ich ziarnem zbóż (zamiast zbilansowanych pod względem składników odżywczych mieszanek przemysłowych) jest główną przyczyną gorszych wyników w produkcji zwierzęcej w Polsce w porównaniu z unijnymi rolnikami⁵⁹.

Produkcja zbóż typowo paszowych (żyta, jęczmienia, owsa, mieszanek zbożowych, pszenżyta i kukurydzy) szacowana jest na 15,7 mln ton w roku 2003/2004, tj. o ok. 11% niżej niż w roku ubiegłym⁶⁰. W Polsce na cele paszowe zużywa się ok. 61% rocznej produkcji zbóż (w UE ok. 56%). Jednak w UE prawie połowę ziarna zbóż (46,7%) zużyto w 2001 r. do produkcji przemysłowych mieszanek paszowych, a Polsce wskaźnik ten był trzykrotnie niższy i wynosił 15,2%. W Polsce popularny jest sposób żywienia inwentarza polegający na mieszaniu w gospodarstwie ziarna zbóż z własnej produkcji z zakupionymi koncentratami. Wg danych IERiGŻ w gospodarstwach hodowców w 2001 r. sporządzano ok. 2 mln ton mieszanek przemysłowych, a sami producenci pasz oraz CLPP określało, iż w gospodarstwach rolników wytwarza się rocznie z własnego zboża oraz zakupionych koncentratów ok. 4,0 mln ton mieszanek przemysłowych⁶¹.

Drugim podstawowym komponentem pasz przemysłowych jest białko paszowe. Pochodzi ono z wysokobiałkowych śrut oleistych, mączek [mięsnych, mięsno – kostnych, rybnych] oraz nasion roślin oleistych. W żywieniu krajowego pogłowia zwierząt odczuwa się deficyt białka. Nie ma też mowy o pokryciu białkiem krajowej produkcji potrzeb polskiego przemysłu paszowego. Prawdziwym przewrotem w przemyśle paszowym był zakaz stosowania w UE mączek zwierzęcych w żywieniu inwentarza, co przełożyło się na zakaz importu tych komponentów białkowych pasz do Polski. W Polsce zaistniała konieczność pokrycia niedoborów białka importowaną śrutą sojową⁶².

2.4. Część krajowych producentów pasz zwraca uwagę, iż procesu zwiększenia bezpieczeństwa produkcji pasz w UE „nie wytrzymało” część mniejszych wytwórni, które zmuszone były zakończyć produkcję. Podobny los może spotkać część małych, niedoinwestowanych wytwórni pasz w Polsce⁶³.

Nie bez wpływu na dostosowanie branży będzie miała niezła jej kondycja finansowa. W pierwszym półroczu 2003 r. dobre wyniki branży paszowej potwierdza także ponad dwukrotnie wyższy niż w całym przemyśle spożywczym wskaźnik rentowności netto. Jak dowodzą analizy, krajowej branży paszowej nie grozi bezpośrednia konkurencja ze strony unijnego przemysłu paszowego – skuteczną zaporą

⁵⁹ BOSS ROLNICTWO Nr 33 z 17.08.2002 r.

⁶⁰ Rynek Pasz - stan i perspektywy. Październik 2003 r.

⁶¹ BOSS ROLNICTWO Nr 33 z 17 sierpnia 2002 r. Rynek Pasz – stan i perspektywy, październik 2003 r.

⁶² BOSS ROLNICTWO Nr 33 z 17 sierpnia 2002 r.

⁶³ BOSS ROLNICTWO Nr 33 z 17 sierpnia 2002 r.

jest tu tonaż; koszty transportu pozbawiłyby taki proceder ekonomicznego uzasadnienia⁶⁴.

2.5. Produkcja mączek mięsno – kostnych, które ze względu na korzystny skład aminokwasowy i dobrą strawność są najlepszym źródłem białka paszowego, była atrakcyjną ekonomicznie działalnością branży utylizacyjnej. Wymogi UE w tym zakresie są jednoznaczne i w Polsce od 1 listopada 2003 r. wprowadzono zakaz używania mączek zwierzęcych w żywieniu zwierząt gospodarskich.

W sporządzonym w MRiRW Programie Restrukturyzacji i Modernizacji Przemysłu Utylizacyjnego ilość odpadów poubojowych niskiego ryzyka określa się na 566 tys. ton (brutto), a możliwych do zbiórki (netto) na 495 tys. ton. W stosunku do krajowej produkcji mięsa stanowi to ok. 25%, podczas gdy w Niemczech odpady poubojowe to 35% produkcji mięsa, a w Danii – nawet 40%. Dotychczasowy system zbiórki i utylizacji odpadów pochodzenia zwierzęcego nie jest systemem szczelnym, gdyż w skali kraju poza przemysłem utylizacyjnym pozostaje ponad 200 tys. ton odpadów, w tym prawie 60 tys. ton padłych zwierząt. Potencjał produkcyjny przemysłu utylizacyjnego w Polsce wynosi 3.400 ton/dobę, tj. ok. 850 tys. ton surowców rocznie. Potencjał ten przekracza prawie o 50% zasoby surowcowe netto. Zakłady utylizacyjne przerabiają ok. 500 tys. ton odpadów. Średnie wykorzystanie mocy produkcyjnych wynosi ok. 60%.

Ilość padliny, którą mogą wykorzystać zakłady utylizacyjne w Polsce sekretarz generalny PZPEiM szacuje na 150 tys. ton, zaś Program - na jedynie 72,5 tys. ton. W krajach UE pada rocznie ok. 10% hodowanych zwierząt, gdy wg danych w Polsce padlina stanowi ok. 1,5% hodowanych zwierząt. Polski Związek Producentów Pasz szacuje, że zagospodarowanie w Polsce zwłok zwierzęcych stanowi 4% udziału w strukturze surowców utylizacyjnych, to jest ok. 20 tys. ton (na 160 tys. ton zwłok zwierzęcych szacowanych ogółem). Oznacza to, że większość zwłok zwierzęcych nie trafia do zakładów utylizacyjnych, ale zakopywana jest na terenie gospodarstw, porzucana w lasach, rowach czy stawach, stanowiąc prawdziwą „bombę ekologiczną” oraz poważne zagrożenie dla zdrowia ludzi i zwierząt⁶⁵.

Wprowadzenie na przełomie listopada i grudnia 2001 r. zakazu importu mączek zwierzęcych, przyczyniło się do powstania deficytu białka paszowego na poziomie ok. 177 tys. ton. Do tego czasu krajowy przemysł paszowy zużywał ok. 450 tys. ton mączek zwierzęcych, w tym ok. 300 tys. ton pochodziło z importu, zaś krajowa produkcja mączek zwierzęcych stanowiła ok. 150 tys. ton.⁶⁶

2.6. W styczniu 2003 r. miała miejsce w Polsce misja przeprowadzona z ramienia Komisji Europejskiej przez Generalny Dyrektoriat Ochrony Zdrowia i Konsumenta, Wydział F – Biuro Żywności i Weterynarii (FVO), której celem była ocena stanu wprowadzenia zasad ochrony przed BSE oraz zapewnienia bezpieczeństwa żywności, w szczególności zaś organizacji kontroli urzędowych w zakresie żywienia zwierząt oraz wydawania zezwoleń oraz rejestracji zakładów działających w sektorze pasz zwierzęcych. W sporządzonym „Raporcie z misji...” w konkluzji podano, że: *„W zakresie kontynuacji poprzedniej misji, postęp jest bardzo powolny. Wciąż istnieją*

⁶⁴ BOSS ROLNICTWO Nr 33 z 17 sierpnia 2002 r.

⁶⁵ Boss Rolnictwo nr 3 z 18 stycznia 2003 r.

⁶⁶ „Pasze Przemysłowe” Nr 4/2003

duże braki, szczególnie na obszarze zbierania sztuk padłych oraz karmienia przerabianymi białkami zwierzęcymi. Konieczny będzie znaczny wysiłek w celu osiągnięcia całkowitej i prawidłowej implementacji wymagań WE w trakcie przystąpienia, a w szczególności w wyżej wspomnianych zakresach. Ogólny system kontroli urzędowych na obszarze żywienia zwierząt nie dostarcza jeszcze odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa w porównaniu do poziomu w WE.”

Zespół misji zauważył m.in., że:

- w rzeźni, zwłoki, głowy i podroby nie były jasno zidentyfikowane. Niemożliwe było wykazanie, iż wszystkie części bydła, z których pobierano próbki znajdowały się pod kontrolą urzędową przed otrzymaniem negatywnego wyniku testu;
- brakowało dowodów na podjęcie przez GIW właściwych działań w celu wprowadzenia programu nadzoru, w szczególności w odniesieniu do małej liczby próbek pobranych od sztuk padłych oraz niskich liczb przypadków podejrzanych zarejestrowanych w niektórych województwach;
- dokumentacja wagi SRM ważonego przed odtransportowaniem z rzeźni była identyczna (nawet w zakresie dekagramów) z wagą zarejestrowaną w zakładzie przetwórstwa. Jest to wysoce nieprawdopodobne, zważywszy, że stosowane są różne wagi. To samo zaobserwowano dla wagi przerobionych SRM (mączka mięsno-kostna) w chwili przybycia do spalarni;
- nie kontrolowano rozbieżności w wydajności mączki mięsno-kostnej/łoju z przerobionego surowego materiału (20-40%). Służby oficjalne nie kontrolowały składów i wydawania przerobionego materiału oraz dokumentów wydawanych dla materiału odtransportowanego, polegając całkowicie na cyfrach podawanych przez operatora.

2.7. Według informacji Ministerstwa Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej stosowane obecnie w Polsce instrumenty polityki handlowej w zakresie towarów rolnych wykorzystywanych jako pasze, w tym towarów określonych kodami 1001 – 1005 (pszenica i mieszanka żyta z pszenicą, żyto, jęczmień, owies, kukurydza), 1201 (nasiona soi) oraz działu 23 Taryfy celnej (pozostałości i odpady przemysłu spożywczego, gotowa pasza dla zwierząt) obejmują cła wynikające z Taryfy celnej i innych środków taryfowych, jak również instrumenty stosowane w oparciu o ustanowione środki pozataryfowe. W zakresie towarów rolnych wykorzystywanych jako pasze nie były stosowane w 2002 r. i I kwartale 2003 r. środki taryfowe będące realizacją zgłaszanych wniosków wynikających z bieżącej sytuacji gospodarczej kraju. Jedynym instrumentem stosowanym w tym czasie było utrzymanie w porozumieniu z MRiRW zawieszenia poboru cła na makuchy (PCN 2304 i 23063200) w oparciu o rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 24 grudnia 2002 r. w sprawie zawieszenia poboru cła na niektóre towary (Dz.U. Nr.241, poz. 2084).

W zakresie środków pozataryfowych prowadzony jest jedynie monitoring przywozu niektórych towarów rolnych, w tym wykorzystywanych jako pasze w oparciu o ustawę z 26 września 2002 r. o administrowaniu obrotem towarami z zagranicą, o zmianie ustawy Kodeks celny oraz o zmianie innych ustaw (Dz. U. Nr 188, poz. 1572).

3. Istotne ustalenia kontroli

3.1. Działania MRiRW na rzecz dostosowania przepisów prawa polskiego do standardów UE w zakresie środków żywienia zwierząt

Nie został zrealizowany przez MRiRW Harmonogram Narodowego Programu Przygotowania do Członkostwa w Unii Europejskiej (NPPC) w stosunku do części rozporządzeń do ustaw z zakresu weterynarii, który przewidywał wydanie 61 aktów wykonawczych do końca 2001 r., 23 do końca 2002 r. oraz jednego do końca 2003 r. Do 31 stycznia 2003 r. zostało wydanych lub skierowanych do uzgodnień międzyresortowych 57 projektów rozporządzeń. Ponadto stwierdzono opóźnienie – w stosunku do NPPC - przygotowania przez Ministra RiRW 16 rozporządzeń w ramach zadania 11 „Wspólna organizacja rynku pasz”.

Nie w pełni wdrożono do polskiego prawodawstwa postanowienia Dyrektywy Rady 95/53/WE z dnia 25 października 1995 r. ustanawiającej zasady dotyczące organizacji urzędowych inspekcji w dziedzinie żywienia zwierząt. Z badań kontrolnych wynika, że przeprowadzona w styczniu 2003 r. przez Generalny Dyrektoriat Ochrony Zdrowia i Konsumenta misja z ramienia Komisji Europejskiej stwierdziła m.in., że ogólny system kontroli urzędowych w obszarze żywienia zwierząt nie zapewnia jeszcze odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa w porównaniu do poziomu w UE.

- *Pierwotnie regulacje te miały być włączone do tzw. ustawy weterynaryjnej. Ponieważ postanowienia tej dyrektywy nie zostały tam uwzględnione, mają być objęte w częściowym zakresie kolejną nowelizacją ustawy o środkach żywienia zwierząt.*
- *Częściową analizę dotyczącą zgodności zakresu i form nadzoru sprawowanego przez IW z uregulowaniami UE, tj. m.in. z Dyrektywą Rady 95/53/WE, przeprowadził GIW i pismem z 16 maja 2003 r. zaproponował MRiRW zmiany do ustawy o środkach żywienia zwierząt: Procedury importu określone w dyrektywie Rady 95/53/WE do tej pory nie zostały implementowane w żadnym z polskich aktów prawnych. (...) Powinny one zostać przeniesione do polskiego porządku prawnego w ustawie z dnia 23 sierpnia 2001 r. o środkach żywienia zwierząt. Dyrektywa ta reguluje sprawy związane z handlem w obrębie Wspólnoty, systemem informowania o zagrożeniach związanych ze środkami żywienia zwierząt i programami kontroli i inspekcji w obszarze środków żywienia zwierząt, które nie znalazły odzwierciedlenia w przedstawionych powyżej propozycjach, a powinny zostać przeniesione do polskiego porządku prawnego.*

Minister RiRW - wykonując zadania w zakresie bezpieczeństwa żywności - prowadził szerokie działania na rzecz przygotowania przepisów prawnych niezbędnych do prawidłowego sprawowania nadzoru przez podległe lub nadzorowane organy nad jednym z elementów łańcucha żywnościowego, tj. nad środkami żywienia zwierząt. Nadal jednak brak było części aktów wykonawczych do ustawy z dnia 24 kwietnia 1997 r. o zwalczaniu chorób zakaźnych, badaniu zwierząt rzeźnych i mięsa oraz o Inspekcji Weterynaryjnej, a także do ustawy z dnia 23 sierpnia 2001 r. o środkach żywienia zwierząt, co może stanowić zagrożenie dla terminowego i pełnego dostosowania przepisów prawa polskiego dotyczącego sektora paszowego i utylizacyjnego do standardów UE.

- *GLWet. i GIInsp.JHAR-S - mając na uwadze prawidłowość realizacji zadań wynikających z przepisów „uośzz” - pismem z dnia 30 kwietnia 2003 r. poinformowali Ministra RiRW*

o zagrożeniach związanych z brakiem niektórych aktów wykonawczych do przedmiotowej ustawy, a w szczególności rozporządzenia w sprawie szczegółowych wymogów technicznych i organizacyjnych w zależności od rodzaju i zakresu prowadzonej działalności (delegacja w art. 6 ust. 3). Brak wyżej wymienionego rozporządzenia skutkuje niemożliwością wydawania przez WInsp.JHAR-S opinii technicznej przedsiębiorcom wytwarzającym i wprowadzającym do obrotu określone środki żywienia zwierząt, ubiegającym się o zezwolenie lub zarejestrowanie swojej działalności u PLWet. Podobnie brak rozporządzenia wykonawczego do ustawy weterynaryjnej, określającego szczegółowe warunki weterynaryjne wymagane przy prowadzeniu działalności w zakresie wytwarzania lub obrotu środkami żywienia zwierząt, uniemożliwia PLWet. wydanie stosownej decyzji administracyjnej. W chwili obecnej obie Inspekcje dokonują kontroli przedsiębiorstw na podstawie ogólnych zapisów, wynikających z ustawy szczególnej i ustaw kompetencyjnych. Zatem, może okazać się, że przedsiębiorstwa, które otrzymały już zezwolenie na prowadzenie działalności lub zostały zarejestrowane na podstawie przepisów ogólnych, nie odpowiadają szczegółowym wymogom zawartym w rozporządzeniach wydanych po ich zatwierdzeniu. Jednocześnie poinformowali, że w związku z przygotowaniem Polski do akcesji, konieczne jest dokonanie uzupełnień w nowelizacji "uośzz" i zawarcie zapisów, dotyczących:

- *prowadzenia badań monitoringowych środków żywienia zwierząt, przygotowywania rocznych programów tych badań, wykazu substancji objętych programem, zgodnie z art. 22 Dyrektywy 95/53/WE oraz rekomendacjami Komisji Europejskiej 2001/459 z dnia 5 czerwca 2001 r. oraz 2002/459 z dnia 12 marca 2002 r.,*
 - *przygotowywania planów gotowości określających środki, jakie muszą być podjęte i wprowadzone przez właściwe władze w przypadku stwierdzenia, że środki żywienia zwierząt stanowią poważne zagrożenie dla zdrowia zwierząt, ludzi lub środowiska, zgodnie z art. 4a Dyrektywy 95/53/WE.*
- Ponadto stwierdzili, że brak wprowadzenia ww. przepisów może skutkować klauzulami wstrzymującymi eksport naszych produktów rolno-spożywczych.*

Niewydanie w terminie przez Ministra RiRW aktów wykonawczych do ww. ustaw było sprzeczne z przepisem art. 127 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej”⁶⁷, który stanowi, że rozporządzenie powinno wchodzić w życie w dniu wejścia w życie ustawy, na podstawie której jest ono wydawane.

Na podstawie upoważnień ustawy z dnia 23 sierpnia 2001 r. o środkach żywienia zwierząt Minister RiRW zobowiązany był wydać 22 akty wykonawcze, w tym 6 w porozumieniu z Ministrem Środowiska i Ministrem Zdrowia. Do czasu zakończonej w III kwartale 2003 r. kontroli wydano 17 aktów wykonawczych, 3 kolejne opracowane akty były na różnym etapie uzgodnień, a 2 znajdowały się dopiero w fazie projektów.

Ponadto na podstawie 104 delegacji (w tym 11 fakultatywnych) zawartych w ustawie weterynaryjnej Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi powinien wydać ok. 100 rozporządzeń uwzględniając, że w jednym rozporządzeniu wykorzystywał więcej niż jedną delegację. Do czasu zakończonej w III kwartale 2003 r. kontroli zrealizowano 53 delegacje, wydając 50 rozporządzeń i 1 obwieszczenie. Opracowano projekty 35 rozporządzeń, w tym 3 zostały skierowane do publikacji, a w przypadku realizacji pozostałych delegacji ustawowych trwały prace redakcyjne nad przygotowaniem stosownych projektów rozporządzeń.

⁶⁷ Dz. U. Nr 100, poz. 908

Niewydanie w terminie przez Ministra RiRW (lub w porozumieniu z innymi ministrami) aktów wykonawczych do „uośzz” i ustawy weterynaryjnej spowodowane było m.in.: brakiem do czasu kontroli w MRiRW osób z pełną orientacją prawa europejskiego w celach dostosowawczych, brakami kadrowymi w Departamencie Produkcji Zwierzęcej i Weterynarii i Biurze Prawnym oraz w GIW oraz dużym zakresem transpozycji przepisów unijnych do polskiego systemu prawnego.

Ustawa z dnia 24 kwietnia 1997 r. o zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, badaniu zwierząt rzeźnych i mięsa oraz o Inspekcji Weterynaryjnej była sześciokrotnie nowelizowana.

- *Według MRiRW ustawa z dnia 14 lutego 2003 r. o zmianie ustawy o zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, badaniu zwierząt rzeźnych i mięsa oraz o Inspekcji Weterynaryjnej oraz niektórych innych ustaw stanowiła kolejny etap prac nad dostosowywaniem weterynaryjnego prawa polskiego do prawodawstwa Unii Europejskiej, które obejmuje ponad 1200 aktów prawnych (dyrektywy, decyzje, rozporządzenia). Jest to szósta nowelizacja dokonana w ustawie z dnia 24 kwietnia 1997 r. o zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, badaniu zwierząt rzeźnych i mięsa oraz o Inspekcji Weterynaryjnej. Bardzo szeroki zakres regulowanej materii, wysoki stopień jej skomplikowania, a także obszerny zakres przejmowanego prawa wspólnotowego sprawił, że w pracach nad dalszą implementacją prawodawstwa UE przyjęto, w miejsce kolejnych nowelizacji ustawy „weterynaryjnej”, koncepcję opracowania pięciu ustaw dotyczących prawa weterynaryjnego, mających zastąpić przepisy tej ustawy.*

Według Raportu o stanie bezpieczeństwa sanitarno – weterynaryjnego z czerwca 2003 r. złożonego Ministrowi RiRW przez GLWet. w ramach prac dostosowujących polskie prawo weterynaryjne do prawodawstwa UE aktualnie proponuje się wprowadzenie całkowicie nowych, odrębnych ustaw w zakresie poszczególnych obszarów działania weterynarii mimo zaledwie 5-letniego okresu obowiązywania ustawy z dnia 24 kwietnia 1997r. o zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, badaniu zwierząt rzeźnych i mięsa oraz o Inspekcji Weterynaryjnej.

- *Zarówno poprzednie, jak i obecna wersja ustawy weterynaryjnej nie rozwiązały problemu pełnej implementacji prawa UE, a w szczególności zagadnień związanych z:*
 - *weterynaryjną kontrolą graniczną na przyszlých zewnętrznych granicach unijnych;*
 - *kontrolą weterynaryjną zwierząt i produktów w ich przemieszczeniu wewnątrz Wspólnoty;*
 - *certyfikacją towarów;*
 - *stosowaniem w lecznictwie i w celach zoohigienicznych hormonów, beta-agonistów i tyreostatyków;*
 - *nieprawidłowymi zapisami w zakresie finansowania Inspekcji;*
 - *brakiem podstaw prawnych do kategoryzacji zakładów w Polsce w celu uzyskania okresów przejściowych;*
 - *brakiem delegacji do wydania rozporządzeń dotyczących chorób zakaźnych zwierząt.**Dlatego też w ramach prac dostosowujących polskie prawo weterynaryjne do prawodawstwa UE aktualnie proponuje się wprowadzenie całkowicie nowych, odrębnych ustaw w zakresie poszczególnych obszarów działania weterynarii. Materie dotychczas uregulowane w ustawie weterynaryjnej należy zawrzeć w odrębnych aktach.*

Do 31 grudnia 2003 r.: została opublikowana ustawa z dnia 27 sierpnia 2003 r. o weterynaryjnej kontroli granicznej (Dz. U. Nr 165, poz. 1590), ustawa o kontroli weterynaryjnej w handlu została uchwalona 10 grudnia 2003 r. i przekazana Prezydentowi RP, projekty 2 ustaw (- o wymaganiach weterynaryjnych dla produktów

po pochodzenia zwierzęcego, - o Inspekcji Weterynaryjnej) znajdowały się w pracach właściwych Komisji Sejmowych, projekt ustawy o ochronie zdrowia zwierząt i zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt nie został skierowany do Sejmu RP.

Brak rozporządzeń Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie:

- szczegółowych wymagań technicznych i organizacyjnych w zależności od rodzaju i zakresu prowadzonej działalności (delegacja w art. 6 ust. 3 uośzz) powodował, że polskie przepisy w tym zakresie nie były dostosowane do standardów UE⁶⁸. Brak regulacji w tym zakresie, a zwłaszcza dotyczących technologii wytwarzania pasz dla przeżuwaczy sprzeczny był z przepisami UE, gdzie w związku z sytuacją epizootyczną w celu ochrony zwierząt przeżuwających przed BSE wprowadzono zakaz stosowania w żywieniu białka przetworzonego pochodzącego z tkanek zwierząt⁶⁹;
- dodatkowych informacji umieszczonych na oznakowaniu środków żywienia zwierząt – do wydania, którego upoważniał art. 38 ust. 6 „uośzz” - powodował, że nie były ujednolicone wymagania w zakresie oznakowania środków żywienia zwierząt wprowadzanych do obrotu. Nie mógł być również zrealizowany w pełni wymóg art. 3 „uośzz”, wykluczający stosowanie środków mogących szkodliwie wpłynąć na zdrowie zwierząt, jakość środków spożywczych pochodzenia zwierzęcego i środowisko. Nieuregulowanie sprawy oznakowania świadczy o niedostosowaniu polskich przepisów prawnych do obowiązujących w krajach UE⁷⁰.

Do zakończonej w III kwartale 2003 r. kontroli nie zostały uregulowane przez Ministra RiRW zasady wykorzystania niejadalnych produktów zwierzęcych. Minister RiRW nieuregulował zasad bezpiecznego usuwania niejadalnych produktów zwierzęcych kuchennych, które nie mogą być wykorzystywane do żywienia zwierząt, z wyjątkiem zwierząt futerkowych. Nie zostały określone wymagania dla spalarni niejadalnych produktów zwierzęcych. Brak tych zasad oraz wymagań stanowił zagrożenie dla prawidłowej ochrony zdrowia ludzi i zwierząt. W ramach działań zapobiegawczych rozprzestrzenianiu się choroby BSE uregulowano zasady wykorzystania w żywieniu zwierząt mączek mięsno-kostnych⁷¹.

⁶⁸ Dyrektywa Rady Nr 95/69 WE z dnia 22 grudnia 1995 r. ustanawiającej warunki oraz sposoby zatwierdzenia i rejestracji niektórych przedsiębiorstw i pośredników działających w sektorze pasz.

⁶⁹ W Dz. U. Nr 204, poz. 1984 z dnia 2 grudnia 2003 r. zostało opublikowane rozporządzenie Ministra RiRW z dnia 17 listopada 2003 r. w sprawie szczegółowych wymagań technicznych i organizacyjnych dotyczących wytwarzania środków żywienia zwierząt. Rozporządzenie to wejdzie w życie dopiero 3 marca 2004 r.

⁷⁰ Dyrektywa Rady Nr 79/373/EEC z dnia 2 kwietnia 1979 r. dotycząca sprzedaży mieszanek paszowych. Dyrektywa Rady Nr 96/25/EEC z dnia 29 kwietnia 1996 r. o obrocie pasz

⁷¹ Rozporządzenie Ministra RiRW z dnia 8 października 2003 r. w sprawie warunków weterynaryjnych mających zastosowanie do niejadalnych produktów zwierzęcych oraz materiałów niskiego, wysokiego i szczególnego ryzyka weszło w życie 1 listopada 2003 r.

3.2. Organizacja i funkcjonowanie nadzoru nad środkami żywienia zwierząt przy braku pełnych regulacji prawnych w tym zakresie

3.2.1. W okresie objętym kontrolą, IW i IJHAR-S nie miały przygotowanych stosownych instrumentów prawnych do sprawowania nadzoru nad środkami żywienia zwierząt. Brak lub opóźnienie wydania rozporządzeń Ministra RiRW do ustawy weterynaryjnej i ustawy ośrodkach żywienia zwierząt stworzyło zagrożenie dla prawidłowej realizacji zadań przez organy tych Inspekcji dotyczących nadzoru nad wytwarzaniem i stosowaniem środków żywienia zwierząt oraz nad ich obrotem, a nadzór ten w chwili akcesji Polski do UE może nie być dostosowany do standardów unijnych. Obie Inspekcje dokonywały kontroli przedsiębiorstw na podstawie ogólnych zapisów, wynikających z ustawy szczególnej i ustaw kompetencyjnych. Prowadzić to może do sytuacji, że przedsiębiorstwa, które otrzymały już zezwolenie na prowadzenie działalności lub zostały zarejestrowane na podstawie przepisów ogólnych, nie odpowiadają szczegółowym wymogom zawartym w rozporządzeniach wydanych po ich zatwierdzeniu. Na przykład:

- *Nieokreślenie przez Ministra RiRW w drodze rozporządzenia szczegółowych warunków weterynaryjnych wymaganych przy prowadzeniu działalności dotyczącej wytwarzania lub obrotu środkami żywienia zwierząt (delegacja w art. 5 ust. 4 ustawy weterynaryjnej) przy utracie mocy z dniem z dniem 31 grudnia 2002 r. rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 17 marca 1999 r. w sprawie szczegółowych warunków weterynaryjnych wymaganych przy zarobkowym wytwarzaniu, przetwarzaniu, obrocie lub składowaniu niejadalnych surowców zwierzęcych, pasz oraz dodatków do pasz spowodowało, że organy IW utraciły możliwość wydawania decyzji administracyjnych w zakresie spełnienia lub naruszenia warunków weterynaryjnych przez podmioty podlegające nadzorowi Inspekcji. O tych sprawach GLWet. informował Ministra RiRW. Organy Inspekcji dokonywały kontroli przedsiębiorstw na podstawie ogólnych przepisów, wynikających z ustawy weterynaryjnej i uośzz, co może spowodować, że przedsiębiorstwa, które otrzymały już zezwolenie na prowadzenie działalności lub zostały zarejestrowane na podstawie przepisów ogólnych, nie będą odpowiadać szczegółowym wymogom zawartym w rozporządzeniach wydanych po ich zatwierdzeniu⁷².*
- *Niewydanie przez Ministra RiRW rozporządzenia określającego szczególne warunki weterynaryjne wymagane przy zgłaszaniu, zbieraniu, przekazywaniu, segregowaniu, oznakowaniu, przetwarzaniu oraz postępowaniu z materiałami niskiego, wysokiego i szczególnego ryzyka (delegacja w art. 9 ust. 10 pkt 2 ustawy weterynaryjnej), przy utracie mocy z dniem z dniem 31 grudnia 2002 r. rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 23 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych warunków weterynaryjnych przy zbieraniu, przetwarzaniu, grzebaniu lub spalaniu zwłok zwierzęcych i ich części oraz odpadów poubojowych spowodowało, że organy IW przeprowadzały w I półroczu 2003 r. kontrole nadzorowanych zakładów i sporządzały protokoły z tzw. „kontroli zgodności” bez określonych szczegółowych warunków weterynaryjnych⁷³.*
- *Brak rozporządzeń w sprawie szczegółowych wymagań technicznych i organizacyjnych w zależności od rodzaju i zakresu prowadzonej działalności (delegacja w art. 6 ust. 3 i art. 33 ust. 4 uośzz) skutkowało niemożliwością wydawania przez WInsp.JHAR-S opinii przedsiębiorcom wytwarzającym i wprowadzającym do obrotu określone środki żywienia*

⁷² Rozporządzenie nie zostało wydane do dnia 31 grudnia 2003 r.

⁷³ Rozporządzenie Ministra RiRW z dnia 8 października 2003 r. w sprawie warunków weterynaryjnych mających zastosowanie do niejadalnych produktów zwierzęcych oraz materiałów niskiego, wysokiego i szczególnego ryzyka weszło w życie 1 listopada 2003 r. (Dz. U. Nr 180, poz. 1767)

zwierząt, ubiegającym się o zezwolenie lub zarejestrowanie swojej działalności u PLWet. O tych sprawach GLWet. i GInsp.JHAR-S poinformowali Ministra RiRW⁷⁴.

- Brak rozporządzenia Ministra RiRW w sprawie zakresu informacji podlegających wprowadzeniu do sieci wymiany informacji służących kontroli przemieszczania towarów z i do krajów UE oraz prowadzenia granicznej kontroli weterynaryjnej towarów w obrocie z innymi krajami⁷⁵ – do wydania, którego zobowiązywał art. 50a ust. 4 ustawy weterynaryjnej – powodował, że nie w pełni skuteczny był nadzór weterynaryjny nad obrotem towarami, w tym środkami żywienia zwierząt, przywożonych, przewożonych i wywożonych z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Nie utworzona została sieć wymiany informacji – do utworzenia której zobowiązany został GLWet. – która ma być prowadzona przy użyciu elektronicznych nośników informacji i ma odpowiadać wymogom funkcjonującej w państwach UE sieci zgodnie z Decyzją Komisji z dnia 19 lipca 1991 r. (91/398/EWG) w sprawie skomputeryzowanej sieci łączącej władze weterynaryjne (ANIMO⁷⁶).
- Brak rozporządzenia Ministra RiRW określającego szczegółowe warunki weterynaryjne, jakie powinny spełniać gospodarstwa w przypadku, gdy zwierzęta lub środki spożywcze pochodzenia zwierzęcego pochodzące z tych gospodarstw są wprowadzane na rynek (delegacja w art. 5 ust. 5 ustawy weterynaryjnej) skutkowało mało skutecznym i niepełnym nadzorem IW nad środkami żywienia zwierząt w gospodarstwach, w których są utrzymywane zwierzęta gospodarskie⁷⁷.
- W związku z utratą z dniem 1 stycznia 2003 r. mocy obowiązującej rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 9 lipca 1998 r. w sprawie wysokości opłat za badania oraz inne czynności wykonywane przez Inspekcję Weterynaryjną organy IW nie mogły w sposób zgodny z prawem pobierać opłat za wykonywane czynności urzędowe⁷⁸.

Art. 4 ust. 1 pkt 3 „uośzz” zabraniał z dniem wejścia w życie ustawy, tj. od 26 października 2002 r. wytwarzania, wprowadzania do obrotu i stosowania w wypadku zwierząt gospodarskich materiałów paszowych zawierających źródło białka pochodzące z tkanek zwierząt. Przez ok. 7 miesięcy od wejścia w życie wymienionej ustawy Minister RiRW nie określił w drodze rozporządzenia wykazu materiałów paszowych pochodzących z tkanek zwierząt, które mogą być stosowane w żywieniu zwierząt gospodarskich do czego był zobowiązany na mocy art. 4 ust. 2 pkt 2 „uośzz”. Zastępca GLWet. już w styczniu 2003 r. informował Sekretarza Stanu w MRiRW, że m.in. „IW napotyka na ogromne problemy związane z realizacją przepisu art. 4 ust. 1 pkt 3 uośzz, a przestrzeganie tego zakazu – wobec braku rozporządzenia Ministra RiRW – spowodowałoby zakłócenia w imporcie, produkcji i stosowaniu pasz dla zwierząt gospodarskich”. Dopiero rozporządzeniem z dnia 26 maja 2003 r. w sprawie wykazu materiałów paszowych pochodzących z tkanek zwierząt, które mogą być stosowane

⁷⁴ W Dz. U. Nr 204, poz. 1984 z dnia 2 grudnia 2003 r. zostało ogłoszone rozporządzenie Ministra RiRW z dnia 17 listopada 2003 r. w sprawie szczegółowych wymagań technicznych i organizacyjnych dotyczących wytwarzania środków żywienia zwierząt. Rozporządzenie wejdzie w życie 3 marca 2004 r. Rozporządzenie w zakresie prowadzenia obrotu nie zostało ogłoszone do dnia 31 grudnia 2003 r.

⁷⁵ Rozporządzenie nie zostało wydane do dnia 31 grudnia 2003 r.

⁷⁶ Animo - system informatyczny w zakresie weterynarii - sieć szybkiego przekazywania informacji o przesyłkach zwierząt i towarów z i do Unii Europejskiej

⁷⁷ Rozporządzenie Ministra RiRW z dnia 18 września 2003 r. w sprawie szczegółowych warunków weterynaryjnych, jakie muszą spełniać gospodarstwa (...) weszło w życie 11 października 2003 r. (Dz. U. Nr 168, poz. 1643)

⁷⁸ Rozporządzenie Ministra RiRW z dnia 14 lutego 2003 r. w sprawie opłat za czynności (...) weszło w życie 19 lutego 2003 r. (Dz. U. Nr 29, poz. 246)

w żywieniu zwierząt gospodarskich⁷⁹ Minister RiRW podjął próbę uregulowania tych spraw. Uczynił to jednak w sposób połowiczny dopuszczając w żywieniu m.in. świń i drobiu mączki mięsno-kostne i nie zwracając uwagi na regulacje prawne w UE dążące do zakazania stosowania tych mączek. Ponadto dopuszczenie do stosowania ich do dnia uzyskania przez Polskę członkostwa w UE, a następnie po 4 miesiącach zmiana regulacji i zakaz stosowania tych mączek podważyło zaufanie producentów. Spowodowało to chaos organizacyjny gdyż uniemożliwiło racjonalne planowanie produkcji pasz i hodowli zwierząt.⁸⁰

Ustawa z dnia 12 października 1990 r. o ochronie granicy państwowej⁸¹ nie zawierała zapisów włączających IJHAR-S do służb granicznych upoważnionych do dokonywania kontroli na przejściach granicznych. W art. 17 przywołanej ustawy wśród kontroli dokonywanej na granicy Państwa, nie wymienia się kontroli jakości handlowej⁸².

- *Zdaniem GInsp.IJHAR-S „taki stan prawny znacznie utrudniał tworzenie punktów kontroli czy też oddziałów zamiejscowych gdzie przeprowadzano by, zgodnie z zapisami ustawy o jakości handlowej artykułów rolno – spożywczych, czy też ustawy o środkach żywienia zwierząt, granicznej kontroli tych środków”.*

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia działania GLWet. w zakresie: informowania Ministra RiRW o braku niezbędnych dla prawidłowego funkcjonowania IW aktów wykonawczych do ustawy z dnia 24 kwietnia 1997 r. o zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, badaniu zwierząt rzeźnych i mięsa oraz o Inspekcji Weterynaryjnej i do ustawy z dnia 23 sierpnia 2001 r. o środkach żywienia zwierząt oraz o wynikających z tego skutkach.

3.2.2. Graniczna kontrola środków żywienia zwierząt wwożonych na polski obszar celny nie została określona w sposób zgodny z „uośzz” i ustawą weterynaryjną. W okresie od stycznia do 25 maja 2003 r. nie było określonego wykazu towarów podlegających weterynaryjnej kontroli granicznej. Dopiero po 4 miesiącach od utraty mocy (z dniem 31 grudnia 2002 r.) obwieszczenia z dnia 25 lutego 1998 r. w sprawie wykazu towarów podlegających weterynaryjnej kontroli granicznej⁸³ Minister RiRW obwieszczeniem z dnia 16 maja 2003 r.⁸⁴ określił nowy ich wykaz. W sytuacji gdy art. 44 ust. 4 „uośzz” zobowiązywał Gr.LWet. i WIJHAR-S do przeprowadzania kontroli granicznej wprowadzanych na polski obszar celny środków żywienia zwierząt, a ww. obwieszczenie Ministra RiRW, pomijało środki żywienia zwierząt pochodzenia

⁷⁹ Dz. U. Nr 104, poz. 978

⁸⁰ Dopiero od 1 listopada 2003 r. wprowadzony został zakaz kamienia trzody chlewnej i drobiu mączkami pochodzenia zwierzęcego rozporządzeniem Ministra RiRW z dnia 12 września 2003 r. w sprawie wykazu materiałów paszowych pochodzących z tkanek zwierząt, które mogą być stosowane w żywieniu zwierząt gospodarskich.

⁸¹ Dz. U. Nr 78, poz. 461, zm.: z 1997 r. Nr 6, poz. 31, Nr 43, poz. 271, z 2000 r. Nr 12, poz. 136, z 2001 r. Nr 45, poz. 498, Nr 120, poz. 1268

⁸² Zgodnie z art. 2 ustawy z dnia 18 grudnia 2003 r. o zmianie ustawy o jakości handlowej artykułów rolno – spożywczych oraz o zmianie innych ustaw (Dz. U. Nr 233, poz. 2220) kontrola jakości handlowej artykułów rolno – spożywczych została wymieniona w nowym brzmieniu art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 12 października 1990 r. o ochronie granicy państwowej.

⁸³ Dz. Urz. MRiGŻ Nr 2 poz. 4 z dnia 26 lutego 1998 r.

⁸⁴ M.P. Nr 26, poz.376

czysto roślinnego, mineralnego lub chemicznego, GLWet. uzupełnił to obwieszczenie o sposób przeprowadzania kontroli m. in. dodatków paszowych, premiksów, mieszanek paszowych i materiałów paszowych pochodzenia roślinnego, mineralnego lub chemicznego wydaną przez siebie Instrukcją. Postanowienia tej instrukcji, biorąc pod uwagę kryteria kontroli NIK, były nielegalne gdyż GLWet. nie jest upoważniony do regulowania spraw zastrzeżonych innym organom, a wyjaśnienia GLWet., że „przedmiotowa Tymczasowa Instrukcja została wprowadzona właśnie ze względu na wątpliwości przy interpretowaniu uregulowań prawnych określających zasady weterynaryjnej kontroli granicznej dla środków żywienia zwierząt, a w szczególności, czy powinna ona odbywać się na zasadach określonych w ustawie weterynaryjnej, ustawie o środkach żywienia zwierząt, czy też na podstawie przepisów obu tych ustaw” nie można uznać za zasadne.

- „Tymczasowa Instrukcja Głównego Lekarza Weterynarii z dnia 22 maja 2003 r. w sprawie weterynaryjnej kontroli granicznej środków żywienia zwierząt wprowadzanych na polski obszar celny, nie objętych obwieszczeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 maja 2003 r. w sprawie wykazu towarów podlegających weterynaryjnej kontroli granicznej” określiła sposób przeprowadzania kontroli m. in. dodatków paszowych, premiksów, mieszanek paszowych i materiałów paszowych pochodzenia roślinnego, mineralnego lub chemicznego. W ocenie NIK, zgodnie z ustawą z dnia 23 sierpnia 2001 r. o środkach żywienia zwierząt objęcie kontrolą graniczną tych środków było zasadne, jednak w oparciu o obwieszczenie ministra właściwego do spraw rolnictwa, które obejmowałoby swym zakresem również środki żywienia zwierząt, a nie o „Tymczasową Instrukcję GLWet. (...)”.

Wymieniona „Tymczasowa Instrukcja (...)” była jednak niezgodna z obowiązującymi przepisami w części dotyczącej:

- dopuszczenia do przeprowadzania jedynie wyrywkowej kontroli tożsamości towarów obejmującej 20% dziennych przesyłek z państw UE i państw, które uzyskują członkostwo w 2004 r. oraz 40% przesyłek z pozostałych państw (punkty 4 i 6 w III części „Tymczasowej Instrukcji”), co jest naruszeniem art. 14 ust 4 „ustawy weterynaryjnej” stanowiącym, że weterynaryjna kontrola graniczna m.in. obejmuje kontrolę tożsamości całości towarów, a nie jej części. W ocenie NIK, powoduje to ograniczenie kontroli środków żywienia zwierząt;
- punktu 9 „Tymczasowej Instrukcji” – w którym zmieniono w sposób nieuprawniony wzór świadectwa przekroczenia granicy. Wzór tego świadectwa określił Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi rozporządzeniem z dnia 8 maja 2002 r. w sprawie formy i sposobu zgłoszenia towaru do weterynaryjnej kontroli granicznej oraz wzorów weterynaryjnych świadectw przekroczenia granicy dla zwierząt i produktów wydanym na podstawie art. 14 ust. 14 pkt 5 ustawy weterynaryjnej.

Ponadto wytyczne GLWet. w sprawie interpretacji ww. „Tymczasowej Instrukcji” - zawarte w piśmie z dnia 26 maja 2003 r. do Gr.LWet. - że „przy imporcie do Polski środków żywienia zwierząt, nie objętych obwieszczeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 maja br. w sprawie wykazu towarów podlegających weterynaryjnej kontroli granicznej, nie obowiązują decyzje powiatowych lek. wet. o miejscu ich składowania”, sprzeczne są z art. 11 ust 2 pkt 4 i ust. 3 pkt 4 ustawy weterynaryjnej stanowiącymi, że środki żywienia mogą być przywożone z zagranicy, jeżeli importer uzyska decyzję właściwego PLWet. w sprawie ustalenia miejsca ich składowania.

Ustalono, że Sekretarz Stanu w MRiRW pismem z dnia 22 maja 2003 r. poinformował GLWet., że w związku ze zgłoszonymi wątpliwościami, co do zakresu przeprowadzania weterynaryjnej kontroli granicznej „kontrolą taką należy obejmować

wylącznie towary ujęte w wykazie towarów podlegających weterynaryjnej kontroli granicznej”. Takie uregulowanie sprawy weterynaryjnej kontroli granicznej wszystkich środków żywienia zwierząt spowodowało, że część Gr.LWet. dokonywała odpraw wszystkich środków żywienia zwierząt, w tym pochodzenia roślinnego, a część tylko pochodzenia zwierzęcego. Na przykład:

- W 2002 r. oraz w I kwartale 2003 r. pracownicy Gr.IW w Kudowie –Ślonek przeprowadzili ogółem 1507 weterynaryjnych kontroli granicznych w procedurze importu, tranzytu i eksportu obejmując nimi łącznie 25,7 tys. ton środków żywienia zwierząt, w tym w 2002 r. wykonano ich 906 (17, 6 tys. ton) a w I kwartale 2003 r. 601 (8,1 tys. ton). W ramach importu zrealizowanych zostało 647 weterynaryjnych kontroli, którymi objęto łącznie 11,3 tys. ton środków żywienia zwierząt, w tym 3,4 tys. ton stanowiła karma dla psów kotów, 3,4 tys. ton groch paszowy oraz 2,5 tys. ton otręby pszenne i żytnie.

Pomimo powyższego GLWet. wydawał zezwolenia na przywóz na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, oprócz towarów pochodzenia zwierzęcego, również na środki żywienia zwierząt pochodzenia roślinnego. Na przykład:

- Spośród wydanych w I kw. 2003 r. zezwoleń GLWet. na import środków żywienia zwierząt, dokonano, przy pomocy programu komputerowego, losowania 60 pozycji. Z tej liczby analizie poddano 37 zezwoleń wydanych w 2003 r. We wszystkich zezwoleniach objętych badaniem, jako podstawę ich wydania, przytoczono m.in. art. 11 ust. 4 ustawy weterynaryjnej Objęte analizą zezwolenia – poza dotyczącymi środków żywienia zwierząt pochodzenia zwierzęcego - były wystawione m.in. na: śrutę sojową i makuchy – 6 (na 42.152 t), śruty zbożowe i otręby pszenne – 4.

Minister RiRW nie określił w drodze rozporządzenia warunków weterynaryjnych, m. in. dla przywożonych z zagranicy środków żywienia zwierząt oraz wzorów świadectw zdrowia (delegacja w art. 11 ust. 6 ustawy weterynaryjnej)⁸⁵, a także pomimo obowiązku określonego w art. 11, ust. 9 pkt.1 ustawy weterynaryjnej nie wydał rozporządzenia w sprawie określenia procedury dotyczącej weterynaryjnej kontroli granicznej zwierząt, mięsa, środków spożywczych pochodzenia zwierzęcego, materiału biologicznego, niejadalnych produktów zwierzęcych i środków żywienia zwierząt oraz dalszego postępowania z tymi towarami⁸⁶.

3.2.3. Z ustaleń kontroli wynika, że nadzór nad podmiotami zajmującymi się wytwarzaniem, obrotem i stosowaniem środków żywienia zwierząt odbywał się w warunkach niedoboru środków finansowych, co prowadziło do ograniczania jego skuteczności. Organizacja 3 z 10 skontrolowanych PIW nie była zgodna z wymogami określonymi w rozporządzeniu Ministra RiGŻ z dnia 28 grudnia 1998 r. w sprawie zasad organizacji inspektoratów weterynarii, a następnie w rozporządzeniu Ministra RiRW z dnia 14 lutego 2003 r. w sprawie organizacji inspektoratów weterynarii. Niewystarczające środki finansowe były przyczyną nieutworzenia w PIW zespołów do spraw środków żywienia zwierząt. Na przykład:

- Starostwo Powiatowe w Łobzie przyznało dla PIW na 2003 r. środki finansowe w kwocie 200.080 zł, która odpowiadała 96,1 % faktycznych wydatków Inspektoratu w roku poprzednim (208.200 zł). Przyznane na 2003 r. środki zabezpieczały wydatki związane z wynagrodzeniem pracowników PIW i pokryciem wydatków od nich pochodnych.

⁸⁵ Dopiero w Dz. U. Nr 205, poz. 1989 z dnia 3 grudnia 2003 r. zostało ogłoszone rozporządzenie Ministra RiRW z dnia 3 listopada 2003 r. w sprawie wzorów świadectw zdrowia dla towarów przywożonych na terytorium RP. Rozporządzenie wchodzi w życie 25 grudnia 2003 r.

⁸⁶ Rozporządzenie nie zostało ogłoszone do dnia 31 grudnia 2003 r.

Na pozostałe wydatki bieżące pozostała kwota 4.481 zł (8,3 % tego typu wydatków w 2002 r.), której wielkość w zasadniczy sposób ogranicza możliwości – m.in. ze względu na brak środków na dojazd – sprawowania skutecznego nadzoru weterynaryjnego, w tym nad wytwarzaniem pasz oraz ich obrotem i stosowaniem w żywieniu zwierząt. O sytuacji tej PLWet. w Łobzie – wskazując na negatywne skutki dla prowadzonego nadzoru – poinformował w dniu 31 stycznia 2003 r. Starostę Powiatowego w Łobzie i Zachodniopomorski Urząd Wojewódzki w Szczecinie, co jednak do końca marca br. nie przyniosło oczekiwanych efektów. W PIW nie został utworzony zespół ds. środków żywienia zwierząt (lub stanowisko pracy do tych spraw).

- *Podczas kontroli WIW i PIW na terenie woj. małopolskiego stwierdzono, że ograniczonemu zakresowi nadzoru nad wytwarzaniem i stosowaniem środków żywienia zwierząt oraz nad obrotem nimi sprzyjało również nieprzyznanie dodatkowych środków finansowych wraz z poszerzeniem zakresu obowiązków po wejściu w życie "uośz" i nowelizacji ustawy weterynaryjnej. Niewystarczające środki finansowe przyznane dla PIW w Wadowicach, były przyczyną nieutworzenia zespołu do spraw środków żywienia zwierząt. W rezultacie nadzór nad kilkudziesięcioma podmiotami m.in. w zakresie produkcji i obrotu środkami spożywczymi oraz środkami żywienia zwierząt sprawowany był na terenie 2 powiatów tylko przez PLWet. i jego Zastępcę.*

3.2.4. Tworzenie systemu nadzoru i kontroli, w tym laboratoryjnej, nad środkami żywienia zwierząt było opóźnione i nie w pełni skuteczne.

Wydatki finansowe na zadanie 11 „Wspólna organizacja rynku” zrealizowano w 2002 r. w kwocie tylko 231 tys. zł, tj. 0,96% (24.075,0 tys. zł) nakładów zapisanych na 2002 r. w przyjętym przez Radę Ministrów w dniu 12 czerwca 2001 r. NPPC.

Na współfinansowanie projektu Phare w 2002 r. PL 01.04.05 „Dostosowanie systemu nadzoru i kontroli nad środkami żywienia zwierząt do wymogów Unii Europejskiej” zaplanowano w budżecie MRiRW środki budżetowe w kwocie 986 tys. zł, które wykonano w wysokości 150 tys. zł, pozostałą kwotę 836 tys. zł przekazano na wydatki niewygasające.

Niezadowolająca była realizacja projektu Phare PL 01.04.05., którego wartość wynosi razem 10.000 tys. euro, w tym udział UE 7.000 tys. euro. W 2002 r. oraz w I półroczu 2003 r. wydatki MRiRW na współfinansowanie kosztów realizacji tego projektu wyniosły 2.160 tys. zł, tj. ok. 16% przewidzianych w projekcie, a ze środków UE wydatkowano 734 tys. euro, co stanowi ok. 10% planowanej pomocy. Środki te wykorzystane zostały na realizację działań w ramach części komponentów m.in. na szkolenia, posiedzenia studyjne, analizę zgodności przepisów polskich z przepisami UE, wykonanie dokumentacji przetargowej na sprzęt laboratoryjny dla beneficjentów projektu, zorganizowanie biura projektu, natomiast opóźniona została ok. roku realizacja projektu w zakresie komponentu inwestycyjnego, którego założeniem jest m.in. zakup sprzętu laboratoryjnego oraz modernizacja laboratoriów IW i IJHAR-S w zakresie kontroli środków żywienia zwierząt. Opóźnienia wdrożenia tego komponentu wynikały głównie z przedłużających się prac nad przygotowaniem specyfikacji technicznych dotyczących wyposażenia laboratoriów. O powyższych sprawach jednostka oceniająca z ramienia UE realizację projektów w obszarze rolnictwa poinformowała MRiRW w czerwcu 2003 r., że implementacja projektu PL 01.04.05 jest nadal w początkowej fazie, a biorąc pod uwagę znaczenie projektu dla zapewnienia bezpieczeństwa żywności oraz wysoką kwotę przeznaczoną na

sfinansowanie sprzętu laboratoryjnego niezbędny jest szybki postęp w celu uniknięcia utracenia środków.

Państwowy Instytut Weterynaryjny w Puławach nie mógł wykorzystać możliwości w zakresie prowadzenia działalności referencyjnej i usługowej środków żywienia zwierząt.

- *Realizacja tych zadań – w ocenie Instytutu – wymagać będzie dalszego usprawniania i koordynacji w obrębie i pomiędzy poszczególnymi zakładami, a także zwiększonych środków finansowych. Mając na uwadze pilne, powyższe potrzeby, w IV kw. 2002 r. przystąpiono do organizacji laboratorium referencyjnego analizy dioksyn, przygotowano zamówienia na podstawowy sprzęt oraz wyposażenie laboratoryjne i wykonano adaptację pomieszczeń. PIW na działalność referencyjną otrzymał pierwszy raz w roku 2002 środki skierowane na realizację tego typu zadań. Do roku 2002 takich specjalnych środków Instytut nie otrzymywał. Z kwoty 4.500.000 zł przyznanej w ostatnich miesiącach roku, PIW mógł wykorzystać do (wyznaczonego) 20 grudnia 2002 r. sumę 500.000 zł. Było to związane z wymogiem zastosowania procedury przetargowej (na bardzo specjalistyczny sprzęt), na co Instytut miał zaledwie 2 miesiące, co czyniło całe przedsięwzięcie nierealnym. Finansowanie tej działalności Instytutu – jeśli ma być skuteczne – wymaga przekazywania środków w terminach umożliwiających ich celowe wykorzystanie przy spełnieniu obligatoryjnego wymogu procedury przetargowej.*

Stwierdzono opóźnienia w procesie dostosowania laboratoriów do europejskich norm. Ustawa weterynaryjna w art. 48, ust. 2 określała, że badania laboratoryjne w zakresie administracyjnej działalności weterynaryjnej przeprowadzają Zakłady Higieny Weterynaryjnej i inne laboratoria wchodzące w skład WIW. Do czasu zakończenia kontroli system weterynaryjnych laboratoriów nie był dostosowany do obowiązujących w UE standardów. Dotyczy to uregulowań prawnych, jak również wyposażenia laboratoriów w nowoczesny sprzęt. Spośród 16 ZHW żaden nie uzyskał akredytacji⁸⁷ w Polskim Centrum Akredytacji. Nie zakończył też procesu akredytacyjnego Państwowy Instytut Weterynaryjny w Puławach. Minister RiRW nie określił w drodze rozporządzenia szczegółowych zasad i trybu zbierania, gromadzenia, przekazywania i przetwarzania danych dotyczących badań laboratoryjnych, mając na względzie zapewnienie efektywnej kontroli stanu bezpieczeństwa żywności, stanu zdrowia zwierząt oraz szybkiego przepływu informacji do czego był zobowiązany na podstawie art. 48 ust. 3a ustawy weterynaryjnej⁸⁸.

3.2.5. W celu zapewnienie prawidłowego funkcjonowania „Krajowego Systemu Wczesnego Ostrzegania o Niebezpiecznych Produktach Żywnościowych i Środkach Żywienia Zwierząt”⁸⁹ - którego wdrożenie i stosowanie jest zgodne z wymaganiami Unii Europejskiej - w porozumieniu, zawartym w styczniu 2003 r. przez Głównego Inspektora Sanitarnego z Głównym Inspektorem Ochrony Roślin i Nasiennictwa, GLWet., GInsp.JHAR-S, Głównym Inspektorem Inspekcji Handlowej oraz Szefem Służby Celnej określono zasady współpracy. Zdaniem NIK, skuteczność nadzoru nad

⁸⁷ Według informacji MRiRW z listopada 2003 r. akredytacje obecnie posiadają ZHW w Białymstoku i Ostrołęce. ZHW w Łodzi (Oddział Piotrków Trybunalski) oczekiwał na wydanie certyfikatu.

⁸⁸ Art. 48 zmieniony przez art. 2 pkt 45 ustawy z dnia 25 lipca 2001 r. (Dz. U. Nr 129, poz. 1438) zmieniający ustawę weterynaryjną z dniem 1 stycznia 2004 r. Rozporządzenie Ministra RiRW z dnia 15 grudnia 2003 r. w sprawie warunków bezpieczeństwa epizootycznego i epidemiologicznego dla laboratoriów pracujących z materiałem zakaźnym wydane na podstawie art. 48 ust. 2 ustawy weterynaryjnej zostało opublikowane w Dz. U. Nr 220, poz. 2183 z dnia 23 grudnia 2003 r.

⁸⁹ RASFF (ang. Rapid Alert System for Food and Feed) System Wczesnego Ostrzegania o Zagrożeniach Związanych z Żywnością i Paszami

obrotem paszami zostanie wzmocniona poprzez wprowadzenie trybu postępowania ww. organów urzędowej kontroli żywności i inspekcji, działających w zakresie bezpieczeństwa żywności.

W 6 województwach - spośród 10 skontrolowanych – współpraca pomiędzy IW i IJHAR-S nie była skuteczna. Nie ustalono rocznych i kwartalnych planów pracy, a informacje przekazywane były z opóźnieniem. Postępowanie takie sprzeczne było z art. 44 ust. 6 „uośzz” zobowiązującego obie te Inspekcje do współdziałania w zakresie nadzoru, w szczególności poprzez uzgadnianie planów pracy, w tym kontroli, oraz wzajemne przekazywanie informacji i dokumentów. Na przykład:

- *Pomimo podpisania w dniu 5 marca 2003 r. porozumienia pomiędzy Dolnośląskim WLWet. i Dolnośląskim WInsp.JHAR-S w sprawie zasad współpracy przy sprawowaniu nadzoru nad wytwarzaniem i obrotem środkami żywienia zwierząt – uwzględniającego m.in. uzgadnianie planów kontroli, wzajemne przekazywanie informacji o wszczętych postępowaniach administracyjnych, stwierdzonych nieprawidłowościach, zagrożeniach oraz wynikach badań laboratoryjnych - do czasu zakończenia kontroli WIJHAR-S nie ustalił m.in. rocznych i kwartalnych planów pracy zarówno z Dolnośląskim WLWet., jak i powiatowymi lekarzami weterynarii.*

Pozytywnie oceniono współpracę IW ze służbami celnymi w zakresie weterynaryjnych odpraw środków żywienia zwierząt. Zakres i formy współpracy określone zostały w porozumieniach, zawartym pomiędzy wojewódzkimi lekarzami weterynarii i dyrektorami Urzędów Celnych. Na przykład:

- *Zakres i formy współpracy określone zostały w porozumieniu, zawartym pomiędzy Pomorskim WLWet. i dyrektorem Urzędu Celnego w Gdyni 20 grudnia 2001r. Ponadto w latach 2002-2003 (I kwartał) WIW przeprowadził 4 szkolenia służb celnych, w zakresie przepisów i procedur odpraw towarów podlegających kontroli weterynaryjnej.*

3.2.6. Badania produktów - potwierdzające, że jest on przydatny (lub nie) w żywieniu zwierząt, a w szczególności, że nie powoduje zagrożeń dla zdrowia ludzi, zwierząt i dla środowiska - nie były przeprowadzane w okresie objętym kontrolą przez 20% jednostek wyznaczonych do tego rozporządzeniem Ministra RiRW z dnia 30 września 2002 r. w sprawie jednostek organizacyjnych uprawnionych do przeprowadzania badań potwierdzających, że produkt jest przydatny w żywieniu zwierząt⁹⁰. Według informacji uzyskanych, w trybie art. 29 pkt 2 lit.f ustawy o NIK - od 12 jednostek - 3 z nich nie prowadziły badań w zakresie wskazanym w przywołanym rozporządzeniu. Pozostałe 9 wykonuje te badania w różnym zakresie. Na przykład:

- *Laboratoria Wydziału Zootechnicznego Akademii Techniczno-Rolniczej im. Jana i Jędrzeja Śniadeckich w Bydgoszczy nie prowadzą badań produktów potwierdzających, że są one przydatne lub nie w żywieniu zwierząt, a w szczególności, że powodują, lub nie, zagrożenia dla zdrowia ludzi zwierząt i środowiska.*

3.3. Nadzór nad krajową produkcją materiałów paszowych

3.3.1. Nadzór nad materiałami paszowymi pochodzenia roślinnego

3.3.1.1. W kontrolowanym okresie Inspekcja Ochrony Roślin i Nasiennictwa (IORN), sprawując nadzór nad produktami roślinnymi stanowiącymi materiał paszowy, prowadziła badania produktów roślinnych, kontrole ich składowania oraz kontrole fitosanitarne produktów na przejściach granicznych i na terenie kraju w zakresie

⁹⁰ Dz. U. Nr 173, poz. 1418

zwalczania chorób, szkodników i chwastów. Inspekcja zajmowała się nadzorem nad produktami roślinnymi stanowiącymi produkty paszowe w kontekście zwalczania chorób, szkodników i chwastów wywołujących straty w roślinach i w produktach roślinnych. W przypadku pasz są to przede wszystkim tzw. szkodniki magazynowe np. trojszyki, wołki. Działanie Inspekcji podczas kontroli towarów magazynowanych i importowanych nie uwzględniało przeznaczenia towarów, odnosiło się jedynie do ewentualnego wykrycia organizmów powodujących ww. straty. W ocenie NIK, nadzór ten wpływał w konsekwencji na jakość produkowanych pasz.

Z nadzorem nad materiałami paszowymi pochodzenia roślinnego związane było także przeprowadzenie w 2002 r. ok. 9 tys. kontroli obrotu środkami ochrony roślin i ponad 19 tys. kontroli ich stosowania oraz przebadanie ok. 2 tys. prób płodów rolnych. Kontrolowano m.in. przestrzeganie okresów karencji przez stosujących środki ochrony roślin, a także obecność pozostałości tych środków w produktach roślinnych. Realizując swoje zadania ustawowe, Inspekcja przeprowadziła w roku 2002, w skali całego kraju 81.481 kontroli, które objęły m.in. 1.594 tys. ton magazynowanych towarów rolniczych. W wyniku przeprowadzonych kontroli stwierdzono 327 przypadków organizmów kwarantannowych i wydano 222 decyzje administracyjne, określające sposób postępowania.

- *W WIIOriN we Wrocławiu kontrole przechowywanych u producentów produktów paszowych przeprowadzone w ilości 407 w 2002 r. i 144 w I kwartale 2003 r. stanowiły odpowiednio 29% i 24% ogółem przeprowadzonych kontroli składowania roślin i produktów roślinnych. Wykryto ogółem w 2002 r. 6 rodzajów, a w I kwartale 2003 r. 4 rodzaje organizmów szkodliwych w produktach paszowych.*

Stwierdzono opóźnienia w realizacji programów Phare dotyczących administracji fitosanitarnej, w tym na przyszłych granicach UE:

- wydatki na realizację programu Phare PL0006.06 „Administracja fitosanitarna” zostały zrealizowane w 2002 r. w ok. 4,5%. Z otrzymanych środków w wysokości 2.480 tys. zł wydatkowano tylko 112,8 tys. zł. Niewydatkowane środki w wysokości 43,2 tys. zł zostały zwrócone w 2002 r. do MRiRW, a 2.324 tys. zł zostało przesuniętych do 2003 r. jako środki niewygasające. Nie zrealizowano planowanych inwestycji z powodu braku dostatecznej liczby ofert wykonawców, a złożony do Przedstawicielstwa UE wniosek o zastosowanie uproszczonej procedury przetargu nie został uwzględniony;
- nie wykorzystano ok. 26 tys. zł z 1.800 tys. zł planowanych w ramach programu Phare 9906.01 „Administracja fitosanitarna na przyszłych zewnętrznych granicach UE” i nie zapewniono realizacji części programu szkoleniowego ze środków Phare. Inspekcja nie znalazła nowego partnera do realizacji pozostałych szkoleń, a szkolenia diagnostyczne - z uwagi na niewywiązanie się odpowiedzialnego za realizację tych szkoleń partnera handlowego - zostały przeniesione z Phare 99 do Phare 2000 do realizacji w 2003 r.

Podczas kontroli stwierdzono pobieranie przez inspektorów przeprowadzających kontrolę fitosanitarną próbek przy użyciu sprzętu innego niż określono to w „zasadach i technice pobierania prób roślin, produktów roślinnych i przedmiotów do badań

fitosanitarnych” wprowadzonych zarządzeniem nr 10/99 Głównego Inspektora Ochrony Roślin z dnia 29 września 1999 r.

- *Podczas kontroli WIORiN w Koszalinie w trakcie dokonanych w dniu 16 maja 2003 r. oględzin sposobu przeprowadzenia kontroli fitosanitarnej na terenie portu w Szczecinie (w związku z dostawą 1.200 ton śruty sojowej) - ustalono że, przeprowadzając ją inspektorzy pobrali próbę przy użyciu sitka będącego na ich wyposażeniu, mimo posiadania zgłębnika przez Oddział Graniczny w Szczecinie. Według obowiązujących unormowań dotyczących pobierania prób do badań, określonych zarządzeniem nr 10/99 Głównego Inspektora Ochrony Roślin z dnia 29.09.1999 r., w dokumencie o nazwie „zasady i technika pobierania prób roślin, produktów roślinnych i przedmiotów do badań fitosanitarnych” – czynności te powinny być wykonywane z udziałem zgłębnika lub próbobierza mechanicznego.*

3.3.1.2. Produkcja suszu paszowego w roku obrotowym 2001/2002, tj. za okres od dnia 1 kwietnia 2001 r. do 30 marca 2002 r.⁹¹, wyniosła u 14 producentów 7,8 tys. ton i była niższa od produkcji w roku obrotowym 2002/2003 (11,0 tys. ton) o ok. 29%. Na potrzeby własnego gospodarstwa zużyto 2,6 tys. ton, a sprzedano 5,2 tys. ton suszu paszowego o wartości 2.465.157,60 zł.

ARiMR uruchomiła w 2002 r. pomoc finansową dla producentów suszu paszowego⁹² - którzy zostali wpisani do rejestru prowadzonego przez Prezesa ARR – w wysokości stanowiącej równowartość 30 euro do każdej tony suszu paszowego sprzedawanego w ramach limitu. O przyznanie pomocy finansowej za rok obrotowy 2002/2003 do ARiMR wystąpiło 6 producentów suszu paszowego. Producenci wnioskowali o udzielenie pomocy do 3,9 tys. ton sprzedanego w ramach limitu suszu paszowego, w kwocie stanowiącej równowartość 116.936,34 EURO. W drodze decyzji administracyjnej przyznano pomoc finansową dla 5 producentów suszu, którzy spełnili warunki ustawy oraz złożyli kompletne wnioski, łącznie do 3,4 tys. ton sprzedanego suszu paszowego, w kwocie stanowiącej równowartość 103.216,35 EURO. Producentom suszu paszowego za rok obrotowy 2002/2003 wypłacono łącznie kwotę 420.964,65 zł.

MRiRW nie sporządzało bilansów białka paszowego, a w zakresie zabezpieczenia w surowce do produkcji pasz wykorzystywało opracowania Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej zawarte w wydawnictwie pt. „Rynek Pasz”, które wydawane jest dwa razy w roku.

3.3.2. Zagospodarowanie odpadów poubojowych i produktów sektora utylizacyjnego jako środków żywienia zwierząt

3.3.2.1. W Polsce rocznie pozyskuje się ok. 800 tys. ton odpadów zwierzęcych, w tym odpady rzeźne stanowią około 98-99,5% surowca utylizacyjnego, reszta to zwłoki zwierzęce (2-0,5%).

- Według GLWet. - zwłoki zwierzęce stanowią w UE ok. 15% surowca utylizacyjnego. Odpady zwierzęce wysokiego i szczególnego ryzyka to ok. 40 tys. ton rocznie, co po przetworzeniu daje ok. 10 tys. ton mączki i 4 tys. ton tłuszczu. Ilość odpadów niskiego

⁹¹ „Sprawozdanie z produkcji suszu paszowego za rok obrotowy 2001/2002” - formularz RRW-16.

⁹² Na podstawie ustawy z dnia 29 listopada 2000 r. o organizacji rynków owoców i warzyw, rynku chmielu, rynku tytoniu oraz rynku suszu paszowego (Dz. U. z 2001 r. Nr 3 poz. 19)

ryzyka ocenia się na ponad 700 tys. ton z czego można pozyskać po przetworzeniu ok. 180 tys. ton mączki i ok. 70 tys. ton tłuszczu. Mączki pozyskane z materiałów wysokiego i szczególnego ryzyka podlegają spalaniu. Dotychczas odbywało się to w jednej spalarni tego typu w Polsce w Spalarni Ratownictwa Chemicznego w Tarnowie. Mimo wcześniejszych ustaleń, do tej pory spalanie w cementowniach nie jest stosowane. W UE istnieje całkowity zakaz stosowania mączek zwierzęcych w żywieniu zwierząt rzeźnych. (...) Analizując postępowanie z mączkami i możliwości infrastrukturalne Polski – brak biogazowni i biokompostowni wykorzystujących tego typu odpady – mączki w większości będą musiały być po przetworzeniu spalane. (...) Alternatywne wykorzystanie mączek (biogaz, biokompost, opał) będzie możliwe dopiero po zmianie obowiązujących w Polsce przepisów.

Pomimo bardzo wysokiej przydatności mączek pochodzenia zwierzęcego w żywieniu zwierząt – szczególnie dla zwierząt rosnących lub w okresie intensywnego tuczu – zostały one wycofane z uwagi na bezpieczeństwo żywności pochodzenia zwierzęcego (choroba BSE⁹³). Zużycie mączek mięsno-kostnych w produkcji pasz przemysłowych spadło w Polsce z 429,3 tys. ton w 2000 r. do 145,0 tys. ton w 2002 r., przy czym w 2002 r. nie importowano tych mączek, gdy w 2000 r. wwieziono do Polski 291,3 tys. ton.⁹⁴

W sporządzonych przez GIW sprawozdaniach RRW-3 liczba podmiotów prowadzących niżej wymienione rodzaje działalności wynosiła:

Rodzaj działalności	Jedn. nadzorowane w latach.		
	2000	2001	2002
Gromadzenie zwłok zwierzęcych	121	112	92
Przetwarzanie zwłok zwierzęcych oraz odpadów poubojowych	80	70	52

Według GIW, w dniu zakończenia kontroli funkcjonowały 53 zakłady przetwarzające materiał niskiego ryzyka i 9 zakładów przetwarzających materiał wysokiego i szczególnego ryzyka – 8 w kat B i 1 w kat C.

- Według GLWet. w trakcie konsultacji technicznych w zakresie spraw weterynaryjnych z przedstawicielami Komisji Europejskiej, które miały miejsce w Warszawie w dniu 20 czerwca 2002 r. strona polska zobowiązała się do przeprowadzenia kategoryzacji 9 zakładów SRM/HRM oraz 56 zakładów LRM i przekazania informacji Komisji oraz państwom członkowskim w ramach Konferencji Akcesyjnej do dnia 10 września 2002 r. Kategoryzacja zakładów utylizacyjnych niskiego, wysokiego/szczególnego ryzyka oparta była na podziale na 3 grupy: A – zgodne z wymogami przepisów UE, B1 – nie spełniające wymogów UE, które zadeklarowały dostosowanie się do dnia akcesji, C – nie spełniające wymogów UE, które nie zadeklarowały podjęcia działań dostosowawczych. W następstwie przeprowadzonej przez PLWet. kontroli: 6 zakładów zostało zaliczonych do kat. A, 27 zakładów do kategorii B1 i 23 do kategorii C. Wyniki kategoryzacji przekazano w dniu 11 września 2002 r. w ramach Konferencji Akcesyjnej.

Sekretarz Komitetu Integracji Europejskiej, w odniesieniu do ustaleń Zespołu Przygotowawczego KIE z 28 lutego 2003 r., pismem z dnia 14 marca 2003 r. poinformowała Ministra RiRW, że problemem wskazanym przez Komisję Europejską jest niezadowalający stopień dostosowania do standardów wspólnotowych polskich

⁹³ Źródłem zakażenia zwierząt na BSE jest spożywanie przez nie mączek mięsno-kostnych.

⁹⁴ Źródło: GUS, IERiGŻ

zakładów utylizacji odpadów zwierzęcych. (...) Wszystkie polskie zakłady utylizacyjne powinny w pełni spełniać standardy wspólnotowe do dnia akcesji.

- *Kontrola przeprowadzona w WIW w Poznaniu ustaliła, że spośród nadzorowanych na terenie woj. wielkopolskiego 9 zakładów utylizacyjnych tylko 1 spełniał wszystkie wymogi wynikające z przepisów. W pozostałych zakładach brakowało ciągłej rejestracji parametrów technologicznych, badań laboratoryjno-mikrobiologicznych każdej partii produktu, urządzeń dezodorujących i unieszkodliwiających pary, gazy i ścieki.*

GIW nie zaplanował i nie przeprowadził w 2002 i I kw. 2003 r. kontroli organów IW w zakresie nadzoru nad wytwarzaniem i obrotem środkami żywienia zwierząt oraz funkcjonowania systemu segregacji i oznaczania odpadów w nadzorowanych zakładach. W lutym 2003 r. GLWet. polecił przeprowadzenie przez Wojewódzkich Inspektorów ds. Środków Żywienia Zwierząt kontroli we wszystkich PIW m.in. w zakresie nadzoru nad sektorem utylizacyjnym w terminie do dnia 2 czerwca 2003 r. Kontrole w wyznaczonym terminie objęły jedynie 2 z 9 zakładów wysokiego ryzyka i 9 z 52 na koniec 2002 r. zakładów niskiego ryzyka. Zdaniem NIK, nieobjęcie kontrolą wszystkich zakładów wysokiego ryzyka było działaniem nierzetelnym.

W 2002 r. z 38,1 tys. ton odpadów SRM wytworzono 8,7 tys. ton mączki i 3,8 tys. ton tłuszczu, z czego utylizacji poprzez spalanie poddano odpowiednio 6,2 tys. ton i 2,5 tys. ton. W I kw. 2003 r. zapasy mączek mięsnych i mięsno-kostnych oraz SRM w 9 zakładach utylizacyjnych wynosiły ponad 4,8 tys. ton mączki mięsno-kostnej, ponad 0,5 tys. ton półproduktów i ok. 0,25 tys. ton tłuszczu. Jednocześnie w 2002 r. z 692,2 tys. ton odpadów niskiego ryzyka wytworzono ponad 180,8 tys. ton mączki. Podczas kontroli stwierdzono przypadki niewłaściwego nadzoru nad zagospodarowaniem odpadów. Na przykład:

- *W WIW w Bydgoszczy stwierdzono brak właściwego nadzoru nad pracą PIW w zakresie przetwarzania SRM i wysokiego ryzyka HRM w zakładach utylizacyjnych. W trakcie jednej z kontroli P.P.H. „Hetman” Zakładu Utylizacyjnego w Olszówce (przerabiającym SRM) już w czerwcu 2001 r. wykazano wyprodukowanie 500 ton półproduktu (tzw. nieudanych warów), które PLWet. w Golubiu – Dobrzyniu decyzją z 15 kwietnia 2003 r. zezwolił zagrzebać. Następnie aneksem z dnia 13 maja 2003 r. do wymienionej decyzji (niezgodnie z postanowieniami art. 154 kpa), zezwolił na zwiększenie ilości zagrzebanego półproduktu do 874 ton, tj. o 63,1%. Decyzją z dnia 3 lipca 2003 r. zmieniono decyzję z dnia 15 kwietnia ustalając ostatecznie wielkość półproduktu do zagrzebania na 874 tony, co stanowiło 31,9% wyprodukowanych w latach 2001-2003 mączek. Różnica (63,1%) wynika z niewłaściwej ewidencji pomiędzy wielkością magazynową zaewidencjonowaną, a ilością rzeczywistą. Doprowadzenie do wytworzenia tej ilości półproduktu o nieznanym masie – gdy SRM, HRM i produkty z nich wytworzone podlegają ścisłej ewidencji - świadczy o nieskutecznym nadzorze PLWet. jak i nierzetelnej kontroli ze strony WIW nad działaniami PLWet.*

W zakładzie przerabiającym SRM i HRM „Struga” S.A. w Jeżuickiej Strudze zgromadzono zapasy 4.988 ton mączki z powodu braku możliwości jej spalania przez zakład niszczący te odpady w Tarnowie. Dłuższe przechowywanie tak wielkiej ilości tego rodzaju mączek może być zagrożeniem dla środowiska.

Produkowana w Polsce ilość mączek, będzie podlegać utylizacji w związku z obowiązującym od 1 listopada 2003 r. zakazem stosowania mączek w żywieniu zwierząt gospodarskich. Biorąc pod uwagę poziom spalania mączek i tłuszczu

w Jednostce Ratownictwa Chemicznego w Tarnowie i w 2 zakładach utylizacyjnych: ZU w Olszówce i ZU w Jezuickiej Strudze, zakłady te mogą nie być w stanie poddać utylizacji rocznej produkcji mączek.

Spośród 10 skontrolowanych PLWet. trzech z nich dopuściło do eksportu tłuszczu pozyskiwanego z SRM. W dwóch przypadkach tłuszcz został wyeksportowany do Niemiec w celu spalania jako paliwo energetyczne, natomiast w jednym przypadku, został wyeksportowany do Czech jako tłuszcz techniczny. Działanie PLWet. w Gryfinie, akceptującego eksport do Czech tłuszczu pozyskiwanego z SRM, było nielegalne, gdyż zgodnie z art. 9 ust. 5 ustawy weterynaryjnej materiał szczególnego ryzyka spala się lub grzebie po uprzednim przetworzeniu. W ocenie NIK, nierzetelne było postępowanie Wojewódzkiego Inspektora ds. Środków Żywienia Zwierząt z woj. zachodniopomorskiego, który przeprowadzając kontrolę PIW w Gryfinie, nieustosunkował się do tego faktu. W trakcie kontroli GLWet. w związku z powyższym polecił Zachodniopomorskiemu WLWet. „*wszczęcie postępowania dyscyplinarnego i wyciągnięcie konsekwencji służbowych w stosunku do Powiatowego Lekarza Weterynarii w Gryfinie – lek. wet. S.P.*”

GLWet., pomimo uprawnień określonych w art. 39a ust. 1 pkt 8 ustawy weterynaryjnej, nie wydał instrukcji ustalającej sposób postępowania organów i inspektorów IW odnośnie podmiotów wytwarzających środki żywienia zwierząt oraz podmiotów zajmujących się gromadzeniem zwłok zwierzęcych, przetwarzaniem zwłok zwierzęcych oraz odpadów poubojowych⁹⁵.

PLWet. przeprowadzali kontrole zakładów utylizacyjnych i egzekwowali wymagania zawarte w nieobowiązujących aktach normatywnych.

- *GLWet. stwierdził, że przy kontroli i określaniu stopnia dostosowania zakładów utylizacyjnych (braków, które muszą zostać usunięte) stosowane były listy kontrolne SPIWET 32 (SRM/HRM i MNR) które zawierały wymagania określone w rozporządzeniu Ministra RiGŻ z dnia 23 grudnia 1998 r w sprawie szczegółowych warunków weterynaryjnych przy zbieraniu, przetwarzaniu, grzebaniu lub spalaniu zwłok zwierzęcych i ich części oraz odpadów poubojowych i dodatkowo nie przetransponowane do prawa polskiego wymagania Dyrektywy Rady 90/667/EWG wprowadzającej ustalenia weterynaryjne w dysponowaniu i przetwarzaniu odpadów zwierzęcych wprowadzanych na rynek i dla prewencji przed patogenami w paszach pochodzenia zwierzęcego i z ryb oraz uzupełniającej Dyrektywę 90/425 EEC.*
- *Lista kontrolna SPIWET-32 (zakłady utylizacyjne/SRM i zwłoki zwierząt) sporządzona została przez PLWet. w Golubiu-Dobrzyniu podczas kontroli dnia 19 maja 2003 r. Zakładu Utylizacyjnego Olszówka i dotyczyła dokumentowania stwierdzonych niezgodności z wymaganiami zawartymi w ww. rozporządzeniu Ministra RiGŻ z dnia 23 grudnia 1998 r. Rozporządzenie to utraciło moc z dniem 31 grudnia 2002 r. W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami (dot. m.in. transportu odpadów, stanu pomieszczeń) PLWet. decyzją z dnia 27 maja 2003 r. wydaną na podstawie art. 5 ust. 1 pkt 9, ust. 3. art. 6 ust.1 ustawy weterynaryjnej oraz w związku z naruszeniem ww. rozporządzenia nakazał m.in. ukończyć remont oprawialni, uzyskać decyzję o spełnieniu warunków weterynaryjnych, zapewnić transport odpadów w zaplombowanych środkach transportu.*

⁹⁵ GLW wydał instrukcje w sprawie monitorowania i egzekwowania przez organy Inspekcji Weterynaryjnej postępu prac dostosowawczych w zakładach sektora mięsnego, mleczarskiego i rybnego

Spośród 10 skontrolowanych zakładów utylizacyjnych:

- 6 zakładów w 2003 r. prowadziło działalność w warunkach sprzecznych z wymogami określonymi rozporządzeniem Ministra RiGŻ z dnia 23 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych warunków weterynaryjnych przy zbieraniu, przetwarzaniu, grzebaniu lub spalaniu zwłok zwierzęcych i ich części oraz odpadów poubojowych. Rozporządzenie to straciło moc z dniem 31 grudnia 2002 r. Na przykład:
 - *Podczas kontroli Zakładu Utylizacyjnego w Woroncu przeprowadzonej przez urzędowego lekarza weterynarii w obecności kontrolera NIK, stwierdzono m.in., brak wydzielonego miejsca sekcyjnego, hala destruktorów i młynkownia były w złym stanie higieniczno – technicznym, brak było urządzeń dezodorujących, unieszkodliwiających pary i gazy. Stan sanitarny, organizacja produkcji itp. zakładu zostały ocenione negatywnie, a w zaleceniach pokontrolnych zawarto 11 szczegółowych decyzji i poleceń (w tym m.in. nakazujących wstrzymanie produkcji i zakazujących dopuszczania do obrotu wyprodukowanej partii mączki mięsno- kostnej). PLWet. w Białej Podlaskiej zawiesił działalność Zakładu (nakazał wstrzymanie wytwarzania mączki na terenie zakładu) do czasu uzyskania parametrów produkcji zgodnych z obowiązującymi przepisami.*
 - *W Przedsiębiorstwie Produkcyjno – Handlowo – Usługowym „Gerex” s.c. Janków Drugi, Bliźanów (Zakład Utylizacyjny) - zajmującym się utylizacją materiału szczególnego i wysokiego ryzyka, stwierdzono podczas kontroli 29 kwietnia 2003 r., że zakład produkcyjny tej firmy nie ma: [a] wydzielonej oprawialni (podział zwłok odbywa się na hali przyjęć surowca i gromadzony jest na hali do uzyskania wsadu), [b] skutecznej wentylacji, [c] komory do dezynfekcji odzieży, [d] urządzeń dezodorujących i unieszkodliwiających pary i ścieki. Według SPIWET „kategoryzacja prowadzona jest wyłącznie w celu uświadomienia podmiotom obecnego przystosowania do wymagań UE”. Pomimo tego zapisu Lista kontrolna SPIWET-32 (zakłady utylizacyjne/SRM i zwłoki zwierząt) sporządzona w trakcie kontroli dotyczyła dokumentowania stwierdzonych niezgodności z wymaganiami zawartymi w rozporządzeniu Ministra RiGŻ z dnia 23 grudnia 1998 r. (...).*
- w 6 niespełnione były wymagania w zakresie organizacji produkcji, a w 5 części produktów nie była oznakowana zgodnie z wymogami określonymi w art. 38 „uośzz”.

Na przykład:

- *W Zakładzie Utylizacyjnym „Hetman” w Uninie stwierdzono:*
 - *brak pełnego rozdzielania strefy czystej od brudnej, brak planu technologicznego układu pomieszczeń, rozprowadzających wodę, kanalizacji, ruchu pracowników;*
 - *nieprawidłowe oznakowanie wyrobu gotowego – etykiety nie zawierały oznaczenia zakładu, który wyprodukował wyrób.*

3.3.2.2. Działania MRiRW w zakresie opracowania i wdrożenia programu pomocy dla sektora utylizacyjnego były mało skuteczne. Nie został zrealizowany NPPC (przyjęty przez RM w dniu 12.06.2001 r.), który w odniesieniu do priorytetu 7.5. Modernizacja sektora gospodarki mięsnej i utylizacji odpadów poubojowych m.in. przewidywał finansowanie ze środków ARiMR w latach 2001 – 2002 w łącznej wysokości 47.200 tys. zł:

- kosztów zbiórki i przerobu na mączki zwierząt wysokiego ryzyka oraz innych padłych przeżuwaczy w kwocie odpowiednio 3.700 tys. zł i 8.000 tys. zł
- kosztów spalania mączek zwierzęcych przeznaczonych do zniszczenia odpowiednio w kwocie 1.000 tys. zł i 2.500 tys. zł
- dopłat do oprocentowania kredytów inwestycyjnych na modernizację i restrukturyzację sektora utylizacyjnego w kwocie odpowiednio 8.000 tys. zł i 24.000 tys. zł.

Opóźnienia związane z przygotowaniem i zatwierdzeniem w MRiRW „Branżowego Programu Wspierania Restrukturyzacji i Modernizacji Przemysłu Utylizacyjnego w Polsce” w 2002 r. spowodowały, że program ten będący załącznikiem do Programu Restrukturyzacji i Modernizacji Przemysłu Utylizacyjnego w Polsce - stanowiącym podstawę do opracowania zasad udzielania kredytów przez ARiMR na realizację przedsięwzięć inwestycyjnych w ramach tego programu (symbol BR 16) - został zatwierdzony przez MRiRW dopiero 17 września 2002 r., tj. po 12 miesiącach od przyjęcia przez Kierownictwo MRiRW „Projektu modernizacji i restrukturyzacji przemysłu utylizacyjnego w Polsce” opracowanego przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej .

W 2002 r. na dopłaty do oprocentowania kredytów w ramach linii BR 16 zaplanowano (w I wersji planu finansowego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa na 2002 r. z 24 czerwca 2002 r. oraz w Programie Restrukturyzacji i Modernizacji Przemysłu Utylizacyjnego w Polsce) środki w kwocie 9 mln zł. W latach 2001 – 2002 oraz I kwartale 2003 r. banki nie udzieliły zakładom utylizacyjnym żadnego kredytu z dopłatami ARiMR z linii BR 16 w ramach „Branżowego programu wspierania restrukturyzacji i modernizacji przemysłu utylizacyjnego w Polsce”. W tym okresie Agencja stosowała dopłaty do oprocentowania dwóch kredytów inwestycyjnych z linii IP (inwestycyjne podstawowe) udzielonych na kwotę 403,7 tys. zł m.in. na zakup maszyn, urządzeń oraz części linii technologicznej zakładu utylizacji;

Prace nad projektem rozporządzenia Rady Ministrów zmieniającego rozporządzenie w sprawie szczegółowych kierunków działań Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oraz sposobów ich realizacji - obejmujące zmianę § 23c, stanowiącą podstawę uruchomienia w 2002 r. przez ARiMR pomocy finansowej dla podmiotów zajmujących się zbieraniem, przetwarzaniem na mączkę zwłok zwierzęcych bydła, owiec i kóz lub ich części oraz transportem i spalaniem mączki w 2002 r. - zostały w MRiRW podjęte dopiero w II kwartale 2002 r. W efekcie przedmiotowe rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 września 2002 r. dało podstawy prawne dla uruchomienia tej formy pomocy. ARiMR uruchomiła ją zarządzeniem Prezesa ARiMR nr 50/2002 z 21 listopada 2002 r. Zaplanowane w I wersji planu finansowego ARiMR na 2002 r. środki w kwocie 11.294 tys. zł zrealizowano w kwocie 293.997 zł oraz w I kwartale 2003 r. w kwocie 138.527 zł.

3.3.2.3. W ocenie NIK, realnym zagrożeniem sanitarno - weterynaryjnym jest niekontrolowane zagospodarowanie odpadów powstałych przy uboju zwierząt nie poddanych badaniom lekarsko – weterynaryjnym. W 2002 r. różnica pomiędzy liczbą ubitego bydła rzeźnego pod nadzorem lek. wet., a produkcją żywca rzeźnego (wg GUS) wyniosła 945 tys. sztuk, w tym 238 tys. sztuk bydła dorosłego. W odniesieniu do trzody chlewnej liczba zwierząt rzeźnych ubijanych poza kontrolą weterynaryjną wyniosła ok. 3,7 mln sztuk. Również odpady poubojowe uzyskane z tych sztuk zostały zagospodarowane poza nadzorem weterynaryjnym. Mając na uwadze średnią wagę

ubijanego w Polsce bydła, wielkość SRM od bydła dorosłego niezagospodarowanego pod nadzorem weterynaryjnym wynosi ponad 13 tys. ton⁹⁶.

IW nie wyegzekwowała podpisania przez 693 zakłady sektora mięsa czerwonego, prowadzące ubój zwierząt, umów z zakładami utylizacyjnymi przetwarzającymi materiał szczególnego ryzyka (SRM) i materiał wysokiego ryzyka na odbiór tego typu odpadów poubojowych. Brak formalnego uregulowania systematycznego odbioru odpadów stwarza zagrożenie dla bezpieczeństwa sanitarnego kraju. Zgodnie z art. 9 ust. 1 ustawy weterynaryjnej materiał szczególnego, wysokiego i niskiego ryzyka, o ile nie zachodzi podejrzenie o chorobę zakaźną, należy niezwłocznie zgłosić i przekazać podmiotom zajmującym się jego zbieraniem lub przetwarzaniem.

W 4 zakładach mięsnych, spośród 11 skontrolowanych, postępowanie z odpadami poubojowymi i materiałami szczególnego ryzyka sprzeczne było m.in. z przepisami art. 9 ustawy weterynaryjnej. Nadzór weterynaryjny w tych zakładach był nieskuteczny. Nierzetelnie dokumentowano ubój bydła i pozyskiwanego materiału szczególnego ryzyka. Materiał SRM był nieprawidłowo gromadzony i przechowywany. Stanowiło to zagrożenie dla bezpieczeństwa żywności i zdrowia ludzi. Na przykład:

- *W trakcie kontroli Ubojni Zwierząt Gospodarskich Pluty w dniu 5 czerwca 2003 r. stwierdzono nieprawidłowości dotyczące gromadzenia i przechowywania odpadów produkcyjnych. W zakładzie brak było odrębnych pomieszczeń do barwienia i składowania SRM. Nieprawidłowe przechowywanie materiału SRM – rozkład gnilny w kontenerze. Dokumentowanie badań w dzienniku badania poubojowego nieprawidłowe – w dzienniku badania poubojowego z dnia 5 maja 2003 r. widnieje zapis o dokonaniu uboju 7 sztuk bydła podczas gdy z przedstawionych świadectw kierowanych do uboju wynika, że ubito tylko 6 sztuk bydła. W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, a w szczególności w odniesieniu do prowadzonego uboju bydła stanowiącego w zaistniałych warunkach zagrożenie dla zdrowia ludzi, Mazowiecki WLWet. polecił PLWet. w Siedlcach podjęcie stosownych działań w celu ich usunięcia.*
- *Zakład Przetwórstwa Mięsnego „Gaik” Niedospielin w I kwartale 2003 r. prowadził ubój m.in. bydła powyżej 30 miesięcy życia. Podczas kontroli przeprowadzonej 9 czerwca 2003 r. stwierdzono, że dokumentacja dotycząca pozyskiwania materiału SRM prowadzona była w zeszycie, który nie można uznać za dokument. Pomimo zaleceń PLWet. nie zaprowadzono dokumentu - zgodnego z instrukcją - dotyczącego materiału SRM wysyłanego do zakładu utylizacyjnego. Urzędowy lek. wet. przeprowadzający kontrolę w obecności kontrolera NIK wydał m.in. zalecenie uzupełnienia karty pozyskania odpadu, zaprowadzić i prowadzić na bieżąco rejestr pozyskania SRM.*
- *Począwszy od I kwartału 2002 r. tylko z 1 rzeźni (wobec 5 prowadzących ubój bydła) PLWet. w Wadowicach otrzymał kserokopie potwierdzeń odbioru 11,7 ton SRM przez zakład utylizacyjny (bez kopii świadectw weterynaryjnych na wysyłki SRM z rzeźni), a od połowy listopada 2002 r. takie potwierdzenia odbioru wraz ze świadectwami weterynaryjnymi na SRM doręczyły 3 rzeźnie. PLWet. nie posiadał ewidencji o ilości zagospodarowanych w 2002 r. odpadów szczególnego, wysokiego i niskiego ryzyka uzyskanych od zwierząt poddanych ubojowi pod nadzorem weterynaryjnym. W protokołach kontroli Obwodu Badania Zwierząt Rzeźnych i Mięsa przy największej rzeźni na terenie działania PIW – „AB” w Wieprzu (w toku 3 spośród 8 kontroli) nie określono, jakie były decyzje lekarza weterynarii w sprawie sposobu zagospodarowania mięsa niezdatnego do spożycia, a także brakowało udokumentowania sposobu zagospodarowania tego mięsa.*

⁹⁶ Według wyliczeń NIK

Nadzór PLW nad materiałem szczególnego i wysokiego ryzyka w 3 kontrolowanych powiatach (30%) nie był skuteczny. PLWet. nie posiadali pełnego rozeznania co do ilości tych odpadów, a ilość odbieranych z zakładów mięsnych odpadów SRM nie była porównywana z wielkością produkcji. Stwierdzono nawet przypadek wystawienia „świadectwa zdrowia dla obrotu mięsem w kraju” dla sztuki bydła zakwalifikowanej jako odpad SRM. Postępowanie takie stwarza zagrożenie dla bezpieczeństwa żywności oraz zdrowia ludzi i zwierząt. Na przykład:

- *PLWet. w Radomsku nie sprawował należytego nadzoru nad postępowaniem z odpadami SRM i HRM, a w szczególności nie posiadał rozeznania w zakresie ilości odpadów HRM odbieranych z terenu powiatu przez firmy zajmujące się ich transportem i utylizacją. W oparciu o świadectwa wysyłki materiału HRM przez Zakład Przetwórstwa Rolnego „Danielów” Sp. z o. o. z Danielowa gm. Kamieńsk do zakładu utylizacyjnego, nie można było ustalić czyj materiał HRM i w jakiej ilości przekazywany był do utylizacji, i tak np.: nie można było określić czy zwierzęta padłe w Zakładach Mięsnych „Pamso” S.A. w marcu 2003 r. w ilości 20 szt. (2.008 kg) i kwietniu 2003 r. w ilości 10 szt. (1.024 kg), a odebrane przez „Danielów” jako materiał HRM w dniu 31 marca i 30 kwietnia 2003 r., zostały przekazane i jakim dokumentem do zakładu utylizacji. Ponadto PIW nie posiadał danych dotyczących ilości mięsa zwierząt rzeźnych i łownych uznanych za niezdatne do spożycia, a przeznaczonych do wyrobu środków żywienia zwierząt lub zniszczenia. Nie porównywał także zarejestrowanej wagi wysyłanego przez zakłady mięsne SRM z liczbą zwierząt poddanych ubojowi. I tak:*
 - *z porównania wielkości produkcji wołowiny w Zakładach Mięsnych „GAIK” w 2002 r. (620 ton) z ilością odebranych w tym samym okresie przez firmę „ATUT” odpadów SRM (16,9 ton) wynikało, że odpady SRM stanowiły zaledwie 2,7% wołowiny zużytej do produkcji wędlin, co wskazywać może na przenikanie niektórych odpadów zwierzęcych uznanych za materiał SRM do produkcji⁹⁷.*
 - *Firma „ATUT” w informacji z dnia 19 stycznia 2003 r., wykazała, że w IV kwartale 2002 r. odebrała 16.925 kg materiału SRM, natomiast kontrola PIW w firmie „GAIK” w dniu 25 marca 2003 r. wykazała (wg świadectw lekarskich) wytworzenie w tym samym okresie 18.925 kg materiału SRM z ubitego bydła. PLWet. nie podjął czynności wyjaśniających przyczyn powstania rozbieżności w ilości odebranego w IV kw. 2002 r. materiału SRM od firmy „GAIK”.*
- *Lekarz wet. wyznaczony przez PLWet. do badania zwierząt rzeźnych i mięsa wystawił „świadectwo zdrowia dla obrotu mięsem w kraju” dla sztuki bydła zakwalifikowanej jako odpad SRM. Do dostarczonej do Zakładu Przetwórstwa Rolnego „Danielów” gm. Kamieńsk krowy w częściach o wadze 320 kg jako odpad SRM, załączone zostało „świadectwo zdrowia dla obrotu mięsem w kraju nr 024503” wystawione w dniu 2 maja 2003 r. przez Miejski Inspektorat Weterynarii w Radomiu i podpisane przez lekarza wet. B.M. potwierdzające, że mięso (4 ćwierci wołowe), pochodzi ze zwierząt poddanych badaniu przed i po uboju (data uboju 30 kwietnia 2003 r.), jest uznane za zdatne do spożycia, zostało oznakowane pieczęciami, których wzór podano na świadectwie i jest wywożone do „Bakutilu”. PLWet. w Radomiu w wyjaśnieniu podał, że błędem przeprowadzającego badanie przed i po ubojowe było skierowanie sztuki ocenionej jako niezdatna, na druku świadectwa przeznaczonego do obrotu mięsem w kraju, a więc dla mięsa pełnowartościowego, przeznaczonego do spożycia przez ludzi.*

⁹⁷ Według Instrukcji GLWet. Nr G/Whog.EU.SRM/1/01 z dnia 15 stycznia 2001 r. dla zwierzęcia o ciężarze ok. 500 kg, ilość odpadów SRM określona została na ok. 57 kg, tj. 11,4% ciężaru całkowitego w przypadku jelita z treścią lub 48 kg, tj. 9,6% w przypadku jelita bez treści. W stosunku do uzyskanego mięsa wołowego (443 kg), udział odpadów SRM stanowić miał odpowiednio 12,9% i 10,8% masy wołowiny przetworzonej na wędliny.

3.3.2.4. Liczba nadzorowanych przez IW punktów składowania zwłok zwierząt zmniejszyła się ze 121 w 2000 r. do 92 w 2002 r., tj. o 76 %. Zwiększył się odsetek obiektów o złym stanie sanitarnym. Przedsięwzięcia w zagospodarowaniu zwłok zwierzęcych na terenie działania 2 spośród 10 skontrolowanych PIW nie były wspierane przez władze samorządowe (np. zbiornice zwłok zwierzęcych). Na przykład:

- *Do dnia zakończenia kontroli NIK nie zorganizowano grzebowiska zwłok zwierzęcych na terenie nadzorowanych przez PLWet. w Wadowicach powiatów, a urzędy gmin zadeklarowały jedynie chęć partycypowania w tego typu inwestycji. Pomimo to w sprawozdaniach o stanie bezpieczeństwa sanitarno – weterynaryjnego na terenie nadzorowanych powiatów nie uwzględniano problemu braku grzebowiska.*

Niespełnienie przez Polskę wymagań w zakresie zagospodarowania odpadów poubojowych oraz zwłok zwierzęcych grozi wprowadzeniem klauzuli ochronnej. Spośród 45 skontrolowanych gospodarstw i zakładów rolnych w 6 z nich stwierdzono, że padłe zwierzęta nie były odstawiane na grzebowisko lub do zakładu utylizacyjnego. Pomimo że postępowanie takie stanowiło naruszenie art. 9 ustawy weterynaryjnej - zobowiązującego do niezwłocznego zgłoszenia i przekazania materiałów szczególnego, wysokiego i niskiego ryzyka (o ile nie zachodzi podejrzenie o chorobę zakaźną i nie dotyczy zwłok m.in. prosiąt i owiec poniżej 4 tygodnia życia) podmiotom zajmującym się jego zbieraniem lub przetwarzaniem – lekarze weterynarii nie podjęli działań. Na przykład:

- *Podczas kontroli dnia 20 maja 2003 r. fermy trzody chlewnej pana B.W. w Potasznikach stwierdzono m.in., że w ostatnim cyklu odchowu zanotowano na 960 sztuk trzody 12 sztuk padłych. Ferma nie prowadzi książki leczenia zwierząt i zabiegów weterynaryjnych. Brak jest dokumentów dotyczących utylizacji sztuk padłych.*
- *Gospodarstwo Rolne P.Ś. w Gomicach prowadzi hodowlę trzody chlewnej w cyklu zamkniętym. Obsada gospodarstwa w dniu kontroli: 8 knurów, 1.000 macior, 3.100 prosiąt w odchowcie. Upadkowość trzody wg właściciela to ca 3% - w gospodarstwie brak rejestru upadków. Brak umowy na odbiór odpadów niebezpiecznych i HRM. Według właściciela zagospodarowanie padłych sztuk następuje poprzez spalanie we własnej kotłowni.*

Brak skutecznego nadzoru nad postępowaniem właścicieli padłych zwierząt, zwłaszcza nad padłym bydłem, stwarzał zagrożenie dla bezpieczeństwa sanitarnego, w tym dla zabezpieczenia przed BSE. I tak:

- *W okresie objętym kontrolą w PIW w Łobzie nie nadzorowano w sposób właściwy postępowania właścicieli gospodarstw rolnych, z bydłem padłym, z którego pobrano próby do badań w kierunku BSE. Ustalono, że PLWet. – na czas kontroli – nie posiadał informacji o losie 3 (z 5) zwłok bydłowych, z których w latach 2002 – 2003 (do 31 marca) pobrano próby do ww. badań. W przypadkach tych nie wykorzystano uprawnień wynikających z art. 41 ust.1 punkty 2 i 3 ustawy weterynaryjnej, upoważniających pracowników IW do żądania – od podmiotów podlegających nadzorowi weterynaryjnemu - przedstawienia informacji i udostępnianie stosownych dokumentów. Niepodjęcie przez PIW takich działań w praktyce uniemożliwiało zastosowanie sankcji karnych, przewidzianych w art. 51 ust. 2 pkt 3 ustawy weterynaryjnej, za niedostarczenie posiadanych zwłok zwierzęcych do wyznaczonych miejsc przetwarzania, spalania itp. Postępowanie takie było niezgodne z zasadami określonymi w obowiązującej w czasie kontroli instrukcji GLWet. z dnia 10 grudnia 2002 r. w sprawie postępowania przy zgłaszaniu i zwalczaniu BSE, która – w rozdziale IV pkt 1- przewiduje w przypadku zgłoszenia zejścia śmiertelnego o niewyjaśnionej etiologii, że „powiatowy lekarz weterynarii nadzoruje dostarczenie zwłok zwierzęcia do zakładu utylizacyjnego, uprawnionego do przetwarzania materiału szczególnego ryzyka, zawiadamiając jednocześnie właściwego dla zakładu utylizacyjnego powiatowego lekarza weterynarii”.*

- *WIW w Bydgoszczy nie dysponował wiarygodnymi danymi dot. liczby prób do badań w kierunku BSE od sztuk padłych. Na przykład, koordynator WIW ds. BSE posiadał dane dot. 53 prób, a wojewódzki inspektor ds. zwalczania chorób zakaźnych wykazywał 123 próby. W 2003 r. pobrano próby zaledwie od 30,2 % sztuk bydła w wieku pow. 2 lat dostarczonych do zakładów utylizacyjnych z tego np. w ZU w Olszówce od 22 %.*

Badaniami w kierunku BSE zostało objętych w 2002 r. – 1.944 padłych sztuk bydła, a w I kwartale 2003 r. – 1.677 sztuk⁹⁸.

3.3.2.5. Zagrożeniem dla bezpieczeństwa sanitarnego było stosowanie przez producentów środków żywienia zwierząt niedozwolonych surowców pochodzenia zwierzęcego z uwagi na konsekwencje (długi okres wylegania choroby BSE). Na przykład:

- *W Gospodarstwo Rolnym Z.M. w Złotnikach gm. Rogowo – nadzorowanym przez PIW w Żniniu - posiadającym własną mieszalnię pasz oraz 2 fermy bydła mlecznego, 1 fermę jałowic i 3 fermy trzody chlewnej; w mieszalni produkowano miesięcznie ok. 110 ton pasz dla bydła i ok. 390 ton pasz dla trzody. Mieszalnia produkowała 5 rodzajów pasz pełnoporcjowych dla trzody i 4 rodzaje pasz dla bydła. Pasze produkowane były z surowców własnych oraz zakupionych. Z surowców pochodzenia zwierzęcego używano serwatki oraz oleju utylizacyjnego – z atestami poświadczającymi przydatność surowca do celów paszowych (producent „SARIA” Długi Borek), dodatki mineralne i witaminowe. Ustalono, że pasze trzodowe (z udziałem oleju utylizacyjnego) produkowane były na jednym ciągu technologicznym z paszami bydłecy, wobec czego PIW wydał decyzję zobowiązującą do natychmiastowego zaprzestania ww. produkcji na jednym ciągu. Decyzji nadano tryb natychmiastowej wykonalności. Gospodarstwo zobowiązało się do niestosowania oleju utylizacyjnego w produkcji pasz trzodowych do czasu uruchomienia nowej linii do produkcji pasz bydłecy.*
- *Badania monitoringowe pasz dla przeżuwaczy przeprowadzone pod nadzorem WIW w Poznaniu wykazały od września do grudnia 2002 r. obecność białka zwierzęcego w 18 próbach (9%) na 199 prób, a w I kwartale 2003 r. w 1 próbie (0,5%) na 209 prób.*

3.4. Nadzór nad wytwarzaniem, obrotem i stosowaniem środków żywienia zwierząt z użyciem organizmów genetycznie zmodyfikowanych (GMO⁹⁹)

Minister Środowiska wydał decyzje¹⁰⁰ w roku:

- 2000 i 2001 w sprawie 2 indywidualnych zezwoleń na wprowadzenie do obrotu produktów GMO,
- 2002 w sprawie 34 indywidualnych zezwoleń na wprowadzenie do obrotu produktów GMO pochodzących z genetycznie zmodyfikowanej odmiany soi

⁹⁸ W 2002 r. padło 65,3 tys. sztuk bydła ogółem, w tym cieląt poniżej 1 roku 43,7 tys. sztuk. W grudniu 2002 r. pogłowie bydła liczyło 5.421,0 tys. sztuk, a w strukturze stada bydła: krowy stanowiły - 54,7%, pozostałe bydło dorosłe hodowlane i rzeźne w wieku 2 lat i więcej – 4,7% (GUS – Zwierzęta gospodarskie w 2002 r. – Informacje i opracowania statystyczne 2003)

⁹⁹ GMO (ang. Genetically Modified Organism) – organizm genetycznie zmodyfikowany

¹⁰⁰ Na podstawie art. 41 ust. 1 ustawy o organizmach genetycznie zmodyfikowanych Minister Środowiska wydaje zezwolenie na wprowadzenie do obrotu produktu GMO, który w rozumieniu przepisów ustawy oznacza organizm genetycznie zmodyfikowany (GMO) lub każdy wyrób składający się z GMO lub zawierający GMO lub ich fragmenty lub kombinację GMO, który jest wprowadzany do obrotu lub wywożony za granicę bądź przewożony tranzytem przez terytorium RP. Zezwolenie uzyskane od Ministra Środowiska nie zwalnia z obowiązku uzyskania zezwoleń lub innych decyzji związanych z podejmowaniem takich działań, wymaganych na podstawie odrębnych przepisów. Na wprowadzenie do obrotu i produkcję środków żywienia zwierząt czy też produkcję żywności wymagane są odrębne decyzje organów IW.

- (Glicyne max. L cv A 5403), linii 40-3-2, które zostały zadeklarowane jako mające zastosowanie w przemyśle paszowym;
- 2003 w sprawie 2 indywidualnych zezwoleń na wprowadzenie do obrotu produktów GMO pochodzących z genetycznie zmodyfikowanej odmiany soi (Glicyne max. L cv A 5403), linii 40-3-2, które zostały zadeklarowane jako mające zastosowanie w przemyśle paszowym.

W badanym okresie Departament Ochrony Przyrody Ministerstwa Środowiska (MŚ) nie kierował do IW, IORiN oraz b. Inspekcji Skupu i Przetwórstwa Artykułów Rolnych (ISiPAR) wniosków o przeprowadzenie kontroli przestrzegania przepisów ustawy o organizmach genetycznie zmodyfikowanych. W latach 2001/2002 ISiPAR z własnej inicjatywy przeprowadziła kontrolę, której zadaniem było m.in. sprawdzenie prawidłowości znakowania środków spożywczych, używek oraz substancji dodatkowych dozwolonych, przeznaczonych do obrotu zawierających składniki genetycznie zmodyfikowane. Według informacji MŚ, nie posiadało ono informacji odnośnie zadań kontrolnych w zakresie GMO przeprowadzanych przez IW i IORiN. Z informacji, które MŚ uzyskał w ciągu ostatniego roku wynika, że inspekcje nie są przygotowane do prowadzenia skutecznych kontroli ze względu na bardzo niską wiedzę odnośnie możliwości sprawdzania produktów GMO w zakresie swoich kompetencji, braku odpowiedniego wyposażenia ich laboratoriów, wysokich kosztów analiz zleczanych laboratoriom wykonującym badania produktów GMO, itp.

Minister RiRW pełniąc nadzór nad IORiN i IJHAR-S nie występował do Ministra Środowiska z propozycją badania ww. organizmów genetycznie zmodyfikowanych wprowadzanych w polski obszar celny w ramach importu pasz i przeprowadzania kontroli przez stosowne inspekcje. W okresie objętym kontrolą, IW oraz IORiN nie przeprowadziła w zakresie objętym swoją właściwością żadnej kontroli dotyczącej przestrzegania przepisów ustawy z dnia 22 czerwca 2001 r. o organizmach genetycznie zmodyfikowanych. Natomiast IJHAR-S planowała przeprowadzenie w IV kwartale 2003 r. kontrolę pochodzących z importu artykułów rolno-spożywczych, w tym pasz, pod kątem obecności produktów GMO. Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 22 czerwca 2001 r. o organizmach genetycznie zmodyfikowanych kontrole w tym zakresie są podejmowane na wniosek ministra właściwego do spraw środowiska¹⁰¹.

Ustalono, że w 14 spośród 38 skontrolowanych podmiotów zajmujących się wytwarzaniem środków żywienia zwierząt nie przestrzegano obowiązku właściwego oznakowania produktu GMO oraz środka żywienia zwierząt wyprodukowanego z udziałem GMO. Nie umieszczano również informacji o zastosowaniu w produkcji GMO. Pomimo że cały produkt był genetycznie zmodyfikowany nie był oznakowany informacją „produkt genetycznie zmodyfikowany”. Również gdy niektóre tylko składniki były genetycznie zmodyfikowane i stanowiły w produkcie ponad 1% jego

¹⁰¹ Zgodnie nowym brzmieniem art. 11 ust. 5 wprowadzonym przez art. 1 pkt 4 lit b) ustawy z dnia 21 maja 2003 r. o zmianie ustawy o organizmach genetycznie zmodyfikowanych oraz ustawy o warunkach zdrowotnych żywności i żywienia (Dz. U. Nr 30, poz. 1187) organy, o których mowa w ust. 4, przeprowadzają kontrole z urzędu lub na wniosek ministra.

składu, napis „genetycznie zmodyfikowany” nie był umieszczany obok nazwy składnika. Stanowiło to naruszenie przepisów art. 47 ustawy z dnia 22 czerwca 2001 r. o organizmach genetycznie zmodyfikowanych nakładającej obowiązek oznakowania produktów GMO. Na przykład:

- *PIW w Kościanie przeprowadzał liczne kontrole u podmiotów wytwarzających lub handlujących paszami. Jednak zdaniem NIK nie były one dostatecznie wnikliwe, skoro w kontrolach tych przeoczono, że stosowana do produkcji pasz genetycznie zmodyfikowana śruta sojowa dostarczana do wytwórni i punktów sprzedaży nie była oznakowana w sposób określony ustawą o organizmach genetycznie zmodyfikowanych, co wykazały kontrole przeprowadzone na wniosek NIK w Wytwórni Pasz „Lira”, Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej w Osieku i hurtowni „Domino”.*

Kontrola przestrzegania przepisów ustawy o organizmach genetycznie zmodyfikowanych przez organy IW była mało skuteczna. Za nierzetelne należy uznać przypadki niewykorzystania w 4 skontrolowanych wytwórniach możliwości nałożenia kar grzywny, wynikających z art. 65 ustawy z dnia 22 czerwca 2001 r. o organizmach genetycznie zmodyfikowanych, w stosunku do podmiotów, które nie oznaczają produktów GMO zgodnie z wymogami przywołanej ustawy.

Importowane materiały paszowe przez 5 spośród 38 skontrolowanych podmiotów wytwarzających środki żywienia zwierząt nie były oznakowane zgodnie z wymogami art. 47 ustawy o organizmach genetycznie zmodyfikowanych. Na przykład:

- *Cała ilość kupowanej przez Wytwórnię Pasz „PIAST II” Sp. z o.o. w Płońsku (779 ton w I kwartale 2003 r.) soi pochodziła z importu. Cała ilość soi była genetycznie zmodyfikowana. W dokumentach przewozowych (kwitach wagowych) na soję genetycznie zmodyfikowaną brak pełnych danych m.in. dotyczących nazwy producenta i kraju pochodzenia.*

Stwierdzono, że w 7 spośród 38 skontrolowanych podmiotów zajmujących się wytwarzaniem środków żywienia zwierząt do produkcji wprowadzany jest materiał paszowy genetycznie zmodyfikowany bez możliwości zbadania w kierunku potwierdzenia, że konkretna partia materiału paszowego należy do odmiany i linii, na które zezwolenie wydał Minister Środowiska. Na przykład:

- *Minister Środowiska Decyzją nr 20/2002 z dnia 21 czerwca 2002 r. zezwolił P.H. „ROLPOL” z Kowanówka na wprowadzenie do obrotu śruty sojowej, będącej produktem pochodzącym z genetycznie zmodyfikowanej odmiany soi (Glicyne max I, cv A 5403) linii 40-3-2 o ściśle określonej sekwencji wprowadzanych genów. Zezwolenie jest ważne 10 lat. Do dnia 4 czerwca 2003 r. ogółem import śruty sojowej wyniósł 600 ton. Z ustaleń kontroli wynika, że nie ma możliwości technicznych przeprowadzenia badań laboratoryjnych w krajowych pracowniach, w kierunku potwierdzenia, czy importowana śruta sojowa należy do ww. odmiany i linii.*
- *Mimo, że etykiety pasz dla bydła (przy kontroli Spółki „Hima” w zakresie produkcji pasz dla przeżuwaczy w dniu 18 lutego 2003 r.) świadczyły o stosowaniu w produkcji śruty sojowej genetycznie zmodyfikowanej, to w ramach sprawowanego nadzoru PLWet. nie sprawdził czy przedsiębiorca uzyskał stosowne zezwolenie Ministra Środowiska.*

Do obrotu w 6 spośród 20 skontrolowanych podmiotów były wprowadzane środki żywienia zwierząt zawierające organizmy genetycznie zmodyfikowane bez oznakowania wymaganego art. 47 ustawy o organizmach genetycznie zmodyfikowanych. Na przykład:

- *W Przedsiębiorstwie Handlowym „RolPol” Mieszalnia Pasz w Kowanówku stwierdzono, że oferowana do sprzedaży śruta sojowa genetycznie zmodyfikowana była nieprawidłowo oznakowana. Za brak prawidłowego oznakowania właściciel firmy został ukarany mandatem karnym w kwocie 400 zł..*

Wyniki kontroli przeprowadzonej przez b. Inspekcję Skupu i Przetwórstwa Artykułów Rolnych w II kwartale 2002 r. pod kątem zawartości składników zmodyfikowanych genetycznie wskazały, że:

- ok. 90% znajdującej się w obrocie śruty sojowej pochodziło z ziarna soi zmodyfikowanej genetycznie,
- w przeważającej większości niemożliwe było ustalenie na podstawie dokumentacji kraju pochodzenia soi,
- 10% zbadanych próbek zawierało produkt zmodyfikowany genetycznie w ilości powyżej 1% masy w sumie składników, przy czym ½ była deklarowana jako wolna od GMO.

3.5. Kontrola graniczna środków żywienia zwierząt

Kontrola w MRiRW wykazała, że na polski obszar celny wwieziono w 2002 r. poza zbożowymi surowcami paszowymi ujętymi w Taryfie celnej¹⁰² m.in. w dziale 10 „Zboża” inne środki żywienia zwierząt. Zbóż wwieziono ogółem ok. 510,8 tys. ton (w pierwszych czterech miesiącach 2003 r. wwieziono 102,1 tys. ton). Ponadto import dotyczył ok. 1.824,7 tys. ton środków żywienia zwierząt ujętych w Taryfie celnej w dziale 23 „Pozostałości i odpady przemysłu spożywczego; gotowa pasza dla zwierząt” (w okresie styczeń – kwiecień 2003 r. wwieziono ok. 559,3 tys. ton) oraz ok. 10,5 tys. ton ujętych w dziale 12 „Nasiona i owoce oleiste; ziarna, nasiona i owoce różne; rośliny przemysłowe i lecznicze; słoma i pasza” (w pierwszych czterech miesiącach 2003 r. wwieziono 2,7 tys. ton)

3.5.1. Współpraca służb celnych z organami IJHAR-S funkcjonującymi na kontrolowanych przejściach granicznych w 2 przypadkach nie była prawidłowa. Nie wszystkie wwiezione na polski obszar ceny środki żywienia zwierząt zostały objęte - przed dokonaniem w Oddziale Celnym (OC) odprawy celnej – graniczną kontrolą ww. Inspekcji. Na przykład:

- *Nieprawidłowości stwierdzono we współpracy OC w Kolbaskowie z miejscową placówką IJHAR-S. Badania dokumentacji 20 losowo wybranych przesyłek środków żywienia zwierząt pochodzenia roślinnego (odprawionych w 2002 r. i I kw. 2003 r., w ramach procedury dopuszczenia do obrotu) wykazały, że jedna z nich nie została objęta - przed dokonaniem w OC odprawy celnej – graniczną kontrolą ww. Inspekcji. Dotyczyło to odprawy przesyłki soi paszowej w ilości 24.720 kg, dokonanej w dniu 15.02.2003 r. Odbyło się to z naruszeniem postanowienia art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 21 grudnia 2000 r. o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych¹⁰³, który stanowi, że „artykuły rolno-spożywcze przywożone z zagranicy mogą być objęte procedurą dopuszczenia do obrotu, w rozumieniu przepisów prawa celnego, pod warunkiem przeprowadzenia kontroli jakości handlowej przez organ Inspekcji Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych i sporządzenia protokołu z tej kontroli”.*

¹⁰² Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 17 grudnia 2002 r. w sprawie ustanowienia Taryfy celnej (Dz. U. Nr 226, poz. 1885, zm.: 2003 r. Dz. U. Nr 12, poz. 124, Nr 53, poz. 469, Nr 108, poz. 1010)

¹⁰³ Dz. U. z 2001 r. Nr 5, poz. 44 ze zm.

Stwierdzono uchybienia w wykonywaniu obowiązków przez funkcjonariuszy celnych 2 skontrolowanych OC odprawiających poszczególne przesyłki. Dokumentacja dotycząca wwiezionych towarów zawierała błędne zapisy lub prowadzona była nie zawsze rzetelnie. Na przykład:

- *Uchybienia ujawnione w toku kontroli Urzędu Celnego w Kudowie Zdroju dotyczyły błędnych zapisów w prowadzonej w systemie elektronicznym ewidencji odpraw „INSPEKTOR”, co do jednostek miary, kodów PCN oraz nazw odprawianych towarów, określonych w rozporządzeniach Rady Ministrów w sprawie ustanowienia taryf celnych z dnia 11 grudnia 2001 r. – obowiązujących od 1 stycznia 2002 r i z 17 grudnia 2002 r. – obowiązujących od 1 stycznia 2003 r. I tak zamiast „mąki” wpisywano „maki”, zamiast „śruta pszenna” wprowadzono śrut pszenny”. W pierwszym przypadku nie można było uzyskać z programu informacji o ilości odprawionej mąki. W drugim pod hasłem śrut uzyskiwano dane dotyczące wszelkiego rodzaju śrutu (ołowiany, stalowy, metalowy, śruta pszenna i z pozostałych rodzajów zbóż). W pojedynczych przypadkach nie podawano wagi towaru wykazanej w JDA lub wprowadzano niewłaściwe kody (2303 zamiast 2302 dla otrąb odprawionych w Międzyzlesiu w 2002 r.).*

3.5.2. W 2002 r. GLWet. wydał 363 (w tym żadnego zezwolenia na dodatki i materiały paszowe), a I kwartale 2003 r wydał 806 zezwoleń na import środków żywienia zwierząt, z czego 675 zezwoleń na dodatki i materiały paszowe. Liczba wydanych zezwoleń w kwietniu 2003 r. wyniosła 397, a w maju – 405.

Ustalono, że w I kw. 2003 r. GLWet. wydał 806 zezwoleń na import środków żywienia zwierząt – pomimo braku rozporządzenia Ministra RiRW w sprawie warunków weterynaryjnych m.in. dla przywożonych środków żywienia zwierząt. GLWet. zezwolił na przywóz środków żywienia zwierząt uwzględniając wymogi określone w swoich obwieszczeniach wydanych na podstawie art. 14 ust. 5 ustawy weterynaryjnej, podczas gdy obwieszczenia te, zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 25 lipca 2001 r. o zmianie ustawy o zawodzie lekarza weterynarii i izbach lekarsko – weterynaryjnych, ustawy o zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, badaniu zwierząt rzeźnych i mięsa oraz o Inspekcji Weterynaryjnej oraz ustawy o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich utraciły swoją moc z dniem 31 grudnia 2002 r. W ocenie NIK, działania takie, pomimo że odbywały się za wiedzą i zgodą Sekretarza Stanu w MRiRW, były nielegalne.

Do dnia zakończenia kontroli GLWet. nie wypełnił delegacji zawartej w art. 11 ust. 7 ustawy weterynaryjnej zobowiązującej go do ogłoszenia, w drodze obwieszczenia¹⁰⁴, w Dzienniku Urzędowym Ministra RiRW rejestrów państw lub ich części (regiony), o których mowa m.in. w ust. 2 pkt 2 przywołanej ustawy stanowiącym m.in., że środki żywienia zwierząt mogą być przewożone, jeżeli w dniu wystawienia świadectwa zdrowia państwa, z którego pochodzą, lub ich części są wpisane do rejestru prowadzonego przez GLWet. Brak tego rejestru prowadził do wydawania przez GLWet. zezwoleń na przywóz środków żywienia zwierząt w trybie innym niż określony w ustawie weterynaryjnej. Zezwolenie na przywóz środków żywienia zwierząt zgodnie z art. 11 ust. 4 ustawy weterynaryjnej GLWet. może wydać w przypadku towarów

¹⁰⁴ Dopiero w Dzienniku Urzędowym Ministra RiRW z dnia 3 grudnia 2003 r. GLWet. ogłosił obwieszczeniem z dnia 17 listopada 2003 r. rejestry państw (...).

niepełniających warunków, o których mowa m.in. w art. 11 ust. 2 pkt 2 przywołanej ustawy, tj. w dniu wystawienia świadectwa zdrowia państwa, z którego pochodzą, lub ich części nie są wpisane do rejestru prowadzonego przez GLWet.

GLWet. nie dysponował wiarygodnymi danymi o imporcie środków żywienia zwierząt dokonany pod nadzorem Gr.LWet. W 2 spośród 6 skontrolowanych Gr.IW nierzetelnie sporządzano informacje dla GIW. Na przykład:

- *W Gr.IW w Kolbaskowie – w okresie objętym kontrolą – nie zawsze rzetelnie sporządzano informacje dla GLWet. o rozmiarze importu środków żywienia zwierząt. Badania kontrolne - odnoszące się do 4 sporządzonych w latach 2002 – 2003 (do 31 marca) informacji miesięcznych – wykazały, że w jednej z nich (za miesiąc marzec 2003 r.) podano dane o imporcie mączki rybnej o 4.003.899,54 kg wyższe, niż wynikające z zapisów dziennika granicznego Inspektoratu (wykazano 4.427.979,54 kg, wg dziennika w pozycji tej należało wykazać 424.080,0 kg). W ww. informacji w pozycji „mączka drobiowa” wykazano import 23.620 kg, tj. o 360 kg wyższy od wielkości wynikającej z ww. dziennika.*

W prowadzonej przez Gr.LWet. dokumentacji (księga odpraw weterynaryjnych) nie zapisywano kodów PCN dla poszczególnych środków żywienia zwierząt. Ustalono, że program komputerowy „GLW – księga odpraw weterynaryjnych” będący bazą do dokonywania odpraw weterynaryjnych (księga odpraw) nie posiadał możliwości wprowadzenia tych kodów. Utrudniało to dokonywanie analiz i porównań przeprowadzonych odpraw tych samych grup środków żywienia zwierząt m.in. z odprawami celnymi. Na przykład:

- *W Gr.IW w Kudowie – Słonem zapisy dotyczące ilości i rodzajów odprawionych środków żywienia zwierząt były zgodne z ewidencją służb celnych, przy czym produktów tych nie oznaczono w dokumentacji weterynaryjnej (księgach odpraw) według kodów PCN. Kody te były wpisywane w weterynaryjnym świadectwie przekroczenia granicy.*

Prowadzony przez Gr.LWet. system ewidencji odpraw i kontroli uniemożliwiał skuteczne porównanie przeprowadzonych odpraw granicznych. Posługiwano się bowiem nazewnictwem towarowym i kodami PCN niejednolitym z urzędem celnym. Na przykład:

- *Gr.IW w Koroszczyźnie wykazał w 2002 r. w tej samej grupie towarowej, tj. w imporcie środków żywienia zwierząt, przeprowadzenie 51 odpraw, gdy UC wykazał 82 odprawy, tj. o 31 więcej. Ewidencjonowanie takie miało wpływ na wystąpienie różnic w wykazanej masie odprawianych towarów pomiędzy Gr.IW a UC. W grupie niejadalnych artykułów pochodzenia zwierzęcego w imporcie w 2002 r. wg granicznego lekarza weterynarii nie było żadnych odpraw, gdy w tym okresie UC przeprowadził 73 odprawy o wadze 583 ton.*

Stwierdzono przypadki sprowadzania z zagranicy środków żywienia zwierząt bez weterynaryjnej kontroli granicznej. PLWet. wydał decyzje o miejscu składowania wymieniając w nich przejście graniczne, na którym nie była dokonywana weterynaryjna kontrola graniczna i które nie było wymienione w rozporządzeniu Ministra RiRW z dnia 21 grudnia 2002 r. w sprawie przejść granicznych, na których będzie dokonywana weterynaryjna kontrola graniczna. Stanowiło to naruszenie ustawy weterynaryjnej i było postępowaniem nielegalnym i nierzetelnym. Na przykład:

- *GLWet. w dniu 7 maja 2003 r. wydał P.H. „ROLPOL” zezwolenie weterynaryjne na przywóz na terytorium RP 5 tys. ton śruty sojowej, pochodzącej z Niemiec, przez przejście graniczne w Szczecinie. PLWet. w Obornikach wydał m.in. decyzję z dnia 7 kwietnia 2003 r. ustalającą miejsce składowania śruty sojowej w ilości 2.000 ton – kraj pochodzenia*

Niemcy, przejście graniczne w Kostrzynie nad Odrą. Przejście to rozporządzeniem Ministra RiRW z dnia 21 grudnia 2002 r. nie zostało ustalone jako przejście, na którym będzie dokonywana weterynaryjna kontrola graniczna. Do dnia 4 czerwca 2003 r. ogółem import śruty sojowej wyniósł w P.H. „ROLPOL” 600 ton. Na przejściu granicznym w Kostrzynie nie była dokonywana weterynaryjna kontrola graniczna.

- *W latach 2002 – 2003 (do 31 marca) PLWet. w Łobzie wydał 5 decyzji w sprawie miejsca składowania towarów importowanych przeznaczonych do produkcji pasz dla zwierząt gospodarskich, których produkcja podlega nadzorowi weterynaryjnemu. Wszystkie te decyzje – dot. trzech importerów - wydane zostały w dniu 18 marca 2003 r. Kontrola wykazała, że po wydaniu tych decyzji w dniach od 14 do 23 kwietnia 2003 r. – do magazynów PROVIMI O/Łobez - dostarczone zostały 3 partie śruty słonecznikowej, pochodzącej z Ukrainy o łącznej wadze 297,3 ton. Przesyłki te dotarły do miejsca składowania – po ich odprawie celnej na kolejowym przejściu granicznym w Dorohusku – z pominięciem weterynaryjnej kontroli granicznej oraz bez koniecznego w tych przypadkach zezwolenia na import GLWet. W sytuacji tej – co należy ocenić pozytywnie – PLWet. wydał w dniach następujących po dostawach stosowne postanowienia, w których nakazał zabezpieczenie poszczególnych partii ww. śruty, do czasu wyjaśnienia nieprawidłowości związanych z ich importem. Decyzje dotyczące dopuszczenia do obrotu wszystkich trzech partii śruty słonecznikowej wydane zostały w dniu 09 maja 2003 r., co m.in. wiązało się z przedstawieniem przez importera zezwolenia na import ww. śruty, wydanego przez GLWet. w dniu 30 kwietnia 2003 r., tj. po 16 dniach od dotarcia pierwszej jej partii do magazynu firmy PROVIMI O/Łobez.*

Poszczególne organy IW w sposób dowolny zezwalały lub nie na wwóz do Polski i obrót w kraju mączką drobiową. Podczas kontroli ujawniono, że do Polski wwieziona została w I półroczu 2003 r. mączka drobiowa, pomimo że art. 4 ust. 1 pkt 3 „uośzz” z zabraniał wytwarzania, wprowadzania do obrotu i stosowania w żywieniu zwierząt gospodarskich materiałów paszowych zawierających źródło białka pochodzące z tkanek zwierząt. Stwierdzono, że mączkę sprowadzały firmy, które nie otrzymały zezwolenia na import tego rodzaju mączki. Na przykład:

- *W wyniku kontroli w PIW w Radomsku, stwierdzono iż decyzjami z dnia 2 kwietnia 2003 r. oraz z dnia 3 kwietnia PLWet. dopuścił do obrotu mączkę drobiową pochodzącą z Chorwacji, w ilości odpowiednio 17,96 ton i 18,7 ton., importowaną przez firmę Bio-Agro Sp. z o.o. Blok Dobryszycy. Podstawą wydania dopuszczających mączkę decyzji PLW były: faktury producenta z dn. 11 i 14 marca 2003 r., weterynaryjne chorwackie świadectwa zdrowia z 11 i 14 marca 2003 r., świadectwa zdrowia dla przetworzonego białka zwierzęcego do produkcji środków żywienia zwierząt, sporządzone przez chorwackie służby wet. w dn. 11 i 14 marca, weterynaryjne świadectwa przekroczenia granicy z 13 i 17 marca 2003 r., sprawozdanie ZHW WIW w Łodzi z dn. 24 marca 2003 r., z badania mikrobiologicznego mączki drobiowej (...), świadectwo analizy z dn. 20 marca 2003 r. wystawione przez Instytut Zootechniki w Krakowie - Krajowe Laboratorium Pasz w Lublinie, wskazujące na nieobecność w dostarczonych próbkach mączki białka pochodzenia wołowego, wieprzowego i baraniego. Jak wynika z ustaleń kontroli obie wymienione partie mączki, w dniu 23 kwietnia 2003 r., zostały sprzedane do firmy „Golpasz” S.A. w Golubiu Dobrzyniu, a firma Bio-Agro Sp. z o.o., pomimo że nie otrzymała zezwolenia na import mączki drobiowej, wprowadziła mączkę do obrotu za akceptacją PLWet.*

W dniu 2 kwietnia 2003 r. firma Bio-Agro Sp. z o.o. zwróciła się do GLWet. o wydanie zezwolenia na przywóz mączki z odpadów mięsa i podrobów indyjskich z Chorwacji, w ilości 400 ton miesięcznie, podając kod: PCN 230110000. Do pisma dołączono decyzje PLW w Radomsku z dnia 06.03.2003 r. na 50 t i z dnia 31 marca 2003 r. na 350 t, w których PLW wyraził zgodę na składowanie mączki w magazynach firmy.

W odpowiedzi na powyższe pismo, GLWet. w dniu 14 maja 2003 r., po uprzedniej korespondencji, odmówił wydania zezwolenia, informując, że „w świetle art. 4 ust. 1 pkt 3 ustawy o środkach żywienia zwierząt z dnia 23 sierpnia 2001 r. zabrania się wytwarzania, wprowadzania do obrotu i stosowania w żywieniu zwierząt w wypadku zwierząt gospodarskich materiałów paszowych zawierających źródło białka pochodzące z tkanek zwierząt z zastrzeżeniem ust. 2 pkt 2. W art. 4 ust. 2 pkt 2 minister właściwy ds. rolnictwa otrzymał delegację do określenia w drodze rozporządzenia wykazu materiałów paszowych pochodzących z tkanek zwierząt, które mogą być stosowane w żywieniu zwierząt gospodarskich. Mając na względzie interes ekonomiczny Państwa firmy uprzejmie informuję, że powyższe rozporządzenie ukaże się wkrótce. W znanym mi projekcie, mączki drobiowe nie zostały uwzględnione w żywieniu zwierząt gospodarskich. Tak więc wydawanie zezwolenia na import tej mączki byłoby niezgodne z przepisami. Istnieje jednak możliwość importu przetworzonego białka pochodzenia zwierzęcego pod warunkiem, że zostanie ono przeznaczone do produkcji karm dla zwierząt domowych (petfood)”.

Weterynaryjna kontrola graniczna środków żywienia zwierząt na 2 z 6 skontrolowanych Gr.IW przeprowadzana była z naruszeniem przepisów ustawy weterynaryjnej. Nie egzekwowany był przez Gr.LWet. obowiązek wcześniejszego informowania ich przez osoby zainteresowane ładunkiem o ilości, rodzaju i przewidywanym czasie ich przewozu. Środki żywienia zwierząt wprowadzane były na polski obszar celny, pomimo że weterynaryjne świadectwa przekroczenia granicy wypełniane były nierzetelnie. Brakowało na nich m.in. deklaracji osoby zainteresowanej ładunkiem, o spełnianiu przez przywożone produkty wymagań przywozowych. Na przykład:

- *Dokonana w trakcie kontroli Gr.IW w Kołbaskowie analiza 112 przedłożonych w marcu 2003 r. weterynaryjnych świadectw przekroczenia granicy dot. importowanych środków żywienia zwierząt (w tym 80 dotyczących transportów produktów dopuszczonych do wwozu, za zezwoleniem GLWet.) – wykazała, że na wszystkich brak było deklaracji osoby zainteresowanej ładunkiem, o spełnianiu przez przywożone produkty wymagań przywozowych (wymaganej przepisem art. 11 ust. 2, pkt 5 ustawy weterynaryjnej). We wszystkich powyższych (112) przypadkach osoby - zgłaszające towar do weterynaryjnej kontroli granicznej - złożyły Gr.LWet. ww. świadectwa, bez pisemnej informacji o dokonanej prenotyfikacji, naruszając tym przepis § 5 rozporządzenia Ministra RiRW z dnia 8 maja 2002r. w sprawie formy i sposobu zgłoszenia towaru do weterynaryjnej kontroli granicznej oraz wzorów weterynaryjnych świadectw przekroczenia granicy dla zwierząt i produktów. W 6 analizowanych świadectwach brak było wskazania imienia i nazwiska osoby zgłaszającej produkty do weterynaryjnej kontroli granicznej, a na 11 informacji o nr plomby lub pieczęci (§ 3 ust.1, pkt 9 i 12 ww. rozporządzenia). Podany w 51 analizowanych świadectw przekroczenia granicy kod produktu nie odpowiadał wskazanemu w zezwoleniu przywozu towaru wydanym przez GLWet.*

Badania kontrolne - odnoszące się do dokonanych w marcu 2003 r. 112 weterynaryjnych kontroli granicznych importowanych środków żywienia zwierząt - wykazały, że pisemna prenotyfikacja (tj. uprzedzenie o przewidywanym czasie przywozu na przejście graniczne przesyłek ww. towarów, z podaniem danych o rodzaju i ich ilości, co przewidują art. 11 ust. 2 pkt 3 i art. 12 ust. 1 pkt 4 ustawy weterynaryjnej) dokonana przez osobę zainteresowaną ładunkiem dla 21 transportów, nie spełniała wymogu jedno dniowego uprzedzenia, w przekazaniu Gr.LWet. informacji o przewidywanym czasie przywozu towarów. W przypadku 12 innych transportów ww. towarów informacje te nie zawierały danych o przewidywanym czasie ich przywozu na przejście graniczne. Podobne nieprawidłowości stwierdzono także w odniesieniu do przesyłek tranzytowych. Dokonana w trakcie kontroli analiza dokumentacji dot. 13 takich transportów środków żywienia zwierząt (kontrole dokonane w marcu b.r.) – wykazała, że 10 z nich objętych zostało weterynaryjnymi

kontrolami granicznymi, bez wyprzedzającego poinformowania Gr.LWet. o przewidywanym przybyciu przesyłek na przejście graniczne.

Na liście krajowych zakładów - produkujących, przetwarzających i składujących środki żywienia zwierząt - uprawnionych do produkcji na rynki innych krajów znajdowało się 17 zakładów, z których 11 posiadało uprawnienia do produkcji na rynek krajów członkowskich UE. W ocenie NIK, GLWet. prowadził tę listę nierzetelnie. Wpisu wymienionych 11 zakładów na listę dokonano bez wymaganego art. 17 ust 3 ustawy weterynaryjnej zatwierdzenia podmiotu przez właściwy organ weterynaryjny UE, a ponadto o wpisach na liście nie powiadamiano PLWet. Zgodnie z art. 17 ust. 5 przywołanej wyżej ustawy weterynaryjnej, o wpisach i zmianach dokonywanych na listach, GLWet. powiadamia właściwego WLWet., a także PLWet., którzy dokonują odpowiednich adnotacji w prowadzonych rejestrach podmiotów.

Pismo do WLWet. ze stosownym przypomnieniem PLWet., GLWet. skierował dopiero dnia 9 czerwca 2003 r. w trakcie kontroli NIK. Jednocześnie zabronił wydawania po 1 sierpnia 2003 r. świadectw weterynaryjnych (eksportowych) na środki żywienia zwierząt, produkowane w zakładach nie będących na liście GLWet. Nastąpiło to po upływie ok. 16 miesięcy od wejścia w życie zmienionego przepisu zobowiązującego GLWet. do prowadzenia listy krajowych zakładów uprawnionych do produkcji na rynki innych krajów (art. 17 ustawy weterynaryjnej zmieniony przez art. 2 pkt 16 ustawy z dnia 25 lipca 2001 r. zmieniającej ustawę weterynaryjną z dniem 13 lutego 2002 r.).

Stwierdzono przypadki importu do Polski środków żywienia zwierząt, które zawierały w swym składzie białko pochodzące z tkanek zwierząt gospodarskich. Pomimo że taka sytuacja stwarzała zagrożenie dla bezpieczeństwa sanitarnego Polski GLWet. nie podjął żadnych działań w celu wyeliminowanie w przyszłości takich praktyk m.in. poprzez zwrócenie uwagi organom weterynaryjnym krajów, z których pochodziły te towary. I tak GLWet. nie wystąpił do odpowiednich organów Francji i Niemiec z żądaniem wyjaśnień dlaczego importowana w 2002 r. do Polski z tych krajów mączka rybna (ponad 70 ton) i mączka z pierza (ponad 24 ton), pomimo świadectw zdrowia wydanych przez właściwe organy weterynaryjne tych państw, nie spełniała wymogów w zakresie gatunkowości białka. W ocenie NIK, podważa to wiarygodność organów weterynaryjnych ww. państw – w szczególności jednak stanowi zagrożenie dla bezpieczeństwa sanitarnego Polski. Mączki te zostały wprawdzie poddane utylizacji po stwierdzeniu w nich w wyniku badań laboratoryjnych obecności białka pochodzenia wieprzowego, nie usprawiedliwia to jednak braku reakcji GLWet. wobec organów weterynaryjnych krajów pochodzenia.

- *CAGEMAX Polska Sp. z o.o. w roku 2002 przekazała JRCh do spalenia mączkę rybną w ilości 70.070 kg importowaną z Francji.
Po rozpatrzeniu wyników badań laboratoryjnych mączki i stwierdzeniu, że ww. środek nie odpowiada wymogom jakości zdrowotnej żywności, firma Cagemax Polska Sp. z o.o. otrzymała 3 decyzje na utylizację mączki rybnej importowanej z Francji:*
 - *w dniu 14 października 2002 r. decyzję PLW w Poznaniu na utylizację mączki w ilości 23.980 kg mączki,*
 - *w dniu 26 września 2002 r. decyzję PLW w Poznaniu nakazującą zniszczenie 22.750 kg mączki,*

- w dniu 9 października 2002 r. decyzją PLW w Poznaniu nakazującą zniszczenie 23.340 kg mączki w związku ze stwierdzeniem w ww. mączkach białka pochodzenia wieprzowego.
- *Furaż Sp. z o.o. Lusówka Tarnowo Podgórne* otrzymała w dniu 14 maja 2002 r. decyzją PLW w Poznaniu nakazującą zniszczenie mączki z pierza, importowanej z Niemiec w ilości 24.340 kg, w związku ze stwierdzeniem białka pochodzenia wieprzowego.

Do czasu kontroli, tj. do lipca 2003 r. Komisja Europejska nie zatwierdziła żadnego przejścia granicznego, choć wg MRiRW odpowiednio wyposażone i gotowe były już dwa przejścia: morskie w Szczecinie i lądowe w Korczowej na Podkarpaciu. Ustalono w trakcie kontroli, że z 6 skontrolowanych Gr.IW 3 (50%) nie spełniały warunków określonych rozporządzeniem Ministra RiRW z dnia 10 kwietnia 2002 r. w sprawie wymagań jakie powinny być spełniane dla zatwierdzenia poszczególnych kategorii przejść granicznych, na których będzie dokonywana weterynaryjna kontrola graniczna¹⁰⁵. Na przykład:

- *W Gr.IW w Kolbaskowie infrastruktura techniczna zlokalizowana na terminalu wwozowym ww. przejścia granicznego (w połączeniu z posiadanym wyposażeniem) zapewniała właściwe warunki dla przeprowadzania weterynaryjnych kontroli granicznych wwożonych przez to przejście w ramach importu i tranzytu środków żywienia zwierząt, mimo że nie odpowiadała ona w pełnym zakresie wymogom, wynikającym z rozporządzeń Ministra RiRW z dnia 10 kwietnia 2002 r. oraz z dnia 21 grudnia 2002 r. w sprawie przejść granicznych, na których będzie dokonywana ww. kontrola¹⁰⁶. Odstępstwa w tym zakresie dotyczyły wymagań wynikających z § 2 ust. 1, pkt 2 i ust. 2 i 3 oraz § 3 ust. 1 i ust. 2 pkt 5 i 6 rozporządzenia Ministra RiRW z 10 kwietnia 2002 r. i polegały m.in. na braku: służby sanitarnej zapewniającej higieniczny wyładunek /załadunek/ towarów, oddzielnych (dla produktów przeznaczonych i nie przeznaczonych dla ludzi) pomieszczeń i chłodni przeznaczonych do przechowywania partii towaru z których pobrano próbki.*

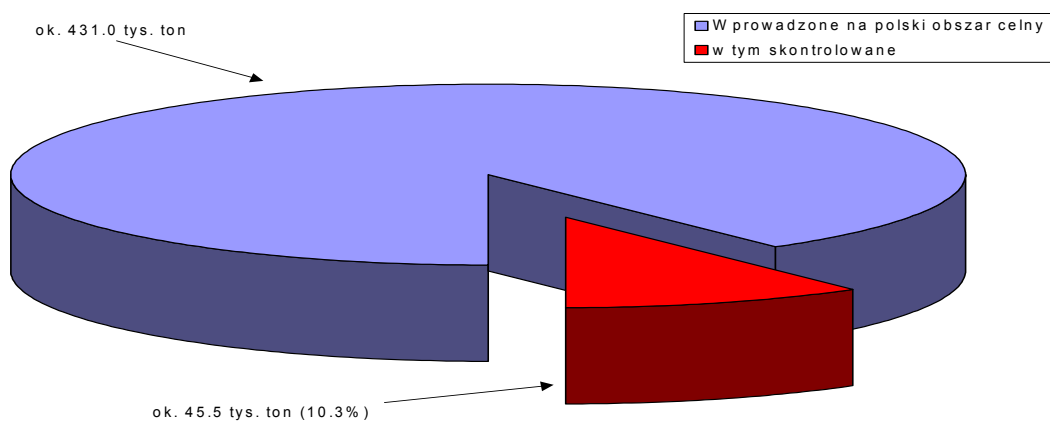
3.5.3. IJHAR-S nie objęła kontrolą wszystkich importowanych środków żywienia zwierząt. Postępowanie takie było sprzeczne z art. 44 ust. 4 „uośzz”, stanowiącym, że Gr.LWet. i WInsp.IJHAR-S przeprowadzają kontrolę graniczną wprowadzanych na polski obszar celny środków żywienia zwierząt. Ustalono, że w I kwartale 2003 r. IJHAR-S skontrolowała ok. 45,5 tys. ton importowanych do Polski środków żywienia zwierząt, gdy w tym okresie w polski obszar celny (wg dokumentów SAD) wprowadzono ok. 431 tys. ton środków żywienia zwierząt objętych pozycjami działu 23 taryfy celnej („pozostałości i odpady przemysłu spożywczego; gotowa pasza dla zwierząt”), niezależnie od importu środków żywienia zwierząt ujętych również w ramach niektórych pozycji innych działów taryfy celnej: 10 („zboża”) i 12 („nasiona i owoce oleiste; ziarna, nasiona i owoce różne; rośliny przemysłowe i lecznicze; słoma i pasza”). Zobacz rysunek 2. Na przykład:

- *Przedsiębiorstwo Usług Portowych „Elewator Ewa” Sp. z o.o. w lutym 2003 r. poinformowało GIJHAR-S, że - obok dużych przeladowni portowych w Szczecinie, Gdyni i Gdańsku - śruta sojowa była przeladowywana w miejscach do tego nieprzygotowanych takich jak port rzeczny w Kostrzynie, nabrzeża zakładowe Cementowni, Gazowni i Huty Szczecin i została wprowadzona do obrotu bez kontroli jakości. Prowadzona przez GIJHAR-S kontrola doraźna na nabrzeżach i w portach rzecznych w celu wyjaśnienia powyższych spraw nie została zakończona do dnia podpisania protokołu kontroli.*

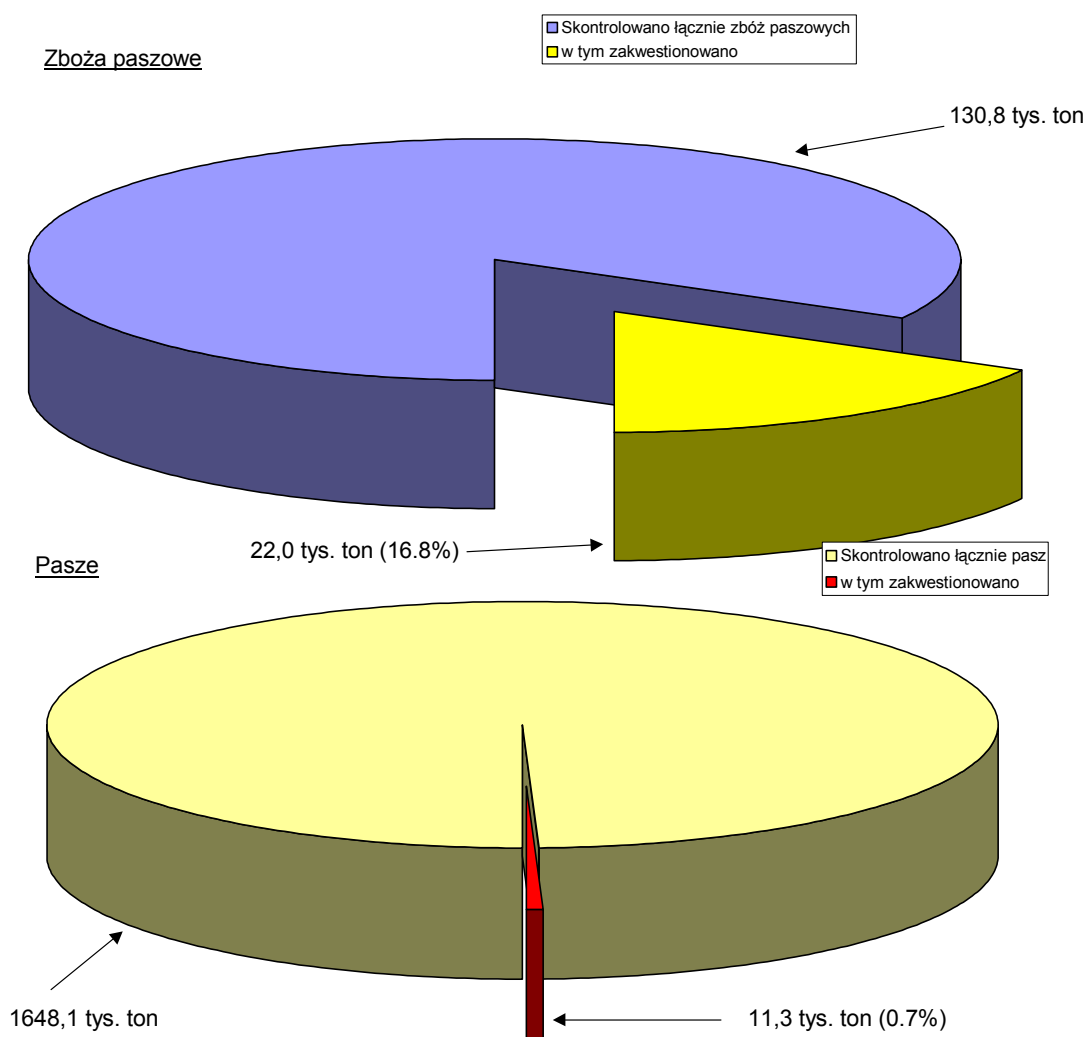
¹⁰⁵ Dz. U. Nr 56, poz. 509

¹⁰⁶ Dz. U. Nr 237, poz. 2016

Rys. 2. Kontrola importowanych środków żywienia zwierząt przez IJHAR-S w I kwartale 2003 r.

Rys. 3. Kontrola fitosanitarna importowanych zbóż i pasz przez IORiN w 2002 r.

W 10 WIJHAR-S utworzono 9 oddziałów kontroli granicznej i 24 punkty kontroli granicznej, w tym 17 działających na zlecenie telefoniczne. GIJHAR-S nie utworzył takich punktów na przejściach granicznych w Bezledach, Braniewie, Budziskach, Gronowie, Kukurykach, Kunowicach, Terespolu, Kraków-Balice, Warszawa-Okęcie obsługiwanych przez IW lub IORiN. Ponadto nie utrzymywał stałych obsad inspekcyjnych na wszystkich towarowych przejściach granicznych. Stwarza to zagrożenie wejścia w polski obszar celny środków żywienia zwierząt nie poddanych kontroli granicznej również przez IJHAR-S.

- *WIJHAR-S w Lublinie nie utrzymywał stałych obsad inspekcyjnych na wszystkich towarowych przejściach granicznych województwa lubelskiego: Hrebenne, Dorohusk, Sławatycze, Koroszczyn i Małaszewicze. Stan taki umożliwiał wprowadzanie do Polski środków żywienia zwierząt niezgodnych z przepisami „uośżz”. Np. na 18 przypadków wwozu środków żywienia zwierząt przez przejście graniczne Małaszewicze, dwukrotnie (11,1%) wprowadzono na polski obszar celny środki żywienia zwierząt (140 ton śruty słonecznikowej) bez przebadania ich jakości.*

Wykazano w toku kontroli, że 3 spośród 6 skontrolowanych WIJHAR-S w I kwartale 2003 r., nie objęły kontrolą graniczną i nie badały jakości handlowej wwiezionych na polski obszar celny przez nadzorowane przejścia graniczne ponad 149 tys. ton środków żywienia zwierząt. Na przykład:

- *W I kwartale 2003r. WIJHAR-S w Gdańsku nie uczestniczył w 42 odprawach środków żywienia zwierząt (948 ton), dokonanych przez Gr.IW w Gdyni. Stanowiło to naruszenie przepisu art. 44 ust.4 "uośżz". Dopiero w wyniku kontroli NIK, WInsp.JHAR-S wspólnie z Izbą Celną w Gdyni podjął działania w celu wypracowania procedur postępowania przy przy odprawie granicznej środków żywienia zwierząt.*

Do dnia zakończenia kontroli nie podpisano porozumienia pomiędzy Ministrem Finansów i GInsp.JHAR-S w sprawie współdziałania organów celnych z jednostkami Inspekcji. Podczas kontroli stwierdzono, że na 2 przejściach brak było właściwej współpracy WIJHAR-S z granicznymi organami IW i Urzędami Celnymi. Na przykład:

- *Zawarte w dniu 18 lutego 2003r. pomiędzy WInsp.JHAR-S w Gdańsku a Pomorskim WLWet. porozumienie, w sprawie zasad współpracy przy wykonywaniu kontroli granicznej oraz sprawowania nadzoru nad wytwarzaniem i obrotem środkami żywienia zwierząt do czasu zakończenia kontroli nie zostało wdrożone do stosowania. Strony Porozumienia nie uzgodniły m.in. planu kontroli podmiotów wytwarzających pasze oraz zajmujących się ich obrotem, a także nie zaplanowały wspólnych kontroli.*

Skontrolowane WIJHAR-S nie posiadały warunków technicznych do prawidłowego przeprowadzenia kontroli granicznej. Na przykład:

- *WIJHAR-S w Olsztynie nie posiadał żadnych pomieszczeń na przejściu granicznym w Bezledach, przy czym działania celem ich pozyskania do czasu zakończenia kontroli okazały się nieskuteczne.*

W zakresie rzetelnego prowadzenia dokumentacji nie zawsze przestrzegano obowiązujących w tym zakresie przepisów. Na przykład:

- *Badania kontrolne w WIJHAR-S w Szczecinie wykazały również, że dokumentacja związana z importem w pasz (w I kwartale 2003 r.) - nie zawsze była prowadzona przez pracowników Wydziału Kontroli Obrotu z Zagranicą zgodnie z wymogami rozporządzenia Ministra RiRW z dnia 13.03.2003 r. w sprawie zasad pobierania próbek środków żywienia zwierząt do badań. Ustalono, że w 7 (z 15 ogółem) protokołach kontroli nie wpisywano danych dotyczących: sprawdzenia zawartości substancji niepożądanych, wartości pokarmowej*

i prawidłowości oznakowania. Występowały także przypadki nierzetelnego sporządzania protokołów kontroli, które polegały na nanoszeniu na nich różnych poprawek, nie w dniu ich wystawienia na przejściu granicznych w Kołbaskowie, lecz w późniejszym okresie, tj. w dniu przekazywania ich do biura Wydziału. Powodowało to, że odbiorcy otrzymywali oryginały protokołów, nie poprawione i nie zaparafowane.

3.5.4. Przeprowadzona przez IORiN kontrola fitosanitarna importowanych zbóż (konsumocyjnych i paszowych) oraz pasz objęła w 2002 roku przesyłki w ilości 1.976.699,5 ton. Zobacz rysunek 3. W wyniku granicznych kontroli fitosanitarnych stanu zdrowotności roślin, produktów roślinnych i przedmiotów w 2002 r. - przeprowadzanych przez 25 Oddziałów Granicznych IORiN na 40 przejściach granicznych – zakwestionowano m. in. 16,8% (22,0 tys. ton) wwożonych zbóż paszowych i 0,7% (11,3 tys. ton) wwożonych pasz (m. in. mieszanki, śruty, otręby). Na przykład:

- *WIIORiN w Koszalinie - w latach 2002-2003 (do 31 marca) - kontrolą fitosanitarną objął ogółem 678.564,5 ton produktów roślinnych stanowiących materiał paszowy, w tym 661.965,5 ton tych materiałów wprowadzanych na polski obszar celny (z zagranicy). W ww. okresie, służby nadzoru fitosanitarnego ww. Inspektoratu udaremniły wwiezienie do kraju 446,9 ton materiałów paszowych pochodzenia roślinnego, porażonych organizmami szkodliwymi, które podlegają obowiązkowi zwalczania.*

Zakres badań prowadzonych w Oddziałach Granicznych WIIORiN w odniesieniu do zbóż i przetworów zbożowych, obejmował m. in. przegląd i przesiewanie produktów w celu wykrycia szkodników oraz nasion chwastów i roślin pasożytniczych. Ustalono, że na 2 przejściach granicznych, takie środki żywienia zwierząt jak materiały paszowe pochodzenia roślinnego, sprowadzane były z zagranicy jedynie na podstawie decyzji w sprawie postępowania z roślinami, produktami roślinnymi i przedmiotami wydanymi przez WIIORiN, bez kontroli granicznej przeprowadzonej przez Gr.LWet. i WIJHAR-S, którzy zgodnie z art. 44 ust. 4 „uośzz” są zobowiązani do przeprowadzenia kontroli granicznej wprowadzanych na polski obszar celny środków żywienia zwierząt.

Organizacja badań laboratoryjnych na przejściach granicznych obsługiwanych przez 2 spośród 10 skontrolowanych WIIORiN była prowadzona niezgodnie z „ogólnymi zasadami postępowania przy prowadzeniu badań laboratoryjnych roślin, produktów roślinnych i przedmiotów na obecność organizmów szkodliwych” (obowiązującymi od 1999 r. i ponownie określonymi zarządzeniem Nr 3/2003 Głównego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa z dnia 17 lutego 2003 r.). Na przykład:

- *Według stanu na 30 kwietnia 2003 r. laboratoria Oddziałów WIIORiN w Koszalinie w: Myśliborzu, Pyrzycach, Sławnie, Stargardzie Szczecińskim oraz na przejściach granicznych w: Kołobrzegu, Świnoujściu i Kołbaskowie nie były wyposażone zgodnie z zasadami określonymi, w obowiązujących od 1999 r. „ogólnych zasadach postępowania przy prowadzeniu badań laboratoryjnych roślin, produktów roślinnych i przedmiotów na obecność organizmów szkodliwych”. Ustalono, że laboratoria ww. jednostek organizacyjnych Inspektoratu nie były wyposażone w ok. 20 różnych urządzeń, do przeprowadzenia badań laboratoryjnych składowanych i importowanych pasz pochodzenia roślinnego, m.in. takich jak: suszarki laboratoryjne, mikroskopy, wirówki itp.*

W okresie objętym kontrolą, na trzech spośród 6 skontrolowanych przejść granicznych nie było dogodnych warunków do przeprowadzania kontroli fitosanitarnej, a na 1 przejściu próbki pobierane były przy użyciu sprzętu innego niż określony w przepisach. Na przykład:

- W WIORiN w Lublinie graniczna kontrola fitosanitarna prowadzona była niejednokrotnie w warunkach, które uniemożliwiały dostateczny dostęp do kontrolowanych przesyłek, a w szczególności ich rozładunek – w miejscach nie posiadających odpowiednich ramp, zadaszeń oraz innych urządzeń umożliwiających szczegółową kontrolę. Takie warunki występowały na kolejowym przejściu granicznym w Małaszewiczach i Dorohusku oraz drogowych przejściach w Dorohusku i Hrebennem. W szczególności na przejściu drogowym w Dorohusku kontrola fitosanitarna odbywała się na pasach kontrolnych w miejscu zadaszonym, gdzie jednak ciężarówki ustawione były jedna za drugą w dwóch rzędach co uniemożliwiało bezpieczny i swobodny dostęp do skrzyń ładunkowych. Natomiast brak w tym miejscu odpowiedniej rampy uniemożliwiał rozładunek przewożonego towaru.
- Podczas kontroli WIORiN w Koszalinie w trakcie dokonanych w dniu 16 maja 2003 r. oględzin sposobu przeprowadzenia kontroli fitosanitarnej na terenie portu w Szczecinie (w związku z dostawą 1.200 ton śruty sojowej) - ustalono że, przeprowadzający ją inspektorzy pobrali próbę przy użyciu sitka będącego na ich wyposażeniu, mimo posiadania zgłębnika przez Oddział Graniczny w Szczecinie. Według „zasad i techniki pobierania prób roślin, produktów roślinnych i przedmiotów do badań fitosanitarnych”, określonych zarządzeniem nr 10/99 Głównego Inspektora Ochrony Roślin z dnia 29 września 1999 r., czynności te powinny być wykonywane z udziałem zgłębnika lub próbobierza mechanicznego.

3.6. Działalność Inspekcji Weterynaryjnej w zakresie nadzoru nad wytwarzaniem, obrotem i stosowaniem środków żywienia zwierząt

3.6.1. Liczba skontrolowanych przez IW obiektów w zakresie produkcji pasz oraz dodatków do pasz wyniosła w 2002 r. ogółem 491 obiektów, tj. 93,2% i 85,2% liczby obiektów skontrolowanych odpowiednio w 2001 r. i w 2000 r. Liczba kontroli dokonanych w tych obiektach zmniejszyła się w latach 2000 – 2002 z 3.191 do 2.434, tj. o 757 kontroli, przy czym liczba kontroli w przeliczeniu na jeden obiekt zmalała z 5,5 w 2000 r. do 4,9 w 2002 r., tj. o ponad 11%. Zobacz rysunek 4.

W sporządzonych przez GIW sprawozdaniach RRW-3 liczba podmiotów prowadzących niżej wymienione rodzaje działalności wynosiła:

Rodzaj działalności	Jedn. nadzorowane w latach			Liczba dokonanych kontroli w latach		
	2000	2001	2002	2000	2001	2002
Produkcja pasz oraz dodatków do pasz	576	527	491	3 191	2 770	2 434
Składowanie niejadalnych surowców zwierzęcych	319	303	330	2 086	1 126	1 102
Przetwarzanie niejadalnych surowców zwierzęcych	95	113	102	751	593	433

GLWet. nie dysponował do zakończenia kontroli pełną ewidencją podmiotów prowadzących działalność gospodarczą w zakresie wytwarzania środków żywienia zwierząt oraz obrotu nimi, a także podmiotów wytwarzających mieszanki paszowe nieprzeznaczone do obrotu z materiałów paszowych zawierających substancje niepożądane w ilości przekraczającej ich dopuszczalną wartość do czego zobowiązywał art. 36 ust. 1 „uośzz”. W ocenie NIK, działania GIW w zakresie utworzenia tej

ewidencji nie były skuteczne. Określony na 4 czerwca 2003 r. przez GIW termin zakończenia prac nad uaktualnieniem ewidencji, nie został dotrzymany. Nowy wzór wykazu podmiotów obejmującego ww. rodzaje działalności przesłany został do WLWet. dopiero przy piśmie z dnia 4 lipca 2003 r.

Z danych zebranych przez GIW wynika, że na dzień 16 czerwca 2003 r. liczba podmiotów, które na podstawie „uośzz” uzyskały zezwolenie PLWet., bądź zgłosiły, prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania i obrotu dodatkami paszowymi, materiałami paszowymi, premiksami i mieszankami paszowymi wynosiła:

L.p.	Rodzaj działalności	Liczba podmiotów
1.	Wytwarzanie dodatków paszowych – art. 6 ust.1 pkt 1	19
2.	Wytwarzanie materiałów paszowych – art. 6 ust.1 pkt 3	11
3.	Wytwarzanie premiksów – art. 12 ust. 1 pkt 3	47
4.	Wytwarzanie mieszanek paszowych – art. 12, ust.1 pkt 4	204
5.	Wytwarzanie mieszanek paszowych – art. 12 ust.1 pkt 5	10
6.	Wytwarzanie dodatków paszowych – art. 6 ust.1 pkt 2	21
7.	Wytwarzanie premiksów – art. 19 ust. 1 pkt 2	12
8.	Wytwarzanie mieszanek paszowych – art. 19, ust.1 pkt 3	122
9.	Obrót dodatkami paszowymi - art. 6 ust.1 pkt 1	417
10.	Obrót materiałami paszowymi - art. 6 ust.1 pkt 3	315
11.	Obrót premiksami - art. 12 ust.1 pkt 3	747
12.	Obrót dodatkami paszowymi - art. 6 ust.1 pkt 2	693
13.	Obrót premiksami - art. 19 ust.1 pkt 2	1044

W poszczególnych rodzajach działalności zajmowało się wytwarzaniem i obrotem środkami żywienia zwierząt wg GIW - 3.662 podmioty, w tym wytwarzaniem środków żywienia zwierząt zajmowało się– 446 podmiotów, natomiast obrotem tymi środkami – 3.216¹⁰⁷.

Do zakończenia kontroli GIW - odnośnie liczby podmiotów wytwarzających środki żywienia zwierząt spełniających standardy UE i liczby zakładów przewidzianych do likwidacji - nie posiadał takiego podziału gdyż jak wyjaśniono *nie było takiego podziału na zakłady, według którego możliwe by było określenie liczby zakładów spełniających wymagania UE dyrektywy Rady Nr 95/69 WE z 22 grudnia 1995 r. Zuwagi na brak rozporządzenia Ministra RiRW wymaganego art. 6 ust 3 uośzz, implementującego tą dyrektywę, IJHAR-S wydaje postanowienie o spełnieniu wymogów organizacyjno technicznych przez te zakłady posilkując się zapisami ogólnymi z ustawy. W konsekwencji po wejściu w życie rozporządzenia, (...) część podmiotów może nie spełnić jego wymogów”*.

3.6.2. Na terenie 10 skontrolowanych WIW zostało zaewidencjonowanych przez PLWet. 368 podmiotów prowadzących działalność w zakresie wytwarzania środków żywienia zwierząt. W wyniku przeprowadzonej kontroli ustalono, że na terenie działania WIW funkcjonują 22 podmioty, które nie zgłosiły prowadzenie działalności

¹⁰⁷ Minister RiRW – zgodnie z przepisem art. 36 ust. 4 „uośzz” - na podstawie informacji GLWet. corocznie w terminie do 30 listopada zobowiązany jest ogłosić w MP wykaz przedsiębiorców zajmujących się wytwarzaniem i prowadzającymi obrót dodatkami i materiałami paszowymi. W MP Nr 57, poz. 899 z dnia 22 grudnia 2003 r. Minister RiRW obwieszczeniem z dnia 27 listopada 2003 r. ogłosił wykaz tych przedsiębiorstw.

w zakresie wytwarzania środków żywienia zwierząt. Stanowiło to – po uwzględnieniu liczby podmiotów ujętych w rejestrach PIW – 5,7%.

Na terenie działania 10 skontrolowanych PIW, nadzorem weterynaryjnym objętych było w I kwartale 2003 r. 29 wytwórni pasz, co stanowiło 5,8% ogólnej liczby obiektów w zakresie produkcji pasz wykazanych jako skontrolowane przez IW w Polsce w 2002 r. Liczba podmiotów wytwarzających środki żywienia zwierząt faktycznie działających na terenie skontrolowanych PIW nie była zgodna z prowadzonymi przez PIW rejestrami. Stwierdzono, że na terenie 5 PIW, 16 podmiotów nie zostało ujętych w rejestrach. Rejestry podmiotów nie były aktualizowane na bieżąco, co wynikało z braku wspólnego działania PIW i jednostek samorządu terytorialnego i w ocenie NIK było nierzetelne. Na przykład:

- *Do zakończenia kontroli, tj. do dnia 1 lipca 2003 r., WIW w Krakowie dysponował niekompletną ewidencją producentów pasz oraz dodatków paszowych. W tym zakresie stwierdzono na terenie działania PIW w Tarnowie wytwarzanie pasz dla zwierząt przez Spółkę „AG”, podczas gdy nie występowała ona w ewidencji. Urząd Statystyczny wykazywał funkcjonowanie na terenie województwa małopolskiego, wg stanu na dzień 30 czerwca 2003 r., aż 36 producentów pasz gotowych oraz 160 podmiotów dokonujących obrotu takimi paszami, podczas WIW na dzień 15 maja 2003 r. dysponował danymi dotyczącymi zaledwie 4 wytwórców pasz. Stan taki wskazuje na możliwość funkcjonowania dużej ilości podmiotów dokonujących obrotu i wytwarzających pasze dla zwierząt gospodarskich, które nie dopełniły obowiązków wynikających z art. 12 oraz art. 34 „uośzz”. W wyniku kontroli NIK stwierdzono, że na terenie Krakowa funkcjonuje wytwórca premiksów, który nie dopełnił obowiązku zgłoszenia takiej działalności do IW, a podjęta kontrola wskazanego wytwórcy doprowadziła do stwierdzenia niezgodnego z prawem wytwarzania środków żywienia zwierząt.*
- *Na terenie woj. pomorskiego nie objęto nadzorem weterynaryjnym wszystkich podmiotów gospodarczych produkujących środki żywienia dla zwierząt. W wykazie producentów pasz objętych nadzorem nie ujęto m.in.: Przedsiębiorstwa Połowów i Usług Rybackich „SZKUNER”- Władysławowo, GS „Samopomoc Chłopska”- Tczew, Przetwórstwo Rolne LTZ M. Lechter s.j. – Koleczkowo oraz „VIMIX Poland sp. z o.o. Pasze dla Zwierząt – Wejherowo. Według informacji Urzędu Statystycznego w Gdańsku ww. podmioty gospodarcze składały w Urzędzie Statystycznym sprawozdania H-02p dotyczące produkcji pasz i importu zbóż w 2002 r. Ustalono, że 2 z ww. podmiotów gospodarczych zaprzestały produkcji pasz w 2003 r. (GS Samopomoc Chłopska w Tczewie i „VIMIX Poland sp. z o.o. Pasze dla Zwierząt – Wejherowo), natomiast objęcie nadzorem weterynaryjnym pozostałych producentów pasz wymaga podjęcia przez Inspektorat stosownych decyzji.*

Na terenie 10 skontrolowanych WIW zostało zaewidencjonowanych przez PLWet. 2.109 podmiotów prowadzących działalność w zakresie obrotu środkami żywienia zwierząt, przy czym na terenie działania 5 z 10 skontrolowanych PIW, nadzorem weterynaryjnym objęto 44 podmioty zajmujące się obrotem środkami żywienia zwierząt.

Liczba podmiotów prowadzących obrót środkami żywienia zwierząt faktycznie działających na terenie skontrolowanych PIW nie była zgodna z prowadzonymi przez PIW rejestrami. Stwierdzono, że na terenie 6 spośród 10 skontrolowanych WIW, 108 podmiotów nie zostało ujętych w rejestrach, co uwzględniając podmioty zarejestrowane przez PLWet. stanowi ok. 5%. Rejestry podmiotów nie były aktualizowane na bieżąco, co wynikało z braku wspólnego działania PIW i jednostek samorządu terytorialnego i w ocenie NIK było nierzetelne. Na przykład:

- *W PIW w Świeciu n/Wisłą nie założono rejestru podmiotów zajmujących się obrotem środkami żywienia zwierząt oraz gospodarstw utrzymujących zwierzęta gospodarskie. Dopiero 5 maja 2003 r. PIW wystąpił do urzędów gmin o podanie wykazu podmiotów prowadzących obrót środkami żywienia zwierząt; odpowiedzi uzyskano z 8 spośród 11 gmin objętych działaniem PIW, z których wynikało, że na terenie powiatu ww. działalność prowadziły 34 podmioty.*
- *„POLFARM” Sp. z o.o. w Lublinie prowadzi obrót premiksami zawierającymi w swym składzie antybiotyki, kokcydiostatyki, stymulatory wzrostu oraz witaminę A i D bez wymaganego zezwolenia*

Ustalono, że spośród 20 skontrolowanych podmiotów prowadzących działalność w zakresie obrotu środkami żywienia zwierząt, 5 prowadziło działalność w zakresie na jaki nie uzyskały zezwolenia PLWet. Część z nich podjęła produkcję nie posiadając tego zezwolenia i nie wdrażając wewnętrznej kontroli jakości. Stwierdzono przypadek przechowywania w magazynie mączki mięsnej z wyrobami gotowymi w sytuacji gdy przedsiębiorca produkował mieszanki mineralne dla bydła, trzody chlewnej i drobiu, a także prowadzenie obrotu środkami żywienia zwierząt zawierającymi antybiotyki. Na przykład:

- *Firma „STARVET” w Lubichowie prowadziła działalność na podstawie zaświadczenia o wpisie do ewidencji działalności gospodarczej z dnia 6 marca 2000 r. Podczas kontroli przeprowadzonej na zlecenie NIK przez WIJHAR-S w Gdańsku stwierdzono, że przedsiębiorca prowadzi sprzedaż premiksów zawierających dodatki paszowe z grupy antybiotyków, witamin oraz pierwiastków śladowych bez zezwolenia PLWet. wymaganego przepisami art. 34 ust. 2 „uośzz”. Łączna ilość premiksów w magazynie to 3.571 kg, w tym 2.775 kg to premiksy zawierające dodatki paszowe z grupy antybiotyków (flawomycyna) oraz pierwiastków śladowych (miedź lub selen). Ponadto przedsiębiorca produkuje mieszanki mineralne dla bydła, trzody chlewnej i drobiu. W jednym pomieszczeniu magazynowym przechowywano wyroby gotowe razem z surowcami. Na stanie magazynowym znajdowały się materiały paszowe w ilości 89,39 ton oraz wyroby gotowe (mieszanki mineralne własnej produkcji) w ilości 1.140 kg. W magazynie znajdowała się m.in. mączka mięsna w ilości 450 kg. Na hali produkcyjnej 2 wagi nie posiadały aktualnych cech legalizacji. W związku z powyższym wymierzono karę w drodze mandatu. Stwierdzono, że firma nie wdrożyła systemu wewnętrznej kontroli jakości oraz nie prowadzi spisu sprzedawanych premiksów co było niezgodne z art. 33 ust. 2 „uośzz”. W magazynie premiksów brak było termometru i wilgotnościomierza. W jednym pomieszczeniu magazynowym przechowywano wyroby gotowe razem z surowcami. W magazynie znajdowała się m.in. mączka mięsna w ilości 450 kg. Na hali produkcyjnej 2 wagi nie posiadały aktualnych cech legalizacji. W związku z powyższym wymierzono karę w drodze mandatu. Dnia 14 maja 2003 r. właściciel firmy przesłał wniosek do PLWet. w Stargardzie Gdańskim o wydanie zezwolenia na produkcję pasz, dodatków paszowych i premiksów. Do dnia zakończenia kontroli, tj. do 28 lipca 2003 r. firma nie uzyskała zezwolenia PLWet.*

Dwóch PLWet. (20%) nie wydało zezwoleń podmiotom na podjęcie działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania środków paszowych, materiałów paszowych, premiksów i mieszanek paszowych oraz na prowadzenie działalności w zakresie obrotu środkami żywienia zwierząt pomimo jej zgłoszenia do PLWet. Postępowanie takie należy ocenić jako nierzetelne, pomimo że PLWet. tłumaczy ten fakt brakiem aktów wykonawczych do ustawy o środkach żywienia zwierząt. Na przykład:

- *PLWet. w Sierpcu nie wydał w kontrolowanym okresie żadnego zezwolenia na podjęcie działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania środków paszowych, materiałów paszowych, premiksów i mieszanek paszowych, tłumacząc ten fakt brakiem aktów wykonawczych do ustawy weterynaryjnej.*

Podmioty prowadzące działalność w zakresie wytwarzania i obrotu środkami żywienia zwierząt nie wywiązywały się z obowiązku zawiadomienia o tym PLWet. w wymaganym terminie. 2 PLWet. nie wykorzystało możliwości wynikających z przepisów art. 46 ust.1 pkt 9 i 10 „uośzz” ukarania karą grzywny podmiotu który nie zgłasza lub prowadzi działalność bez zezwolenia. Na przykład:

- *W PIW w Wadowicach ustalono, że 1 przedsiębiorca produkujący pasze i 12 podmiotów zajmujących się obrotem środkami żywienia zwierząt, złożyło wnioski z opóźnieniem od 2 tygodni do 6 miesięcy. PLWet. nie korzystał z uprawnień, które mogłyby zdyscyplinować do zgodnego z przepisami wytwarzania i obrotu paszami*

3.6.3. Prowadzone przez 4 PLWet. rejestry podmiotów zajmujących się wytwarzaniem i obrotem środkami żywienia zwierząt nie spełniały wymogów określonych w art. 5 ust. 3d ustawy weterynaryjnej. Rejestry nie zawierały m.in. nazw wszystkich podmiotów oraz informacji dotyczących przeprowadzonych kontroli i decyzji o spełnieniu lub nie warunków weterynaryjnych. Dane o działalności podmiotów były albo niepełne, albo nie było ich wcale. Stwierdzono przypadek, że udokumentowanie czynności dotyczących rejestracji podmiotów oraz wydanych zezwoleń na prowadzenie działalności było nierzetelne. Na przykład:

- *W PIW w Sierpcu w rejestrze i ewidencji nie zostało ujętych 10 lecznic zwierząt, 3.327 gospodarstw utrzymujących zwierzęta gospodarskie, 75 podmiotów prowadzących działy specjalne w zakresie hodowli zwierząt oraz 16 podmiotów prowadzących obrót środkami żywienia zwierząt, co spowodowało że podmioty te nie zostały objęte nadzorem weterynaryjnym. Dopiero w trakcie kontroli PLWet. wpisał do rejestru 12 podmiotów prowadzących działalność w zakresie wytwarzania i obrotu środkami żywienia zwierząt¹⁰⁸.*
- *PLWet. w Wadowicach nie żądał od wnioskodawców dokumentacji wymaganej art. 15 ust. 2 „uośzz” (dot. m.in. wewnętrznego systemu kontroli jakości, planu zakładu i kwalifikacji osób prowadzących tą działalność). Nie żądano także udokumentowania podstaw prawnych i zakresu prowadzonej działalności jak również jej czasokresu - w formie wpisu tych podmiotów do ewidencji działalności gospodarczej lub rejestrów sądowych. Na skutek braku tych informacji rejestr nadzorowanych podmiotów gospodarczych prowadzono niezgodnie z art. 5 ust. 3d ustawy weterynaryjnej oraz z rozporządzeniem Ministra RiRW z dnia 8 stycznia 2003 r. dotyczącym prowadzenia rejestru podmiotów.*
- *PLWet. w Kościanie nie prowadził spisów i rejestrów prowadzonych spraw, co uniemożliwiało stwierdzenie tego, ile spraw dotyczących zezwoleń na prowadzenie działalności w zakresie wytwarzania i obrotu paszami wpłynęło do tego inspektoratu i jaki był przebieg ich załatwiania. Przyczyniło się to do spóźnionego przekazywania właściwemu organowi wniosków o wydanie zezwoleń na prowadzenie działalności w zakresie wytwarzania i obrotu paszami (nawet o 2,5 miesiąca), a także do niepowiadomienia zainteresowanych o niekompletności wniosków i do nie wydania decyzji w tych sprawach.*

3.6.4. Kontrola wykazała brak współpracy PLWet. z WIJHAR-S przy wydawaniu zezwoleń. Nierzetelne wypełnianie obowiązków przez PLWet. w zakresie wydawania zezwoleń na wytwarzanie środków żywienia zwierząt stwierdzono w 50% (5) kontrolowanych PIW. Stanowiło to naruszenie przepisów „uośzz” nakładającej na

¹⁰⁸ Już po zakończeniu kontroli z Urzędu Skarbowego w Sierpcu uzyskano informację, że na terenie działalności PIW 75 podatników prowadziło działy specjalne w zakresie hodowli drobiu od których nie pobrano opłat za wpis do rejestru w kwocie ogółem 26.250 zł. Ponadto w trakcie kontroli inspektorat wpisał do rejestru 12 podmiotów prowadzących działalność gospodarczą w zakresie wytwarzania i obrotu środkami żywienia zwierząt i 1 podmiot prowadzący lecznicę zwierząt, nadając im numer identyfikacji weterynaryjnej. Za powyższe czynności nie pobrano opłat od 10 podmiotów w łącznej kwocie 3.500 zł.

PLWet. obowiązek przekazania wniosku w terminie 7 dni od dnia jego otrzymania. Opóźnienia w przekazywaniu wniosków do WIJHAR-S wynosiły od tygodnia do 5 miesięcy. Ponadto trzech spośród 10 skontrolowanych PLWet. nie przekazało w ogóle części wniosków do WIJHAR-S celem wydania opinii o spełnieniu wymagań technicznych i organizacyjnych. Na przykład:

- w PIW w Świeciu n/Wisłą z opóźnieniem przekazywano wnioski wytwórców pasz do zaopiniowania przez WIJHAR-S. Wnioski złożone przez 2 wytwórnie w dniu 22 listopada 2002 r. do ww. Inspekcji przekazano dopiero 10 lutego 2003 r., a przyjętych w okresie 11 lutego do 15 kwietnia 2003 r. 6 wniosków o wydanie zezwolenia na obrót paszami do czasu zakończenia kontroli (tj. do 18 czerwca 2003 r.) nie przekazano do zaopiniowania przez WIJHAR-S,

W 3 PIW 17 podmiotów, które w dniu wejścia w życie „uośzz” zajmowały się już wytwarzaniem lub prowadzeniem obrotu środkami żywienia zwierząt, nie zawiadomiło o prowadzeniu tej działalności PLWet. w wymaganym terminie miesiąca od dnia 26 października, tj. od dnia wejścia w życie przywołanej ustawy. Na przykład:

- Podczas kontroli w PIW w Wadowicach ustalono, że zarówno przedsiębiorca produkujący pasze (Spółka „Hima”), jak też 12 spośród 13 podmiotów zajmujących się obrotem środkami żywienia zwierząt, złożyło wnioski z opóźnieniem od 2 tygodni do 6 miesięcy, pomimo, że art. 50 ust. 2 „uośzz” zobowiązał przedsiębiorców wytwarzających lub prowadzących obrót środkami żywienia zwierząt, do przedłożenia odpowiedniego wniosku w terminie miesiąca od dnia wejścia w życie ww. ustawy.

3.6.5. Kontrolowani PLWet. nie podejmowali działań wobec stosowania przez podmioty wytwarzające środki żywienia zwierząt gospodarskich materiałów paszowych zawierających źródło białka, pochodzące z tkanek zwierząt. Postępowanie takie było niezgodne z art. 4 ust. 1 pkt 3 „uośzz”. Od dnia 26 października 2002 r., tj. od dnia wejścia w życie przywołanej ustawy, zabronione było wytwarzanie, wprowadzanie do obrotu i stosowanie w żywieniu zwierząt gospodarskich takich materiałów paszowych. Z ustaleń kontroli NIK przeprowadzonych w PIW wynika m.in., że w żywieniu zwierząt gospodarskich (świń i drobiu) nie przestrzegano tego zakazu i stosowano w okresie objętym kontrolą materiały paszowe zawierające mączki mięsno – kostne. Na przykład:

- W Przedsiębiorstwie Produkcji Pasz „FERM_PASZ” Baboszewo ogółem do produkcji dla świń i drobiu pasz zużyto w I kwartale 2003 r. 322 ton mączek zwierzęcych, co stanowiło 9,7% całej produkcji.
- Przedmiotem obrotu handlowego Przedsiębiorstwa Utylizacji Odpadów Zwierzęcych „Profet” Sp. z o.o. w Osetnicy w I kwartale 2003 r. była mączka mięsno-kostna (wyprodukowano 3.288 ton z 12.636 ton przerobionego surowca niskiego ryzyka – 28,54%), mączka z krwi (131 ton z 1.117 ton – 11,76%) i część tłuszczu utylizacyjnego (1.405 ton – 12,2%).

W trakcie kontroli 4 PLWet. stwierdzono w nadzorowanych przez nich podmiotach wytwarzanie środków zwierząt z naruszeniem przepisów „uośzz”. Na przykład:

- W toku przeprowadzonej pod nadzorem NIK kontroli Mieszalni Pasz w Sierpcu – nadzorowanej przez PLWet. w Sierpcu - stwierdzono m.in.: niewłaściwe oznakowanie i brak daty produkcji na niektórych opakowaniach zawierających paszę dla zwierząt i przechowywanie oleju sojowego w beczkach po środkach chemicznych. Wydano zalecenia natychmiastowego usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości, a właściciela Mieszalni Pasz ukarano mandatem w kwocie 500 zł.

Przeprowadzane przez organy IW kontrole podmiotów zajmujących się wytwarzaniem pasz w 2 spośród 10 skontrolowanych PIW były mało skuteczne. Pomimo stwierdzonych nieprawidłowości nie wykorzystano uprawnień do nałożenia kar grzywny wynikających z art. 46 „uośzz”. Na przykład:

- *PLWet. w Pruszczu Gdańskim nie korzystał z wynikających z przepisu art. 6 ustawy weterynaryjnej możliwości wydawania decyzji administracyjnych, nakazujących usunięcie uchybień lub wstrzymanie prowadzenia działalności do czasu ich usunięcia przez nadzorowane podmioty. Podmioty, prowadzące działalność w zakresie wytwarzania i obrotu środkami żywienia zwierząt przed październikiem 2002 r., nie wywiązały się z obowiązku wynikającego z art.50 ust. 1 i 2 „uośzz”. Nie zgłosiły prowadzonej działalności w terminie 7 dni od dnia wejścia w życie ustawy (26 październik 2002 r.). Ponadto niezłożenie wniosku o wydanie zezwolenia na prowadzenie działalności, w terminie jednego miesiąca od dnia wejścia w życie powyższej ustawy spowodowało, że do zakończenia kontroli NIK 3 podmioty prowadziły działalność bez wymaganych zezwoleń.*

PLWet. na terenie trzech powiatów objęli kontrolą jedynie część zaewidencjonowanych podmiotów zajmujących się obrotem środkami żywienia zwierząt. Na przykład:

- *PIW w Żąbkowicach Śląskich nie przeprowadził żadnej kontroli w podmiotach zajmujących się obrotem środkami żywienia. Pierwszej kontroli w 3 podmiotach prowadzących obrót środkami żywienia, dokonano dopiero w toku kontroli przeprowadzonej przez NIK. Oględziny z udziałem PLWet. wykazały nieprawidłowości w prowadzeniu działalności przez te podmioty. Stwierdzono m.in., brak zgłoszenia do PLWet. prowadzonej działalności, w terminie wyznaczonym w art. 35 „uośzz”, jak też brak zezwolenia PLWet. na jej prowadzenie, mimo że podmioty te prowadziły działalność w zakresie obrotu od 1993 r., od 1998 r. i od 2001 r. Ponadto w jednym przypadku nie prowadzono właściwej dokumentacji w zakresie obrotu mieszankami paszowymi. Brak było ewidencji (rejestru) z dostarczonej ilości pasz i ich dystrybucji. We wszystkich 3 podmiotach prowadzących obrót mieszankami paszowymi nie monitorowano pomieszczeń pod względem wilgotności i temperatury, brakowało też księżeczek zdrowia na badania w kierunku salmonelli.*

Nie organizowano i nie prowadzono działalności oświatowo-informacyjnej dla podmiotów podlegających nadzorowi weterynaryjnemu w zakresie wytwarzania środków żywienia zwierząt, ich obrotu oraz stosowania w żywieniu zwierząt w 3 spośród 10 skontrolowanych WIW. Na potrzebę zainicjowania takich działań w ramach WIW i włączenia w to nadzorowanych PIW wskazują nieprawidłowości dot. m.in. rejestracji podmiotów. Uprawnienia dla IW do prowadzenia takiej działalności przewidziane zostały w art. 35 ust. 1b ustawy weterynaryjnej. Na przykład:

- *W latach 2002 – 2003 (do 31 marca) w ramach WIW w Szczecinie nie organizowano i nie prowadzono działalności oświatowo-informacyjnej dla podmiotów podlegających nadzorowi weterynaryjnemu w zakresie wytwarzania środków żywienia zwierząt, ich obrotu oraz stosowania w żywieniu zwierząt pomimo że takie działania były pożądane wobec wykazanych nieprawidłowości dot. m.in. rejestracji podmiotów.*

Kontrola wykazała naruszenie przepisów ustawy z dnia 10 czerwca 1994 r. o zamówieniach publicznych w kontrolowanym WIW.

- *W WIWet. w Łodzi przy wydatkowaniu środków na zakup preparatów diagnostycznych dla potrzeb ZHW nie przestrzegano przepisów ustawy z dnia 10 czerwca 1994 r. o zamówieniach publicznych. W dniu 4 marca 2002 r., udzielone zostało dla 6 podmiotów zamówienie z wolnej ręki w trybie art. 71 ust. 1 pkt 3 uzp, na dostawę w 2002 r. preparatów diagnostycznych, o łącznej wartości 530 tys. zł (brutto). Wśród tych podmiotów były dwa, którym wartość udzielonego zamówienia wynosiła po 100 tys. zł (brutto) tj. Biuro Handlowo – Techniczne „ANIMAL-TRADE” Sp. z o.o. z Warszawy (umowa nr 1/2002 z dnia 04 marca*

2002 r.) i „CENTROWET” Sp. z o.o. z Bydgoszczy (umowa nr 7/2002 z dnia 04 marca 2002 r.). Dla zastosowania trybu zamówienia z wolnej ręki, którego wartość przekraczała równowartość kwoty 20.000 euro, WIWet. nie posiadał zatwierdzenia Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych. Ponadto w dniu 13 sierpnia 2002 r. zawarta została umowa nr 8/2002 pomiędzy ANIMAL-TRADE a WIWet. na dostawę preparatów diagnostycznych (test ELISA do badań skryningowych) takich samych, które były przedmiotem umowy nr 1/2002 z dnia 4 marca 2002 r. Wartość przedmiotu umowy określona została na kwotę 100 tys. zł. Wyboru dostawcy dokonano w trybie negocjacji z zachowaniem konkurencji, wskazując art. 64 pkt 5 uzp. Przy udzielaniu tego zamówienia, zostały również naruszone procedury wyboru dostawcy określone w ustawie o zamówieniach publicznych. Brak było dokumentów, o których mowa w art. 66 ust. 4 uzp, a dotyczących m.in.: wysyłania pisemnych ofert (telefonicznie prowadzone były uzgodnienia z 3 podmiotami w sprawie złożenia ofert cenowych), zawiadomienia oferentów o wyborze ofert, zawiadomienia dostawcy o wyborze ofert wraz z określeniem terminu zawarcia umowy. Dokumentacja z wyboru dostawcy tj. „protokół z dnia 5 sierpnia 2002 r.” nie spełniał wymogów określonych w art. 26 ust. 1 uzp i tak: oprócz podania ceny brutto brak było innych istotnych elementów każdej z ofert (art. 25 ust.1, pkt 4 uzp), brak było streszczenia oceny i porównania złożonych ofert (art. 25 ust. 1, pkt 5 uzp), nie podane zostały również powody zastosowania przez zamawiającego trybu dokonania zamówienia innego niż przetarg nieograniczony (art. 25 ust. 1, pkt 9 uzp). Wartość dokonanych zakupów preparatów diagnostycznych na podstawie kwestionowanych umów wyniosła ogółem 211.637 zł.

W powyższej sprawie zostanie skierowany wniosek do komisji orzekającej w sprawach o naruszenie dyscypliny finansów publicznych przy Wojewodzie Łódzkim.

3.6.6. W „Raporcie o stanie bezpieczeństwa sanitarno – weterynaryjnego kraju” z kwietnia 2003 r., przedkładanym na podstawie art. 39a ust. 2 ustawy weterynaryjnej przez GLWet. Prezesowi Rady Ministrów i Ministrowi RiRW, nie przedstawiono oceny bezpieczeństwa sanitarnego środków żywienia zwierząt, jak i surowców zużytych do ich produkcji. Raport, zdaniem NIK, sporządzony został nierzetelnie. Ustalono, że liczba bydła w wieku powyżej 30 miesięcy przebadanego w kierunku BSE wyniosła wg „Raportu (...)” 278.712 sztuk i była mniejsza o ponad 4,8 tys. szt. od liczby bydła poddanego badaniom weterynaryjnym wg sprawozdania RRW-6 za 2002 r.

Obowiązek rejestracji gospodarstw został nałożony na PLWet. z dniem 1 stycznia 2003 r. art. 5 ust. 3c ustawy weterynaryjnej i jest ściśle powiązany z wdrażaniem systemu znakowania i rejestracji zwierząt. Do zakończenia kontroli, Minister RiRW nie określił warunków weterynaryjnych, jakie mają spełnić rejestrowane gospodarstwa. W żadnym ze skontrolowanych PIW nie zostały zarejestrowane wszystkie gospodarstwa, w których są utrzymywane zwierzęta gospodarskie do czego zobowiązuje art. 5 ust. 3c ustawy weterynaryjnej. W sytuacji braku takiej rejestracji (i oznakowania zwierząt gospodarskich), sprawowany nadzór IW nad stosowaniem środków żywienia zwierząt – zgodnie z art. 44 ust. 1 „uośzz” – nie był skuteczny i rzetelny i w konsekwencji stanowił zagrożenie bezpieczeństwa żywności. Brak tej rejestracji utrudniał również nadzór nad właściwym zagospodarowaniem zwierząt padłych i pobraniem prób do badań w kierunku BSE. Pozyskanie zgłoszeń gospodarstw w których utrzymywane są zwierzęta gospodarskie i założenie rejestru tych gospodarstw – zgodnie z art. 5 ust. 1a, 3c i 3d ustawy weterynaryjnej – było mało skuteczne w przypadku skontrolowanych PLWet. Na przykład:

- Nadzorem PLWet. na terenie woj. kujawsko – pomorskiego objętych były 953 gospodarstwa utrzymujące zwierzęta, tj. średnio po 53 gospodarstwa w powiecie z czego w 2 powiatach (Lipno i Chełmno) nadzorowano średnio po 12 gospodarstw, a w 14 (spośród 19 powiatów

ogółem) poniżej 50 gospodarstw. Tymczasem w 2002 r. samych tylko gospodarstw dostarczających mleko było w województwie 18,9 tysięcy. Objęty kontrolą PIW w Świeciu n/Wisłą nie prowadził rejestru gospodarstw utrzymujących zwierzęta, a z informacji przesłanych przez zakłady prowadzące skup mleka wynikało, że mleko dostarczało 525 gospodarstw, z których zaledwie 43 (8,2 %) było nadzorowanych przez PIW.

- W PIW w Sierpcu zastrzeżenia budził sposób prowadzenia rejestru i ewidencji, w których nie zostało ujętych 3.327 gospodarstw utrzymujących zwierzęta gospodarskie oraz 75 podmiotów prowadzących działy specjalne w zakresie hodowli zwierząt co spowodowało że podmioty te nie zostały objęte nadzorem weterynaryjnym. PLWet. nie pobierał należnych opłat za wpis do rejestru, nie stosował również sankcji karnych w stosunku do podmiotów, które nie zgłosiły podjęcia działalności gospodarczej. Za wpis do rejestru ww. gospodarstw Inspektorat powinien pobrać opłaty¹⁰⁹ w kwocie ogółem 1.164.450 zł.

Stwierdzono, że tylko część gospodarstw utrzymujących zwierzęta gospodarskie została objęta nadzorem weterynaryjnym, w tym część w zakresie środków żywienia zwierząt. Na przykład:

- Na podstawie danych uzyskanych z PIW ustalono, że na terenie województwa mazowieckiego znajdowało się 139 857 gospodarstw utrzymujących zwierzęta gospodarskie, z których nadzorem weterynaryjnym objętych było 6 738 (4,8%), w tym w zakresie środków żywienia 2.691 (1,9%).

W 2002 r. liczba ubitego bydła zbadanego przez IW wyniosła 1.258 tys. sztuk, gdy produkcja bydła rzeźnego (wg GUS) wyniosła 2.203 tys. sztuk. Poza kontrolą weterynaryjną ubito w 2002 r. 945 tys. sztuk bydła, w tym 238 tys. sztuk bydła dorosłego i aż 707 tys. sztuk cieląt. Stanowiło to zagrożenie bezpieczeństwa sanitarnego, w tym bezpieczeństwa żywności. Ubój tych zwierząt poza zakładami mięsnymi i ubojniami prowadził do niekontrolowanego zagospodarowania odpadów poubojowych, z których część mogła być traktowana jako surowiec do produkcji środków żywienia zwierząt.

- Departament Statystyki Rolnictwa i Środowiska GUS stwierdził, że „w przypadku obliczania produkcji żywca rzeźnego wołowego i cielęcego uzyskanej w danym roku sprawozdawczym, dla sprawdzenia poprawności szacunku, każdorazowo przeprowadzany jest bilans obrotu stada bydła uwzględniający stan pogłowia bydła na początku i końcu roku, urodzenia i padnięcia bydła w roku sprawozdawczym oraz wielkość zarejestrowanego skupu żywca rzeźnego (wg wzoru: stan pogłowia na początku roku + urodzenia – padnięcia – skup – stan pogłowia w końcu roku = liczba zwierząt poddanych ubojowi gospodarczemu tj. poza wyspecjalizowanymi jednostkami skupu i przetwórstwa).

W 2002 r. wyprodukowano w kraju 1.230 tys. sztuk bydła rzeźnego dorosłego i 974 tys. sztuk cieląt rzeźnych (łącznie 2.204 tys. sztuk bydła rzeźnego). Skup bydła rzeźnego rejestrowany sprawozdawczością obowiązkową wynosił – 791 tys. sztuk bydła dorosłego i 266 tys. sztuk cieląt (łącznie 1.057 tys. sztuk). Rozchody poza skupem (tzw. ubój gospodarczy) wyniosły – 439 tys. sztuk bydła rzeźnego dorosłego i 708 tys. sztuk cieląt rzeźnych (łącznie 1.147 tys. sztuk). Zgodnie ze sprawozdawczością z wyników urzędowego badania zwierząt rzeźnych i mięsa (RRW-6), w 2002 r. ubito pod kontrolą weterynaryjną 992 tys. sztuk bydła w wieku powyżej 12 m-cy i 267 tys. sztuk cieląt (łącznie 1.259 tys. sztuk). Porównując powyższe wielkości należy stwierdzić, że kontrolą weterynaryjną objęty jest cały ubój bydła rzeźnego dokonywany w wyspecjalizowanych jednostkach przetwórstwa mięsnego (rzeźnie przemysłowe i lokalne) oraz tylko niewielka

¹⁰⁹ Według rozporządzenia Ministra RiRW z dnia 14 lutego 2003 r. w sprawie wysokości opłat za czynności oraz za urzędowe badania laboratoryjne wykonywane przez Inspekcję Weterynaryjną (Dz. U. Nr 29, poz. 246) opłata za wpis do rejestru podmiotów spełniających warunki weterynaryjne wymagane do prowadzenia działalności wynosi 350 zł.

część tzw. uboju gospodarczego. Poza kontrolą weterynaryjną ubito w 2002 r. 945 tys. sztuk bydła, w tym 238 tys. sztuk bydła dorosłego i aż 707 tys. sztuk cieląt.

3.6.7. Sporządzane przez GIW zbiorcze sprawozdania za 2002 r.: RRW-3 z realizacji państwowego nadzoru weterynaryjnego, organizacji IW oraz stanu kadr, RRW-5 z działalności i stanu sanitarnego obiektów w zakresie higieny artykułów żywnościowych pochodzenia zwierzęcego, RRW-6 z wyników urzędowego badania zwierząt rzeźnych, mięsa, drobiu, dziczyzny i królików - były niezgodne ze stanem faktycznym. W porównaniu z danymi przesłanymi przez WIW podano np. większą o 100 liczbę dokonanych kontroli obrotu środkami farmaceutycznymi i materiałami stosowanymi wyłącznie u zwierząt, większą o 548 liczbę nadzorowanych obiektów ogółem i mniejszą o 4.238 sztuk liczbę badań zwierząt z uboju domowego. Tak sporządzone sprawozdania nie mogły być podstawą wiarygodnych danych o funkcjonowaniu nadzoru weterynaryjnego i w ocenie NIK były nierzetelne.

W 4 spośród 10 skontrolowanych WIW i w 4 skontrolowanych PIW sporządzone sprawozdania były niezgodne ze stanem faktycznym. Na przykład:

- *W WIW w Szczecinie w sposób nierzetelny sporządzono sprawozdanie RRW-3 z realizacji państwowego nadzoru weterynaryjnego, organizacji IW oraz stanu kadr w 2002 r. W sprawozdaniu tym podano, że w ww. roku nadzorem IW na terenie woj. zachodniopomorskiego objęto 16 jednostek prowadzących działalność w zakresie produkcji pasz oraz dodatków do pasz, tj. o 4 mniej niż faktycznie funkcjonujących (20). Błąd ten wynikał z nieuwzględnienia w ww. sprawozdaniu 4 wytwórni pasz, nadzorowanych przez PLWet. w Goleniowie.*
- *Materiałem wyjściowym w PIW w Wadowicach do sporządzenia sprawozdania RRW-6 za 2002 r. nie były dokumenty źródłowe, ale formularze RRW-6 wypełnione przez lekarzy weterynarii z obwodów badania zwierząt rzeźnych i mięsa. Większość, bo 11 spośród 15 formularzy miało formę brudnopisów sporządzonych ołówkiem, bez jakichkolwiek podpisów lub pieczęci i zasady takie były stosowane od wielu lat. Dopiero w wyniku kontroli NIK, po stwierdzeniu rozbieżności pomiędzy sprawozdaniem zbiorczym i tymi formularzami, odpowiedzialna za to Zastępca PLWet. sprawdziła je w konfrontacji z miesięcznymi informacjami o ilości bydła poddanego badaniom na BSE, oraz z fakturami za usługi weterynaryjne lekarza nadzorującego uboje trzody, której nie wykazano z uwagi na brak sprawozdania. Także w trakcie kontroli NIK ujawniono, że ilości zwierząt rzeźnych wykazane w RRW-6 dotyczącym największej rzeźni (Spółka „AB”), były odmienne od zapisów w dzienniku badania poubojowego. Na przykład w RRW-6 za 2002 r. wykazano 2 sztuki bydła chorego lub ze zmianami chorobowymi, a w dzienniku badania poubojowego ujęto 15 takich sztuk bydła.*

Sprawozdania RRW-3 nie obejmują danych dotyczących nadzoru weterynaryjnego nad rodzajem działalności związanej z obrotem środkami żywienia zwierząt. Brak tych danych nie pozwala GLWet. na weryfikację nadsyłanych przez organy IW informacji.

3.6.8. Kartoteka (lista) podmiotów do badania na formularzu H-02p o dostawach pasz dla rolnictwa przez jednostki produkcyjne oraz importerów¹¹⁰ na 2002 r. utworzona w GUS i uzgodniona z MRiRW obejmowała 550 producentów i importerów pasz dla rolnictwa, z tego 400 importerów. Obowiązujące sprawozdanie H-02p o dostawach pasz

¹¹⁰ Według załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 24 lipca 2001 r. w sprawie programu badań statystycznych statystyki publicznej na rok 2002 (Dz. U. Nr 97 poz. 1052)

dla rolnictwa przez jednostki produkcyjne oraz importerów nie obejmuje danych dotyczących asortymentów wytwarzanych i wprowadzanych do obrotu środków żywienia zwierząt, a także gatunków oraz grup technologicznych zwierząt dla których są przeznaczone. W związku z tym trwają uzgodnienia Ministerstwa z GUS, dotyczące zakresu zmian metodologicznych w badaniu statystycznym dotyczącym pasz na formularzu H-02p poprzez wprowadzenie zmian do „Programu badań statystycznych statystyki publicznej 2004 r.”

3.7. Nadzór Inspekcji Weterynaryjnej nad wytwarzaniem i obrotem paszami leczniczymi oraz nad obrotem środkami farmaceutycznymi i materiałami stosowanymi wyłącznie u zwierząt

3.7.1. Nadzór IW nad wytwarzaniem pasz leczniczych był nieskuteczny. Brak właściwego nadzoru PLWet. spowodował prowadzenie produkcji przez podmioty, które nie uzyskały zezwolenia WLWet. Stwierdzono w 15 przypadkach sporządzanie pasz leczniczych bez wymaganych zezwoleń. Postępowanie takie było niezgodne z art. 45 ust. 4 ustawy z dnia 6 września 2001 r. Prawo farmaceutyczne. PLWet. w przypadku naruszenia tego przepisu nie wykorzystali swoich uprawnień i nie podjęli działań wstrzymujących prowadzenie tej produkcji. Na przykład:

- *PLWet. w Radomsku nie podjął działań wstrzymujących prowadzenie produkcji pasz leczniczych przez firmę „Dobropasz – Grupa Rolimpex” Sp. z o.o. w Bloku Dobryszycy, pomimo braku zezwolenia WLWet. w Łodzi do jej produkcji. W okresie od 1 czerwca 2002 r. do 17 grudnia 2002 r. wyprodukowano 46 partii pasz leczniczych w łącznej ilości 662 ton.*
- *Z inicjatywy WLWet. we Wrocławiu podjęto działania zmierzające do ustalenia ilości hurtowni leków weterynaryjnych dokonujących obrotu premiksami leczniczymi. W związku z tym w okresie od 28 kwietnia do 13 maja 2003 r. PLWet. przeprowadzili kontrolę gospodarstw wielkotowarowych prowadzących chów i hodowlę bydła, trzody chlewnej i drobiu oraz sprawujących nad nimi opiekę weterynaryjną lekarzy wet. W wyniku tych kontroli ujawniono, że pasze lecznicze bez wymaganych zezwoleń były sporządzane – na zlecenia lekarzy sprawujących opiekę nad poszczególnymi zakładami - w 14 powiatach tj.: Żąbkowice Śl., Olawa, Jelenia Góra, Lubin, Głogów, Złotoryja, Świdnica, Milicz, Wrocław, Oleśnica, Legnica, Trzebnica, Wołów i Jawor. W tej sytuacji zostały wydane zalecenia pokontrolne obligujące PLWet. do podejmowania - w przypadkach stwierdzenia postępowań niezgodnych z przepisami obowiązującymi w zakresie wytwarzania pasz leczniczych - zdecydowanych działań polegających m.in. na stosowaniu sankcji karnych określonych w art. 51 ustawy weterynaryjnej jak decyzje administracyjne nakazujące usunięcie uchybień lub wstrzymujące prowadzenie działalności albo zakazanie dalszego jej prowadzenia.*

W okresie objętym kontrolą WLWet. nie wydał zezwoleń podmiotom gospodarczym na wytwarzanie pasz leczniczych, z uwagi na niezłożenie przez zainteresowanych stosownych wniosków, jak też brak uregulowań prawnych precyzujących warunki jakie należy spełnić w celu uzyskania takiego zezwolenia. Wg wyjaśnień, przyczyną takiego stanu, pomimo wydania rozporządzenia z dnia 17 grudnia 2002 r. w sprawie pasz leczniczych był brak określenia szczegółowych warunków weterynaryjnych wymaganych przy wytwarzaniu pasz leczniczych, które zostały rozporządzeniem Ministra RiRW z dnia 26 marca 2003 r. w sprawie szczegółowych warunków weterynaryjnych wymaganych przy wytwarzaniu pasz leczniczych¹¹¹ wprowadzone w życie dopiero z dniem 24 kwietnia 2003 r.

¹¹¹ Dz. U. Nr 61, poz. 543

3.7.2. Realizację przez Inspekcję Weterynaryjną nadzoru nad obrotem środkami farmakologicznymi stosowanymi wyłącznie u zwierząt w oparciu o dane ze sprawozdań RRW-3 przedstawia rysunek 5 oraz niniejsze zestawienie:

Rodzaj działalności	Jedn. nadzorowane w latach.			Liczba dokonanych kontroli w latach		
	2000	2001	2002	2000	2001	2002
Obrót środkami farmakologicznymi stosowanymi wyłącznie u zwierząt – hurtowy	186	207	206	288	310	343
Obrót środkami farmakologicznymi stosowanymi wyłącznie u zwierząt – detaliczny	3 842	3 101	3544	2 850	2 156	2523

Nadzór nad podmiotami prowadzącymi hurtowy lub detaliczny obrót środkami farmaceutycznymi i materiałami stosowanymi wyłącznie u zwierząt, wykonywany przez Inspekcję Weterynaryjną kierowaną przez GLWet., nie był skuteczny.

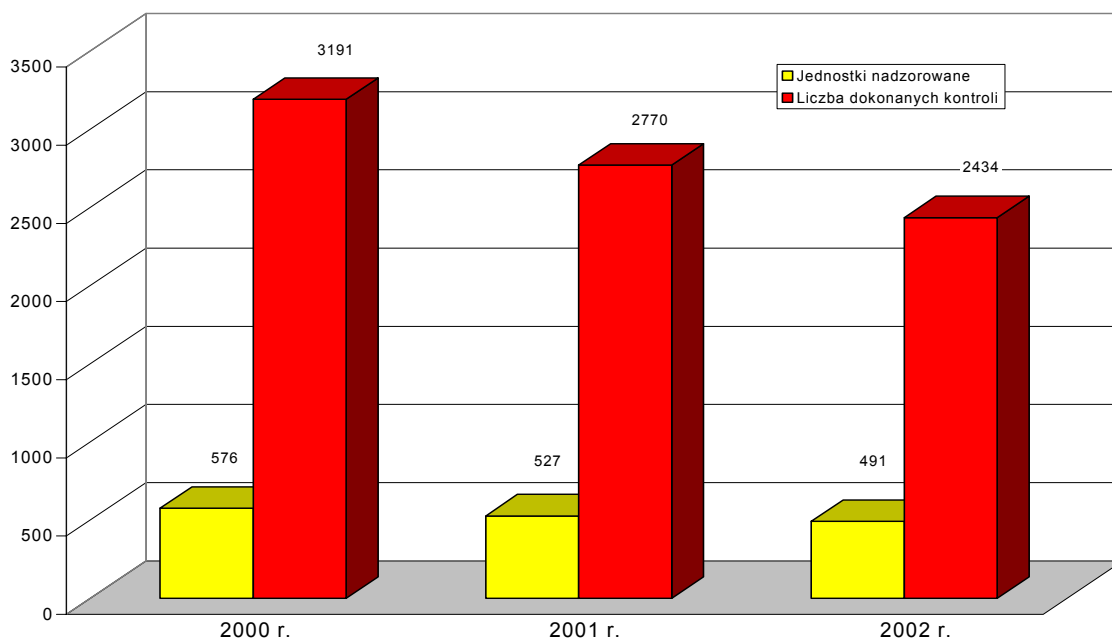
Ustalono, że IW w 2002 r. nie objęła kontrolą wszystkich podmiotów prowadzących hurtowy lub detaliczny obrót środkami farmaceutycznymi i materiałami stosowanymi wyłącznie u zwierząt. Stwierdzono m.in., że nie skontrolowano 70% (9) podmiotów prowadzących obrót hurtowy w woj. warmińsko-mazurskim, a w 5 województwach nie skontrolowano od 90% (443) do 50% (373) podmiotów prowadzących obrót detaliczny. W ocenie NIK, postępowanie takie jest niezgodne z art. 35 ust. 1 pkt 7 ustawy weterynaryjnej stanowiącym, że do zakresu działania IW należy sprawowanie nadzoru nad wytwarzaniem pasz leczniczych oraz obrotem produktami leczniczymi weterynaryjnymi i wyrobami medycznymi przeznaczonymi wyłącznie dla zwierząt.

Rejestr Zezwoleń na Prowadzenie Hurtowni Farmaceutycznych prowadzony był przez GIW nierzetelnie i nie obejmował wszystkich hurtowni znajdujących się pod nadzorem weterynaryjnym. Ustalono, że:

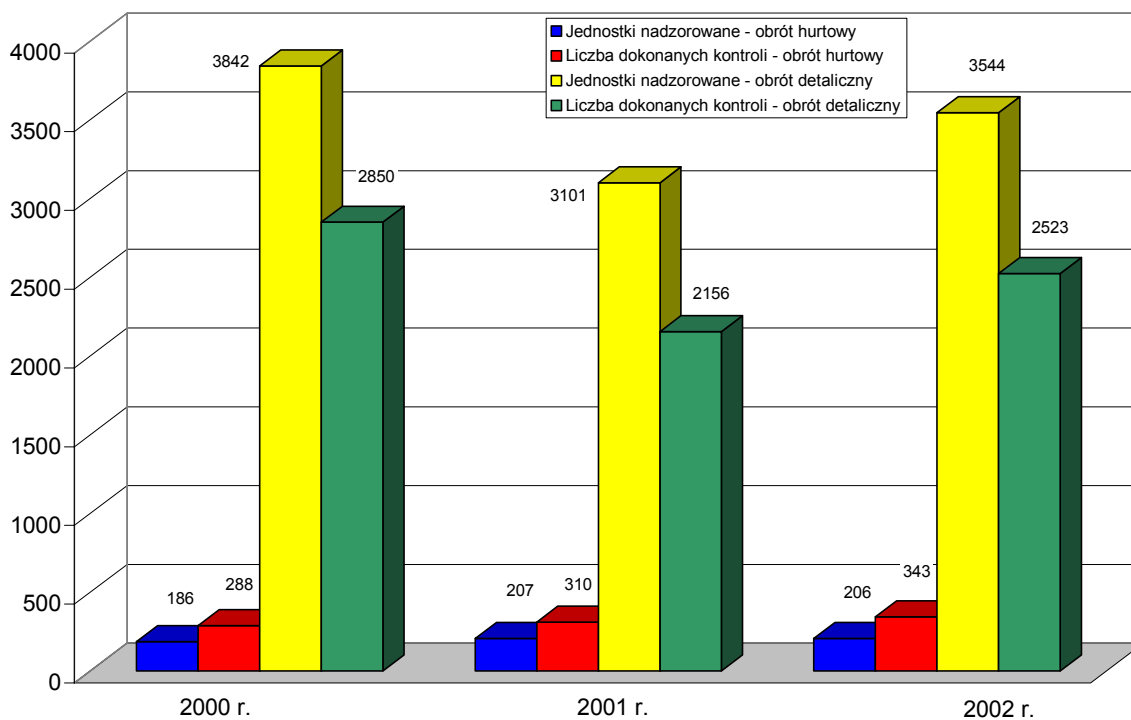
- liczba hurtowni wg sprawozdania RRW-3 za 2002 r. wynosiła 206 hurtowni i była mniejsza od liczby hurtowni wg dokumentacji wydanych w 2002 r. zezwoleń (o 80) i większa od liczby hurtowni wg ewidencji komputerowej (o 5);
- 6 wydanych w 2002 r. zezwoleń GLWet. na prowadzenie hurtowni farmaceutycznych produktów leczniczych weterynaryjnych nie zostało wprowadzonych do ww. Rejestru;
- dwie funkcjonujące w 2002 r. i 2003 r. na terenie woj. mazowieckiego hurtownie nie zostały objęte Rejestrem prowadzonym przez GIW;
- w jednym przypadku o wydaniu zezwolenia na prowadzenie hurtowni farmaceutycznej produktów leczniczych wet. nie powiadomiono Głównego Inspektora Farmaceutycznego. Zgodnie z art. 74 ust 4 ustawy z dnia 6 września 2001 r. - Prawo farmaceutyczne, o wydaniu decyzji, m.in. w sprawie zezwolenia na prowadzenie hurtowni, GLWet. zawiadamia Głównego Inspektora Farmaceutycznego.

Spośród skontrolowanych 12 hurtowni farmaceutycznych produktów leczniczych weterynaryjnych 10 z nich, tj. ponad 83,3% prowadziło działalność obejmującą również środki żywienia zwierząt gdyż zgodnie z art.72 ust. 7 pkt 1 ustawy

Rys. 4. Liczba podmiotów produkujących pasze i dodatki do pasz objętych nadzorem weterynaryjnym w latach 2000 - 2002

Rys. 5. Obrót środkami farmakologicznymi stosowanymi wyłącznie u zwierząt w latach 2000 - 2002

z dnia 6 września 2001 r. Prawo farmaceutyczne, hurtownie farmaceutyczne produktów leczniczych weterynaryjnych mogą prowadzić obrót hurtowy także środkami żywienia zwierząt (paszami, dodatkami paszowymi, premiksami).

Stwierdzono, że dwie hurtownie farmaceutycznych produktów leczniczych weterynaryjnych spośród 12 skontrolowanych prowadzone były z naruszeniem przepisów ustawy z dnia 6 września 2001 r. Prawo farmaceutyczne. Na przykład:

- *Hurtownia „ROLVET” w Lwówku Wlkp w okresie od 1 stycznia do 28 lutego 2003 r. działała bez kierownika, co stanowiło naruszenie art. 77 ust. 1 pkt 2 ustawy Prawo farmaceutyczne. Lek. wet. A.D., która jest kierownikiem hurtowni „ROLVET”, i właścicielką lecznicy dla zwierząt „ALEX-FARM” od dnia 11 marca 2002 r. do dnia 1 marca 2003 r. pełniła obowiązki kierownika hurtowni farmaceutycznej produktów leczniczych weterynaryjnych w Poznaniu a jednocześnie do 10 lutego 2003 r. prowadziła lecznicę dla zwierząt. Postępowanie to było niezgodne z art. 84 ust. 2 ustawy Prawo farmaceutyczne stanowiącym, że osobą wykwalifikowaną w hurtowni farmaceutycznej produktów leczniczych weterynaryjnych może być lek. wet. pod warunkiem, że jest to jego jedyne miejsce zatrudnienia w zawodzie lek. wet. oraz nie jest właścicielem lub współwłaścicielem zakładu leczniczego dla zwierząt i nie prowadzi praktyki lekarsko-weterynaryjnej.*

W co drugiej spośród 12 skontrolowanych hurtowni – które wprowadzają do obrotu m.in. środki żywienia zwierząt - stwierdzono nieodpowiednie warunki przechowywania środków żywienia zwierząt oraz produktów leczniczych weterynaryjnych. Stanowiło to naruszenie przepisów rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2002 r. w sprawie procedur Dobrej Praktyki Dystrybucyjnej¹¹²). Na przykład:

- *Podczas kontroli hurtowni środków farmaceutycznych i materiałów medycznych „RAVET” sp. z o.o. we Wrocławiu stwierdzono brak wniosku do PLWet. o wydanie zezwolenia na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie sprzedaży dodatków paszowych, materiałów paszowych i premiksów. Działalność prowadzona była z naruszeniem zasad określonych w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2002 r. w sprawie procedur Dobrej Praktyki Dystrybucyjnej dotyczących m.in. braku urządzeń wentylacyjnych wymuszających cyrkulację powietrza, ubytków w łączeniach płyt posadzkowych, braku wydzielonego pomieszczenia magazynowego do przechowywania środków żywienia zwierząt, niewłaściwego przechowywania produktów leczniczych, które przylegały bezpośrednio do ścian magazynu gdy odległość ta powinna wynosić przynajmniej 10 cm.*

W 3 (25%) skontrolowanych hurtowniach stwierdzono produkty lecznicze nie dopuszczone do obrotu lub przeterminowane, co było niezgodne z art. 66 i 67 ustawy Prawo farmaceutyczne. W przypadku naruszenia tego przepisu WLW nie wykorzystali możliwości wynikających z art. 126 ww. ustawy skierowania sprawy na drogę postępowania karnego. W jednym przypadku wydano czasowy nakaz wstrzymania obrotu, w dwóch innych zlikwidowano środki. Na przykład:

- *W hurtowni „ROLVET” w Lwówku Wlkp. na stanie znajdowało się 90 opakowań przeterminowanego produktu leczniczego weterynaryjnego Stronghold. Ponadto zakupiono i wprowadzono do obrotu substancje chemiczne, takie jak Jodoformium, siarczan miedzi, siarczan sodu. Na środki te będące w chwili kontroli na stanie magazynowym inspektor ds. nadzoru farmaceutycznego i paszowego z WIW wydał czasowy nakaz wstrzymania obrotu do czasu wydania decyzji administracyjnej.*

¹¹² Dz. U. Nr 144, poz. 1216

W 5 skontrolowanych hurtowniach stwierdzono sprzeczny z przepisami obrót lekami weterynaryjnymi. Sprzedawane były podmiotom nieuprawnionym produkty lecznicze weterynaryjne co było niezgodne z §1 ust 2 rozporządzenia Ministra RiRW z dnia 17 grudnia 2002 r. w sprawie wykazu podmiotów uprawnionych do zakupu (...) ¹¹³ Lekarze weterynarii wypisywali recepty do realizacji w hurtowni przez właściciela zwierząt lub producenta pasz. Takie postępowanie stanowi zagrożenie bezpieczeństwa żywności i jest dowodem braku zabezpieczenia przed niekontrolowanym stosowaniem środków farmaceutycznych w paszach i u zwierząt, od których pozyskuje się środki żywnościowe. Na przykład:

- *W hurtowni „FARMA-WET” Konstantynów Łódzki spośród 25 kwestionowanych i wybranych faktur 17 faktur dotyczyło sprzedaży produktów leczniczych weterynaryjnych podmiotom nieuprawnionym, tj. m.in. osobom fizycznym, zarodowej fermie kur.*

Spośród 10 skontrolowanych 2 PLWet. nie przestrzegało określonych „uośzz” przepisów dotyczących wydawania zezwoleń na prowadzenie obrotu środkami żywienia zwierząt. Na przykład:

- *Hurtownia „POLWETEX Biuro Handlowo-Marketingowe” w Olsztynie dnia 13 marca 2003 r. wystąpiła do PLWet. w Olsztynie z wnioskiem o wydanie pozwolenia na obrót środkami żywienia zwierząt (dodatkami paszowymi, materiałami paszowymi, premiksami). PLWet. do dnia kontroli, tj. 23 maja 2003 r. nie wydał decyzji ani w jakikolwiek inny sposób nie ustosunkował się do złożonego wniosku, nie zachowując terminów określonych w KPA.*

3.8. Działalność Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno - Spożywczych w zakresie nadzoru nad wytwarzaniem, obrotem i stosowaniem środków żywienia zwierząt

IJHAR-S rozpoczęła działalność 1 stycznia 2003 r., tj. z dniem wejścia w życie ustawy z dnia 21 grudnia 2000 r. o jakości handlowej artykułów rolno – spożywczych i podjęła w kontrolowanym okresie działania w celu zorganizowania nadzoru nad wytwarzaniem, obrotem i stosowaniem środków żywienia zwierząt.

W 10 skontrolowanych WIJHAR-S objęto nadzorem:

- 258 podmiotów prowadzących działalność w zakresie wytwarzania środków żywienia zwierząt. Ustalono, że nie była to liczba faktycznie działających wytwórców pasz. Na terenie tych samych województw IW zarejestrowała 368 podmiotów, a według ustaleń kontroli na tym terenie funkcjonowało faktycznie 390 podmiotów;
- 1.243 podmioty zajmujących się obrotem środkami żywienia zwierząt. W wyniku przeprowadzonej kontroli ustalono, że nie była to liczba faktycznie działających podmiotów. Na terenie tych samych województw IW zaewidencjonowała 2.109 podmiotów, a według ustaleń kontroli na tym terenie funkcjonowało faktycznie 2.217 podmiotów prowadzących obrót środkami żywienia zwierząt.

W trakcie kontroli 7 WIJHAR-S nie posiadało pełnego rozeznania odnośnie liczby podmiotów zajmujących się wytwarzaniem środków żywienia zwierząt oraz ich obrotem, a 4 WIJHAR-S nie podejmowało też konkretnych działań w celu ich ustalenia. Na przykład:

¹¹³ Dz. U. Nr 4, poz. 42

- *WIJHAR-S w Poznaniu nie dysponował pełną wiedzą o liczbie i lokalizacji producentów pasz i jednostek dokonujących ich składowania lub konfekcjonowania oraz dokonujących obrotu paszami. W ewidencji prowadzonej przez Inspektorat odnotowano istnienie 218 takich podmiotów, a według informacji uzyskanych z urzędów skarbowych tego rodzaju działalność prowadziło 847 podmiotów.*

W I kwartale 2003 r. WIJHAR-S przeprowadziły w trybie doraźnym 672 kontrole przedsiębiorców starających się o uzyskanie zezwolenia na prowadzenie działalności w zakresie wytwarzania i obrotu środkami żywienia zwierząt i wydały 516 wnioskodawcom, tj. 77% ogółu skontrolowanych, pozytywną opinię co do wymagań techniczno – organizacyjnych. W 5 WIJHAR-S stwierdzono brak pełnej współpracy właściwych terytorialnie PLWet., którzy zgodnie z art. 14 „uośzz” powinni w terminie 7 dni przekazać WIJHAR-S wnioski podmiotów o wydanie zezwolenia. Zgodnie z art. 44 przywołanej wyżej ustawy również organy IHAR-S obowiązane są współdziałać w zakresie nadzoru nad wytwarzaniem i obrotem środkami żywienia zwierząt z organami IW. Na przykład:

- *Do dnia 18 lipca 2003 r. WIJHAR-S w Szczecinie nie realizował zadań wynikających z porozumienia, zawartego w dniu 11 lutego 2003 r. pomiędzy GLWet. i GInsp.JHAR-S w sprawie zasad współpracy przy sprawowaniu nadzoru nad wytwarzaniem i obrotem środkami żywienia zwierząt. Współpraca ta ze strony WIJHAR-S ograniczała się do wydawania opinii o spełnieniu przez podmioty gospodarcze wymagań organizacyjno-technicznych do prowadzenia produkcji środków żywienia zwierząt lub obrotu tymi środkami. Do dnia zakończenia kontroli Inspektorat nie wyegzekwował od PLWet. z terenu woj. zachodniopomorskiego wykazów przedsiębiorstw prowadzących działalność w zakresie wytwarzania środków żywienia zwierząt oraz obrotu nimi. Nie uzgodniono – z ww. organami IW – planów pracy, a także nie przeprowadzono wspólnych kontroli i szkoleń dot. problematyki nadzoru nad środkami żywienia zwierząt.*

W 3 z 38 skontrolowanych zakładów wytwarzających środki żywienia zwierząt stwierdzono opóźnienia WIJHAR-S w wydawaniu opinii co do wymagań techniczno - organizacyjnych. Spowodowało to, że zakłady prowadziły działalność bez uzyskania ustawowych zezwoleń. W ocenie NIK działania WIJHAR-S należy ocenić jako nierzetelne. Na przykład:

- *Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowo- Usługowe „Agropasz” sp. z o.o. w Miliczu dnia 22 listopada 2002 r. złożyło wniosek do PLWet. w Miliczu o wydanie zezwolenia na prowadzenie działalności gospodarczej. PLWet. przesłał do Dolnośląskiego WIJHAR-S w celu uzgodnienia opinii. WIJHAR-S przeprowadził kontrolę i zobowiązał zakład do usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości. PPHU „Agropasz” pismem z dnia 18 marca 2003 r. poinformował o usunięciu części nieprawidłowości i zobowiązał się usunąć wszystkie do 21 marca 2003 r. Do dnia kontroli, tj. do dnia 7 maja 2003 r. zakład nie uzyskał opinii od WIJHAR-S. Zakład zajmuje się produkcją mieszanek paszowych, mieszanek paszowych uzupełniających zawierających premiksy, posiadające w swym składzie m.in. dodatki paszowe z grup: antybiotyki, kokcydiostatyki i inne środki farmakologiczne, stymulatory wzrostu, witaminy.*

Stwierdzono przypadek, że podmiot nie wywiązał się należycie z obowiązku zawiadomienia w wymaganym terminie PLWet. i podjął działalność bez wypełnienia tego ustawowego obowiązku, a zgłaszając ten fakt jedynie do WIJHAR-S.

- *W WIJHAR-S w Krakowie stwierdzono niezgłoszenie działalności w zakresie obrotu środkami żywienia zwierząt przez Firmę „W” z Andrychowa do PIW, która dokonała zgłoszenia do WIJHAR-S. Kontrola WIJHAR-S w tej firmie stwierdziła nieprawidłowości w obrocie środkami (przeterminowane premiksy) i ukarała mandatem członka zarządu Firmy „W” za wykroczenie z art. 46 ust. 1 pkt 9 „uośzz”.*

Ustalono, że 5 z 10 skontrolowanych WIJHAR-S nie podjęło nadzoru nad wytwarzaniem i stosowaniem środków żywienia zwierząt oraz obrotu nimi w pełnym zakresie określonym w art. 44 ust. 1 pkt 2 „uośzz”, tj. w zakresie ich wartości pokarmowej, zawartości substancji niepożądanych pochodzenia roślinnego lub substancji szkodliwie wpływających na zdrowie zwierząt oraz prawidłowości oznakowania środków wprowadzanych do obrotu. Kontrole przeprowadzane były jedynie w zakresie spełniania wymagań technicznych i organizacyjnych obowiązujących przy wytwarzaniu i obrocie środkami żywienia zwierząt. Stwierdzony przez WIJHAR-S w dotychczas przeprowadzonych kontrolach wysoki udział uchybień (w 61 % kontroli) wskazywał na pilną potrzebę objęcia większej ilości podmiotów kontrolą. Na przykład:

- *WIJHAR-S w Poznaniu ograniczał się jedynie do kontroli i wydawania opinii dotyczących spełniania przez przedsiębiorców wymagań technicznych i organizacyjnych w zakresie wytwarzania i obrotu paszami. Nie przeprowadzał natomiast kontroli w zakresie: określenia wartości pokarmowej środków żywienia zwierząt, ustalania zawartości substancji niepożądanych pochodzenia roślinnego lub substancji szkodliwie wpływających na zdrowie zwierząt, prawidłowości oznakowania środków żywienia zwierząt, w tym także oznakowanie importowanych surowców zawierających składniki genetycznie zmodyfikowane oraz gotowych pasz zawierających te składniki oraz badania mieszanek wprowadzanych do obrotu pod kątem spełniania określonych wymogów (art. 32 ust. 1 „uośzz”).*

Pomimo stwierdzonych nieprawidłowości pracownicy 4 WIJHAR-S nie korzystali z możliwości nałożenia kar grzywny wynikającej z przepisu art. 46 „uośzz”. Na przykład:

- *Pracownicy WIJHAR-S w Poznaniu posiadający upoważnienia do nakładania grzywien nie korzystali z tych instrumentów dyscyplinujących do czasu rozpoczęcia kontroli NIK. W trakcie kontroli NIK i na wniosek NIK, WIJHAR-S przeprowadził 3 kontrole, w wyniku których na 2 podmioty nałożono mandaty karne (oba za niewłaściwe oznakowania pasz zawierających organizmy genetycznie zmodyfikowane, w wysokości 250 zł i 400 zł).*

Niedostateczne było wyposażenie 4 WIJHAR-S w urządzenia laboratoryjne i do pobierania próbek pasz do badań. Z powodu ich braku badania laboratoryjne dotyczące określenia wartości pokarmowej środków żywienia zwierząt wykonywano w niepełnym zakresie¹¹⁴. Zdaniem NIK, środki programu Phare PL 01.04.05 *system kontroli środków żywienia zwierząt*, którego realizację rozpoczęto w grudniu 2002 r., powinny być szybciej uruchomione m. in. na doposażenie w sprzęt analityczny i specjalistyczny laboratoriów Inspekcji. Środki na ten program do wykorzystania przez GIJHAR-S w 2003 r. wynoszą 2.121 tys. zł.

- *Laboratorium WIJHAR-S we Wrocławiu w niepełnym zakresie wykonywało badania laboratoryjne dotyczące określania wartości pokarmowej środków żywienia zwierząt, ograniczając je w analizowanym okresie do 2 podstawowych składników pokarmowych, tj. wilgotności i białka ogólnego. Natomiast poziom innych składników pokarmowych takich jak: włókno surowe, olej, tłuszcz surowy, skrobia, cukry i laktoza nie był określany, ze względu na brak stosownych urządzeń i wyposażenia do ich oznaczania. W I kw. 2003 r. przebadano ogółem 3 partie środków reprezentujące 29,7 ton oraz 1 na zlecenie – 28 ton. Badania kontrolne dotyczące 2 mieszanek pełnoporcjowych dla prosiąt i warchlaków*

¹¹⁴ „W nadzorze paszowym Polski corocznie badane są próbki pochodzące z około 20 tys. ton wyrobów paszowych przy produkcji 4,6 mln ton, co daje 1 próbkę na 46.000 ton. Ocena jest zatem fragmentaryczna (dla porównania w Bawarii bada się 1 próbkę na 1000 ton) - prof. dr hab. Jędrzej Krupiński (Instytut Zootechniki) „Nadzór nad jakością pasz i żywnością zwierząt jako pierwsze ogniwo bezpiecznej żywności”.

(„PW”) wyprodukowanych przez Produkcyjno – Usługową Spółdzielnię Pracy – Wytwórnę Pasz w Miliczu, wykazały w 1 partii zaniżoną o 2,1% zawartość białka, przy czym odstąpiono od wszczęcia postępowania administracyjnego w tym przypadku, ze względu na małą wartość należnej i dodatkowej kwoty z tytułu pogorszonej jakości (197 zł).

3.9. Przestrzeganie wymagań przez podmioty prowadzące działalność w zakresie wytwarzania, obrotu i stosowania środków żywienia zwierząt

W trakcie przeprowadzanej przez NIK kontroli, organy IW i IJHAR-S na podstawie art. 12 ustawy o NIK, przeprowadziły pod nadzorem poszczególnych 10 Delegatur NIK i w części z udziałem kontrolerów NIK, kontrolę 38 podmiotów zajmujących się wytwarzaniem środków żywienia zwierząt. Stanowiło to ok. 7,7% ogólnej liczby tych podmiotów wykazanych przez GIW na koniec 2002 r. Przeprowadzono ponadto kontrolę 20 podmiotów zajmujących się obrotem środkami żywienia zwierząt i kontrolę ich stosowania w 45 gospodarstwach rolnych.

Stwierdzone podczas kontroli nieprawidłowości świadczą, że nadzór IW i IJHAR-S nad podmiotami nie był skuteczny.

3.9.1. Spośród objętych badaniami kontrolnymi 38 przedsiębiorców zajmujących się wytwarzaniem środków żywienia zwierząt ok. 75% z nich (28 przedsiębiorstw) prowadziło działalność nie zawsze przestrzegając obowiązujących wymogów. I tak:

a) Wbrew przepisom art. 4 „uośzz” 12 przedsiębiorców przy wytwarzaniu środków żywienia zwierząt stosowało w 2003 r. materiały paszowe zawierające źródło białka pochodzącego z tkanek zwierząt. W 4 przypadkach stwierdzono nieprawidłowości przy wytwarzaniu pasz z użyciem mączek zwierzęcych. Postępowanie takie było szczególnie niebezpieczne ze względu na zagrożenie chorobą BSE ponieważ krzyżowe skażenie paszy dla przeżuwaczy przetworzonym białkiem zwierzęcym może spowodować wystąpienie choroby zakaźnej u zwierząt i ludzi. Na przykład:

- *W Mieszalni Pasz „Polpasz” Sp. z o.o. w Suchożebrach brak było szczegółowej dokumentacji na podstawie której można wnioskować o prawidłowo przebiegającej kolejności procesów produkcji i zachowania procedur. W zeszytach produkcyjnych zaznacza się czyszczenie linii produkcyjnej otrębami, nie ma natomiast ilości zastosowanej mieszanki czyszczącej, jak też udokumentowania, iż odbył się istotnie tuż przed produkcją pasz dla przeżuwaczy. Zakład prowadzi produkcje mieszanek paszowych dla przeżuwaczy, trzody chlewnej i drobiu. Do wytwarzania pasz dla trzody i drobiu stosuje się mączkę mięsna produkcji krajowej.*

b) W 2 przedsiębiorstwach stwierdzono nieprawidłowości w oznakowaniu produktów odnośnie zawartości w nich mączek zwierzęcych. Postępowanie takie było szczególnie niebezpieczne ze względu na zagrożenie chorobą BSE. Na przykład:

- *W Wytwórni Pasz w Brzesku Rolimpex S.A. Oddział w Bloku Dobroszyckim analiza prawidłowości oznakowania wyrobów gotowych (przeprowadzona dla etykiet mieszanek „Gęś finisz” i „Trzoda finisz” wykazała niezgodności z recepturami. Na etykietach mieszanki „Gęś finisz” wyszczególniono w składzie surowcowym m.in. mączki zwierzęce, pomimo że przedłożona receptura w swoim składzie nie przewidywała mączek zwierzęcych. Na etykietach mieszanki „Trzoda finisz” nie uwzględniono mączek zwierzęcych, a które wg receptury nr 198 z dnia 28 kwietnia 2003 r. dodano w ilości 3,2%.*

c) Wytwarzanie środków żywienia zwierząt dla przeżuwaczy nie odbywało się na wyodrębnionej odrębnej linii technologicznej (co wyjaśniano brakiem rozporządzenia w sprawie szczegółowych wymagań technicznych i organizacyjnych dotyczących wytwarzania środków żywienia zwierząt).

- *Wytwórnia Pasz – A.M. w Kcyni produkuje pasze dla trzody chlewnej, bydła, koni, drobiu, królików, jeleni, strusi, flamingów, gryzoni (laboratoryjnych) w ilości ok. 150 ton/tygodniowo. Ustalono, że zakład produkuje pasze dla przeżuwaczy na wspólnej linii technologicznej z paszami dla innych gatunków zwierząt. Produkcja pasz odbywa się pod nadzorem zatrudnionego lekarza weterynarii.*
- d)** W 6 przedsiębiorstwach stwierdzono niewłaściwe warunki techniczne i sanitarno-porządkowe prowadzonych procesów technologicznych. Na przykład:
 - *W Wytwórni Pasz w Brzesku Rolimpex S.A. Oddział w Bloku Dobroszyckim stan techniczny pokrycia dachowego magazynu przechowywania surowców i komponentów paszowych z uwagi na nieszczelności groził zamoczeniem przechowywanych surowców. Ściany magazynu nie zabezpieczały przed dostępem gryzoni (ubytki, brak szczelności).*
- e)** W 4 wytwórniach nadzór Inspekcji był niewłaściwy. Próby archiwalne przechowywane były niezgodnie z przepisami art. 10 „uośzz”. Na przykład:
 - *W Mieszalni Pasz „Polpasz” Sp. z o.o. w Suchożebkach przechowywanie prób archiwalnych odbywa się nieprawidłowo. Brak jest specjalnego pomieszczenia na próby lub szaf zamykanych na klucz. Próby przechowywane są w plastikowych skrzyniach. Zgodnie z art. 10 ust. 2 „uośzz” próbki archiwalne powinny być umieszczone w zabezpieczonym opakowaniu, oznakowane w sposób umożliwiający ich identyfikację i przechowywane w warunkach uniemożliwiających wystąpienie zmian w ich składzie i właściwościach.*
- f)** W 3 przedsiębiorstwach produkujących pasze znajdowały się przeterminowane surowce. Na przykład:
 - *W Wytwórni Pasz w Brzesku Rolimpex S.A. Oddział w Bloku Dobroszyckim w trakcie kontroli od 27 maja do 3 czerwca 2003 r. stwierdzono, że 14,4 tony mączki rybnej paszowej, której producentem była firma RUT PASZ sp. z o.o., oznakowane było etykietami przez producenta tylko na części opakowań jednostkowych. Etykiety zawierały m.in. datę produkcji – 2002.12. Producent nie umieścił na etykietach okresu ważności. Kierownik laboratorium określił 4 miesięczny okres ważności dla tego rodzaju surowca. Dnia 20 maja 2003 r. zwrócono się do ZHW w Katowicach o przebadanie w kierunku mikrobiologicznym i chemicznym mączki rybnej z dostawy z dnia 20 grudnia 2002 r.*
- g)** W produkcji pasz w 2 przedsiębiorstwach stosowano premiksy lecznicze z naruszeniem przepisów Na przykład:
 - *Podczas kontroli BASF POLSKA Sp. z o.o. Wytwórnia Premiksów Kutno stwierdzono, że wytwórnia nie posiadała zezwolenia na produkcje pasz leczniczych – premiksów leczniczych. Zakład do dnia 14 marca 2003 r. wyprodukował premiks z dodatkiem tylozyny bez nadzoru IW, co było niezgodne z rozporządzeniem MRiRW z dnia 17 grudnia 2002 r. w sprawie pasz leczniczych i rozporządzeniem MRiRW z dnia 10 stycznia 2003 r. w sprawie nadzoru nad obrotem produktami leczniczymi (...) oraz potwierdzone protokołem kontroli PLWet. w Kutnie z dnia 14 marca 2003 r. Po decyzji PLWet. zakazującej w trybie art. 108 KPA produkcji premiksu leczniczego zakład nie produkuje premiksów – pasz uważanych za lecznicze.*
- h)** W 6 przedsiębiorstwach wytwarzających środki żywienia zwierząt część produktów nie była oznakowana zgodnie z wymogami art. 38 „uośzz”. Na przykład:
 - *W „RAIFFPOL” Sp. z o.o. w Słupsku – Zakład Rolno-Przemysłowy w Głobinie stwierdzono wprowadzanie do obrotu pasz nieoznakowanych oraz nieoznaczania produktów zawierających GMO. Za naruszenie przepisów ukarano w trakcie kontroli kierownika Zakładu karą grzywny w wysokości 300 zł.*
- i)** Dokumentacja prowadzona była nierzetelnie w 4 przedsiębiorstwach. Spis wytwarzanych środków żywienia zwierząt nie spełniał wymogów określonych przepisami art. 8 „uośzz”. Na przykład:
 - *W Przedsiębiorstwie Produkcyjno-Handlowo- Usługowym „Agropasz” sp. z o.o. w Miliczu w spisie wytwarzanych środków żywienia zwierząt nie wpisywano nr serii i daty produkcji*

użytych premiksów. PLWet. wydał decyzje zobowiązującą do natychmiastowego usunięcia ww. uchybień.

j) Stwierdzono przypadek prowadzenia działalności bez uzyskania zezwolenia PLWet. na wytwarzanie pasz.

- *Wytwórnia pasz „Star-Wet” – C.T. w Lubichowie prowadziła działalność nie posiadając decyzji PLWet. zezwalającej na produkcję pasz.*

3.9.2. Spośród skontrolowanych 20 podmiotów prowadzących obrót środkami żywienia zwierząt nieprawidłowości i uchybienia stwierdzono w przypadku działalności ¾ podmiotów.

a) W 4 podmiotach stwierdzono przeterminowane środki żywienia zwierząt. Na przykład:

- *W Małopolskiej Spółdzielni Handlowej „Wizan” Andrychów – MTM w Wieprzu w trakcie kontroli 2 i 3 lipca 2003 r. stwierdzono, że oferowano do sprzedaży 5 rodzajów przeterminowanych premiksów w łącznej ilości 64 kg. WIJHAR-S w Krakowie wydał decyzję z dnia 2 lipca 2003 r. zakazującą wprowadzenia do obrotu zakwestionowanych produktów.*

b) Trzy skontrolowane podmioty prowadzące obrót środkami żywienia zwierząt nie zgłosiły działalności do WIJHAR-S. Na przykład:

- *Do dnia kontroli w dniu 19 maja 2003 r. Prezes Zarządu „POLFARM” Sp. z o.o. w Lublinie nie zgłosił Lubelskiemu WInsp.IJHAR-S działalności gospodarczej.*

c) W 2 podmiotach prowadzących obrót znajdowały się w sprzedaży środki żywienia zwierząt, które nie odpowiadały wymaganiom jakościowym. Na przykład:

- *Próbka koncentratu plus dla trzody 54, produkcji DOSSCHE Sandomierz nie odpowiadała wymaganiom jakościowym, ze względu na zaniżoną o 5,25 białka surowego.*

d) W obrocie środkami żywienia zwierząt stwierdzono nieprawidłowości w ich składowaniu oraz niewłaściwe warunki techniczne w jakich odbywał się obrót, co zagrażało pogorszeniem jakości składowanych tam środków żywienia zwierząt. Pomieszczenia nie odpowiadały warunkom technicznym określonym w „uośzz”. Nieprawidłowości stwierdzono podczas kontroli 4 podmiotów.

e) W 6 skontrolowanych podmiotach prowadzących obrót środkami żywienia zwierząt część produktów nie była prawidłowo oznakowana i nie zawierała niezbędnych dla nabywcy informacji. Było to sprzeczne z art. 38 „uośzz. Na przykład:

- *W ProMleko Serwis Sp. z o.o. znajdowało się w sprzedaży m.in. 2,05 tony 10% koncentratu dla krów wysokomlecznych K-2, który nie posiadał określenia rodzaju środka żywienia zwierząt oraz sposobu stosowania, w tym zasad bezpiecznego użycia.*

f) Podczas kontroli 1 podmiotu stwierdzono, że w obrocie znajdowała się mączka zwierzęca. Zgodnie z art. 4 ust. 1 pkt 3 „uośzz” zabrania się w wypadku zwierząt gospodarskich wprowadzania do obrotu materiałów paszowych zawierających źródło białka pochodzące z tkanek zwierzęcych. Stwierdzono nieprawidłowości w oznakowaniu mączki zwierzęcej. Postępowanie takie jest szczególnie niebezpieczne ze względu na zagrożenie chorobą BSE. Na przykład:

- *W Przedsiębiorstwie Rolniczo-Handlowym „AGROPLON” Klebark Wielki w dniu kontroli dnia 23 czerwca 2003 r. znajdowało się w workach – które nie były legalizowane i w jakikolwiek sposób oznakowane – 2.950 kg produktu określonego jako mączka mięsno - kostna. Dostawa od producenta, którym była firma SARIA Polska Sp. z o.o. Warszawa, Oddział w Długim Borku, udokumentowana była fakturą z dnia 16 czerwca 2003 r. na dostawę 3.560 kg mączki mięsno – kostnej. Po wydaniu przez Z-cę WInsp.JHAR-S w dniu 25 czerwca 2003 r. decyzji nakazującej wycofanie z obrotu tej mączki w związku z naruszeniem art. 38 „uośzz” mączka została przez producenta dnia 24 czerwca 2003 r.*

oznakowana. W związku z usunięciem przyczyny wydania decyzji została ona uchylona przez WInsp.JHAR-S w Olsztynie.

3.9.3. Spośród skontrolowanych 45 gospodarstw utrzymujących zwierzęta gospodarskie nieprawidłowości i uchybienia w wytwarzaniu i stosowaniu środków żywienia zwierząt stwierdzono w przypadku 40% gospodarstw.

a) Ok. 10% gospodarstw posiadało własne mieszalnie pasz, a środki żywienia zwierząt zakupywane były od podmiotów prowadzących działalność w zakresie ich wytwarzania. Sposób wytwarzania paszy we własnych mieszalniach i jej składowania stanowił zagrożenie rozprzestrzeniania się BSE, co nawet w przypadku zaprzestania wytwarzania pasz z udziałem mączki wobec długiego okresu wylegania tej choroby stwarza zagrożenie dla bezpieczeństwa. Na przykład:

- *Podczas przeprowadzonej dnia 12 maja 2003 r. kontroli mieszalni pasz w Gospodarstwie Rolnym Z.M. w Złotnikach stwierdzono, że produkowane są pasze sypkie dla trzody chlewnej i bydła na potrzeby własne gospodarstwa. PLWet. po kontroli przeprowadzonej 15 października 2002 r. - podczas której stwierdzono m.in., że mączka mięsno-kostna składowana była na pryzmie w płaskim magazynie razem z innymi materiałami paszowymi - wydał zalecenie badania wyprodukowanych w mieszalni pasz dla bydła na obecność przetworzonego białka zwierzęcego. Badań nie wykonano. Od dnia 21 marca 2003 r. gospodarstwo zobowiązało się nie stosować materiałów paszowych w postaci mączek zwierzęcych. Mieszalnia w dniu kontroli stosowała w produkcji pasz tłuszcz utylizacyjny i produkowała pasze trzodowe z jego zawartością i bydłęce na jednej linii technologicznej. Właściciel i pracownicy nie byli świadomi, że istnieje ryzyko zanieczyszczenia paszy dla bydła białkiem pochodzenia zwierzęcego z tłuszczu utylizacyjnego. Po kontroli i wydaniu decyzji przez PLWet. - zobowiązującej do zaprzestania produkcji paszy dla bydła na jednym ciągu technologicznym, na którym produkowana jest pasza dla trzody z zawartością tłuszczu utylizacyjnego - właściciel zobowiązał się do niestosowania tłuszczu utylizacyjnego w mieszankach paszowych przeznaczonych do żywienia trzody chlewnej, a wznowienie stosowania tego tłuszczu nastąpi po uruchomieniu nowej linii technologicznej do produkcji pasz bydłowych.*

b) W 12 gospodarstwach stwierdzono powtarzające się nieprawidłowości dotyczące warunków przygotowania, przechowywania i zadawania pasz oraz utrzymywania zwierząt gospodarskich. Na przykład:

- *Podczas kontroli w 3 gospodarstwach rolnych na terenie woj. łódzkiego stwierdzono:*
 - *brak książek leczenia zwierząt gospodarskich, ewidencji upadków zwierząt, a także udokumentowanego sposobu zagospodarowania padłych sztuk,*
 - *brak badań wody w chowie zwierząt jak i w produkcji pasz,*
 - *funkcjonujące mieszalnie pasz nie były zgłaszane do PLWet., ich stan sanitarno-weterynaryjny oceniono jako niedostateczny, a produkowane pasze nie były poddawane badaniom laboratoryjnym w kierunku fizyko-chemicznym, bakteriologicznym i mikologicznym.*

3.10. Wykonywanie przez Instytut Zootechniki zadań w zakresie środków żywienia zwierząt

Z dniem 1 stycznia 2003 r. - na podstawie rozporządzenia Ministra RiRW z dnia 20 grudnia 2002 r. - nastąpiło połączenie Instytutu Zootechniki z siedzibą w Krakowie (IZ) z Centralnym Laboratorium Przemysłu Paszowego w Lublinie (CLPP), które funkcjonuje w strukturze wewnętrznej IZ jako Krajowe Laboratorium Pasz (KLP).

Instytut Zootechniki nie prowadził monitorowania produkcji pasz i surowców pochodzenia zwierzęcego - do czego zobowiązany był statutem zatwierdzonym 25 kwietnia 2002 r. przez Ministra RiRW - oraz monitorowania jakości pasz stosownie

do rozporządzenia MRiRW z dnia 20 grudnia 2002 r. w sprawie połączenia Instytutu Zootechniki z Centralnym Laboratorium Przemysłu Paszowego. Rozporządzenie stanowi, że przedmiotem działania Instytutu jest monitorowanie hodowli, warunków utrzymania zwierząt oraz jakości pasz i surowców pochodzenia zwierzęcego. W ocenie NIK było to postępowanie nierzetelne.

W Krajowym Centrum Informacji o Paszach zgromadzono dane dotyczące 2.550 pasz i ponad 21 tys. wyników analiz chemicznych dla poszczególnych pasz. Zdaniem NIK, działania IZ w zakresie upowszechniania informacji o paszach były nieskuteczne i nie wywołały zainteresowania ze strony hodowców i producentów środków żywienia zwierząt Krajowym Centrum Informacji o Paszach. Wpływ na ten stan miał m.in. ograniczony dostęp do bazy danych. Obsługą Bazy Informacyjnej o Paszach zajmowała się jedna osoba, która udzielała informacji telefonicznych oraz przyjmowała i wprowadzała nowe informacje do bazy. Jednocześnie nie było systemu pozwalającego na powszechny bezpośredni dostęp do tych informacji np. poprzez Internet. Faktyczne powszechne udostępnienie bazy danych następowało jedynie co 6 – 8 lat w formie wydawanych przez Instytut norm żywienia zwierząt.

Byłe CLPP nie zrealizowało swych zadań dotyczących prowadzenia badań naukowych i prac badawczo-rozwojowych z zakresu przemysłu paszowego i utylizacyjnego oraz przystosowania ich wyników do wdrożenia w praktyce. W 2001 r. wykonano 4 tematy badawcze, a w 2002 r. 5 tematów. Nie opracowano jednak instrukcji wdrożeniowych i upowszechnieniowych związanych z wynikami prac naukowych i rozwojowych. W latach 2000-2002 udzielone CLPP dotacje na działalność naukową wykazywały stałą tendencję spadkową, tj. odpowiednio 147,0 tys. zł (6,86% środków na działalność), 140,8 tys. zł (6,16%) i 84,6 tys. zł (4,01%), a podstawowym źródłem finansowania działalności CLPP były środki uzyskiwane z prowadzonej laboratoryjnej działalności usługowej. Ilość usługowych badań analitycznych pasz wzrosła z 2.209 w 2000 r. do 2.635 prób produktów paszowych w 2002 r. Powyższe wskazuje, że b. CLPP było praktycznie placówką usługową, a nie jednostką badawczo – rozwojową.

Realizacja programów pomocowych obejmujących środki żywienia zwierząt była nieskuteczna. Ustalono, że CLPP nie wykorzystało w 2002 r. 970 tys. zł przyznanych w ramach realizacji programu Phare PL 0104.05 *Dostosowanie systemu nadzoru i kontroli nad środkami żywienia zwierząt do wymagań Unii Europejskiej*. Zgodnie z umową zawartą 26 listopada 2002 r. przez Dyrektora CLPP z Ministrem Rolnictwa i Rozwoju Wsi zobowiązano się dokonać - w terminie do 20 grudnia 2002 r. - zakupu sprzętu laboratoryjnego potrzebnego do badań środków żywienia zwierząt za 800 tys. zł oraz materiałów biurowych i drobnego sprzętu laboratoryjnego niezbędnego do realizacji szkoleń i pokazów w kwocie 170 tys. zł. W ocenie NIK postępowanie takie było nierzetelne gdyż przyjęto nierealny do dotrzymania termin realizacji w ciągu 24 dni wobec wymogu stosowania procedur przetargowych. MRiRW 27 listopada 2002 r. przekazało CLPP 970 tys. zł, które 17 grudnia 2002 r. zostały wraz z odsetkami zwrócone do MRiRW. Aneks do umowy przesunięto termin realizacji zadania na 19 grudnia 2003 r., a MRiRW 7 kwietnia 2003 r. przekazało Instytutowi 970 tys. zł.

III. OPIS POSTĘPOWANIA KONTROLNEGO I DZIAŁANIA PODJĘTE PO ZAKOŃCZENIU KONTROLI

1. Wszystkie protokoły kontroli zostały podpisane bez zastrzeżeń przez kierowników 57 skontrolowanych jednostek. O wynikach kontroli informowano na bieżąco kierowników jednostek kontrolowanych. Przeprowadzono 6 narad w toku kontroli.
2. Ustalenia kontroli omawiane były na 12 naradach pokontrolnych. Wyniki kontroli przedstawione zostały w wystąpieniach, skierowanych w trybie art. 60 ustawy o NIK do kierowników skontrolowanych jednostek oraz w 2 wystąpieniach do kierowników jednostek nadrzędnych. Zgłoszono 1 zastrzeżenie (GLWet.) w sprawie ocen, uwag i wniosków zawartych w wystąpieniu.
3. W trybie art. 12 pkt 2 ustawy o NIK, pod kierownictwem przedstawicieli Delegatur NIK, Inspekcja Weterynaryjna przeprowadziła kontrolę wytypowanych wspólnie 105 jednostek, a Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych przeprowadziła kontrolę wytypowanych wspólnie 31 jednostek.
4. W związku z przeprowadzoną kontrolą - w trybie art. 29 pkt 2 lit. f ustawy o NIK - zasięgnięto informacji łącznie w 156 jednostkach, tj. w urzędach miast i gmin, urzędach skarbowych, Urzędach Statystycznych w województwach, akademiach rolniczych oraz w GUS, Ministerstwie Środowiska, Ministerstwie Gospodarki, Agencji Rynku Rolnego, Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Polskim Związku Producentów Pasz, Instytucie Fizjologii i Żywienia Zwierząt Polskiej Akademii Nauk, Państwowym Instytucie Weterynaryjnym.
5. Do skontrolowanych jednostek NIK skierowała łącznie 181 wnioski pokontrolne, z których wg stanu na dzień 17 grudnia 2003 r. zrealizowano 102 wnioski, nie zrealizowano 65 wniosków, a pozostałe 14 pozostawało w trakcie realizacji. W wystąpieniach pokontrolnych wnioskowano m.in.

Do Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi o:

- Podjęcie działań dla przyspieszenia prac legislacyjnych w celu wydania wszystkich aktów wykonawczych do ustawy weterynaryjnej i ustawy o środkach żywienia zwierząt.
- Przeprowadzanie kontroli podległych Inspekcji także w zakresie wykonywania przez nie zadań nadzoru nad środkami żywienia zwierząt oraz wdrażania uregulowań prawnych dotyczących problematyki sektora paszowego i utylizacyjnego.
- Przyspieszenie działań na rzecz pełnego wdrożenia programu restrukturyzacji i modernizacji przemysłu utylizacyjnego mając na uwadze także uwarunkowania związane z akcesją Polski do UE.
- Spowodowanie maksymalnego wykorzystania środków w ramach realizacji projektu Phare PL 01.04.05 „Dostosowanie systemu nadzoru i kontroli nad środkami żywienia zwierząt do wymagań UE”.

W odpowiedzi na wystąpienie pokontrolne Minister RiRW poinformował, że w znacznym stopniu przyspieszono prace zmierzające do wydania zaległych aktów wykonawczych. W harmonogramie prac nad wydawaniem przepisów wykonawczych

do aktualnie obowiązującej ustawy weterynaryjnej oraz „uoózz” przyjęto, że przepisy te zostaną ogłoszone do końca 2003 r. Minister RiRW poinformował, że według stanu na 14 października 2003 r. opublikowano 61 rozporządzeń i 1 obwieszczenie czyli zrealizowano 66 delegacji na 93 upoważnienia zawarte w ustawie weterynaryjnej oraz ogłoszono 19 rozporządzeń na 22 rozporządzenia do wydania których upoważnia ustawa o środkach żywienia zwierząt. Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zmianie ustawy o środkach żywienia zwierząt oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 122, poz. 1144) zawiera 6 delegacji do Ministra RiRW do wydania przepisów wykonawczych – jedno rozporządzenie jest w uzgodnieniach międzyresortowych, 3 w uzgodnieniach wewnętrznych, a pozostałe 2 w fazie projektu.

Kierownictwo MRiRW podjęło decyzję o zastąpieniu ustawy weterynaryjnej pięcioma samodzielnymi aktami prawnymi, tj. ustawami o: weterynaryjnej kontroli granicznej, kontroli weterynaryjnej w handlu, zdrowiu zwierząt i zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, wymaganiach weterynaryjnych dla produktów pochodzenia zwierzęcego, Inspekcji Weterynaryjnej (wejdą w życie 1 maja 2004 r.). Na podstawie „Branżowego programu restrukturyzacji i modernizacji przemysłu utylizacyjnego w Polsce”, do końca 2004 r. otwarta jest linia kredytowa niskooprocentowanego kredytu preferencyjnego BR 16.

Ministerstwo podjęmie w 2004 r. w podległych Inspekcjach kontrole w zakresie wykonywania nadzoru nad środkami żywienia zwierząt oraz wdrażania uregulowań prawnych dotyczących sektora paszowego i utylizacyjnego.

Prowadzone są prace nad wdrożeniem do polskiego prawodawstwa postanowień Dyrektywy Rady 95/53/WE z dnia 25 października 1995 r. ustanawiającej zasady dotyczące organizacji urzędowych inspekcji w dziedzinie żywienia zwierząt. Zostaną one uwzględnione w kolejnej nowelizacji „uoózz”.

Do Głównego Lekarza Weterynarii o:

- Wydawanie zezwoleń na import środków żywienia zwierząt, zgodnie z obowiązującymi przepisami określającymi wymogi weterynaryjne, po spełnieniu których środki te mogą być wprowadzone na polski obszar celny.
- Dostosowanie do obowiązujących przepisów *Tymczasowej Instrukcji Głównego Lekarza Weterynarii z dnia 22 maja 2003 r. w sprawie weterynaryjnej kontroli granicznej środków żywienia zwierząt wprowadzanych na polski obszar celny, nie objętych obwieszczeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 maja 2003 r. w sprawie wykazu towarów podlegających weterynaryjnej kontroli granicznej.*
- Zawiadomienie właściwych organów weterynaryjnych Francji i Niemiec o wydaniu świadectw zdrowia, pomimo że eksportowane z tych państw środki żywienia zwierząt nie spełniały wymogów kraju importera, tj. Polski.
- Wzmożenie działań mających na celu prawidłową koordynację i kontrolę działania całej IW w zakresie nadzoru nad jakością środków żywienia zwierząt poprzez:
 - zapewnienie rzetelnego sporządzania sprawozdań w zakresie nadzoru weterynaryjnego i stanu sanitarnego obiektów oraz weryfikację sprawozdań sporządzanych przez wojewódzkich lekarzy wet.,
 - zobowiązanie powiatowych lekarzy wet. do ustalenia rzeczywistej liczby podmiotów zajmujących się produkcją i obrotem środkami żywienia zwierząt dla pozyskania wiarygodnych danych niezbędnych do stworzenia ewidencji tych

- podmiotów i przekazania rzetelnej informacji dla ministra właściwego ds. rolnictwa,
- ustalenie rzeczywistej liczby funkcjonujących hurtowni,
 - zwiększenie nadzoru nad wykonywaniem przez IW zadań w zakresie przestrzegania wet. procedur granicznych, właściwego postępowania z odpadami szczególnego i wysokiego ryzyka oraz rzetelności w zbieraniu i przetwarzaniu danych.
- Objęcie nadzorem niekontrolowanego zagospodarowania odpadów powstałych przy uboju zwierząt poprzez dążenie do objęcia badaniami lekarsko – weterynaryjnymi wszystkich zwierząt rzeźnych.
 - Podjęcie działań mających na celu otrzymanie przez GIW pełnej informacji w zakresie obrotu środkami żywienia zwierząt poprzez wystąpienie do GUS o objęcie tych zagadnień programem badań statystycznych.
 - Sprawdzenie realizacji i wyników dochodzeń przeprowadzonych na polecenie GLWet. przez wojewódzkich lekarzy weterynarii w sprawie prawidłowości postępowania organów Inspekcji Weterynaryjnej dot. nieobjęcia nadzorem podmiotów prowadzących działalność w zakresie produkcji i obrotu środkami żywienia zwierząt.

Zastrzeżenia w trybie art. 61 ust. 1 ustawy o NIK do ocen, uwag i wniosków zawartych w wystąpieniu pokontrolnym zgłosił GLWet. Zastrzeżenia dotyczyły:

- legalności wydania zezwoleń na import środków żywienia zwierząt,
- wydania niezgodnej z przepisami *Tymczasowej Instrukcji w sprawie weterynaryjnej kontroli granicznej*,
- niewystąpienia do odpowiednich organów Francji i Niemiec odnośnie wysłania do Polski mączek nie spełniających określonych wymogów,
- braku pełnej ewidencji podmiotów prowadzących działalność w zakresie pasz,
- braku danych o podmiotach prowadzących obrót środkami żywienia zwierząt i środkami farmaceutycznymi,
- zagrożeń w zagospodarowaniu mączek mięsno-kostnych,
- braku terminowej kontroli zleconej organom IW w zakładach utylizacyjnych.

Kolegium NIK uchwałą z dnia 22 października 2003 r. zastrzeżenia oddaliło w całości.

W odpowiedzi na wystąpienie pokontrolne GLWet. pismem z dnia 8 grudnia 2003 r. poinformował, że:

- W kwestii wydawania zezwoleń na import środków żywienia zwierząt, które w ocenie NIK stanowiły działania nielegalne, ponownie zwrócił się do MRiRW pismem z dnia 27 listopada 2003 r., w którym podkreślił, że „*sytuacja taka wynika z braku wykonania przez ministra właściwego do spraw rolnictwa delegacji ustawowej z art. 11 ust. 6*” ustawy weterynaryjnej „*oraz, że brak tego powszechnie obowiązującego aktu prawnego określającego kryteria weterynaryjne dla przywożonych środków żywienia zwierząt uniemożliwia dokonanie kontroli towaru na granicy przez granicznego lekarza weterynarii (zgodnie z art. 14 ustawy weterynaryjnej) i w miejscu przeznaczenia przez powiatowego lekarza weterynarii (zgodnie z art. 15 ustawy weterynaryjnej)*”. GLWet. poinformował, że Minister

RiRW w dniu 3 listopada 2003 r. podpisał rozporządzenie w sprawie wzorów świadectw zdrowia dla towarów przywożonych na terytorium RP.

- Tymczasowa Instrukcja w sprawie weterynaryjnej kontroli granicznej środków żywienia zwierząt została uchylona.
- Przygotowane zostało odpowiednie pismo w sprawie powiadomienia organów Niemiec i Francji o nieprawidłowym wydaniu przez służby weterynaryjne tych krajów świadectw zdrowia.
- W planie kontroli na 2004 r. zostaną ujęte kontrole wykonania przez terenowe organy IW obowiązków związanych z rejestracją i kontrolą podmiotów zajmujących się środkami żywienia zwierząt.
- Zostanie ustalona faktyczna liczba funkcjonujących hurtowni farmaceutycznych.
- Pismem z dnia 3 września 2003 r. nakazał kontrolę mającą na celu monitoring zakładów utylizacyjnych.
- Zakazał wystawiania świadectw zdrowia na towary wywożone z Polski gdy podmiot eksportujący nie został wpisany na listę GLWet.
- Zalecił kontrolne ważenie niejadalnych produktów pochodzenia zwierzęcego pochodzących od bydła celem określenia rzeczywistej ilości odpadów od jednej sztuki oraz przygotował do WLWet. pismo z poleceniem wzmożenia nadzoru nad zagospodarowaniem produktów ubocznych pochodzenia zwierzęcego.
- Wystąpił do GUS z wnioskiem o objęcie badaniami statystycznymi podmiotów zajmujących się obrotem środkami żywienia zwierząt i ujęcie tych danych w sprawozdaniu RRW-3.
- Sprawozdania RRW-3 z realizacji państwowego nadzoru weterynaryjnego (...) w 2002 r. i RRW-5 z działalności i stanu sanitarnego obiektów (...) zostały poprawione i za pośrednictwem MRiRW przesłane do GUS. Przygotowane zostały zabezpieczone arkusze kalkulacyjne, które umożliwią w przyszłości błędne wprowadzanie i zliczanie danych wykorzystywanych do sprawozdawczości.

Do Głównego Inspektora Jakości Handlowej Artykułów Rolno – Spożywczych o:

- Wyegzekwowanie od organów IJHAR-S przeprowadzania kontroli granicznej wszystkich środków żywienia zwierząt wprowadzanych w polski obszar celny skoordynowanej z organami celnymi oraz z organami IW lub IORiN.
- Dostosowanie struktury organizacyjnej WIJHAR-S na przejściach granicznych do istniejącego obrotu towarowego środkami żywienia zwierząt.
- Dokonanie oceny objęcia nadzorem liczby podmiotów zajmujących się wytwarzaniem, obrotem i stosowaniem środków żywienia zwierząt oraz ilości wydawanych opinii dotyczących warunków wytwarzania i obrotu tymi środkami.
- Spowodowanie pełnego wykorzystania środków finansowych w ramach programu Phare na stworzenie systemu kontroli środków żywienia zwierząt, w tym wyposażenia laboratoriów jednostek organizacyjnych Inspekcji w brakujący sprzęt i aparaturę.

Do Głównego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa o:

- Zainicjowanie we współpracy z Ministrem Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Ministrem Środowiska opracowania harmonogramu kontroli przestrzegania przepisów ustawy z dnia 22 czerwca 2001 r. o organizmach genetycznie zmodyfikowanych.

- Spowodowanie pełnego wykorzystania w 2003 r. środków finansowych pochodzących z programów Phare, w tym przeznaczonych na zaplanowane zadania inwestycyjne oraz na organizację szkoleń.
- Wyegzekwowanie od organów Inspekcji pobierania prób do kontroli fitosanitarnych z materiałów paszowych wprowadzanych na polski obszar celny i składowanych na terenie kraju, zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie zasadami.

Do Dyrektora Instytutu Zootechniki o:

- Prowadzenie przez Instytut Zootechniki monitorowania jakości pasz oraz surowców pochodzenia zwierzęcego.
- Wzmoczenie działań mających na celu większe upowszechnienie bazy danych Krajowego Centrum Informacji o Paszach oraz informacji o wynikach prac badawczych m. in. poprzez wykorzystanie w tym celu Internetu.
- Dążenie do pełnego wykorzystania w 2003 r. środków finansowych pochodzących z programów Phare.
- Doprowadzenie do wyegzekwowania wierzytelności od pana Andrzeja G., którego zadłużenie wobec IZ wynosiło 14,3 mln zł i do zweryfikowania współpracy ze Spółką Grupa Kapitałowa S.A.

Do Wojewódzkich Lekarzy Weterynarii o:

- Poprawę skuteczności kontroli nadzorowanych PIW, poprzez uwzględnianie w ich trakcie zagadnień dot. prowadzenia obowiązujących rejestrów podmiotów podlegających nadzorowi weterynaryjnemu, w tym gospodarstw utrzymujących zwierzęta gospodarskie oraz stosowania w tych gospodarstwach środków żywienia zwierząt i przestrzegania warunków weterynaryjnych.
- Zapewnienie warunków dla prawidłowej i pełnej ewidencji prób wysyłanych do badań w kierunku BSE.
- Podjęcie działań mających na celu przeprowadzenie – przez nadzorowane PIW – akcji oświatowo-informacyjnej dla podmiotów podlegających nadzorowi weterynaryjnemu w zakresie wytwarzania środków żywienia zwierząt, ich obrotu oraz stosowania w żywieniu zwierząt.
- Zamieszczanie w sprawozdaniu RRW-3 danych dotyczących realizowanego nadzoru weterynaryjnego, w zgodności ze stanem faktycznym, tj. po zweryfikowaniu przesłanych sprawozdań przez poszczególne PIW.

Z odpowiedzi WIW wynikało, że podjęto m.in. następujące działania w celu realizacji wniosków:

- opracowano system weryfikacji danych dot. ewidencji i prób wysyłanych do badań w kierunku BSE;
- podjęto działania w celu zwiększenia obsady etatowej nadzorującej zakłady utylizacyjne w kierunku pobierania próbek na BSE od sztuk padłych, gdyż jak twierdzono, system pobierania prób przez lek. wet. – pracowników PIW nie sprawdził się. Czynności próbobrania w zakładach utylizacyjnych w ramach czynności zleconych wykonują lekarze wet. – planuje się zwiększyć obsadę próbobiorców do 2 osób na 1 zakład utylizacyjny, z czego 1 winna być pracownikiem PIW – i wtedy próbki zostaną pobrane do 24-36 godz od padnięcia sztuki bydła i będą przydatne do badań (świeżość materiału);

- zobowiązano PLWet. do właściwego nadzoru nad zakładami utylizacyjnymi przetwarzającymi SRM i HRM;
- zalecono bieżącą aktualizację rejestrów podmiotów wytwarzających środki żywienia zwierząt, gospodarstw rolnych oraz podmiotów prowadzących obrót nimi.

Do Powiatowych Lekarzy Weterynarii o:

- Dokonanie aktualizacji rejestru podmiotów nadzorowanych, poprzez ujęcie w nich wszystkich podmiotów zajmujących się wytwarzaniem środków żywienia zwierząt i prowadzących obrót tymi środkami oraz gospodarstw rolnych, utrzymujących zwierzęta gospodarskie, podlegających takiej rejestracji.
- Objęcie – w ramach sprawowanego nadzoru weterynaryjnego – systematycznymi kontrolami podmiotów gospodarczych, zajmujących się obrotem środkami żywienia zwierząt oraz gospodarstw rolnych podlegających temu nadzorowi, z równoczesnym przeprowadzaniem wyrywkowych badań laboratoryjnych środków żywienia zwierząt, które znajdują się w obrocie i są stosowane w żywieniu zwierząt.
- Realizację nadzoru nad dostarczaniem zwłok bydlęcych poddanych badaniom w kierunku BSE do zakładów utylizacyjnych, zgodnie z zasadami określonymi w instrukcji GLWet.
- Zamieszczanie w sprawozdaniu RRW-3 danych dotyczących realizowanego – przez PIW – nadzoru weterynaryjnego, w zgodności ze stanem faktycznym.

Z odpowiedzi PLWet. na wystąpienia wynika, że zaprowadzono rejestry podmiotów zajmujących się obrotem środkami żywienia zwierząt, a wnioski do zaopiniowania przez WIJHAR-S przekazywane są bezzwłocznie. Trwa rejestracja gospodarstw utrzymujących zwierzęta.

Do Wojewódzkich Inspektorów Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno – Spożywczych o:

- Poprawę skuteczności nadzoru nad wytwarzaniem środków żywienia zwierząt i ich obrotem.
- Niedopuszczenie do wprowadzania na polski obszar celny surowców do produkcji pasz, bez granicznej kontroli ich jakości handlowej, m.in. poprzez uściślenie współpracy z służbami: fitosanitarnymi, weterynaryjnymi i celnymi zatrudnionymi na przejściach granicznych w obszarze działania WIJHAR-S.
- Pełną realizację zadań wynikających z porozumienia GLWet. i GInsp.JHAR-S w części dotyczącej przekazywania wykazów podmiotów prowadzących działalność w zakresie wytwarzania środków żywienia zwierząt i ich obrotu oraz organizacji wspólnych kontroli i szkoleń dot. nadzoru nad tą działalnością.

Do Wojewódzkich Inspektorów Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa o założenie w Inspektoracie rejestru producentów wytwarzających produkty rolne i wprowadzających na polski obszar celny określone produkty rolne,

W odpowiedzi na wystąpienia poinformowano, że nawiązano kontakt z lokalnymi mediami w celu poinformowania podmiotów o konieczności rejestracji; informacje powyższe zamieszczono również w periodykach ODR oraz Izby Rolniczej; ponadto przeprowadzono szkolenia we współpracy z ODR.

Do Naczelników Urzędów Celných o rejestrowania w systemie „Inspektor” danych o odprawach materiałów paszowych oraz współpracę z inspekcjami działającymi na przejściach granicznych w zakresie kontroli środków żywienia zwierząt.

5. W trakcie kontroli stwierdzono uszczuplenia w dochodach w kwocie 1.182.471 zł. Kwoty wydatkowane z naruszeniem prawa stanowiły 211.637 zł, a inne nieprawidłowości finansowe wyniosły 29.750 zł. Wobec kwoty 1.212.221 zł NIK podjęła działania w celu ich odzyskania. Do dnia 18 listopada 2003 r. odzyskano ogółem 18.560 zł.

W wyniku kontroli przeprowadzonych pod kierownictwem NIK przez IW i WIJHAR-S wykazano kwoty efektów finansowych w wysokości 4.705 zł z tytułu nałożonych przez te organy kar grzywny.

**Dyrektor
Departamentu Środowiska, Rolnictwa
i Zagospodarowania Przestrzennego**

Andrzej Głowacki

**Akceptuję:
Wiceprezes
Najwyższej Izby Kontroli**

Zbigniew Wesolowski

**Zatwierdzam:
Prezes
Najwyższej Izby Kontroli**

Mirosław Sekuła

Warszawa, 2004-01-21

Załącznik nr 1**Wykaz skontrolowanych jednostek**

1. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
2. Główny Inspektorat Weterynarii
3. Główny Inspektorat Jakości Handlowej Artykułów Rolno – Spożywczych
4. Główny Inspektorat Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa
5. Instytut Zootechniki
 - Instytut Zootechniki
 - Centralne Laboratorium Przemysłu Paszowego, które od 1 stycznia 2003 r. zostało połączone z IZ i funkcjonuje w strukturze wewnętrznej Instytutu Zootechniki jako Krajowe Laboratorium Pasz

Wojewódzkie Inspektoraty Weterynarii

1. Wojewódzki Inspektorat Weterynarii w Bydgoszczy,
2. Wojewódzki Inspektorat Weterynarii w Gdańsku
3. Wojewódzki Inspektorat Weterynarii w Krakowie
4. Wojewódzki Inspektorat Weterynarii w Lublinie
5. Wojewódzki Inspektorat Weterynarii w Łodzi
6. Wojewódzki Inspektorat Weterynarii w Olsztynie
7. Wojewódzki Inspektorat Weterynarii w Poznaniu
8. Wojewódzki Inspektorat Weterynarii w Szczecinie
9. Wojewódzki Inspektorat Weterynarii w Warszawie
10. Wojewódzki Inspektorat Weterynarii we Wrocławiu

Wojewódzkie Inspektoraty Weterynarii w zakresie funkcjonowania Granicznych Inspektoratów Weterynarii w:

1. Wojewódzki Inspektorat Weterynarii w Gdańsku - Graniczny Inspektorat Weterynarii w Gdyni
2. Wojewódzki Inspektorat Weterynarii w Krakowie – Graniczny Inspektorat Weterynarii w Chyżnem
3. Wojewódzki Inspektorat Weterynarii w Lublinie - Graniczny Inspektorat Weterynarii w Koroszczynie
4. Wojewódzki Inspektorat Weterynarii w Olsztynie - Graniczny Inspektorat Weterynarii w Bezedach
5. Wojewódzki Inspektorat Weterynarii w Szczecinie - Graniczny Inspektorat Weterynarii w Kołbaskowie
6. Wojewódzki Inspektorat Weterynarii we Wrocławiu - Graniczny Inspektorat Weterynarii w Kudowie Słonem

Powiatowe Inspektoraty Weterynarii

1. Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Kętrzynie
2. Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Kościanie
3. Miejski Inspektorat Weterynarii w Lublinie
4. Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Łobzie
5. Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Pruszczu Gdańskim
6. Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Radomsku
7. Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Sierpcu
8. Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Świeciu n/Wisłą

9. Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Wadowicach
10. Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Ząbkowicach Śląskich

Wojewódzkie Inspektoraty Jakości Handlowej Artykułów Rolno – Spożywczych

1. Wojewódzki Inspektorat Jakości Handlowej Artykułów Rolno – Spożywczych w Bydgoszczy
2. Wojewódzki Inspektorat Jakości Handlowej Artykułów Rolno – Spożywczych w Gdańsku
3. Wojewódzki Inspektorat Jakości Handlowej Artykułów Rolno – Spożywczych w Krakowie
4. Wojewódzki Inspektorat Jakości Handlowej Artykułów Rolno – Spożywczych w Lublinie
5. Wojewódzki Inspektorat Jakości Handlowej Artykułów Rolno – Spożywczych w Łodzi
6. Wojewódzki Inspektorat Jakości Handlowej Artykułów Rolno – Spożywczych w Olsztynie
7. Wojewódzki Inspektorat Jakości Handlowej Artykułów Rolno – Spożywczych w Poznaniu
8. Wojewódzki Inspektorat Jakości Handlowej Artykułów Rolno – Spożywczych w Szczecinie
9. Wojewódzki Inspektorat Jakości Handlowej Artykułów Rolno – Spożywczych w Warszawie
10. Wojewódzki Inspektorat Jakości Handlowej Artykułów Rolno – Spożywczych we Wrocławiu

Wojewódzkie Inspektoraty Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa

1. Wojewódzki Inspektorat Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa w Bydgoszczy
2. Wojewódzki Inspektorat Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa w Gdańsku
3. Wojewódzki Inspektorat Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa w Krakowie
4. Wojewódzki Inspektorat Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa w Lublinie
5. Wojewódzki Inspektorat Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa w Łodzi
6. Wojewódzki Inspektorat Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa w Olsztynie
7. Wojewódzki Inspektorat Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa w Poznaniu
8. Wojewódzki Inspektorat Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa w Szczecinie
9. Wojewódzki Inspektorat Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa w Warszawie
10. Wojewódzki Inspektorat Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa we Wrocławiu

Urzędy Celne

1. Urząd Celny w Gdyni
2. Urząd Celny w Koroszczynie
3. Urząd Celny w Kudowie Zdroju
4. Urząd Celny w Nowym Sączu
5. Urząd Celny w Olsztynie
6. Urząd Celny w Szczecinie

Kontrole przeprowadzane na podstawie art. 12 ustawy o NIK po uzgodnieniu z Delegaturami NIK przez:

- Wojewódzkie Inspektoraty Jakości Handlowej Artykułów Rolno – Spożywczych (WIJHARS)
- Wojewódzkie Inspektoraty Weterynarii (WIW)
- Powiatowe Inspektoraty Weterynarii (PIW)

Delegatura NIK	Jednostka współprac. z NIK w kontroli	Jednostka skontrolowana
w Bydgoszczy	WIJHARS	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zakłady Zbożowe – Adamski Marek w Żninie, 2. PROVIMI Polska Holding Sp. z o.o. Osnowo – Wytwórnia Pasz w Świeciu n/W, 3. P.P.H.U. „EKO-PASZ” Wytwórnia Pasz i Koncentratów w Kołodziejewie
	PIW	<ol style="list-style-type: none"> 4. Zakład Rolny „Poldren” Sp. z o.o. w Płochocinie (PIW w Świeciu), 5. BURCO – POLSKA Sp. z o.o. w Dąbrówce, 6. Gospodarstwo Rolne Sp. z o.o. w Wójcinie (PIW w Mogilnie), 7. „Bomex” Bogdan Rulkowski w Unisławiu (sprzedaż pasz) (PIW w Chełmnie), 8. Gospodarstwo Rolne – Zenon Morawski – Złotniki gm. Rogowo (PIW w Żninie), 9. Wytwórnia Pasz – Andrzej Morawski w Kcyni (PIW w Nakle), 10. Spółka Pracownicza ROLMIL Sp. z o.o. w Mileszewach (gospodarstwo rolne) (PIW w Brodnicy), 11. PPH „Hetman” Sp. z o.o. – Zakład Utylizacyjny w Olszówce (PIW w Golubiu – Dobrzyniu), 12. Centrowet Sp. z o.o. w Bydgoszczy; 13. POLMAS S.A. w Bydgoszczy (produkcja i sprzedaż) (PIW w Bydgoszczy).
w Gdańsku	WIJHARS	<ol style="list-style-type: none"> 14. „Schaap-Pol” Sp. z o.o. w Polczynie (wytwórnia pasz), 15. „Star-Wet” Czosnek Tadeusz w Lubichowie, 16. „RAIFFPOL” Sp. z o.o. w Słupsku, Zakład Rolno Przemysłowy w Głobinie.
	WIW	<ol style="list-style-type: none"> 17. Hurtownia produktów leczniczych weterynaryjnych „CENTROWET” w Bydgoszczy - Oddział w Gdańsku
	PIW	<ol style="list-style-type: none"> 18. Wytwórnia premiksów "POLSANDERS" Sp. z o.o. w Pruszczu Gdańskim (PIW - Pruszcz Gd.), 19. Zakład utylizacyjny SNP Uśnice Sp. z o.o. - DAKA-Polska (PIW-Sztum), 20. Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna - Ubojnia w Wysokiej (PIW-Starogard Gdański), 21. Magazyn sprzedaży "Schaap-Pol" w Polczynie (PIW-Puck), 22. Gospodarstwa rolne: Artur i Adam Dyszer w Grabowie Kościerskim oraz Marian Stefański -Skorzewo (PIW-Kościerzyna), 23. Gospodarstwa rolne: Hodowla Zwierząt Zarodowych w Wierzchucinie oraz Towarzystwo Rolnicze w Rekowiu Górnym (PIW-Puck), 24. Gospodarstwo rolne H. Ewa Buchacz w Zwartówku (PIW-Wejherowo).
w Lublinie	WIW	<ol style="list-style-type: none"> 25. Hurtownia farmaceutyczna "HOUET" Sp.j. 22-400 Zamość ulica Przemysłowa, 26. Hurtownia farmaceutyczna "CTN- CENTROWET" Sp. z o.o. 20-612 Lublin ul. Głęboka 25,

		<p>27. Zakład Utylizacyjny Woroniec, 21-500 Biała Podlaska,</p> <p>28. Zakład Utylizacyjny "BACUTIL", Zastawie 24-170 Kurów.</p>
	WIJHARS	<p>29. Wytwórnia pasz - PPP "BACUTIL" Sp. z o.o. w Bedinie Radzyńskim, 21-320 Bedino Radzyńskie 49 a,</p> <p>30. "MARPIL" Sp. z o.o. Snopków 100, 21-002 Jastków (obrót paszami),</p> <p>31. "ROLFARM", 20-515 Lublin, ul. Nizinna 1 (obrót paszami).</p>
	MIW	<p>32. Zakład Przetwórstwa Mięsnego "RYJEK" Sp.j. Nasutów 174, 21-025 Niemce,</p> <p>33. Wytwórnia pasz "AGROPOL" Sp.j. 21-025 Motycz,</p> <p>34. Przedsiębiorstwo Handlowo - Usługowe "MARIO", 23-100 Bychawa ul. Żeromskiego 22,</p> <p>35. Andrzej Boryga - Zemborzyce Wojciechowskie 23 gm. Konopnica, 21-030 Motycz (produkcja bydła mlecznego),</p> <p>36. Witold Ciszewski - Mosienki 37, gm. Jastków, 21-022 Jastków (produkcja bydła mlecznego),</p> <p>37. Zbigniew Dębiński - Krężnica Okrągła 40 A, 24-200 Bełżyce (produkcja trzody chlewnej),</p> <p>38. Czesław Bednarczyk - Wocieszyn 23, 24-200 Bełżyce (produkcja trzody chlewnej),</p> <p>39. Gospodarstwo Rolnicze "Urbaś" - Dys 149, 21-025 Niemce (produkcja drobiarska).</p>
w Łodzi	WIJHARS	<p>40. Spółdzielnia „AGROMEL” Wolbórz;</p> <p>41. Hurtownia Dodatków Paszowych „AGROWIT” Wieczorek i wspólnicy Sp.J. Krośniewice, Punkt Sprzedaży Piotrków Trybunalski;</p> <p>42. PROVIMI POLSKA DOBRZELIN Sp. z o.o. Dobrzelin.</p>
	PIW	<p>43. Hurtownia Leków weterynaryjnych FARMA-WET w Konstancynie Łódzkiej;</p> <p>44. BASF POLSKA Sp. z o.o., Wytwórnia Premiksów, Kutno</p> <p>45. ROLIMPEX S.A. w Bloku Dobryczyce – Wytwórnia Pasz Dobryczyce</p> <p>46. BIO-AGRO Sp. z o.o. Blok Dobryczyce, Dobryczyce</p> <p>47. FANDROB Handel Paszami i Komponentami, Michał Dudek Huta Drewniana 43, Kobbie Wielkie;</p> <p>48. Zakład Przetwórstwa Mięsa GAIK - Andrzej Gaik – Niedospielin, Wielgomłyny;</p> <p>49. ZPR DANIELÓW w Danielowie, Kamieński;</p> <p>50. Gospodarstwo Rolne w Niechcicach, gm. Rozprza</p> <p>51. Gospodarstwo Rolne Krzysztofa Góry, Lutoslawice Rządowe, gm. Grabica.</p> <p>52. Gospodarstwo Rolne – Paweł Święcicki – Piaszczyce, Gomulice;</p> <p>53. Specjalistyczne Gospodarstwo Drobiowe – Łukasz Dudek - Huta Drewniana, Kobbie Wielkie;</p>
w Krakowie	WIHARS	<p>54. ROLIMPEX S.A. Oddział w Bloku Dobryczyce (wytwórnia pasz), Wytwórnia Pasz w Brzesku, Brzesko,</p> <p>55. Hurtownia „DOSSCHE” – Sprzedaz mieszanek paszowych i koncentratów, Józef Ryndych, Łąka Górna 240, Żęgocina,</p> <p>56. Małopolska Spółdzielnia Handlowa „WIZAN” ul. Legionów 7, Andrychów.</p>
	WIW	<p>57. Hurtownia Weterynaryjna CENTROWET Sp. z o.o. w Krakowie,</p> <p>58. Hurtownia Leków Weterynaryjnych ESKULAP w Zabierzowie, Zabierzów.</p>
	PIW/MIW	<p>59. PPUH "HIMA" Sp. z o.o. w Spytkowicach, Spytkowice;</p> <p>60. gospodarstwo wielkotowarowe RSP INWAŁD - w Fermie Bydła, Inwałd;</p> <p>61. Ferma Drobiu ul. Wadowicka 5;</p> <p>62. Rzeźnia "Adam Bąk - Wieprz" Sp. z o.o., Wieprz 193.</p>

		<p>63. Fermie Trzody Chlewnej w Brzeziu</p> <p>64. Zakład Doświadczalny Instytutu Zootechniki Sp. z o.o., Brzezie, gmina Zabierzów.</p> <p>65. Firma "KOJS" Mirosław Kojs, Jabłonka (PIW w Brzesku)</p> <p>66. Rolimpex S.A. Oddział w Bloku Dobryczyce Wytwórnia Pasz w Brzesku, Brzesko;</p> <p>67. Przedsiębiorstwo Produkcji Nasiennej "Centrala Nasienna" Sp. z o.o. Tarnów,</p> <p>68. Gospodarstwo Rolne Borzęcin, Borzęcin.</p>
w Olsztynie	WIJHARS	<p>69. Wytwórnia pasz - DOSSCHE" Sp. z o.o Kalisz, Oddział Nr 2 w Rychlikach;</p> <p>70. Przedsiębiorstwo Rolniczo-Handlowe „AGROPLON” J. Łowczak w Klebarku Wielkim (obrót);</p> <p>71. MKM Sp. z o.o w Szczytnie (obrót);</p>
	WIW	72. Biuro Handlowo-Marketingowe "Polwetex" w Olsztynie;
	PIW	<p>73. Zakład utylizacyjny "Saria Polska" Sp. z o.o Oddział w Długim Borku,</p> <p>74. Wytwórni pasz "PROYIMI" POLSKA OLSZTYNEK Sp. z o.o w Olsztynku,</p> <p>75. Zakład mięsny ""KROKUS" Sp. j. w Krokowie,</p> <p>76. Wytwórnia premiksów "PROXIAL MAZOWSZE" S.A. w Iłowie,</p> <p>77. Firma Handlowo-Produkcyjna "Agro-Mix" A. Grochała w Młynarach,</p> <p>78. Gospodarstwo Rolne "Eden" w Gwiździnach (trzoda chlewna);</p> <p>79. Gospodarstwo Rolne Odryty i Prejłowo (bydło i trzoda);</p> <p>80. Ferma Drobiu w Prostkach-Sokółkach;</p> <p>81. Ferma Trzody Chlewnej w Przerwankach;</p> <p>82. Gospodarstwo Rolne w Gawlikach Wielkich (trzoda chlewna);</p> <p>83. Przedsiębiorstwo Rolne "Perkun" Sp. z o.o w Pierkunowie (bydło i trzoda chlewna).</p>
w Poznaniu	WIJHARS	<p>84. „Koudijs Pasze” spółka z o. o. w Buku (wytwórnia pasz);</p> <p>85. „RolPol” Janusz Kasprzak w Kowanówku (mieszalnia pasz);</p> <p>86. PH „HanRol” T. Dymek w Połajewie (obrót śzz);</p> <p>87. „Hawbi” H. i B. Wiśniewscy w Środzie Włkp. (obrót śzz)</p>
	WIW i PIW	<p>88. „Rolvet” s. j. w Lwówku Włkp. (hurtownia farmaceutyczna produktów leczniczych weterynaryjnych.);</p> <p>89. "LNB Poland" spółka z o. o. w Kiszkanie (wytwórnia pasz, premiksów i koncentratów paszowych);</p> <p>90. „PolFeed” M. Urbaniak w Kiekrz k/Poznania (wytwórnia pasz, premiksów i koncentratów paszowych);</p> <p>91. „Dealer Sano” Wł. Izidor w Szamotułach (obrót śzz);</p> <p>92. PPHU „Gerex” s. c. G. Szafer, A. i A. Kozłowsky w Blizanowie (zakł. utylizacyjny);</p> <p>93. Zakłady Mięsne w Kole.</p>
w Szczecinie	WIJHARS	<p>94. PROVIMI Polska Holding Sp. z o.o. O/Łobez (wytwórnia pasz)</p> <p>95. Przedsiębiorstwo Wielobranżowe ALCZES w Koszalinie (obrót śzz),</p> <p>96. PHU KRYSZYŃKA K.M. w Walczu (obrót śzz).</p>
	WIW	97. Hurtownia farmaceutycznych produktów leczniczych weterynaryjnych (Centrowet Sp. z o.o. w Bydgoszczy Oddział Szczecin)
	PIW	<p>98. Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowe FEL-PASZ F.B. w Choszczynie (produkcja pasz)</p> <p>99. GRYF-WET U i A. O. w Goleniowie (obrót środkami żywienia zwierząt),</p> <p>100. Zakład Utylizacyjny w Mirosławcu - Spółdzielczej AGROFIRMY w Witkowie,</p> <p>101. Pomorski Przemysł Mięsny AGROS Koszalin S.A.</p>

		<p>w Koszalinie(zagospodarowanie odpadów poubojowych).</p> <p>102. Spółdzielcza AGROFIRMA w Witkowie, 103. Gospodarstwo Rolne ALMARIAGRO Sp. z o.o. w Stanominie, 104. AGROL S.C.Gospodarstwo Rolne w Byszkowie, 105. Ośrodek Hodowli Zarodowej Sp. z o.o.w Lubianie 106. Zakład Doświadczalny Instytutu Zootechniki Kołbacz Sp. z o.o. w Kołbaczu),</p>
w Warszawie	WIJHARS	<p>107. Przedsiębiorstwo Produkcji Pasz FERM-PASZ w Baboszewie, 108. Wytwórnę Pasz PIAST II w Płońsku, 109. ProMleko Serwis w Mławie.</p>
	WIW	<p>110. ROLIMPEX S.A. Wytwórnia Pasz w Wyszkanie, 111. Hurtowni Weterynaryjnej Zakładów Farmaceutycznych BIEWET w Gorzowie Wielkopolskim, w Sochaczewie,</p>
	PIW	<p>112. Ferma trzody chlewnej Dariusz Niedzielak Pietrusy, gm. Olszanka; 113. Ferma trzody chlewnej Krzysztof Ułasiuk Próchenki, gm. Olszanka; 114. PPH „Hetman” Sp. z o.o. Zakład Utylizacyjny w Uninie Garwolin; 115. Hodowla trzody chlewnej – Wiśnicki Bogdan – Potaszniki gm. Górzowo; 116. PH „VET-FARM” Gendek Zygmunt Garwolin (obrot sz); 117. Ubojnia Zwierząt Gospodarskich Wierzejski, Okniński – Spółka Jawna Pluty Domaniewice; 118. S.C. „Rzeźnik” W.S. Wysoccy Zbuczyn; 119. Ferma drobiu – nioski Giziński Włodzimierz Opole Nowe, Niwiski; 120. Ferma drobiu – brojlery Krakuski Zbigniew Dąbrówka Wyłazy gm. Skórzec; 121. Wytwórnia Pasz „Pol-Pasz” Sp. z o.o. Siedlce.</p>
w Wrocławiu	WIJHARS	<p>122. Wytwórni Pasz w Ujeździe Dolnym „Rolimpex” S.A. Oddział we Wrocławiu, 123. Przedsiębiorstwie Handlowo-Produkcyjno-Usługowym „Rolvit” w Bierutowie, 124. -Przedsiębiorstwie Usługowo-Handlowym w Skokowej.</p>
	WIW	<p>125. Hurtowni Leków Weterynaryjnych „Ravet” – spółka z o.o. we Wrocławiu, 126. Wytwórni Premiksów Paszowych „Rolimpex” S.A. – Oddział we Wrocławiu.</p>
	PIW	<p>127. Przedsiębiorstwo Utylizacji Odpadów Zwierzęcych „Profet” Sp. z o.o. w Osetnicy, Chojnów (PLW w Legnicy), 128. „Rolimeks” Spółka z o.o. w Bukowie, (PLW w Swidnicy). 129. Przedsiębiorstwo Handlowo – Usługowe Spółdzielnia Pracy „Wytwórnia Pasz”, Milicz, (PLW w Miliczu) 130. Przedsiębiorstwo Produkcyjno - Handlowo - Usługowe „Agropasz” Spółka z o.o. , Milicz - Sławoszowice (PLW w Miliczu), 131. Zakład Rolny Pszenno, Pszenno (PLW w Świdnicy), 132. Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna „Zwycięstwo” w Pszennie, Pszenno, (PLW w Swidnicy) 133. Agro - „Tak” Zagrodo, Spółka Jawna Modlikowice, Mieszalnia Pasz Brochocin, Zagrodno, (PLW w Legnicy) 134. OHZ Spółka z o.o. w Kamieńcu Ząbkowickim (PLW w Ząbkowicach Śl.) 135. Mieszalnia Pasz „Przyszłość” w Starych Bogaczowicach, Stare Bogaczowice (PLW w Wałbrzychu), 136. Biuro Handlowo-Usługowe Eurofarm, Witold Duchiewicz - Ząbkowice Śląskie. (PLW w Ząbkowicach Śl.)</p>

Załącznik nr 2**Wykaz podstawowych aktów prawnych**

1. **Ustawa z dnia 23 sierpnia 2001 r. o środkach żywienia zwierząt** (Dz. U. Nr 123, poz. 1350, zm.: 2003 r. Nr 122, poz. 1144).
2. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 12 września 2003 r. w sprawie materiałów paszowych pochodzących z tkanek zwierząt, które mogą być stosowane w żywieniu zwierząt gospodarskich (Dz. U. Nr 165, poz. 1605)
3. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 27 sierpnia 2003 r. w sprawie oznakowania środków żywienia zwierząt (Dz. U. Nr 168, poz. 1642)
4. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 22 listopada 2002 r. w sprawie kategorii materiałów paszowych (Dz. U. Nr 204, poz. 1726, zm.: z 2003 r. Nr 183, poz. 1796)).
5. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 30 września 2002 r. w sprawie jednostek organizacyjnych uprawnionych do przeprowadzania badań potwierdzających, że produkt jest przydatny w żywieniu zwierząt (Dz. U. Nr 173, poz. 1418).
6. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 5 lutego 2003 r. w sprawie zawartości dodatków paszowych w niektórych mieszankach paszowych uzupełniających (Dz. U. Nr 35, poz. 299).
7. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 6 lutego 2003 r. w sprawie limitów tolerancji zawartości składników pokarmowych i dodatków paszowych (Dz. U. Nr 33, poz. 277).
8. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 10 grudnia 2002 r. w sprawie wykazu laboratoriów upoważnionych do prowadzenia badań środków żywienia zwierząt w ramach nadzoru sprawowanego przez Inspekcję Weterynaryjną oraz Inspekcję Jakości Handlowej Artykułów Rolno – Spożywczych (Dz. U. Nr 223, poz. 1876).
9. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 listopada 2002 r. w sprawie wysokości opłat za przeprowadzenie badań próbek środków żywienia zwierząt (Dz. U. Nr 204, poz. 1725).
10. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 21 grudnia 2002 r. w sprawie szczegółowych zasad pobierania, znakowania i przechowywania próbek archiwalnych (Dz. U. z 2003 r. Nr 5, poz. 56)
11. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 stycznia 2003 r. w sprawie wykazu produktów, które do dnia 26 października 2003 r. mogą być wytwarzane i wprowadzone do obrotu bez uprzedniego ich wpisania do odpowiednich rejestrów produktów (Dz. U. Nr 29, poz. 243). – utrata mocy – wygaśnięcie z dniem 26 października 2003 r.
12. **Ustawa z dnia 4 kwietnia 1997 r. o zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, badaniu zwierząt rzeźnych i mięsa oraz o Inspekcji Weterynaryjnej** (Dz. U. z 1999 r. Nr 66, poz. 752, zm.: z 2001 r. Nr 29, poz. 320, Nr 123, poz. 1350, Nr 129, poz. 1438, z 2002 r. Nr 112, poz. 976, z 2003 r. Nr 52, poz. 450, Nr 122, poz. 1144).
13. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 14 lutego 2003 r. w sprawie wysokości opłat za czynności oraz za urzędowe badania laboratoryjne wykonywane przez Inspekcję Weterynaryjną (Dz. U. Nr 29, poz. 246, zm.: z 2003 r. Nr 156, poz. 1525).

14. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 26 marca 2003 r. w sprawie szczegółowych warunków weterynaryjnych wymaganych przy wytwarzaniu pasz leczniczych (Dz. U. Nr 61, poz. 543).
15. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 10 kwietnia 2002 r. w sprawie wymagań, jakie powinny być spełnione dla zatwierdzenia poszczególnych kategorii przejść granicznych, na których będzie dokonywana weterynaryjna kontrola graniczna (Dz. U. Nr 56, poz. 509).
16. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 21 grudnia 2002 r. w sprawie przejść granicznych, na których będzie dokonywana weterynaryjna kontrola graniczna (Dz. U. Nr 237, poz. 2016).
17. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 grudnia 2002 r. w sprawie określenia niektórych odpadów zwierzęcych uznanych za materiał szczególnego ryzyka (Dz. U. z 2003 r. Nr 8, poz. 98).
18. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 maja 2002 r. w sprawie formy i sposobu zgłoszenia towaru do weterynaryjnej kontroli granicznej oraz wzorów weterynaryjnych świadectw przekroczenia granicy dla zwierząt i produktów (Dz. U. Nr 57, poz. 523).
19. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 stycznia 2003 r. w sprawie rejestru podmiotów prowadzących niektóre rodzaje działalności dotyczące zwierząt i produktów zwierzęcych (Dz. U. Nr 7, poz. 87).
20. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 maja 2002 r. w sprawie wykazu laboratoriów referencyjnych właściwych dla poszczególnych rodzajów i kierunków badań (Dz. U. Nr 67, poz. 616, zm.: z 2003 r. Nr 44, poz. 383).
21. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 grudnia 1998 r. w sprawie zasad organizacji inspektoratów weterynarii (Dz. U. nr 1, poz. 3, zm. z 1999 r. Nr 85, poz. 944).
22. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 11 września 2002 r. w sprawie sposobu uzdatniania mięsa warunkowo zdatnego do spożycia oraz postępowania z mięsem niezdatnym do spożycia (Dz. U. Nr 155, poz. 1295).
23. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 2 stycznia 2003 r. w sprawie określenia siedzib i terytorialnego zakresu działania granicznych lekarzy weterynarii (Dz. U. nr 7, poz. 85).
24. **Ustawa z dnia 21 grudnia 2000 r. o jakości handlowej artykułów rolno – spożywczych** (Dz. U. nr 5, poz. 44, zm.: z 2002 r. Nr 154, poz. 1802, Nr 135, poz. 1145, Nr 166, poz. 1360).
25. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 5 września 2002 r. w sprawie nadania statutu Głównemu Inspektoratowi Jakości Handlowej Artykułów Rolno – Spożywczych (Dz. U. Nr 154, poz. 1280).
26. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 5 września 2002 r. w sprawie szczegółowych zasad organizacji Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno – Spożywczych (Dz. U. Nr 154, poz. 1279).

27. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 30 grudnia 2002 r. w sprawie stawek opłat za dokonanie oceny, badań laboratoryjnych i wydawanie świadectw jakości handlowej oraz sposobu i terminu wnoszenia tych opłat (Dz. U. Nr 241, poz. 2088).
28. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 30 grudnia 2002 r. w sprawie stawek opłat za przeprowadzenie badań laboratoryjnych próbek artykułów rolno – spożywczych (Dz. U. Nr 241, poz. 2089).
29. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 grudnia 2002 r. w sprawie wzoru świadectwa jakości handlowej (Dz. U. Nr 230, poz. 1932).
30. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 5 lutego 2003 r. w sprawie nabywania uprawnień do wykonywania niektórych czynności związanych z oceną jakości handlowej artykułów rolno – spożywczych oraz dokumentowania tych czynności (Dz. U. Nr 35, poz. 300).
31. **Ustawa z dnia 6 września 2001r. Prawo farmaceutyczne** (Dz. U. Nr 126, poz. 1381, zm.: z 2002 r. Nr 152, poz. 1265, Nr 141, poz. 1181, Nr 113, poz. 984, z 2003 r. Nr 45, poz. 391).
32. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2002 r. w sprawie pasz leczniczych (Dz. U. Nr 4, poz. 43).
33. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 10 stycznia 2003 r. w sprawie nadzoru nad obrotem produktami leczniczymi weterynaryjnymi, wyrobami medycznymi przeznaczonymi wyłącznie dla zwierząt oraz paszami leczniczymi (Dz. U. Nr 11, poz. 122).
34. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 20 grudnia 2003 r. w sprawie trybu przeprowadzania kontroli przez inspektora farmaceutycznego (Dz. U. Nr 21, poz. 185).
35. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2002 r. w sprawie wykazu podmiotów uprawnionych do zakupu produktów leczniczych weterynaryjnych w hurtowniach farmaceutycznych produktów leczniczych weterynaryjnych (Dz. U. z 2003 r. Nr 4, poz. 42).
36. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 12 grudnia 2002 r. w sprawie podmiotów uprawnionych do zakupu produktów leczniczych w hurtowni farmaceutycznej (Dz. U. Nr 216, poz. 1831).
37. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 6 grudnia 2002 r. w sprawie wzoru dokumentacji obrotu detalicznego produktami leczniczymi weterynaryjnymi oraz wzoru dokumentu potwierdzającego nabycie produktów leczniczych weterynaryjnych lub pasz leczniczych (Dz. U. Nr 214, poz. 1814).
38. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 26 lipca 2002 r. w sprawie procedur Dobrej Praktyki Dystrybucyjnej (Dz. U. Nr 144, poz. 1216).
39. **Ustawa z dnia 12 lipca 1995 r. o ochronie roślin uprawnych** (T. j. Dz. U. z 2002 r. Nr 171, poz. 1398, zm.: z 2001 r. Nr 22, poz. 248, z 2002 r. Nr 238, poz. 2019, Nr 22, poz. 248).
40. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 25 października 2002 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie urzędów celnych, w których przeprowadza się graniczną kontrolę fitosanitarną (Dz. U. Nr 187, poz. 1563).

41. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 25 lipca 2001 r. w sprawie stawek opłat za świadczenie usług przez Inspekcje Ochrony Roślin (Dz. U. Nr 84, poz. 919).
42. **Ustawa z dnia 22 czerwca 2001 r. o organizmach genetycznie zmodyfikowanych** (Dz. U. Nr 76, poz. 811 zm.: z 2002 r. Nr 25, poz. 253, Nr 41, poz. 365).
43. **Ustawa z dnia 9 stycznia 1997 r. - Kodeks celny** (Dz. U. Nr 75, poz. 802, zm.: z 2001 r. Nr 12, poz. 92, Nr 89, poz. 972, Nr 110, poz. 1189, Nr 125, poz. 1368, Nr 128, poz. 1403, z 2002 r. Nr 41, poz. 365, Nr 89, poz. 804, Nr 112, poz. 974, Nr 141, poz. 1178, Nr 169, poz. 1387, Nr 188, poz. 1572, z 2003 r. Nr 120, poz. 1122).
36. **Ustawa z dnia 26 września 2002 r. o administrowaniu obrotem towarowym z zagranicą, o zmianie ustawy – Kodeks celny oraz o zmianie innych ustaw** (Dz. U. Nr 188, poz. 1572).
37. Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 16 grudnia 2002 r. w sprawie wykazu towarów rolno – spożywczych na potrzeby administrowania obrotem towarowym z zagranicą (Dz. U. Nr 226, poz. 1891).
38. Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 28 listopada 2002 r. w sprawie nadania inspektorom Inspekcji Weterynaryjnej, Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno – Spożywczych oraz Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa uprawnień do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego (Dz. U. Nr 203, poz. 1712).